

CARTE DE CITIRE

PENTRU

CLASA II PRIMARA

DE

A. I. ODOBESCU,

*fost profesor universitar
și director al Școlii Normale superioare
în Bucuresci*

V. GR. BORGOVANU

*Profesor la Școla Normală
de institutori și director al Școlii de
Aplicație de pe lângă aceeaș școlă.*

*Carte aprobată de Onor. Minister la concursul cărților didactice, prin ordinul
de sub No. 5776 din 4 Iunie 1897.*

BUCURESCĂ

Editura Librăriei H. STEINBERG

18. — STRADA ȘELARI. — 18

1897

BUCURESCI
TIPOGRAFIA **GUTENBERG**, JOSEPH GÖBL
20, — STRADA DOAMNEI, — 20

A. I. Odobescu.

1. Sórele răsare.

Zorile când se arată
Stelele se risipesc;
Iar pe zarea 'ntunecată
Albe raze se ivesc!

Dar, curînd și mândrul sóre
Iese 'n cer, de subt pămînt...
Iată-l!.. La lumina-î mare
Ne'nchinăm Domnului Sfînt!

*Ți-ia bună, de dimineța
se cunósce.*

2. Diminéța.

Cucurigu, gagu! cântă cocoșul dindî-dediminéța!... Celelalte păsări se deșteptă pe rind, apoi, toate fac mare gălăgie, în curte. Ele cer de mâncare. Marița iese în ușă și, dintr'ou strachină, le aruncă porumb....

Albinele încep a ieși din stup. Ele se împrăștie prin câmpii. Se aședă pe floricelele cu miros și dintr'insele sorb mîerea cea dulce. Pe flori se opresc, din sbor, și fluturași cu aripe pestrițe. Prin aer trec ciripind și păsări. Toate împreună își caută hrana lor.

Intocmai ca ele face și omul cel harnic. El se scólă, se spală, se închină lui Dumnezeu și, îndată, se apucă de muncă. Dar școlarul cel cu minte, ce face el diminéța?

*Diminéța? — El se scólă,
Se îmbracă și se spală;
Se închină și citește
Și la școlă el pornesce.*

3. Proposițiunea.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: Ce este cocoșul? — Cocoșul este o pasere.
 Cum este cocoșul? — Cocoșul este mândru.
 Ce face cocoșul? — Cocoșul cântă.
 Ce are cocoșul? — Cocoșul are o kódă frumoasă.
 Cântă cocoșule!

Regule: 1) *O gândire pe care noi o rostim saü o scriem, se cheimă pro-po-si-ți-u-ne.*
 2) *Noi scriem tot'dauna cu literă mare, la început, cuvîntul cel dintâi din ori-ce propozițiune.*
 3) *La sfârșitul ori-cărei propozițiunii scrise scriem câte un semn. Scriem punct (.), când vrem să arătăm hotărît că ceva este în ființă. Scriem un semn de cheimare (!) saü de mirare, când cheimăm pe cineva, saü când ne mirăm de ceva. Scriem un semn de întrebare (?), când întrebăm ceva.*

Teme: Veï scrie pe caïet patru propozițiuni, în care veï arătă: *Ce este școlarul.* — *Cum este școlarul.* — *Ce face școlarul.* — *Ce are școlarul?* Veï scrie despre școlar și o propozițiune, în care veï rostî o mirare!

4. Rugăciunea dimineții.

Dómne, mâna Ta înaltă
 Nóptea a împrăștiat...
 Mândrul sóre vesel saltă
 Colo 'n zare, depărtat!

Muțumită Ție, sfinte,
 Când culcușul părăsim!
 Fă-ne astăzi, bun Părinte,
 Voia Ta s'o împlinim!

Tótă diüa s'o petrecem
 In lucrări necontenit...
 Dă-ne, Dómne, ca să facem
 Tot ce tu ne-ai poruncit.

5. Lumea.

Intr'o frumósă diminéță de tómnă, un băețel, anume Si-
mion, ieșise cu tatăl său afară, la câmp:

— «Simióne», — îi duse tata, — «ia, spune-mi tu ce veđi
acum, jur împrejur de tine?»

— «Eú, tată?.. Vēđ pe pămínt iérbă, florí, gráne, pomí
și tot felul de copaci.»

— «Și mai ce?»

— «Vēđ vite, oi, cai, și fel de fel de dobitóce.»

— «Dar colo, in apă, ce se vede?»

— «Acolo, se vēd pesci, brósce și raci.»

— «Dar, sus, in vēzduh, ce veđi?»

— «Vēđ sburând pásēri, fluturí, albine și tot soíul de
musce.»

— «Dar mai sus, sus de tot, pe cer, ce zăresc?»

— «Acuma, pe cer zăresc sórele.»

— «Și dac'ar fi nópte, ce aí zări?»

— «Aș zări luna și stelele.»

— «Ei, află, băete, că tóte acestea câte le veđi și le ză-
rescú cu ochiú: și cerul, și sórele, și luna, și stelele, și vēz-
duhul, și apele, și pămíntul, cu tot ce se află intr'insele, tóte
acestea împreună se chiémă că este *lumea*!..

Iar lumea césta mare, să sciú, fétul meú,

Ca făcu'to singur, bunul Dumneđeú!

Insemnare. Când vorbesc doi ómení împreună, cum vor-
besce aci tata cu fiul său, Simion, acel fel de vorbire se dıce
că este un *dialog*.

6. Facerea lumei.

La început, tóte câte sint pe lume, erau amestecate
la un loc. Nu se alegea nimic limpede și curat. Pre-
tutindení erà numai întuneric și apă. Singur Duhul
lui Dumneđeú se purtă d'asupra apelor.

Atunci Dumneđeũ a voit sã facã lumea. El a đis:— «Fie luminã!» — și lumina fũ. Acãsta a fãcut'o Dumneđeũ în điuã d'întãĩ.

A *doũa* đĩ Dumneđeũ a đis: — «Facã-se tãria cerului!» — și cerul se fãcũ.

A *treia* đĩ Dumneđeũ a poruncit, sã se despartã apele de uscat. Uscatul l'a numit *pãmĩnt*, și apele le-a numit *mare*. Și, îndatã Dumneđeũ a đis: «Sã iãsã din pãmĩnt tot felul de ierburĩ și de copaci!» — Și așã s'a și fãcut.

A *patra* đĩ Dumneđeũ a poruncit sã rãsarã sãrele, luna și stelele.

A *cincea* đĩ Dumneđeũ a fãcut pãserile în vãzduh și pesciĩ în apã.

A *șesea* đĩ Dumneđeũ a poruncit sã se nascã tãte cele-lalte dobitoce și fiare de pe pãmĩnt. Și, la sfãrșit de tot, Dumneđeũ a fãcut pe omul cel d'întãĩ.

Iar în điuã a *șeptea* Dumneđeũ s'a odihnit. De aceea se cade și noi sã ne odihnim Dumineca și sã ne închinãm lui Dumneđeũ.

Așã ñe învațã despre *facerea lumei* cartea cea dumneđeescã, care se chĩemã *Sfinta Scripturã* sau *Biblia*.

*Cer, pãmĩnt și lumea tãtã,
Tot ce veđĩ cu ochiĩ rãtã,
Le-a fãcut un Dumneđeũ
Numai prin cuvĩntul sãũ.
El e singur, cel ce pãte
Sã le facã 'n lume tãte!
Cãt pe lume noi trãim
Lui ñntãĩ sã 'ĩ mulțumim!*

7. Hai la școlă !

«M'am sculat de dimineță.
M'am spălat; m'am îmbrăcat
Și din suflet m'am rugat:
Dumnezeu să ne dea viéță,
Sănătate și noroc !

Mă-a dat mama de mâncare.
Nu mă-e fόμε; nu mă-e somn.
Dac'ași fi acum un domn
Invățat, cu minte mare, —
Ași lucrà aci, pe loc !

Dar, sint copilaș, și'n școlă
Mult și multe-am de'nvățat.
Leneș nu's, nici răsălțat;
Nu voiü, mintea să-mă stea gólă...
Hai la școlă, nu la joc !».

8. Cartea de citire.

Cartea, pe care citesc, se chiémă *Carte de citire*. Cartea de citire are două scórțe: una la început și alta la sfârșit. Ea mai are și o mulțime de *foi*. Scórțele sint cusute la un loc cu foile. Fie-care fóie are două *fețe* sau *pagine*. Pe foi se află tipărite litere, silabe, cuvinte, propozițiuni, povești, poesióre, ghicitori și altele.

Cartea de citire am cumpărat-o de la *librar*. Acela care face și scrie cartea se chiémă *autorul cărții*. — Cine este autorul Cărții noastre de citire? — Autorul trimite cartea scrisă la *tipografie*.

În tipografie *culegătorii* culeg literile din nisce cutióre și le

aședă în șire, pe nisce table de metal. De acolo le aședă în pagine — tot de metal, care apoi se pun în mașina de tipărit. Tipograful unge literile cu cernelă și rostogolesce d'asupra lor un val. Apoi întinde hârtia pe mașină. Mai pe urmă strînge mașina și așa se tipăresce. Literile sint făcute de metal. Ele se pot pune și se pot scóte după table. Acela, care are o tipografie și tipăresce cărți, se numesce *tipograf*. Tipograful mai tipăresce și *điare* saú *jurnale* și altele. Dela tipograf cărțile tipărite se trimit la *legătorul de cărți*. Legătorul légă foile în scórțe, așa cum vedem la cartea nóstră. Dela legător cărțile se duc la *librărie*, de unde le cumpără ómenii. Cartea mea de citire cóstă 1 leú și 20 de baní.

9. Ghicitóre.

*Am o găină pestriță;
Duce veste la Gheorghită.*

*Ghicí ghicitórea mea,
Ce e?*

10. Formarea vorbirei.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: Car-tea o fa-ce au-to-rul. — Car-tea o ti-pă-re-sce ti-po-gra-ful. — A-poí le-gă-to-rul de cărți o lé-gă. — Li-bra-rul vin-de car-tea.

Regule: 1) Diminéța, Lumea, Haí la școlă, Cartea de citire *se chîemă* bucăți de citire. — *Orice bucată de citire este o parte din vorbirea saú din cuvîntarea nóstră.*

2) Fie-care bucată de citire se formeză din mai multe propozițiuni. Propozițiunile se formeză din cuvinte. Cuvintele se formeză din silabe. Și silabele se formeză din una sau din mai multe sunete.

Teme: Din bucată «Cartea de citire» vei copia cele d'întâi trei propozițiuni, despărțind cuvintele în sunete!

11. Jocul «D'a Vrăbiile».

Copiii se aședă în curte, în deosebite locuri. Apoi, după învouiță, unul începe să spuie din gură cântecul «Vrăbiilor». La isprăvit vorbitorul repede schimbă locul cu altul. Acesta repetă și el cântecul și se urmază tot așa până se isprăvesce jocul.

Iată și cântecul:

Cuibul
 Cuibu-re-le...
 Tóte-păsě-re-le...
 Schimb!

Cuibul
 Cuibu-re-le...
 Tóte-păsě-re-le...
 Schimb!

12. Români în munți.

Moșii și strămoșii noștri n'aũ trăit totd'auna în pace și în linisce, cum trăim noi astă-dă. De mult, de mult, mai multe neamuri cu limbă și cu obiceiuri străine

se imbulziau în țera noastră. Acelor neamuri străine li se dicea *barbari*, adică ómenii sêlbaticî, fiind-că pe unde ajungeau, prădau averile, ardeau satele și orașele, și ucideau pre bîeții creștinî. Dintre barbarii aceia, cari năvăliau în țera noastră au fost și *Tatarii*.

Pe atunci Româniî cei mai viteji trăiau în munții. Mai ales Româniî din munții și din țera Făgărașului erau vestiți pentru vitejia lor. Preste acei Români se spune că atunci domnià cel mai vitéz între viteji, *Radu-Negru Vodă*.

Iată ce spun bătrîniî :

Pe muchi de prăpăstii, p'o îngustă cărare
Ce despică munții cât privesci în zare,
Doi călăreți ageri ca nisce vulturi
Sbor, lăsând în urmă sate și păduri.

Ei au plecat nóptea de la Câmpulung...
Peste văi și dealuri se grăbesc și-ajung
La casa domniei de la Făgăraș,
Cuib de vitejie, légân de ostași.

Domnul Radu-Negru vesel îi primi;
Iar unul dintr'înșii ast-fel îi vorbi:
«Luminate Dómne, mare gospodar,
Scapă-ne de jugul crudului Tatar».

— «Și eu (dice Radu) vreau să desrobesc
Vatra părintéscă, locul strămoșesc.
Fiți gata la bálciul Sfintului Ilie,
Că 'n aceea nópte vă scap de urgie».

13. Pe câmp.

Intr'o după-amieđi, un dascăl a plecat de la școlă cu toți școlarii împreună. Ei au pornit pe uliță, doi câte doi, și au ieșit la câmp pe șoséua cea mare. Au mers cât au mers. În dreapta și în stânga vedeau tot grâne, liveđi și fânețe. Au mers până au ajuns în fața unei movile. Acolo se făcea un drumuleț, la deal.

Dascălul strigă: — «Sus la deal, copii!» Și copiii veseli suiră d'a'n fuga acea movilă. Dascălul sosi în urmă, pe po-dișul dealului.

Atunci toți ședură jos, ca să se odihnescă.

— «Copii,» — le ăise dascălul, — «ia, să'mi spuneți acum voi, ce vede fie-care de aci, din înălțime?»

— «Eü,» — ăise un școlar, — «de aci vęd comuna noastră (satul său orașul).»

— «Eü,» — ăise altul, — «vęd câmpiile cu arături.»

— «Eü, vęd ciréda în islaz (imaș).»

— «Eü, vęd dealul cu păduri.»

— «Eü, vęd gârla.»

Dascălul mai ăise: — «Dar pe cer, ce vedeți?»

— «Sus, e numai cerul albastru,» răspunse un copil.

Altul strigă: — «Ba, eü pe cer, drept în fața mea, despre pădure, mai vęd sórele, cum s'a aplecat în jos.»

— «Luați aminte, copii!» — spuse dascălul — «Jur împrejur, cerul se lasă în jos. El este ca o bóltă mare, ca un coviltir, d'asupra pămîntului. *Marginea cerului se chîémă zare*; se chîémă și *orizon*. *Orizonul se arată totđ'aura ca un cerc împrejurul nostru*. Ca să scie cineva în ce loc se află și încotro are să'și îndrepteze mersul, trebuie să cunóscă laturile zarei sau ale orizonului. Cine va sci acésta, cu greü se póte rătăci...

Am să vę și povestesc o istorióră despre nisce copii rătăciți.

14. Rîuleț.

— «Rîuleț cristalin,
Dulce limpede izvor!
D'unde vii și und' te duci,
Tot cântând mereu: *glu, glu?*»

— «Vin din stânca cea înaltă
Și mă duc loc depărtat...
Rătăcesc pe căi sucite,
Cântând vesel: tra-la-la!»

15. Vocale și consunante.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: Dascălul a plecat cu școlarii, afară la câmp.— Ei s'au oprit în fața unei movile.— Apoi se suiră pe movilă. — În urmă se aședară pe podișul dealului. — Acolo învățatorul începù să vorbescă cu elevii săi despre toate lucrurile, ce se vedeaù de pe deal.

Regule: 1) *Din ce părți se formeză cuvîntarea noastră?— Care sînt părțile unei propozițiunii? Dar cuvintele, ce fel de părți au ele? Care sînt părțile unei silabe?*

2) *Sunetele le aușim. Ca să le vedem, le scriem. Semnele sunetelor se cheamă litere.*

3) *Literele: a, ă, e, i, î, o, u, când le citim, dau un sunet întreg și deplin. Sunetele aceste se cheamă că sînt sunătoare sau vocale. A este o vocală. — Pentru ce?.....*

4) Unele litere ca : b' c', m' n'.... când le citim singure, nu dau, ele dela sine, un sunet deplin și întreg, ci un sunet mai mult împedat. Sunetele aceste împedate se fac sunete depline atunci numai, când le rostim deodată cu o vocală D. e. be, ce, me, ne... De aceea sunetele împedate le numim cu-su-nă-tô-re sau consunante. Sunetul re este un consunant.—
Pentru ce?

Teme: Din bucata de citire «Pe câmp» vei scrie cele dintâi două propozițiuni și apoi vei alege, pe două șire, sunetele dintr'însele : Pe un șir vei scrie vocalele ; iar pe al doilea șir vei scrie consunantele !

16. Copiii rătăciți.

Sórele apusese în zare. Cerul rămăsese roșu în laturea aceea. Un pândar, care umblă singur pe răzóarele unui lan mare, auzi în depărtare nise glasuri de copii, cari plângeau. Pândarul se duse într'acolo și ce găsi ? Găsi doi băeți, unul ca de opt ani, și altul mai micșor, ca de șese anișori. Amândoi ședeau jos, pitiți printre grâu și se văietau de fôrne și de frică. Pândarul îi întrebă : «Măi băeți, cu ce rost sinteți voi singuri, pe vremea asta, în acest câmp pustiú ?» Băetul cel mai mare, pe care îl chîenă Scarlat, răspuse așa : «Uite moșule dragă, ce ni s'a întâmplat ! Ađi dinđi-de-diminéță ne luă tata pe amândoi în căruță ca să mergem să vedem pe bunica, într'un sat, departe de la noi. Când sórele abia răsărise în zare, am ajuns dinaintea unui han. Tata s'a dat jos din căruță ca să ne cumpere covrigi și ne-a spus, să nu ne mișcăm de loc până o veni el înapoi. Dar Scarlat n'a ascultat pe tata. S'a

suit pe capră, a luat biciul în mână și a plesnit de-odată tare, în cai. Caii s'au speriat și s'au pornit în fuga mare, și ne-au dus, ne-au dus val vârtej, drept preste șanțurii și preste câmpii. Noi, din căruță, țipam și caii tot mai tare fugia, fugia, par'că mâncau pământul. — «Eū am vrut să-ī opresc», a ȃis Scarlat; «dar n'am putut prinde hățurile, că mă *orbiă sórele, care'mi dă drept în ochi*. Apoi căruța s'a lovit d'o buturugă, s'a răsturnat, și, amândoi am căđut aci, pe câmp. Ne-am lovit la cap, la obraz și ne-a curs o grămadă de sânge, din nas și din gură... Caii s'au dus în góna mare, târind și hodorogind, după ei, căruța. S'au dus de nu-ī-am mai vėđut cu ochii... Și noi, noi am rėmas aci, ȃiulica intrėgă, fără tată, fără căruță, fără covrigi, fără nimic, ca vai de noi !... Fă-ți milă, dragă moșule, și du-ne acasă»...

— «V'ași duce» — le ȃise pândarul, — «dar eū nu sciū în cotro este satul vostru!» — «Apoi, nici noi nu scim!» — răspunseră deodată amândoi băeții — «Dacă am fi sciut, ne-am fi dus noi pe jos, încă de cu ȃiūă».

— «Stați copii!» — le mai spuse pândarul — «Voi ȃiceți că aȃi-diminėță când ați plecat de-acasă, — aveati *în fața vóstră sórele*, care vė orbiă. Așa dar, din locul unde ne aflăm acum, satul vostru trebuie să fie *în laturea de zare, unde a sfințit sórele*. Intr'acolo să ne ducem, și vom nimeri, negreșit, satul vostru. Aȃde-ți dar băeți! Nu vė mai temeți!

Dar din pățania asta, a vóstră, două lucruri să invėțați: Mai întâi, să *nu faceți alt-fel de cum vė povățuesc părinții voștri*; și al doilea în *orī-ce loc vė aflați*, să vė deprindeți a sci *cum să vė îndreptați după zare ca să nu vė mai rătăciți*».

Pândarul duse pe băeți în satul lor. Tata și mama lor, când îi vėđură întorși pe inoptate acasă, îi certară pentru fapta lor; dar ei se și bucurară fórtē mult că nu s'au pierdut copiii pentru totd'auna.

„Copii! ascultați povețele tatălui și urmați-le pentru a fi mântuiți!”

17. Cuinea saŭ bucătăria.

Când mî-e fîme, mĕ gîndesc la mîncare ! Dar, mîncarea la cuine se face. La fiecare casă se află ŝi o cuine. Cuinea este o cameră care trebuie în totd'auna să fie fîrte curată : păreții ei bine spoiți, podéla ei frumos spălată. In cuine este o vatră, unde arde focul. D'asupra vetrii este un coș saŭ horn, pe unde iese fumul.

In cuine, pe fiecare đî, mama orî servitîrea gătescă bucate. Cuinea se chîemă ŝi *bucătărie*.

Bucatele se gătesc cu apă, cu carne, cu lapte, cu orez, cu legume, cu pîme, cu făină, cu sare ŝi cu multe alte feluri de merinde.

Cele maî multe bucate se fierb, se coc ŝi se frig la foc. In bucătărie focul de pe vatră se face orî cu lemne, orî cu cărbunî de lemn, orî cu cărbunî de pămînt.

La gătirea ŝi la fierberea bucatelor se întrebunțeză multe unelte ŝi multe vase.

Uneltele pentru *foc* sint : pirostrii, clește, vĕtraiu ŝi lopătică.

Vase pentru *apă* sint : putină, ciubĕr, hărdău, putinică, doniță saŭ colă, urcîor, borcan, cană, butelcă saŭ sticlă, clon-dir, ulcică, năstrapă orî cĕșcă.

Vase pentru *fîertul* bucatelor sint : cazan, căldare, tingire, tavă orî sinie, ólă, cratiță, capace.

Unelte pentru *gătirea* bucatelor sint : satir, cuțit, tocător, lingură, frigară, grătar, piuliță ŝi pisălog.

Vase pentru *mîncare la masă* sint : strachină, castron, taler, farfurie saŭ blid.

Alte unelte de masă sint : cuțite, furculițe, linguri, solniță, carafă, pahar, fețe de masă, șervete ŝi altele.

Tîte aceste unelte ŝi vase se află în bucătărie. Ele trebuie să fie totd'auna frumos spălate, bine curățate ŝi rinduite fiecare, la locul sĕu ! Număi atunci se pot face, cu înlesnire, in cuine mîncării gustîse ŝi sănătîse.

Rănduêla când e bună,
rostul cuinei merge strînă

18. Cânele credincios.

Ce este cânele ? — Cum este el ? — Ce face cânele ? — Doi hoți intrară într'o nópte în curtea unui țeran cu stare. Hoții aveau mare poftă să mănânce carne de găscă ori de rață, sau chiar și de găină. Dupăce ei săriră binișor în curte, se uitară în toate părțile. Nu zăriră țipenie de om ; dar într'un colț al curții vîd un câne voinic... Eră *Griveiū*.

Griveiū se făcū că nu-î vede... — «O să-î asvirlim câte-va bucăți de mămăliguță rece, ce ne-a mai rămas în trăistii! Așa o să-î astupăm gura! N'o să ne mai latre!» — Așa își dîseră hoții și mi-se apropiară binișor de Griveiū. Apoi îi și aruncară câți-va bulgări de mămăliguță uscată.. — «A!» — se gîndi Griveiū, — «voi credeți că cu lărimăturile aceste mi-ați închis gura! Vă înșelați!... Am să vestesc pe stăpânul meu!»

Și, Griveiū începū să latre cumplit. Atunci stăpânul ieși numai decăt să vadă ce se petrece în ogradă... Hoții o luară la sănătoșa!

Griveiū eră un câne credincios.

Cânele este cel mai credincios tovarăș al omului.

19. Negru-Vodă.

Negru-Vodă ș'a lui cétă,
Tot voinici cu fruntea lată
Și cu plete lungi pe spete
Și cu ghióge gróse, drepte,
Sufe crésta munților
Munților cărunților.
De-acolo de pe 'nălțime
Cu viteji, cu argățime
Negru Vodă că pornesce.
Și trecënd preste hotare

Voinicilor strigă tare :
«Alelei, voinicii mei,
Mândrii puișori de smei,
Căutați cele câmpii
Smălțate-'n Iasomiil
De Tătari astăzi cuprinse
Și de flacări ce-s' încinse!
Acolo-'s ai noștri frați,
Toți voinici ca brații naltți.
Ascultați suspinul lor,

Jalea și-al lor aprig dor...
 Ghiogele vi le luați
 Arcele vi le 'ncordați..
 Foc în Tătărime dați
 Și din țeră-î alungați
 Și pre frați de ei scăpați! »
 Ostașii cum aușiau
 Iute ghiogele apucau
 Arcele și le-ncordau
 Și'n Tătari că năpustiau...
 Iar în ȃi de Sfint-Ilie,
 Când sórele e-'n chindie,
 La Câmpulung că intrau,
 Ca frați bunți se 'mbrățișau,
 Și țera o stăpâniau
 Și beaș și se ospetau.

20. Curtea.

Casa noastră este împrejmuită de tóte părțile de un gard din uluce, de scândurî. Locul împrejmuit din fața casei se numește *curte* sau *ogradă*. În curte se află grajdurî pentru vite și cai, șopróne pentru care și trăsuri, coșare de porumb, cocine pentru porcî și cotețe pentru păseri. În unele curți mai este și câte un *puț*.

La orașe curțile sint așternute cu piétră, sau cu nisip, ca să nu se facă noroiu. În multe curți se planteză și arborî și, pe lângă uluce, viță sêlbatică orî copăcei de mărime deosebită. În curte se aședă lucrurile ce pot să stea afară, fără să se strice, precum : lemne de foc, pietre, cărămide și altele.

În curte lucréză ómenii deosebite lucrurî, de care aș nevoe pentru casă, sau la munca câmpului. Clădirile pentru adă-

postirea animalelor este bine să fie făcute și ele, întocmai ca și casa, din material solid ; iar nu din găteje sau din stof ori trestie. Apoi este bine, ca orî-ce clădire să fie mai depărtată de casă, ca nu cumva, întîmplându-se să se aprindă una dintr'însele, să ardă tóte, împreună.

Curtea să fie largă și curată. Și, tóte lucrurile dintr'însa, să fie în bună rînduélă, adică fie-care lucru la locul său.

Așa este curtea unui bun gospodar !

21. Animalele domestice patru-pede, cum sînt și ce folos aduc omului ?

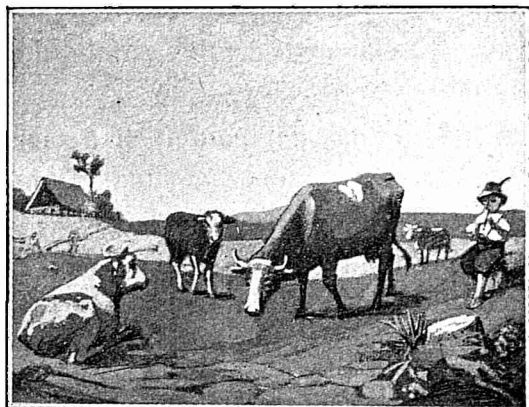
Cănele, pisica, vaca, boul, calul, măgarul, oia și porcul sînt *animale de casă*. Dinsele, tóte sînt animale *blânde*. Tóte au câte un cap, câte un trunchiú, câte o códă și câte patru picíore. De aceea le dîcem și animale *patru-pede*. Animalele acestea fac puí sau feți vii, cari séménă cu părinții lor. Pe puii lor, cât sînt mititei, îi hrănesc cu lapte, ce-l *sug* de la mamele lor. De aceea animalele acestea se numesc și *animale sugítore*. La aceste trei puncte *séménă* cănele, pisica, vaca, boul, calul, măgarul, oia și porcul.

Dar la multe altele, animalele acestea se *deosibesc* unele de altele.

Cănele, de obiceiú, este mai mare decát pisica. El *păzesc* casa. Cănele este animalul cel mai credincíos. Locul lui este în curte, undeva. Căniú ceú rúi dîú se țin legați prin cotețe. Apoi nóptea le dau drumul. Cănele este mai primejdíos când este *turbat*. Cănele turbat nu mai cunósce nici pe stăpánul său. Cănele turbat se póte cunósce, că-í curg mereú bale din gură și fuge ca beat, íncoace și íncolo.

Pisica pustiesce șóreciú. Ea este *curată* ; dar *falșă*. Când n'ó lași în pace, te zgárite. Și pisica póte să turbeze...

Cânele și pisica mănâncă mai cu gust carne. Ele sînt animale *carni-vore* și se vrășmășesc.

Vaca se ține mai ales pentru laptele ei cel bun și pentru carnea cea gustosă.

Boul este mai mare și mai tare decât vaca. El duce țăranului mai totă munca câmpului. Boul este cel mai trainic animal de muncă.

Óia este blândă și *próstă*. Óia se ține pentru laptele, pentru brânza și pentru lâna ei.

Óia te adapă și te îmbracă.

Vaca, boul și óia sînt animale *erbi-vore*. Ele sînt animale *rumegătore*. Iérna, vacile și boii se țin în coșare; oile petrec în staule. Când nu e frig, tóte animalele acestea umblă la câmp, unde pasc Iérbă.

Calul este cel mai *frumos* animal domestic. El este și *credincios* și *curăjos* și *semeș*. El trage la trăsură; dar pórtă și călare. Lui îi place bine ovésul.

Măgarul este *prost* și *răbdătoriu*. El este mai potrivit pentru purtarea de sarcine, fiindcă este încetinel.

Porcul este *lacom* și *găman*. El mănâncă tot ce găsește. Porcul mai este și stricăcios și obraznic și *forte murdar*. El se îngrașă repede. Atunci se ține în *cocine*. Carnea și slămina de porc sînt o hrană bună și nutritóre.

Cânele, pisica, vaca, boul, óia, calul, măgarul și porcul sînt tovarășii omului, în viétă. Omul trebuie să le dea adăpost și hrană, și să nu le bată, nici să le încarce preste măsură.

22. Adam și Eva.

Dumnezeu, în șese zile, a făcut cerul și pământul și toate cele ce sînt într'însele.

Intr'a șesea zi a luat țerînă din pământ și a făcut un chip de om. Acestui chip de om i-a suflat Dumnezeu în față și i-a dat viață. El l'a numit *Adam*.

Adam era singur pe pământ. Dumnezeu a văzut că nu e bine să fie Adam singur; el a hotărît să-i dea o soție. O dată, pe când Adam dormia, Dumnezeu din cîosta lui Adam a făcut o femeie. Adam, când s'a deșteptat, s'a bucurat foarte mult; el a numit pe soția sa *Eva*.

Adam și Eva au fost cei dintâi oameni. Atunci, Dumnezeu a binecuvîntat pe Adam și pe Eva, și le-a zis lor așa: — «Cresceți și vă înmulțiți! Umpleți pământul și 'l stăpâniți pe el!»

Apoi, Dumnezeu i-a așezat într'o grădină minunată de frumoasă. Acea grădină se cheamă *Raiul pămîntesc* sau *Eden*. Prin Raiu curgeau ape limpezi și recoroșe. Acolo cresceau tot felul de flori mirositoare și tot soiul de pomi roditori.

Dumnezeu le dădea voie să petrecă și să se bucure de toate bunătățile Raiului. El le spusese că acolo ei pot să trăiască fără grijă, fără bătă, fără durere și fără de moarte.

Cei dintâi oameni, cât au trăit în Raiu, au fost cu adevărat fericiți.

23. Rugăciunea de séră.

Iată nóptea a sosit!
 Dómne, Tu ní-o-ai trimis.
 Iată vremea de dormit,
 Timp de petrecut în vis.
 Ochií noştrii 'nchide-í, Bune,
 Dar vegھیéză-ne cu-ai Těi...
 Grija Ta spre noi o pune,
 Şi spre mari şi mititei.
 După munca ce-am făcut
 Dă-ne, Dómne-un somn dorit,
 Dă-ne pace'n aşternut...
 O, fii Dómne prea mărit!
Amin!

24. Calul credincios.

Un țăran se duse, într'o ȃi, cãlare la târg. Innoptase cam de mult și țãranul nostru tot nu mai sosiã acasã. De gĩaba il așteptarã soția și copii pãnã la miezul nopții. Toți din casã erau foarte îngrijați. - «Unde a putut tata sã intãrziie așa de mult?» intrebã Costicã, bãetul cel mai mare, pe mamã-sa. Abia, abia putu biata femeie sã-și liniștescã copilașii și sã-ĩ adormã, rind pe rind. — Apoi sãrutãndu-și pușorii, cu lacrimi în ochi, luã pe servitor și amãndoi, cu o lampã, plecarã spre târg.

Ei merserã ca o jumãtate bunã de cĩas... Cãnd colo, lângã malul gãrlei, ce curgeã p'acolo, zãrirã calul lor... dar fãrã stãpãn. — «Ce sã se fi intimplat?» — intrebã femeia, adãnc mãhnitã. Intr'aceea se apropiarã de cal, și ce vedurã?... Jos, lângã cal, pe marginea apei, zãceã omul, fãrã sã scie ceva de sine. Ce i se intimplase? — În târg beuse mai mult rachiũ, decãt îi duceãũ puterile. Se îmbãtase tun și așa plecase cãlare, spre casã. Dar pe drum cãduse de pe cal, unde il și gãsirã. Bietul cal, în loc cã fi mers singur acasã, apucase și ținea cu gura de haĩnã, pe stãpãnul sãu, care alt-cum ar fi picat în apã, unde s'ar fi innecat. Calul ținea mult la stãpãnul sãu; el îi erã credincios.

Nevasta împreunã cu servitorul il ridicarã iarãși pe cal și il duserã acasã... Dupãce țãranul se trezi a doũa ȃi, dimineața, nevastã-sa îi povesti ceea ce i se intimplase.

Atunci omul nostru se jurã cã nu va bea în veci, nici rachiũ, nici țuicã, nici vin, ci numai apã... intocmai ca calul sãu cel credincios și cu minte.

Calul și cãnele sunt animale credinciose.

Une ori și de la vite poți
sã-ĩveți puținã minte.

25. Ghicitóre.

Este un dobitoc

Fórte nătántoc.

Urechî lungî ; dar minte n'are

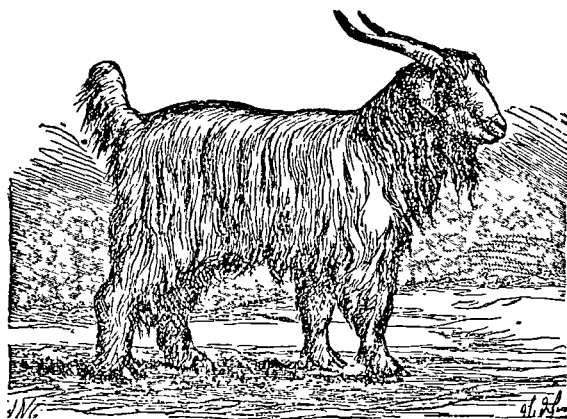
Și-î cu cruce pe spinare.

Ghici ghicitórea mea,

Ce e?

26. Capra.

Cum se mai numesc, tóte la olaltă, animalele de casă?... Ce animale domestice scii să numesci?... Care animal domestic sémănă mai mult cu óia?... *Capra* este dar un animal domestic. Ea este cam la fel cu óia. Ea este tot așa de mare ; are aceleași părți la trup : cap, gât, trunchiú, códă și patru

picíóre. Și capra este un animal *patruped*. Capra se hrănesce cu acelaș nutreț ca și óia. — Și capra este animal *rumegător*.

Numesce animalele rumegátóre, ce le cunosčí!

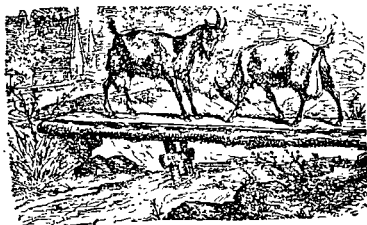
Dar capra nu este intru tóte, întocmai ca și óia. Capra nu are lână pe trup, ci păr lung, aspru și lățos. Părul eí este saú alb, saú negru, saú sur saú roșcat. Córnele íí sînt mai nalté, sucite și date înapoi. Ea are, în bərbie, un cloc lung și ascuțit. Códá íí este cam bércă și tot în sus întórsă. — Capra e mai țepánă,

mai sprintenă și mai îndrăsnéță decât oia. Ea se acăță pe rîpe; se anină pe stânci, fără de nici o frică. Se cațără și pe copaci, ca să pască frunză. — La fire este veselă, sburdalnică, săltăréță și neastimpărată. Bărbatul caprii este *șapul*. Puii caprei sînt *ieđii* și *ieđele*. Puii n'au cörne, ci numai niște *cucuie* pe frunte. Laptele și carnea caprii se mănîncă. Din lapte se face și brînză. Din carnea ei se face și *pastramă*. Din pörul de capră se fac, în fabrice, deosebite materii de postavuri. Așa dară, capra aduce omului multe folöse.

Capra este și ea un animal folositor.

27. Cele două capre.

Doúe capre se întîlniră pe o punte. Puntea ducea peste un păriu afund. O capră voiă să trecă din coace de păriu; cealaltă voiă să trecă din colo.

— «Fă-'mî loc, să trec!» —
 ți se duse una. — «Acésta ar fi frumos!» — rösponse cealaltă. --
 «Fă-'mî tu loc!» — Eú am fost
 mai întăi pe punte».

— «Cum se póte una ca
 acésta?» ți se duse cea d'întăi. «Eú
 sînt mai bătrînă decăt tine. Și

tot se-ți fac loc! Nicî odată!».

Așa nicî una nu voiă să se plece. Fiecare stăruia ca să trecă, ea, cea d'întăi. În cele din urmă, se mániară. Apoi începură să se certe și se luară la bătaie, în capete. Și ce să veđi? Amândoué căđură în păriu. Și erau p'aci să se înnece. Norocul lor iú că, tocmăi atunci sosi cîobanul. El le scăpă de la mörte...

Însémnă-ți: Așa pășesc ómenii, cari nu se înțeleag cu binele.

28. Găina și Curca.

În bătătură și prin curte, pe lângă animalele sugătore, trăiesc și păsări: cocoșul și găina, curca, rața, gâsca și altele.

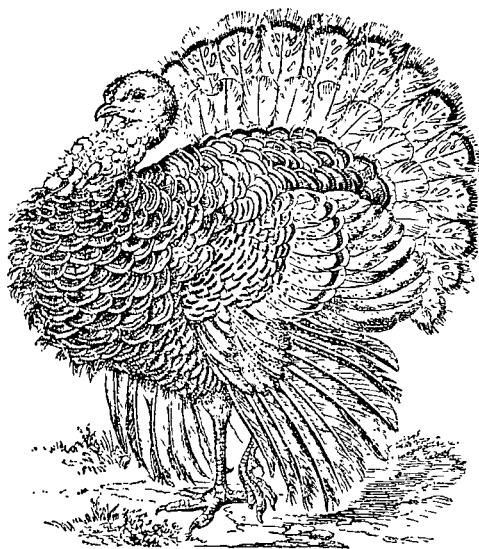
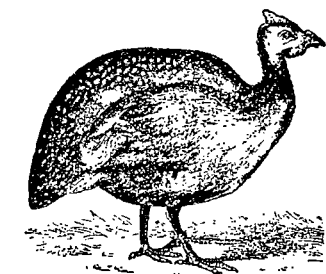
Găina este mai mică decât cocoșul. N'are nici crêta, nici cîda așa de mare ca cocoșul. Găina face ouă, le clocesc și din ele scote puișori vii.—Mai scii istoriîra despre «*Puiul neascultător ?*» — Găina este mai liniștită și mai blîndă decât

cocoșul. De la găină întrebuițăm carnea, ouăle și fulgiî. Sînt mai multe soiuri de găini.

Un fel de găină este *biblica* sau *căța* cea pestriță. Ea se vede prin unele curți boeresci.

Cea mai mare pasere domestică este *curca*. Penele curcii sînt

pestrițe sau negre-verdui sau și cenușii. Capul curcii este mic și golaș; ciocul ascuțit. Trupul îi este lunguieț și picîorele nalte. Puii de curcă sînt foarte slăbuți. Ei cresc greu și încetinel. Bărbatul curcii se cheamă *curcan*. Curcanul este mai mare decât curca. La cap îi atîrnă, pe frunte, un moț lunguieț; la urechi are un fel de cercei și la gât o gușă mare.

Moțul, cerceii și gușa sînt de piele albastră. Și mai minunată este cîda curcanului. Cînd curcanul se superă, se umflă în

pene. Atunci cõda i se ridică în sus și se respiră ca o rõtă. Când doi curcani se intălnesc, ei se iaă la luptă, intocmai ca cocoșii.

Curcile și puii *piuie* mereu; curcanul însă scõte numai câte un strigăt tare. Și curcile mănâncă tot-felul de grăunțe și de verdețuri.

Carnea de curcă ingrășată este foarte gustõsă. Un curcan bine ingrășat cântăresce până la șese și șapte kilograme și se vînde, în piață, chiar și cu 10 sau 12 lei.

Găina și curca sînt păseri domestice. Fiindcă ele se hrănesc mai ales cu semințe, ele se chîemă și păseri *grani-vore*. Găina și curca sînt *păseri domestice și grani-vore*.

În ce se deosebesce găina de curcă?

29. Fetita și Porumbița.

— «Porumbiță,
Tu drăguță,
Unde îți spelî õce
Fulgișorii,
Ochișorii
Albele-aripiõre ?

Doar în rouă,
Său când plouă
Te faci frumușică ?
Său în vale
Lângă cale
Te spelî mititică ?

Frumuseța
 Și buneța
 Îmi place și mie.
 Ca și tine
 E mai bine
 Sufletu-mi să fie. —

*
 * *

30. Grădina.

Frumos, plăcut și folositor lucru este ca, pe lângă casă să aibă omul și o grădină! — Grădina este o bucată de pământ împrejmuit. Grădinii pot să fie nu numai pe lângă casă, ci și pe câmp. Imprejmuirea se face sau cu șanț sau cu gard, sau cu uluci, sau cu zid și, mai arare ori, cu grilaj de fer. — Intr'o parte a împrejuririi se află porțița grădinii. Prin mijlocul grădinii se află un drum lat. Drumul este așternut cu nisip. Alte cărări mai mici duc, din drumul cel mare, până la marginile grădinii. De amândouă laturile drumului se află șiruri de agriși și de cociși. În grădină vești:

perii, merii, corcodușii,
 dușii, nucii, persecii,
 vișinii, cireșii, prunii,

zărzării, caisii, cornii,
 și migdali și gutuii,
 și scorușii cu smochinii.

Pomişorii cu fructe sînt :

agrişii şi c�c�zii,		murele,
zmeurii şi afinii,		porumbele
�i, în cap, strugurele.		

Se află în grădină  i flori frumo se ; se află  i  erbă verde  i legume, de tot felul. Pe arbori se v d adesea p s ri. Pe flori sb ră fluturii  i albine. — Pe frunze  i subt frunze ve i c te un melc cu casa în spate  i cu corni ele scóse. Prin  erbă, nu prea scii unde, se aude  i  iriitul greerilor.  n fundul grădinii se află  i c te-un muşuroi  de furnică. Copiii desc ntă :

—  Ha  la gr pa cu furnică;

Ba-  aici, ba nu-  aici! —

C nd plouă, pe jos, pe poteci  i prin  erbă, ve i c te o r mă, ce se tărie dintr'un loc în altul.

 n grădină lucr ză tata, mama  i al i muncitori. Copiii pot să se plimbe  i să se j ce în grădină. Lor le plac p mele  i florile.  menilor mari le place să petrecă  i să se odihn c  la umbra pomilor  i a copacilor din grădină.

Grădina este un loc plăcut, frumos  i folositor.

31. Ghicitóre.

Poți să fugi de ea prea bine ;

Ea tot vine după tine ;

Să o prind , nu-  cu putin ,

Căci ea nu este fină.

Ghic  ghicit rea mea,

Ce este?

32. Subiectul : — Ființele sînt ceva.

Deprinderi gramaticale

Exemple : Tata este grădinar. — Furnicele sînt animale. — Prunul este un pom. — Poteca este un drum.

- Regule :** 1) *Cuvintele :* tată, furnică, arată ființe. — *Cuvintele :* prun, potecă, arată lucruri.
- 2) *In fiecare propozițiune putem să spunem ceva despre o ființă saŭ despre un lucru, că ce este ființa saŭ lucrul acela.*
- 3) *Vorba care ne arată ființa saŭ lucrul despre care, într'o propozițiune, spunem ce este? se numesce subiect. D. e. Tata este subiectul propozițiunii «Tata este grădinar», fiindcă despre tată spunem ce este.*
- 4) *Subiectul într'o propozițiune, îl aflăm întrebând : Cine este acela, saŭ aceea despre care spunem ceva? D. e. Cine este grădinar? Tata. — Cine este un pom? — Prunul.*

Teme : Veŭ scrie patru propozițiuni una despre copil, alta despre melc, a treia despre cîcăș și a patra despre mușuroiș, spunînd despre fie care : *Ce este?* La tôte propozițiunile veŭ sublinia subiectul!

33. Păcatul strămoșesc.

Tocmai la mijlocul Raiului era un pom, decît toți pomii mai frumos.

Dumnezeu ȃise lui Adam și Evii: — «Vedeți voi acest pom?... Dintr'insul să nu mâncați, nici să vę atingeți de el; cã de nu, veți muri!... *Eu sînt Domnul Dumnezeul vostru. Voi numai de mine să ascultați!*».

Adam și Eva aũ auȃit aceste vorbe din gura lui Dumnezeu. Ei aũ priceput cã le va fi bine, de vor asculta porunca lui Dumnezeu.

Dar diavolul nu' lãsã în pace. El se furișã în Raiu și, cu vorbe viclene și cu înșelãciuni, îndemnã pe Eva sã guse mãcar odatã din pomul cel oprit.

Eva culese o pómã, mușcã dintr'insa și o dete și uĩ Adam. Atunci, ei aũ simțit cã *ręu aũ fãcut!* Și aũ cunoscut pãcatul și îndatã le-a fost rușine cã n'aũ ascultat porunca lui Dumnezeu.

Dumnezeu tare s'a supãrat pe dînșii și i-a pedepsit. Evii, care pãcãtuise, Dumnezeu i-a ȃis: — «Tu, cu durere vei nasce fi!» — Lui Adam, care greșise, Dumnezeu i-a spus: — «Tu, cu sudórea feței tale vei câștiga pãnea vóstrã de tóte ȃilele!» — Amãndorora, pentru cã n'ascultaserã porunca sa, Dumnezeu le vorbi așã: — «De vreme ce voi, fiind în binele din Raiu, ați voit sã cunoșceți și ręul, apoi sã sciți cã aveți sã muriți. Atunci voi o sã vę întórceti în țerina, de unde eu v'am scos!»

Tot deodatã Dumnezeu goni dîn Raiul pãmîntesc pe Adam și pe Eva; iar la ușile Raiului rîndui de strėjã un inger cu sabie de foc.

Așã aũ fãcut ómenii pãcatul cel d'întãl, *pãcatul strãmoșesc.*

34. Mărul.

Mărul este unul dintre cei mai frumoși pomi de prin grădinele noastre. El ajunge adesea până la 7 sau 8 metri înălțime. Mărul are rădăcină mare, trunchiul gros și rotund, acoperit cu cojă închisă la față și brăzdată. Crăcile, împreună cu ramurile lui împrăștiate, formază o coronă stufoasă. Ce frumos este mărul primăvara, în luna lui Aprilie ! Atunci coróna mărului este învăscută cu nenumărate floricele albe-roșii, printre care mijesc miș și miș de frunzișore lunguiețe, cu mărginile crestate. Cum sboră și se aședă atunci pe mărul înflorit albinițele să culégă miere!

Merele sînt rotunjore și, la cele două capete, cam turtite. Ele au o cojă verde, galbenă ori roșioră. Subt cojă se află miezul cel alb și cărnos. Înăuntru, la mijloc, se află semințele sau simburii. Când sînt bine cöpte merele, atunci simburii lor sînt negri sau castanii.

Merele cöpte sînt fôrte bune de mîncat. Ele, la gust, sînt sau dulci sau dulcege și acre, sau acrișore. Merele se pot mînce sau crude, sau gătite în felurite moduri.

Sînt mere dulci văraticice, mere crețesci, mere călugăresci și apoi merișorele cele mici, din care se fac dulcețuri.

Cine mîncă mere necöpte, pöte să se îmbolnăvescă.

35. Punctele cardinale.

Dascălul cu școlarii sît ieșiseră afară la cîmp. Eî se aședă pe o movilă. de unde se vede departe în töte părțile. Dascălul arătă cu degetul *laturea* zarei, unde sórele se cam plecase. Atunci el vorbi într'astfel copiilor, care îl ascultău :

— «Cam preste un cîs sórele are să sfințescă într'acolo. Să sciți copii, *laturea* acea a orizonului unde sórele apune, se chîemă *apusul* sau *sfințitul*... Acum sculați-vă și întörceți-vă cu fața spre apus !... Să țineți minte : *Laturea* zarei din *dosul* vostru este *răsăritul* ! Pentru ce ?... Fîind-că dintr'acolo răsare

sórele diminéța... Haídí acum!... La stânga împrejur!... În-tórceți-vé cu fața spre răsărit!... Luați séma: Laturea zarei, de-a-drépta vóstră, se chiamă *mîeză-đi*; cea de-a-stânga vóstră se chiamă *mîeză-nópte*»

— «Aceste părți mai însemnate ale orizonului: *răsărit*, *apus*, *mîeză-đi* și *mîeză-nópte*, noi le numim *punctele cardinale* ale cerului. Orizonul, de jur împrejurul pămîntului, este ca și temelia cerului. D'asupra orizonului se înalță bolta cerului.

Voí sciți că tóte vasele de lemn aũ la fund o *gardină*. Gardina este temelia vasului. Așa dar și *orizonul*, cu punctele lui cardinale, este *ca și gardina cerului*.

După acele puncte cardinale noi învățăm a sci unde ne aflăm și încotro trebuie să ne îndreptăm. *Acésta însemnéază că învățăm a ne orienta*.

Răsăritului, noi îi mai đicem și *Est* (E); apusului îi đicem și *Vest* (V), miézei-đilei îi mai đicem și *Sud* (S); miézei-noi-ții îi m í đicem și Nord. (N).»

Sórele era pe sfințite. Dascălul și copiii plecară spre casă. Pe drum fiecare școlar, uítându-se în ce lature a zarei se află sórele, spuneà câte ceva. Unul điceà că pădurea e spre Vest, fiindcă sórele tocmai atunci apunea în dosul copacilor ȳădurií. Altul adăuga că comuna unde ei se inapoiãũ, acasă, este spre Est. Al treilea điceà că gârla este la Sud, fiindcă ea curgeà de-a-drépta lor; un alpatrulea mai spuneà că viile sînt la Nord, fiindcă ele se nãlțaũ pe deal, în stânga lor.

Astfel copiii se deprindeãũ a se orienta fiecare, ȳe cãmp, după cele patru laturí, sau *puncte cardinale* ale zarei.

36. Păuna și mama ei.

Păuna. — «Ah! mamă, de ce este așa cald? Nu mai e de suferit. Uită-te, cum imí curge nădușea!»

Mama. — «De-o-cam-dată, numai atâta îți spuiũ, Păuno! Dumneđeu este pricina de se face așa cald! Să scrii că ce face Dumneđeu, tot spre binele nostru il face.» — Păuna tăcũ.

Ea se sili să sufere căldura și, cu ceva răbdare, și isbuti a se mai ușura. Luna lui August trecu și, cu dinsa împreună, trecură și căldurile cele mari. În luna lui Septemvrie, pe când vremea cră mai răcoroasă, Păuna se ducea în toate Țilele să se plimbe prin grădină. Pomele erau cöpte. Păuna se bucură când vedeă așa mulțime de mere, de pere, de pierseci, de prune, toate bune și frumoșe. Ea mănca dintr'insele, cu mare poftă.

Într'una din Țile, mergând în grădină cu mamă-sa, fetița dișe:—«Ah! mamă, ce frumoșe pöme ne-a dat Dumneșeu! Mult trebuie să ne iubescă El! Ce daruri plăcute ne face El! Ce bun e Dumneșeu!»

Mama. — «Adevărat Țici, fata mea. Așa este! Dar adu-ți aminte că mai Țilele trecute erai p'aci să te plângi de Dumneșeu! Adu-ți aminte când nu-ți plăcea căldura cea mare. Să știi, draga mea, că tocmai acea căldură mare a dat pömilor fața lor cea frumoșă. Căldura le-a dat și mirosul și gustul lor cel plăcut. Deprinde-te dar a te mulțumi cu tot ceea-ce face Dumneșeu! El știe totđ'auna ce face și nu voiesce alt-ceva decât numai binele tđu!»

Orice face Dumneșeu,
este spre binele tđu

37. Alți pomi de grădină.

În grădină, pe lângă meri, se mai află de obicei și peri și pruni și cireși, și pierseci și nuci și duđi.

Pörul face fructe lungușete, cu cöda la capetul cel mai subțire. Perele sînt mai mustöse decât merele.

Prunul, de obicei, este mai mic decât mörul și decât pörul. Prunele sînt ovale, acoperite cu o peliță fină albastră-negrie, sau albastră-roșie, cu brumă sură pe ele. Miezul prunei este

galbeni, dulce, mustos și plăcut. *Sâmburele* prunelor are o cójă virtósă, lătăușă, netedă și cu un miez dulce-amăriu.

Cireșul și *vișinul* sînt de mărimea prunului. Cireșele sînt cele d'intăi fructe de vară. Ele sémănă cu prunele; dar sînt mai mici, mai rotunjore și, de obicei, roșii, sau galbene-roșii. Vișinile sînt mai acrișore decăt cireșele. — Mai sciî ghicitórea despre cireșe?

Piersecului îi priesce în pămînt mai cald și mai ridicat, în fața sórelui, mai ales prin vii. Piersecele sémănă mult cu prunele; dar sînt mai mari și au o peliță galbenă, sau roșcată rumenă. Sâmburii piersecelor au cójă brăzdată.

Nucul crește nalt, mai nalt și decăt mărul; are cójă alburie și foii mai mari decăt ceialalți pomi. Foile de nuc au un miros plăcut. Nucile, cînd sînt verđi, au un înveliș cãrnos, verde, zãmos și fórte amar. Cãnd nucile sînt cópte, învelișul cade dela siue și apoi rãmâne cója cea tare, sub care se află sâmburele cel mare, dulce și învelit cu o peliță fină. Mai sciî ghicitórea despre nuc?

Dudul are fructe cãrnóse, moi de tot și mustóse, la față albe, negre sau rumene.

Sînt și meri și perii și cireși selbatici, care cresc pe cãmp și prin pădure. Aceia sînt *pomi pădureți*. Din merișore și din perișore pădurețe se póte face oțet.

Fómele sînt bucuria copiilor.

Pomi sînt arbori folositori și plăcuți.

38. — Subiectul:— Ființele sînt cumva.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: Grădinarul este harnic.— Copiții sînt veseli.—
Mărul este rotunjour. Para este lunguieță.

Regule: 1) *Intr'o propozițiune putem să spunem despre o ființă sau despre un lucru și cum este ființa sau lucrul? adică ce însușiri póte să aibă.*

D. e. vorba harnic ne spune cum este grădinarul.....,

2) Când facem o propozițiune? — Ce este subiectul în propozițiune? — Ce fel poate să fie subiectul? — Ce putem să spunem despre o ființă sau despre un lucru?

Teme : Veți scrie patru propozițiuni: una despre copilă, alta despre prune, a treia despre nucă și a patra despre dudu, spunând despre fiecare: *cum este?* — La toate propozițiunile veți sublinia subiectul!

39. Mama și fetița.

— «De ce, mamă, ca băieții, merg și fetele la școală? Ei, acasă, n'au păpușă de ținut la sin și 'n pólă! Pot să mérégă unde vor; Nimenui de ei nu-i dor.» —

— «Ia, m'ascultă, Ionico! Tu'ngrijesci de păpușică. Nu te'nduri s'o lași din brațe. Dar, Ia, spune-mi, nu 'ți-e frică, De mult-țce tot stai cu ea S'ajungă și tu păpușea?»

Ca să nu te faci păpușă și, să fii fată cu minte, Să scii tot ce este bine, de învățatură țin'-te!» —

— «Mamă, eu la școală plec! Nu voi, capul să'l am sec!»

Școala face omul-om și
altoiul - pomul-pom

40. Vița.

Eră pe la începutul primăverii. În vița domnului Mereanu erau de mai înainte infipte mai multe miș de bețe. Și eră săpată vița pentru întâiaș-dată. Chiar venise la vițe, domnul Mereanu cu fiul seș, Costică, care eră cam de vre-o șapte ani.

— «Ah! tată!» — strigă Costică, — «pune pe vișer să scôtă d'aci uriciunile aceste de vreascuri! Uite! rădăcinele cele lemnóse, ce urite sint! Apoi córdele aceste *indoiciose* și cu cója brăzdată, ce urite sint, cu nodurile lor! Nicı nu sint în stare să stea singure, drept. De ce sint bețele aceste? Tótă cósta par'că-ı arsă din pricina acestor *găteje*!»

— «Lasă-le pe loc, Costică!» — răspunse tata. — «Mai așteptă câte-va săptămâni; atunci vei vedé ce va ieși din ele!»

Cam pe la mijlocul lui Aprilie, domnul Mereanu iarăș luă pe Costică cu sine, la vițe. Vițele, tóte, erau înverđite și înflorite. Frunzele erau micı și frumos crestate, pe margini. Ciorchine de flori mărunté și mirositoare atârnaú de córde cari cu cărceii lor se acățaseră de araci. — «Costică!» — țiise tatăl, — «ıa, culege așa frumușel, foite de aceste! Să umpli coșul acesta!» — «Ce să facem cu ele, acasă?» — întrebă Costică» — «Bucătăreșa o să înfășure, cu ele, perișóre de carne!»

Într'una din țițele lui Iulie, domnul Mereanu merse iarăș cu Costică, la vițe. Vița se *încordase* țepin. Frunzele se îngroșaseră. Fața lor era verde închisă. În locul ciorchinelor de flori, acum erau numai bóbe micı, eră *aguridă*. Costică culese și de astă-dată aguridă, din care, acasă, bucătăreșa gătise bucate.

Trecuseră Iulie, August și Septembrie, de jumătate. Atunci iarăș luă domnul Mereanu pe Costică, la

vițe.— Vițele acum erau *încărcate*, pe tóte rezórele, cu ciorchine

gróse și lungi. În viie erau tóte soiurile de struguri: tãmá-
ióse și mișchet, gordin și bășicată, córnă albă și córnă négră,
razachie și cornițe, țáța vacii și multe, multe, altele.

— «Ei, Costică, ce ȃie? Să scótă viíerul din pãmínt aceste
vreascuri nodurose?» Costică zimbi și el, cam rușinat. El nu
mai îndrăznią să răspundă ceva. Acasă, pe la sfârșitul mesii,
domnul Mereanu poruciă de obicei să împarță struguri pe
la meseni. Dar, mai înainte, ȃiea totđauna lui Costică: —
«Costică, băete!

*Ghicí ghicitórea mea!
Am o fată bubósă, bubósă,
Șéde cu Vodă la masă?*

41. Měrul și vița.

Și měrul și vița fac póme bune de mánecat. Și měrul și
vița sînt pomí. Měrul și vița aũ rădăcină, aũ tulpină, aũ
frunze, aũ flori și fac fructe. Și měrul și vița pot să crească
și în grădină și în stare selbatică.

Așa dar, la multe séménă měrul cu vița.

Dar měrul este și mai nalt, și mai gros, și mai puternic
decát vița. Tulpina měrului crește și stă drept în sus, dela
sine; tulpina viței trebuie rezemată ca să stea în sus.

Tulpina měrului are crăci și ramuri, ce forméză coróna lui.

Vița are, pe tulpinele sale, numai nisce cărcei și frunze.

Měrul are frunze întregi; iar frunzele viței sînt cestate pe
mărgini.

Florile měrului sînt albe roșióre și aședate în forma stelei;
florile viței sînt mai mici decât ale měrului. Fructele měrului
sînt merele, ale viței struguri carí cresc în ciorchine.

Merele la multe se deosebesc de struguri: și la mărime,
și la formă și la gust.

Așa dar, la multe se deosebesce měrul de vița.

*Měrul și vița se aseménă într' unele puncte; iar într' alte puncte,
se deosebesc.*

42. Prînzul în familie.

Intr'o zi de Sfînta-Mărie-mică, adecă la 8 Septemvrie, afară eră cald și frumos, cum e pe la începutul tómniei. Intr'un sat, un tată și o mamă, cu o fetiță și un băet mai măricel, se întorceau de la biserică. — Bunica rămăsese acasă, cu doi copilași mai mici. Ea gătise ceva de mîncare mai bună, căci eră diîua mamiî. Bătrina așteptă, cu masa pusă, sub nucul cel mare din bătătură.

Indatăce sosiră de la biserică, toți se aședară împrejurul mesii. *Tatăl Ion* luă la drépta sa pe *Petrică*. băețelul cel de șapte ani. Mama ridică de pe ierbă pe mititelul *Nicu*, care abia eră de un an și jumătate ; il sărută și'l aședă pe brațul ei. Intre mamă și tată se aședă *Linuța*, fetița cea de dece ani. In fața lor ședù bunica, bătrina, cu pèrul alb ca zăpada. Lângă ea veni și *Florica*, cea de patru anișori, cu perișorul bălan ca aurul. Așa, împrejurul mesii, se adunase acum mai tótă familia. Tata Ion sè sculă în picioare, și își făcù cruce. Toți făcură ca dînsul. Atunci *Linuța*, cu glas limpede, spuse rugăciunea mesii :

Tu, ceresc Părinte !

Daï să ne hrănim.

Noi, cu dulci cuvinte,

Ție-ți mulțumim !

Așa învățase *Linuța* rugăciunea acésta dela scólă.

Zamfira, servitóra, aduse pe masă o strachină. In năuntru eră o găină fiértă, care fumegă și mirosiă plăcut.

Mama împărți tutulor fiertură și găină. . Toți mîncară și beură și se veseliră. Nicî *Griveiü*, cănele cel mare, nu lipsi dela prînz. *Petrică* îi dădeà lui tot-d'auna din rămășitele mesei.

*Zeü ; familia întrunită
este cea mai fericită.*

43. Subiectul: Ființele fac ceva.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: Familia așteptă.— Zamfira gătesce.— Mama împarte. — Supa miróse plăcut. — Toți mănâncă veselî. — Griveiū se scólă și el.

Regule: 1) Într'o propozițiune putem să spunem despre o ființă saū despre un lucru și ce face ființa saū lucrul. D. e. Vorba gătesce ne spune ce face Zamfira...

2) Ce putem să mai spunem despre o ființă saū despre un lucru, ce este subiectul unei propozițiuni?

Teme: Veî scrie trei propozițiuni: una despre *Petrică*, alta despre *Griveiū* și a treia despre *ciorbă* spunând despre fiecare: *Ce face?*— La tóte propozițiunile veî sublinia subiectul!

44. Cântecul rîndunicîi.

Rîndunică frumușică,
De ce fugî, din țera mea?
Aū țî-e frică, mititică
Că te-apucă ierna grea?

Nu veđi, vița. frunzulița,
Incă n'aū îngălbenit!
Albinița, musculița
Pân'acuma n'aū perit!

Care bine pentru tine
P'alte locuri ai vedut?..
Ia, mai bine, șeđi la mine
Unde cuibul țî-ai făcut!

Rîndunică mititică,
Mai rămâi în țera mea,
Fără frică, mititică,
Că te-apucă ierna grea.

45. Răutatea Omenilor.

Dupăce Adam și Eva au fost goniți din Raiu, ei au trăit pe pământ numai cu griji, cu necazuri și cu dureri. Muncau greu din zori până în noapte și tot abia aveau de ajuns pentru traiul lor de toate zilele. Ah! cât de rău le părea acum de bunătațile Raiului, pe care din greșela lor le pierduseră!

Ei au căpătat mai mulți copii, băieți și fete. Unii din copiii lor au fost buni; alții au fost răi. Cel mai bun a fost *Abel, ciobanul* și cel mai rău *Cain, plugarul*. Pe al treilea fecior l'a chemat *Set*. Abel a murit ucis, încă de tiner. Dar, Cain și Set au avut mai mulți copii. Aceștia începură să nu asculte nici de poruncile lui Dumnezeu, nici de părinții lor. Se certați mereu între sine și se băteau. Urmașii acestora încă și mai răi se făcură.

Dumnezeu vădu că răutatea omenilor este mare, mare de tot pe pământ. Atunci el se întristă în inima sa, și duse așa :

— «Am să prăpădesc și să slăpesc de pe fața pământului pe omenii acești răi, răi de tot... Să cercetez mai înainte, dacă nu cumva mai este printre dinșii vre-unul bun și curat la inimă. De va fi măcar unul care să asculte de mine, n'aș vre să piără un nevinovat ca acela.»

Dumnezeu e drept. *El nici odată nu voiesce răul celor ce sînt buni.*

46. Grădina de legume.

Intr'o grădină bine îngrijită, pe lângă pomii și pomișorii, se află și alte lucruri, bune de mâncat.

In grădină răsădim :
 morcovî, sfeclă și cartofi
 țelină, gulii, ridichi,
 bame, pepeni, crastaveți,
 năut, cimbru și tarhon,
 praz, lăptuci și asmățui,
 postârnac, brôjbe și hrean
 și mărar și leuștean !

Când vrem, facem și ciupercî;
 mazere, fasole bob,
 linte, cêpă, usturoi, și
 pătrunjel și conopide,
 anghinare, pătlăgele
 roșii, vinete și varđă
 și sparanghel și ardei
 și spanac și dovlecei.

Tôte lucrurile aceste se numesc *verdeturi*, *legume* și *zarzavaturi*. Ca să crească legumele, trebuie plivite buruienile și legumele udate adesea. Omenii cari se ocupă în adins cu îngrijirea și cu creșterea zarzavaturilor, se numesc *zarzavagi*. Ce

bine și ce folositor ar fi ca fie-care om să crească în grădina lui tot-felul de legume ! Atunci mulți bănișorii ar rămâne în punga Românului !

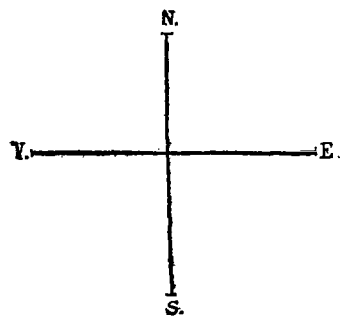
47. Orientarea în clasă.

Noi astăzi sintem în camera clasei a două. Sub picioare avem podela saŭ dușamă. D'asupra capetelor noastre se'naltă tavanul. Impejurul nostru, de patru lături, sint cei patru păreți

ai camerei. Ia, să ne orientăm acum și în clasa noastră, precum ne-am orientat afară, pe câmp!

Păretele din față, unde este ușa de intrare, stă spre apus, fiind-că în acea latură apune soarele. Prin urmare, păretele din fundul camerei, în dosul nostru, stă spre răsărit. D'a stânga noastră, unde se deschid ferestrele, este păretele despre mișda-și. Iar la dreapta noastră, păretele neted, împodobit cu cadre și cu chipuri, este spre mișdă-nopțe.

Aci, în cameră, noi nu mai vedem cu ochii cercul orizontului, ca afară. Vedem, pe patru laturi, numai cei patru păreți drepecți; dar scim d'afară, în ce laturi răsare și apune soarele.

Astfel se formază pe tablă o *cruce*. Crucea acésta ne înfășează *trupul nostru stând drept* și cu mâinile întinse, orizontal. Fiecare din brațele crucii este îndreptat spre unul din cele patru puncte cardinale.

În clasă cele patru puncte cardinale, ȳată cum le însemnăm. — Culcăm orizontal tabla pe două bănci ori pe două scaune. Apoi tragem pe dinașa o linie dréptă, din marginea despre Vest a tablei, până la marginea ei despre Est. Apoi acésta linie o încrucișăm cu altă linie dréptă, care are un capét spre Nord și celalalt spre Sud.

48. Subiectul: Ființele aũ ceva.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: Proprietarul *are* o grădină frumoasă. — Vecinul seũ, un zarzavagiu, *are* legume de tot soful. — Legumele *aũ* mărime deosebită. — Zarzavagiũ *aũ* mare grijă de legume.

- Regule :** 1) Într'o propozițiune putem să spunem despre o ființă saū despre un lucru și ce are ființa saū lucrul acela. D. e. Vorba are ne spune ce are proprietarul. Vorba aū ne spune ce aū legumele și zarzavagii.
- 2) Ce putem să mai spunem despre o ființă saū despre un lucru, ce este subiectul unei propozițiuni ?

Teme : Veī scrie patru propozițiuni: una despre grădinar, alta despre mamă, a treia despre legume și a patra despre struguri, spunēnd despre fie-care ființă saū lucru *ce are!* — La tōte propozițiunile veī subliniā subiectul!

49. Fasolea.

Una dintre legumele cele mai folositōre este *fasolea*. Ea cresce și în grădină și la cāmp, printre porumb. Fasolea are rădăcină firōsă, din care cresc mai multe *cotōre* subțiri și rotunde. Cu cotōrele, fasolea se urcă pe araci până la trei metri înălțime. Frunzele aū forma inimei și sīnt pēroșe și cu margini împlinite. Florile de fasole sīnt nisce ciorchine, de colōre verde. Din florī se fac *păstaele*, de colōre verde saū gălbuie. Păstaele sīnt saū drepte saū încovoiate ca o sabie. În păstăi se află șese până la opt bōbe de colōre deosebită și de forma oulū. Fasolea se pune în *cuiburī*, în același pămīnt cu porumbul, cu care se sapă și se prășesc. Fasolea se mănāncă saū verde, saū uscată saū și murată.

Fasolea este de mai multe soiuri. Fasolea care nu se urcă pe araci se numesc *olōgă*.

Cam la fel cu fasolea este *mazărea*, *lintea* și *bobul*. Tōte aceste legume se numesc legume *păstăioșe*.

Maî ales fasolea, mazărea și lintea forméză o hrană plăcută; dar cam anevoe de mistuit.

Pe câmp cresce *măzărchia*, *trifoiul* și *luțerna*, care fac și ele un fel de păstăi și care sînt o hrană fôrte bună pentru vite.

50. Nuca.

Doi copii, Petre și Pavel, găsiră odată, sub nucul cel mare din bătătură, o nucă mare și frumósă.

— «A mea este nuca! mie mi-se cuvine!..»—dise Petre,— «fiindcă eû am vėđut'o maî întăi!»

— «Ba e a mea!» strigă Pavel,— «fiindcă eû am pus maî întăi mâna pe dînsa, și am luat'o de jos.» In loc să se înțelegă între dînșii, eî se luară la cėrtă și, dela cėrtă, p'aci, p'aci, eră să ajungă la bătaie.

— «Sta!i!» strigă un al treilea băet maî mărișor, care treceà din întimplare p'acolo.— «Eû am să vė împac!» — Dîcênd acestea, stătù la mijloc și cerù să-î dea lui nuca, în mână. După ce o luă, o sparse în două și desprinse mîezul din cele două coji. Apoi dise:— «O jumătate de cójă se cuvine aceluia, care a vėđut maî întăi nuca, cealaltă jumătate se cuvine aceluia, care a pus maî întăi mâna țe dînsa; iar mîezul îl opresc pe seama mea, fiindcă eû v'am împăcat de nu v'ați bătut!»

Când doi se cėrtă, al treilea căștigă!

Cine împarte, parte și face!

51. Ghicitóre.

Patru frați, într'o cămașă îmbrăcați!

Ghici ghicitóreă mea;

Ce e?

52. P o t o p u l.

Dumnezeu era gata să stărpescă de pe fața pământului pe oameni, pentru răutatea lor. Dar el își aduse aminte de un om, care singur mai era bun și drept. Pe acel om îl chemă Noe. El avea trei feciori, anume: Sem, Cam și Iafet.

Dumnezeu porunci lui Noe să gătescă o corabie mare, s'o învelască și s'o închiadă bine peste tot. O asemenea corabie se chemă și *chivot*. Dumnezeu îi mai spuse lui Noe: — «Din toate animalele de pe fața pământului tu să alegi câte șapte părechii din cele curate și câte două părechii din cele necurate. Pe toate aceste animale să le adăpostesci în chivot. Apoi, să intri și tu într'insul, cu feciorii tăi și cu tot neamul tău».

Așa a și făcut Noe, care ascultă la toate pe Dumnezeu.

Atunci a dat Dumnezeu o plote mare de a ploat patruzeci de zile și patruzeci de nopți, d'a rindul. Apele au crescut peste măsură; ele au înecat tot pământul și au acoperit munții cei mai înalți. Acest inec de ape a fost *potopul cel mare*.

Intr'acest potop s'au înecat toți oamenii și s'a prăpădit tot ce era viu pe lume. Cu viață au rămas numai Noe și toți cei ce erau cu dînsul, în chivot. Corabia lui Noe plutiă pe d'asupra apelor.

Astfel a pedepsit Dumnezeu, cu potop de ape, pe oamenii cei răi de pe pământ!

53. Planul clasei.

Noi ne putem orienta în camera clasei noastre. Dar această cameră, noi o putem desemna în formă mai mică, ori pe tablă, ori

pe placă ori pe hârtie. În desen, păreții îi înfățișăm prin linii drepte, ori strimbe, după cum sînt și ei, drepti ori strîmbi. Celelalte obiecte din clasă și adecă : ușile, ferestrele, soba, băncile, catedra și altele, le însemnăm tot prin liniore, fie-care la locul său.

Dar tóte aceste nu le putem înfățișa în desen, așa de mari cum sînt ele, în ființă. Trebuie pe tóte să le înfățișăm mai mici, ca să încapă. Apoi trebuie să le potrivim la locul lor, într'astfel ca să nu se arête, unele față cu altele, mai mari sau mai mici, decum sînt ele în adevăr.

Dacă păretele despre miédă-đi și cel despre miédă-nópte sînt lungi, fie-care de câte 8 metri, noi în desenul de pe tablă, îi înfățișăm prin câte o linie numai de 8 decimetri. Dacă păretele despre răsărit și cel despre apus sînt lungi, fie-care de câte $6\frac{1}{2}$ metri, noi în desenul de pe tablă, îi înfățișăm prin câte o linie numai de $6\frac{1}{2}$ decimetri. Dacă fie-care bancă este de 2 metri, în desenul de pe tablă, o înfățișăm printr'o linie de 2 decimetri. Păreții de 8 metri, i-i desenăm pe placă și pe hârtie cu liniore de 8 centimetri; băncile de 2 metri,— le desenăm prin o linie de 2 centimetri.

Desenul clasei se chîemă că este *schita* sau *planul clasei*.

Planul clasei ne arétă spre ce anume puncte cardinale se află aședați păreții și tóte obiectele din clasă. Ast-fel se arétă, pe plan, *direcția* clasei și a obiectelor dintr'insa.

Dar planul clasei ne mai arétă și câtă *întindere* în lungime și în lărgime are clasa, precum și tóte obiectele dintr'insa.

Așa dar, planul arétă tot'dauna *direcția și întinderea* lucrurilor înfățișate într'insul. Pe planul clasei ne putem dar orientă întocmai ca și în camera clasei.

54. Varđa și Sfecla.

Printre legumele cele mai obișnuite numărăm *varđa*, *sfecla* și *morcovul*. Varđa are o rădăcină grósă, principală, din care ies mai multe firicele. Tulpina varđei se numește *cocian*. Din cocian cresc nisce frunze late. Mai spre virf frunzele sînt

mai înguste. Frunzele se lipesc bine una de alta, încât formeză o *căpățână* rotundă. Floricelele vardei au o coloră galbenă. De la varză numai foile se mânâncă, verzi sau murate, gătită în diferite chipuri. Sint mai multe soiuri de varză, ca: varza albă, varza roșie, varza creță și altele.

Cam la fel cu varza este *salata*, numai că ea are o căpățână mai mică. Apoi, cine nu cunoște *ridichia* cu rădăcina-i cărnoasă, acoperită cu o cojă neagră și grosă, — și *sfecla* cu coja și cu miezul roș?

Un fel de legumă sint și *cartofii*. Ca și pânea, cartofii au ajuns să fie o hrană zilnică pentru omeni. Cartofii au miez făinos și un gust plăcut. Cotorele, care au formă de tufiș și fructele, care la început au coloră verde și mai târziu tuchisă, nu sint bune de mâncat; ba *fructele sînt chiar veninoase*. Cartofii se gătesc în deosebite moduri și sint de mai multe soiuri.

Varza, salata, ridichia, sfecla și cartofii, toate au trunchiul môle și zămos. Tote aceste legume se întrebuinteză, ca adaos la bucate.

Tot legume sint și *morcovii* și *postârnacii* și *pătrunjeii* și *țelina* și *conopida*.

55. Bucur Ciobanul.

A fost odată un cioban, pe care îl cheamă *Bucur*. El trăia numai cu nevasta, cu copiii, cu câinii și cu turma sa de oi, într'un loc pustiu. Alți omeni pe acolo nu se află. Pe acel loc erau dumbrăvi cu umbră desă, livezi cu pomi roditori și ierbă multă și môle. Pe acolo curgea și o gârlă, cu apă bună de băt. Bucur Ciobanul și nevasta și copiii lor găsiau acolo tot cele trebuia. Oile aveau unde să pască și de unde să se adape. Pentru sine și pentru ai săi, Bucur și-a clădit într'o liveadă o colibă încăpătoare. Așa Bucur cu ai săi petrecea, cu mult belșug și cu mare bucurie, într'acea luncă verde și bogată. Omeni din locuri depărtate au aflat cât de bine trăia Bucur Ciobanul în moșiora sa. Ei au venit la dînsul și, cu voia lui, s'au adăpostit pe lângă el. Au venit de pretutindenii tot mai

mulți și mai mulți și s'așezat acolo. Și-au făcut și ei bordeie și căscioare împrejurul colibeii lui Bucur. Unii au fost *ciobani*; alții s'așezat de *pescărit*; alții de *vânătoare* și alții de *plugărie*. Tuturor le mergea minunat de bine. Ast-fel, împrejurul bordeielului lui Bucur, încet cu încet s'a făcut un *sat*, satul lui Bucur Ciobanul.

Intr'o zi Bucur Ciobanul așa a grăit tovarășilor lui: «Aide, fraților, să ne clădim aci și o sfântă biserică». Toți l'au ascultat cu mare bucurie și îndată au ridicat pe un delușor, tocmai la marginea gârlei, o bisericuță. Aceleia i-au zis *biserica lui Bucur*. Acolo mergeau dinșii în toate zilele de se închinau lui Dumnezeu; ei îi mulțumiau pentru toate bunătățile de care se bucurau.

Satul lui Bucur, zi cu zi s'a tot mărit, până când mai pe urmă a ajuns să fie un *târg* căruia i-a zis *Bucurescă*. Ast-fel se spune că s'a întemeiat Bucurescăul nostru de astă-zi.

Bucurescă este acum cel mai mare și cel mai frumos oraș din totă țara noastră. Biserica lui Bucur Ciobanul se vede și astă-zi, pe un delușor, pe malul Dâmboviței, gârla ce curge prin Bucurescă.

56. Dâmbovița.

Sus din munte curge 'n vale
 Apa dintr'un mic izvor,
 Care, șerpuiind prin țără,
 Murmură încetșor.
 Dâmboviță, apă dulce,
 Cine-o bea nu se mai duce!

Vreamea trece, apa curge.
 Nu mai vine ce-a trecut;
 Dar, ăst riș a fost și este
 Și va fi în veci, plăcut.
 Dâmboviță, apă dulce,
 Cine-o bea nu se mai duce!

57. Curcubeul lui Noe.

Potopul cel mare a ținut cu totul o sută cincă-decă de zile. Dupăce ploă 40 de zile și 40 de nopți, Dumneđeū a poruncit să înceteze ploile. Atuncī, vintul a început să bată. Apele aū început să scadă. Virfurile munților mai întâi aū ieșit la ivelă.

Corabia lui Noe se opri pe un munte fôrte nalt.

Noe deschise oblonul corăbiei. El trâmise afară un corb, ca să vadă dacă s'a scurs apele. Dar corbul nu s'a mai întors înapoi. El a rămas ca să mînânce stărcurile, care plutiaū cu grămada d'asupra apelor.

Noe a trâmisi atuncī un porumbiel. Porumbielul n'a găsit loc uscat, unde să se așede și s'a înapoiat îndată, în chivot.

După câte-va zile, Noe a mai trâmisi, de-a două-ôră, pe porumbiel. Atuncī paserea a adus în cloc o ramură de măs-lin. Noe a priceput că apa scăduse pe pămînt.

De-a-treia ôră, Noe a dat drumul porumbielului. Dar de astă-dată, porumbielul n'a mai venit îndărăt.

Din acésta, Noe a înșeles că afară s'a svîntat de tot, pămîntul. Atuncī el a ieșit din chivot, cu teciorii sēi, cu ne-vestele, cu copii lor și cu tôte animalele câte fusăseră adăpos-tit în corabie.

Indată Noe s'a închinat lui Dumneđeū și i-a mulțumit că i-a scăpat de potop, pe el și pe ai lui.

Dumneđeū a binecuvîntat pe Noe și i-a făgăduit că nu va mai da alt potop, pe pămînt. Ca semn de făgăduință, Dum-neđeū a întins pe cer *curcubeul*. Acel mândru semn se arată adesea după plôie. El vestesce totd'auna că sórele iarăș are să iēsă la ivelă.

Curcubeul a fost semnul făgăduinței ce Dumneđeū a fost dat lui Noe. . . .

Maī scii ghicitôrea despre curcubeū ? . . .

58. Cépa, crastavetele și pepenele.

Tot un fel de legume sint și cépa și crastavetele.

Cépa are rădăcină multe, firóse, care ies din partea cea umflată, ce se numese bulb. Bulbul este format din mai multe pături cărnoase care, la suprafață, au colóre oră roșie, oră albă. *Bulbului îi dicem cépă*. Din bulb cresc foile cele lungi și góle innăuntru. Din mijlocul foilor creșce cotorul, în al cărui vîrf, prin luna lui Junie și Iulie, se vîd floricelele cele albe-verdui, în formă de buchet. Cépa are un *gust ce ustură*. Ea se mánăncă, oră crudă, oră gătită în bucate.

La fel cu cépa este *arpagicul* și *usturoiul* care sint mai mici decăt cépa. Bulbul usturoiului este compus din mai mulți *grăunți* sau *căței*, cu înveliș alb.

Crastavetele are rădăcină slăbuță, cotor lung, ierbos și subțire, care se întinde pe pămînt. Frunzele sint mari, cu margini crestate. Florile crastavetelui sint galbene; fructul este cărnos, lunguieț și cu o cójă cu ghimpă. Innăuntru fructului se află o mulțime de semințe. Crastavetele are un gust cam acrișor și se mánăncă, ca și cépa, oră crud, oră gătit cu bucate, oră murat.—Cum sint crastaveții acri ?

Cu crastaveții sémănă, la formă, *pepenii* și *dovleceii*. Pepenele are fruct rotund sau lunguieț, cu fața împărțită în felii, aședate de-a lungul. Cójă este mai adesea aspră; miezul galben și mustos. Sint pepeni galbeni și pepeni *verdi*, cărora le mai dice și *lubenițe*. Lubenițele sint mai mari decăt pepeni galbeni, au formă rotundă, cu cójă mai tare și netedă; miezul alb, roș sau gălbui și fórte mustos.—La fel cu pepenele este *dovlécul*, care se mánăncă copt.

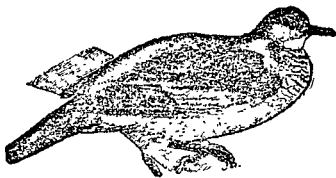
Fasolea, varța, sfecla, ridichea, morcovul, cartofii, cépa, usturoiul, crastavetele, pepeni și cele la fel cu dinsele, sint de mare folos pentru hrana ómenilor.

59. Fetița murdară.

Lina eră o fetiță care nu prea ținea să fie curată. De căpêtă vre-o rochie nòuă, o vedeai dea-doăa și cu dînsa murdară; ba de multe ori și ruptă. Când se umplea pe mîni cu ceva, ea le ștergea pe haîne. Când umblă pe uliță, nu băgă de seamă, unde călcă; ei intră d'adrechtul în tóte băltacele, de-și muiă pantofii și i-și stropiă haînelé. Intr'o și de Duminecă Lina plecă cu mumă sa la plimbare.

Cu vre-o câte-va zile mai nainte plouăse, și acum se mai află, pe ici, pe colea, câte un mic lăcșor. Lina, după obiceiul ei, nu putea să umble fără ca să se murdărească. Așa, ea își umplu îndată, de noroiu, încălțămintele și haînele. Mumă-sa vedea bine ce făcea Lina; dar de-o cam dată nu și se dîse nimic.

Plimbându-se mai mult timp, iată că ele zăresc o porumbiță, care tocmai se lăsă din sbor, ca să bea apă din riuțelul ce eră în apropiere.—Mama îi și se dîse atunci Linei: — «Iată acea porumbiță vrea să bea apă din riuțel. Uită-te bine la dînsa și bagă de seamă cum o să fară ea!»

Porumbița se lăsă din sbor și se aședă cu picioarele la un loc svintat și, de-aci, săltându-se din piétră în piétră, ea beu.—«Scii tu, Lino» și se dîse atunci mama, — «pentru ce porumbița umblă cu băgare de seamă și calcă pe piétră ca să bea apă?» — «Da, mamă, sciu, porumbița se păzesce ca să nu se umplă de noroiu».

— «Dacă-î așa, apoi de ce nu faci și tu ca dînsa? Nu te rușinezi tu de această pasere? Ia! uíte ce murdare sînt haînele de pe tine! Pentru ce nu te păzesci și tu, ca porumbița? Ce fel? se póte ca o pasere să scie să se ție mai curată decât tine?»

Lina începù să plângă: — «Iértă-mé, mamă!» — îi și se dîse dînsa. «Cunosc acum că am făcut rău; dar mă voiu silii să fiu și eu d'acum înainte curată, ca porumbița».

Lina se ținu de vorbă și d'atunci înainte o vedeai, în tot d'auna, cu haînele curate și bine îngrijite.

60. Semne de citare.

Deprinderi gramaticale.

Exemple : *Mama :* — «*Scii tu, Lino, pentru ce porumbița umblă cu bĂgare de seamă și calcă pe piĂtră ca să bea apă ?*»

Lina : — «*Da mamă, știu, porumbița să păzească ca să nu se umple de noroiu.*»

Regule : 1) *Ce fel de vorbire este vorbirea dintre mamă și dintre Lina ?*

2) *Ce fel de semne de scriere punem la sfârșitul orĂ-cĂrei propozițiunii ? CĂnd punem punctul ? CĂnd scriem semnul întrebĂrei ? Și cĂnd scriem semnul chĂemĂrii ?*

3) *La începutul și la sfârșitul fiecĂrei vorbirĂ a mamei și a Liniței s'Ău scris semnele acestea („—“). Acestor semne noi le đicem semne de citare.*

Teme : 1) *Vei ști tĂte semnele de citare din bucata de cetire «Fetița murdar Ă!»*

2) *Vei ști și celelalte semne de scriere de la sfârșitul propozițiunilor din bucata ĂcĂsta de cetire !*

61. Planul școlei.

Clasa nĂstră e numai o cameră din clĂdirea care se chĂemĂ școlă. OrĂ-ce casă de școlă pĂte să aibă și o curte și o grĂdină. In curte și in grĂdină pĂte să fie o fĂntĂnă și mai mulți arbori ; pot să fie și alte clĂdiri mai mici.

Școala noastră, are și ea curte și grădină cu arbori și fântână.

Noi putem să desemnăm și planul întregii școle, cu al curții și al grădinei și al tuturilor părților ei. Când lucrăm un astfel de plan, nu trebuie să uităm nici aci *direcția* și *întinderea* liniilor, prin care înfățișăm toate obiectele de pe plan.

Direcția o păstrăm când în laturea de *sus* a planului desemnăm toate obiectele, câte în ființă se află spre N; la *dreapta* desemnăm cele despre E; în *josul planului*, înfățișăm pe cele despre S; și la *stânga* pe cele despre V. Astfel facem orientarea planului.

Cu *întinderea* iată cum trebuie să facem. În planul nostru, avem să înfățișăm o întindere cu mult mai mare decât întinderea clasei. Dar locul pe tablă, pe placă și pe hârtie este tot același. Trebuie dar ca măsurile pentru linii'le din planul ce facem acum, să fie mai mici.

În curtea școlii se țin *recreațiile*. Acolo se întâlnesc la un loc școlarii din toate clasele. Acolo ei fac împreună mișcări și jocuri gimnastice. E bine ca ei să fie atunci veseli și voioși; dar să nu facă neorândueli, nici să se arăte răi și grosolani cu tovarășii lor. Când lecțiile să sfârșesc, fie-care școlar se întorce acasă, la părinți.

Casa părintească a fie-cărui școlar este și ea o clădire cu curte și cu grădină, cum este școla. Fie-care școlar poate să desemneze planul casei părintești, întocmai precum în clasă s'a lucrat planul școlii.

62. Dragoș-Vodă la vânătoare.

Nu după multă vreme, de la aședarea lui Negru-Vodă în Țera Românească, alt domn român, anume Dragoș-Vodă, întemeiă încă o domnie românească, *Țera Moldovei*.

Dragoș-Vodă stăpâniă, tot în Carpați, în părțile cele

din mai spre mîeză-nópte, peste o țeră románescă,

ce-î dicea *Maramureș*. In Maramureș erau codrii fôrte mari, în cari trăiaū fôrte multe fîare și animale sêlbaticice : urși, lupi, mistreți, cerbi, căprioare și altele. Lui Dragoș Vodă îi plăcea mult vînătorea. El era un fôrte bun vînător. Intr'o ȝi, Dragoș-Vodă, cu voinicii sêi plecă la vînătore. Povestea așa ne spune :

— «Dragoș mândru ca un sóre
A plecat la vînătore...

— «Iată mări că de odată
O poenă se arată,
Inverdîtă, înflorită
Și de lume tănuită,
Iar pe ierbă 'n poeniță
Cântă o d'albă copiliță...

— «Dragoș, Dragoș frățiore,
Lasă ochii tîi să sbóre
Peste culme și câmpii
Făscute de hergheliu ;

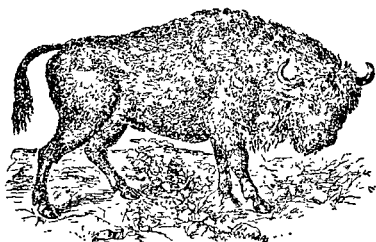
*Ghioga și săgeța lui
Fac pustiul codrului :*

*Cerbul móre, urșii per
Și vulturii cad din cer !» —*

*Peste vâi, peste grădini,
Unde-s roșuri de albin ;
Peste ape curgătore
Și dumbrăvi rêsunătore.
Cât pămînt tu vei vedea
E coprins de zestrea mea.
Șa cea dalbă de moșie
Tótă 'n veci a ta să fie,
Când prin tine ar fi scăpată
De o fîră 'nfricoșată,*

*De un zimbru fioros
Care-o calcă 'n sus și'n jos !»*

Și deodată se auzi un muget îngrozitor de 'parcă se cutremură pământul.

*Din rîu țătă că țeșîă
Zimbrul aprig ca un smcū
Cu lungî cōme ca de leū
Și cu cōrne oțelite
Și cu aripî la copite.
Fîara cruntă și turbatā
Plēcă fruntea lui cea latā
Și sārînd, mugînd dā zor
Peste mândrul vîndător;
Iară Dragoș se țineă*

*Și cel zimbru cum venîă,
Glioga'n frunte 'l aruncă,
Fruntea'n doîl-î despîcā,
Apoi capul 'l tăiă,
Intr'o lance îl puncă
Și plecā în vesclie
Pe frumōsa lui moșie
De pāgāni să o ferescā
Și ca domn să-o domnescā.*

63. Orientarea după stele.

Intr'o sēră frumōsă, dascălul chîemă pe scolarîi sîi la școlă. Dascălul voi să-î învețe cum pōte cineva să se orienteze șî nōptea.

Cerul erā limpede, senin fără de norî. Stele, miî și sute, unele mai mari, altele mai mērunte, luciaū pe bo'ta cerescă. Dascălul arētă copiilor, tocmāi sus d'asupra capetelor lor, *doūē grāmājōre de stele*, cam tot la un fel rînduite, dar do-sînd una cu alta. In fiecare din acele grāmājōre erāu *câte șapte stele*. In fie-care grāmājōră, patru stele erāu aședate in patru colțuri, ca patru rōte ale unui car; iar alte trei stele inaintaū cam pîeziș, parc'ar fi o *oiște*, sau o *tānjalā* incovoiată, de care se *înjugă boîi*.

Dascălul le mai ȃise incă: — «*Aceste două gră-
măjore de stele se numesc carele cu boi: unul e
carul cel mare; altul e carul cel mic. Unul par'că
merge de la răsărit spre apus; altul — de la
apus la răsărit... De câte ori ridicăți ochii în sus
spre cer și vedeți, în
fața vóstră, amândouă
carele cu boi, să sciți
bine că într'acea la-
ture a cerului este chiar
mieză-nópte sau Nor-
dul. Atunci în dosul*

*Stéauă polară
în carul mic*

*vostru se află mieză-ȃi; d'a drépta e răsăritul și în stânga e
apusul. După carele cu boi ale cerului puteți dar să vă orien-
tați pe pământ și nóptea, când lucesc stelele, precum după sóre
vă puteți orienta ȃiua, când dinsul lucesce în zare.*

Stelele, numite *carele cu boi*, staă nóptea totd'auna *d'asu-
pra capetelor nóstre*. De aceea pe ori-ce plan *Nordul* se însem-
néză *sus*, *Sudul jos*, *Estul la drépta* și *Vestul la stânga*.
Când desemnăm un plan, noi mai întâi aședăm *orizontal ta-
bla*, ori placa, ori hârtia pe care lucrăm. Dar apoi când ridi-
căm în sus desemnul trebuie negreșit să îngrijim ca în tot-
d'auna laturea *Nordului* să vie *sus* spre tavan, și laturea *Su-
dului jos* spre podélă.

Cum te vei orienta ȃiua ? și cum nóptea ?

64. Bunul școlar.

Andreiü eră un băet de șapte aní. Părinții lui erău nisce
ómení sărací; dar de trebă. El îl trămiseră la scólă. Andreiü,
în tóte ȃilele, se duceă cu mare plăcere la șcólă. Doar numai
când eră bolnav, lipseă dela scólă.

Fața, urechile, gâtul și mânilé îi erău totd'auna curat spă-
late. Părul lui eră frumos pșteptănat. Haînele și le-ȃineă cu-

rate. Iți erà mai mare dragul să te uiți la el. *Andreiū erà băet curat.*

Pe uliță el nu alergà în sus și în jos ca copiii cei nebu-naticii. Nu se certà, nu se bătea cu alți băieți; nu aruncà după cãni. El umblà liniștit și cu bunã pază; ocolià locurile norolose. De întãlniã Andreiū pe vre-un bătrîn, îl salutà cu bunã cuviință. *Andreiū erà un băet aședat și cu pur-tare bunã.*

În școlã Andreiū se aședà îndatã la locul sãu. El își puneà mânilor pe bancã. Piciorele și le rezemà de scândura de de-subt. Trupul și'l ținea rezemat de spatele băncii; capul sus și ochii țintã la învățator. Andreiū luà aminte la ce spuneà învățatorul. Când îl întrebà, se sculà frumos, stã drept și res-pundeà limpede și cu glas tare. Tote lucrurile și le ținea în bunã rinduélã. Tote și le aveà la locul lor. *Andreiū erà un băet cu minte și întelept.*

În puținã vreme Andreiū învățã să scrie, să citescã și să socotescã. El desemnã și cântã de-ți erà drag să'l 'audī și să'l veđi. Pãrinții lui nu mai puteau de bucurie. Învățatorul și conscolariī lui îl iubiau fôrte mult.

Vara, la esamen, a venit în clasa lui Andreiū un domn bogat ca să asculte pe copii. Acest domn fũ fôrte mulțumit cu rãspunsurile lui Andreiū. Învățatorul îi spuse cã Andreiū este cel mai cu minte băet din clasã și cã e și sãrac. Atunci domnul luã pe Andreiū la sine și îngriji de creșterea lui. Astfel Andreiū putũ să isprãvescã tote școlile și, când creșcũ mare, el se făcũ un domn învățat și cinstit de totã lumea. El atunci erà sprijinul părinților sãi, la bătrînețe. Pe bine-făcãtorul sãu îl cinsti și îi mulțumi pe câte dũle avũ.

Andreiū a fost *totd'auna curat, cu purtare bunã și cu minte întelãptã.*

Dumneđũ a đis:

*„Pe tatãl tãu și pe mama ta sã'i cinstesci
Ca bine și 'ndelung pe pãmînt să trãesci“.*

65. Cum e toamna ?

Școlile se încep pe la sfârșitul verii, la 1 Septembrie. Luna Septembrie ține și de vară și de toamnă.

Țilele de la începutul toamnei sînt țile frumoșe. Nu este nici prea cald; dar nici prea rece; este cum e mai bine și mai plăcut. Țilele însă încep a fi din ce în ce mai scurte și nopțile mai lungi și mai recoroșe.

Bucatele, de pe câmp, în afară de porumb, sînt mai toate culese. Grădinile sînt pline cu tot felul de verdeturi. Merele, perele, per-

secile, prunele, gutuile și nucile, unele sînt cöpte, altele se coc acuma. Unele cad de bună voie. Pe altele le culeg de pe

pomii și le aședă pentru iernă.

Ce bucurie *pe copii, când cad pömele din pom și trebuie să le culögă de pe jos !* Și strugurele

se cöce pe deplin, după ce l'a dogorit bine sörele de vară. Tot

toamna, berzele, cocorii, rindunelele și alte päseri, care vara

aü petrecut-o în țeră la noi, se

pornesc, în sbor, cătră țerile de spre miéză-đi, unde și pot găsi hrana și pe timpul iernei.

În cele din urmă luni ale toamnei, pe la sfârșitul lui Octombrie și în Noembrie, după culesul viilor, aerul începe a se reci mai tare. Norii se îndesă pe cer; adese ori plouă țile și

noapți întregi. Apoi bruma cade pe toate verdețurile și pe toate florile și le ofilește. Ele rămân ca opărite după ce le-a bătut bruma. Frunzele cad de pe ramurile copacilor, scuturate de vînt. Vîntul, vijăre și frunzele cădute le plimbă de colo până colo, pe pămînt. Par'că totul este pustiit.

Iată așa e tómnă: veselă și plăcută la început; dar tristă și posacă cătră sfârșit.

66. Ce te legeni codrule?

— «Ce te legeni codrule
Fără plóie, fără vînt
Cu crăngile la pămînt?»
— «De ce nu m'ași legená,
Dacă trece vremea mea!
Dîia scade, nóptea crește,
Și frunzișul se răresce.
Bate vîntul frunza'n dungă,
Cântăreții mi-î alungă;
Bate vîntul dintr'o parte,
Iérna-î ici, vara-î departe.
Și de ce să nu mă plec,
Dacă păsérile trec?!...
Preste viri de rămurele,
Trec în stoluri rîndurile,
Ducênd gândurile mele
Și norocul meü cu ele.
Și se duc pe rînd, pe rînd,
Zarea lumii 'ntunecând...
Și se duc ca clipele,
Scuturând aripele
Și mă lasă pustiit
Veștedit și amorțit!..»

67. Predicatul.

Deprinderi gramaticale.

Exemple : Porumbeii *sint* păseri. — Porumbeii *sint* drăguți. — Porumbeii *alergă*. Ei *sbără* repede. — Porumbeii *aū coteș*.

Regule : 1) Într'o propozițiune putem să spunem despre o ființă saū despre un lucru : Ce este, cum este, ce face și ce are ființa saū lucrul acela.

2) Vorbele ce ne arată : ce este, cum este, ce face și ce are ființa saū lucrul despre care vorbim în propozițiune, se cheamă pre-di-cat. D. e. Vorbele : *sint păseri este* predicatul propozițiunii «Porumbeii *sint păseri*», pentru că ne arată ce *sint porumbeii*...

3) Când vrem să cunoșcem care este predicatul unei propozițiuni, noi întrebăm saū : Ce este ființa saū lucrul cutare ? saū cum este, saū ce face, saū ce are ?

4) Cu ce fel de vorbe întrebăm ca să cunoșcem subiectul propozițiunii ?

Teme : Veți scrie patru propozițiuni, în care veți spune : Ce este uliul ? — Cum este uliul ? — Ce face uliul ? și ce are uliul ?

68. Turnul Babel.

Dumnezeu scăpase cu vieță, din potopul cel mare, numai pe Noe și pe fiii săi. Urmașii acestora s'au înmulțit curînd pe pămînt. Dar n'a trecut multă vreme și ei au uitat bună-tatea lui Dumnezeu. S'au apucat și ei de rîutățî. Atunci, îndată s'au și temut ca nu cumva Dumnezeu să le trîmiță un nou potop. De rîi ce erau, nu se mai încredeau nici în făgăduința lui Dumnezeu, nici în curcubeu.

Ca să scape de primejdie, iată ce le-a dat lor în gînd... Să clădescă, cu cărămidă, un turn foarte înalt, mai înalt decît toți munții.

— «Acolo», — au țin ei, «acolo o să scăpăm noi toți de înec, cînd va da Dumnezeu un alt potop».

Ei s'au și apucat de lucru. Dar lucrau fără voea lui Dumnezeu. De aceea nici Dumnezeu nu i-a ajutat.

Atunci ómenii au început să nu se mai înțelegă între sine. Se certaú mereú unii cu alții. Fie-care voia să poruncescă, și nimeni nu voia să asculte. Fie-care vorbiá într'alt-fel și nu pricepeá ce spuneá cealaltí. Fie-care lucra după capul său, și nimeni nu făcea vre-o trebă bună.

Din tóte acestea ce s'a ales?... O mare încurcătură! Clădirea turnului a încetat. Ómenii zăpăciți s'au desbinat unii de alții. Turnul a rămas neisprăvit și i s'a pus numele: *Turnul încurcăturii* sau *Turnul Babel*.

Așa dar, de atunci urmașii lui Noe s'au despărțit în fel de fel de neamuri. Ei au început să vorbescă fel de fel de limbi, de nu s'au mai înțeles neamurile între sine. De aceea s'au și împrăsciat care în cotro a nemerit.

Neamurile lui Sem au rămas în țera despre răsărit, unde se află. Neamurile lui Cam au apucat spre miédă-đi. Neamurile lui Jafet s'au dus spre miédă-nópte și spre apus.

Ast-fel, în urma încurcăturii celei marí de la turnul Babel, s'a făcut despărțirea neamurilor sau popórelor. Tot atunci s'a făcut și deosebirea limbelor de pe fața pămîntului. Fie-care neam își are limba sa!

69. Corpul omenesc.

Corpul omului are trei părți mai de frunte: *capul*, *trunchiul* și *mădulările*, adică *brațele* și *picioroalele*.—*Capul* este în partea de sus și, la formă, este rotund. La cap vedem, chiar d'asupra, *creșcetul* și, de amândouă lăturele, *tâmpolele* și *urechile*. O lovitură peste tâmpole poate să aducă omului mórtea. La cap, în față, vedem *fruntea*, *ochii* cu *sprincenele* și cu *genele*, *nasul*, cu *nările*, *gura* cu *buzele*, cu *limba* și cu *dinții* și *barba*. *Gâtul* unesce capul cu trunchiul. La gât vedem *gâtlejul* cu *berigata*, cu *înghițitorea* și cu *omușorul*; iar îndărăt, *céfa* sau *cerbicea*.—Trunchiul este partea cea mai mare a corpului. În partea de sus a trunchiului se află *umerii*, *peîptul* și *spatele* sau *dosul*. În partea de jos a trunchiului vedem *pântecetele*, sau *burta*, *deșerturile*, *șoldurile* și *șeđutul*. Tot din trunchiú și anume în *partea dréptă* și în partea stângă sint crescute și *mădularile*; din partea de sus, *brațele* și din partea de jos *picioroalele*. La brațe vedem *încheieturile*, *cotul* și *mânile*. La mâni vedem *degetele*, *palmele*, *dosul* și *închieturile* mânilor. La degete vedem *închieturile* și *unghiile*. Mâna strinsă forméază *pumnul*.—La picioroale vedem *șoldurile*, *genunchiele*, *fluerle* din nainte, și *pulpele* îndărăt: *glesnele* și *tâlpele*, cu *călcăile*, cu *degetele* și cu *unghiile* și, în deosibite părți, *închieturile* picioroalelor. Intreg trupul este acoperit cu *piele*. Din piele, pe cap, e crescut *pěrul*, care îl apără de frig, de prea mare căldură și de umedélă.

Pe lângă părțile din afară ce le vedem, corpul omului mai are și o mulțime de părți din năuntru, care nu se ved.

Intreg corpul, cu toate părțile sale, trebuie ținut *curat*. Pěrul capului, de asemenea, trebuie spălat și pieptenat.

Ce frumos este un copil curățel! Tótă lumea să uită la el cu drag!

70. Iubesce curăţenia !

— «Veđi, micuţa *pisicuţa*
 Cum tot mişcă din lăbuţă!
 De ce face ea aşa ?»
 — «Ea se *spală*, draga mea!»

— «Veđi micuţul *porumbel*
 Cât e el de *frumuşel* !
 Aşa mândru, de ce-o fi ?»
 — «Se *păzesc*, dragi copii !»

— «Dela aste mică făpturi
 Să ăi şi tu 'nvăţături :
 De haîne să îngrijesci
 Trupul să ți-l curăţesci!»

*

71. Avraam în pămîntul Canaan.

Trecuse anî mulţi de când fu incurcătura de la turnul Babel. În ţera despre răsărit unde rămăseseră urmaşii lui Sem, eră un om mai drept şi mai înţelept, decât toţi. Numele lui eră *Avraam*. Dumnezeu il iubea pe Avraam. De aceea, pe dînsul l'a şi ales ca să fie părintele unui popor drept şi înţelept, ca şi el.

Lui Avraam i-a spus Dumnezeu ca să plece dintre ómenii cei rai, printre cari el trăia. I-a poruncit să mERGă într'altă ţeră, mai spre apus. Acea ţeră se chîemă :

pămîntul Canaan. Dumnezeu a făgăduit lui Avraam că acea țară îi-o va da pe seama lui și a urmașilor lui. De aceea, pămîntul Canaan s'a mai numit și *pămîntul făgăduinței*.

Avraam ascultă de vorba lui Dumnezeu. El luă cu sine pe soția sa, Sara, pe nepoții și pe argații săi, și toate turmele sale de oi, de boi, și de alte vite. Cu toții plecară și se așezară în pămîntul Canaan. Acolo erau locuri frumoase și roditoare; pe acolo curgea și riul Iordanul.

Dar tot acolo erau și două orașe mari: *Sodoma și Gomora*. Locuitorii dintr'insele erau ómenii rîi. Dumnezeu hotărî să 'i prăpădescă. De astă dată însă, nu 'i înneacă pe dinșii în potop de ape, ci 'i arse *cu foc picat din cer*. Sodoma și Gomora se cufundară în pămînt. Pe locul unde fuseseră ele, se întinse o apă mare și sărată, o apă amară și veninosă. Într'acea apă nici pesce, nici iarbă nu pòte trăi; de aceea se și cheamă *Marea mórtă*. Și adî încă trece prin acea mare riul Iordanul.

După peirea Sodomei și Gomorei, Avraam și Sara trăiră liniștiți în pămîntul făgăduinței. Ei ajunseră să fie ómenii bătrîni. Dar numai un lucru 'i mîhnea tare. Dumnezeu nu le dăruise pînă atunci nici un copil.

Însă Dumnezeu, pe care ei 'l ascultaseră și căruia mereu se rugau, nu 'i lăsă nemîngălați pînă la sfârșit. Dumnezeu e bun și drept.

*Pe cei rîi îi pedepsește ;
Celor drepti le rîsplătesce.*

72. Un copil la ȃiua tatălui.

La mulți ani, iubite tată!
 Iți doresc, cu drag, și eu:
 Multe ȃile fericite
 Să-ți dea bunul Dumnezeu!

Sănătos să fii într'una!
 De necaz, de grijă ferit.
 Și 'ntre noi, în ori-ce vreme,
 Să te simți tot mulțumit!

Ce poți s'aștepți de la mine,
 Tată, îți lăgăduiesc:
 Prin purtare și silință
 Mereu să te 'nveselesc.

* * *

73. Vădul.

În față, sub frunte, avem cei doi ochi. Cu ochii vedem și luăm cunoștința, despre *tot* ce se află în jurul nostru, aproape și departe: despre ȃmenii, despre animale, despre plante, despre pămînt, despre aer și despre cer, adică despre lumea întregă sau despre *univers*.

Unii ȃmenii și unele animale, vĂd foarte bine și lucrurile cele *mai mici* și lucrurile cele *mai depărtate*. Despre acele ființe ȃicem că au ochi și *vedere ageră*. Cine nu pȃte să vadă lucrurile mici, ori în depărtare, are vedere *scurtă* și *slabă*; îi se ȃice și om *ponivos*. Vederea slabă, une-ori se pȃte ajuta cu *ochielari*. Sînt ȃmenii care nu vĂd de loc. Aceea se ȃice că sînt *orbi*. Unii ȃmenii sînt orbi din naștere. Aceștia nu pot să se vindece. Alții au orbit din nebăgare de seamă că s'au lovit la ochi; alții orbesc de bȃle și alții de bătrinețe. Bietul orb se lovesce de lucruri, se împiedică și cade; el își scrie

tesce, saŭ își fringe mâna saŭ piciorul. Orbul pôte să cadă în șanțurî saŭ chiar și în gârlă.

Ce nefericit este bietul orb ! Mai câte un copilaș, mai câte un cățeluș și, tot-d'a-una bêtul îl ajută să se pôtă mișca, dintr'un loc în altul. *Să nu-ți bați joc de orbi, căci Dumnezeu pedepsește pe asemenea copii răi.*

Ochiî trebuie spălați în fie-care diminéță cu apă curată și prospătă, dar nu de tot rece, ca să se curate *urdorile*. Să nu te uși drept în sóre, nici în loc, nici în lumînare mare, prea de-aprópe. Când citesc și scriu, și fetițele, când cos, să nu țile prea aprópe de ochi cartea, caietul saŭ coséla; apoi să nu facă lucrările acestea séra, când se amestecă ziua cu nóptea, adică în *amurg* și nici la lumînare prea puțină.

Când se jócă copiii, să nu-și arunce cu nisip în spre față, căci nimerindu-se în ochi, se pôte vêtămă vederea.

74. Ghicitóre.

«Cine este, cine Bogat ca și mine?»		<i>Eŭ am doi luceferei Care-s călěuzii mei! Ghici ghicitórea mea! Ce e!»</i>
--	--	--

75. Mircea și solii.

Sint acum ca la vre-o 500 de ani, când, în scaunul domniei lui Negru-Vodă, ședeă vitézul domn *Mircea-Vodă*. Pe atunci scaunul domniei nu mai erà la Curtea de Argeș ci la *Târgoviște*. Orașul Târgoviște, atunci erà incunjurat cu zidurî mari și gróse, din care se înălțau turnurî uriașe. Eraŭ în Târgoviște și palate mărețe și biserici fórte frumoșe.

Mircea-Vodă stăpâneà nu numai preste Muntenia.

Domnia lui se întindeà spre răsărit, până la Marea Négră; spre méză-đi, până departe preste Dunăre și spre méză-nópte până preste munții Carpați, p'acolo, de unde venise Negru-Vodă. Alt Domn mai puternic și mai vitéz decât Mircea-Vodă nu mai erà pe acele vremuri, în părțile acestea.

Intr'o đi, la Târgoviște, era multă lume pe ulițele, ce duceau spre

palatul domnesc.

— «Ce s'a întâmplat, jupâne?» întrebă un țeran pe un târgoveț, din fața unei prăvălii. — «Se ăice, vere, că împăratul turcesc să fi trâmisi Domnului nostru nisce *solii* cu o scrisóre, care nu prea place lui Mircea-Vodă!»

Târgovețul spunea adevărul. Împăratul Turcilor, căruia îi mai ăice și *sultan* sau *padișah*, voià ca Țera Românescă să fie sub stăpânirea lui, să-l fie *robă* și asupra Românilor, să domnescă un *pașă*. În ăiua, în care solii turcesci sosiră la palat, Mircea-Vodă chemă la sfat, pe mai marii oștirilor sale. Sfatul se ținù în palatul domnesc, într'o sală fórte mare ce 'i ăiceà *sala*

tronului, fiindcă acolo eră aşedat scaunul saŭ tronul Domnului.

«Intr'o sală 'ntinsă, printre căpitani,
 «Stă pe tronul Mircea, încărcat de ani.

 «Curtea este plină, țera în mișcare,
 «Solți trimișt de Pörtă vin la adunare.
 «Toți stău jos : mic, mare, tînăr și bătrîn.
 «Solți dau scrisórea... Mircea o citește...»

76. Auđul.

De amândouă laturile capului avem cele două urechi : una dé-drépta și alta dé-stंगा. Cu urechile auđim glasul ómenilor și al animalelor și cántecul păsérilor. Cu urechile auđim sunetul clopotelor ; auđim cum apa *murmură*, cum móra *duđuie* și cum tunetul *bubuie* ; auđim cum vintul *vijăie*, cum frunza *fășăie* ; cum biciul *plesnesce* și cum pușca *pocnesce*.

Când sint singuri, mai mulți copii împreună une-orí *strigă*, *țipă* și se *cértă*. Atunci đicem că copiii aceia fac *larmă* saŭ *gălăgie*. Tot larmă fac și unii ómeni mari pe uliță, în piață și aiurea. Copiii și ómenii mari când fac *larmă*, dacă mai bat și din piclóre saŭ în alte lucruri, atunci se chîemă că fac *zgomot*. Zgomotul par'că te asurđesce.

Cine aude din depărtare și póte să osibéscă lucrurile după sunet, se đice că are *urechile bună*, că *aude bine*. Cine nu póte să deosebéscă bine lucrurile după sunet, aude *greú* ; iar cine n'aude de loc, se chîemă *surd*. Cine se nasce *surd*, acela rămâne și *mut* ; acela este și *surd* și *mut* saŭ *surdo-mut*. Surdo-mutul nu póte să spuie nici când îl dóre ceva, nici când simte bucurie. Ce nenorociți sint bieții surđi și, mai mult încă, bieții surdo-muți!... *Să nu-ți bați joc nici odată de ceí surđi*.

Urechile trebuiesc spălate în tótă diminéța. Să nu se bage

în urechi nici paște, nici alte lucruri ascuțite și tari, că se poate vătăma auzul. Copiii să nu-și sbîere unii altora în urechi și să nu se lovască peste urechi. Să nu stea aproape și mult unde este larmă sau zgomot mare, fiindcă poate să li se vătămă auzul, în cât să rămăie surzi în toată viața!

77. Ghicitóre.

«Cine este, cine Bogat ca și mine?»	Două poște am anume Ce-mă spun vestile din lume!»
<i>Ghică ghicitórea mea,</i>	
<i>Ce e ?</i>	

78. Jertfa lui Isaac.

Mult s'a rugat Avraam și Sara de Dumnezeu ca să le dea și lor un copil. Dumnezeu le-a împlinit dorința și, tocmai la vreme de bătrînețe, li s'a născut un fiu ce i-a ȳis Isaac.

Bătrînii părinți iubiau pe Isaac ca lumina ochilor. Atunci Dumnezeu a voit să vadă dacă Avraam îl ascultă întru toate. El a încercat pe Avraam.

Intr'o ȳi, Dumnezeu l'a chîemat și i-a spus așa :— «Avraame ! dacă tu cu adevărat mă iubesci pe mine mai mult de cât ori-ce pe lume, să-mi dai mie pe fiul tău, Isaac... Să mi-l jertlescî !»

Avraam n'a stat nici un minut la îndoială. El îndată s'a suit pe un munte înalt. A gătît acolo tot ce trebuie, ca să jertfescă lui Dumnezeu pe copilul său, Isaac... Dar, tocmai când Avraam voia să jertfescă pe Isaac, se arată un inger trămis de Dumnezeu și 'i ȳise așa :— «Avraame, Dumnezeu nu voia să te măhnescă pe tine ! El m'a trămis să-ți spun

că-ți cruță pe fiul tău... Lui Dumnezeu, să-î jertfesci un berbece».

Și îndată ei vedură un berbece, cu cornele încurcate într'un desiş de alături. Ei injunghiară berbecele și îl jertfiră. Apoi se întorseră acasă, mulțumind lui Dumnezeu.

Avraam mai trăi ani îndelungați. El căpătă o mulțime de nepoți și de strenepoți. Când îi veni căsătoritul să móră, unchiușul Avraam închise binișor ochii și viața i se sfârși fără nici o durere.

Par'că era un om ce dormi la linisire.

Dumnezeu l-a luat la sine, în cer.

Așa este mórtea omului drept și înțelept.

79. Repetire trimestrială: Subiect și predicat.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: *Dumnezeu este tatăl nostru cel din cer. Dumnezeu este prea bun. El ne dăruiesce tot binele. Ómenii cei răi nu iubesc pe Dumnezeu. Cerul și pământul spun puterea lui Dumnezeu.*

Regule: 1) *Despre ce se vorbește în fie-care din propozițiunile de mai sus? — Care este subiectul în fiecare din propozițiunile acestea? — Cu ce fel de vorbe întrebăm ca să putem cunoște subiectul în orî-ce propozițiune? — Ce ne arată subiectul?*

2) *Ce se spune despre subiectul fiecărui din propozițiunile de mai sus? — Care este predicatul în fiecare propozițiune din acelea? — Cu ce fel de vorbe întrebăm ca să putem cu-*

nósce predicatul în ori-ce propozițiune? — Ce ne arată predicatul?

3) *Subiectul și predicatul se cheamă că sint părțile de căpetenie ale ori-cărei propozițiuni.*

4) *Pe lângă subiect și predicat, în unele propozițiuni, mai sint și alte cuvinte sau vorbe. D. e. Ómenii cei rēi nu iubesc pe Dumneđeũ.*

Teme: 1) *Veți căutã cãte patru predicate, la fiecare din subiectele aceste douē : Avraam, Jertfã*

2) *Veți căutã cãte un subiect deosebit la fiecare din predicatele urmētore: — era iubitor de Dumneđeũ.—era bun.—asculta de Dumneđeũ.—aveau numai un fiũ, pe Isaac.*

80. Mirosul.

Iaũ în mână un trandafir înflorit. Cu ochii vęđ cã-l alb, orę galben, orę roșiũ. Ȫ duc la nas și simț cã *miróse* plăcut. Plăcut miróse garófa, rozeta, micșunelele și alte flori; plăcut miróse și frunzele de nuc, merele, perele și alte fructe cópte. Plăcut miróse și pânea bine cóptã și mãncãrile bine gătite. *Unele lucruri aũ un miros plăcut.*

Dacã stingę lumínarea și îndatã o ducę spre nas, simț un miros *neplăcut*. Carnea stãtutã *miróse greũ*, adicã *pute*. Numesce alte lucruri, care vatãmã mirosul... *Unele lucruri aũ un miros neplăcut.*

Apa curatã n'are nici un miros. Tot asemenea și aerul curat.

Vinul, oțetul, merele și alte lucruri își aũ mirosul lor deosebit. Ca sã putem sci, ce miros aũ lucrurile, trebuie sã le apropiem de nas.

Prin nas și *resuflãm*, iar nu prin gurã. Când avem *guturaiũ*,

nările ne sînt infundate. Atunci *strănutăm*. Când strănuți, este lucru cuviincios să îți la nas o batistă. Cu batista ne servim și când ne suflăm. Atunci se cuvine să ne întorcem cu fața din spre ómenii. Este urit lucru, când copiii își bagă degetele în nas.

Nasul să-l îți totd'auna curat. *La copilul murdar la nas, nu se uită nimeni cu drag.*

Unii ómenii, — dar mai ales cănele și căprióra, aú mirosul *fórté ager*. Cănele, *adulmecând*, prin miros află urma stăpănului și a vînatului. Alții ómenii aú mirosul de tot slăbit. Aceea nu pot să osibéscă lucrurile după miros. Ei petrec adesea și în locuri cu aer stricat, ceea-ce le vatămă sănătatea.

*Aer próspet și curat
Este bun de respirat;
Iar un aer prea slătut
Sănătății strică mult.*

81. Răspunsul lui Mircea-Vodă.

După-ce a citit scrisórea Su'tanului, Mircea-Vodă, cu mândrie, astfel vorbește solilor :

— «Padişahul vostru, nu mă indoesc,
Va să facă țera un pămînt turcesc!

Dar eú nu i-o daú !... *Să vină să ș'o ia, dacă-í dá mána !*»

— «Aşa, aşa! Măria-Ta ! strigară căpitanií cu un glas

— «Să vină să ne-o ia dacă-í dá mána !»

La acest răspuns falnic, unul dintre solii turcesci, începú să vorbescă, cu îngânfare :

— «Tu, ce 'ntr'acéstă nație creștină
Strălucesci, ca diúa într'a sa lumină,
Tu, o Dómne, căruí patru țeri se 'nchin
Alah să te țină ! dar esci un *hain* !»

— «Măria Sa hain?» — strigă căpitanii și, într'o clipă, săbiile lor sînt scóse d'in téeă spre a pedepsi pe îndrăsnețul turc... Atunci Turcii, cu toții îngălbenesc, fiindcă credeaú că le-a sosit ceasul cel din urmă. Dar Mircea-Vodă, se întórce către căpitanii săi și, cu blândețe, le ȃice:

— «Respectați solia, căpitanii mei!»

Apoi către solii Porții el vorbește:

— «Voi, prin cari Sultanul astăđi mă cinstesce,

Mergeți la acela, care v'a trimis:

Ș'ori-ce drum de pace, spuneți că-ı inchis!»

Și... solii turcesci plecară.

82. Vecinii.

Din colo de înprejmuirea școlei noastre sînt, mai de tóte părțile alte case cu curțile și cu grădinile lor. Fiecare din acele case, este locuită de ómeni. Ómenii din apropierea școlei se chîemă *vecinii școlei*. Casele vecinilor școlei sînt aședate: unele despre Est, altele despre Nord; altele despre Vest și altele despre Sud. Însă, măcar de o lature, școla noastră este aședată spre strădă saú uliță.

Cine sînt vecinii școlei noastre? Despre care punct cardinal locuesce fiecare din vecinii școlei noastre? Despre care punct cardinal este strada care trece pe la școla noastră? Cum se chîemă acca stradă.

Pe tablă, pe placă și pe hârtie, putem să facem și *planul* caselor, al curților și al grădinilor din jurul școlei noastre.

Dar, noi putem să facem tot astfel și *planul* casei noastre părintesci. Pe acel plan putem să înfățișem și casele locuite de vecinii noștri de-acasă. Acolo am arăta și curțile și grădinile lor; am însemna și stradele, care trec pe le noi și pe la vecinii noștri.

Cu vecinii se cuvine să trăim totđ'auna în cea mai bună înțelegere.

Vecinii, când sînt ómenî bunî și de trébă, se ajută unii pe alții, la orî-ce nevoie. Dacă într'o casă se simte une-orî vre-o lipsă de câte ceva, apoi vecinii dau, cu împrumut saũ dăruiesc, ceea-ce lipsesce. Dacă, — ferescă Dumneđeũ ! — se întimplă vre-o primejdie, ca bună óră să ia casa foc, să se reverse un innec de apă, să se ivescă o bólă grea saũ o mórte, mai întăi vecinii sar într'ajutor. Vecinii staũ mai aprópe, la or ce om.

Domnul nostru Iisus Christos a đis că *trebuie să iubim pe aprópele nostru, ca și pe noi însine.*

83. Gustul.

Dacă iaî în gură o bucată mică de sare, numai decăt simți că *sarea este sárată*. Dacă ai lua în gură o bucățică de zahăr, ai simți pe dată că zahărul are *gust dulce*. Cum este la gust mîerea ? Tot dulce simți că este laptele muls, própset ! Laptele stătut și îngroșat, nu este dulce ; el este *acru*. Acru este și oțetul. Acru este une-orî vinul. Acră este zama de varză. Cum sînt crastraveții murăți ?

Dacă ai lua în gură *cója cea verde de nucă*, ai simți pe dată că ea are gust *amar*. Amar este pelinul. Unele mere necópte au gust *amăriũ*. Numesce alte lucruri care au gust amar, saũ amăriũ ! Hreanul când îl iaî în gură, simți că te *pișcă*. Hreanul are *gust iute*. Și ardeïul și piperul au gust iute.

Cu *limba și cu cerul gurii* putem să cunóscem, dacă *unclă materiã, au gust sárat ori dulce, ori acru ori amar, ori iute*.

Omul póte să-și strice, saũ să-și ruineze gustul, mîncând bucate prea grase, prea sárate și prea piperate. După orî-ce mîncare, apoi diminéța și séra, înainte de culcare, să-ți spell gura cu apă curată și să fici gargară ; să-ți curăți dinții de rêmășițele de la mîncări.

Dinții sánătoși sînt albî și întregi ; când se vatăuă, încep să se strice ; atunci se găuresc, se fac negri și, pe

urmă se fărimă. Dinții mai ales măselele stricate dor rău, în cât omul stă să inebunească de durere. Dinții îți vor rămânea întregi și sănătoși, dacă nu vei mânca bucate prea ferbinți și nu vei bea apă prea rece, îndată după mâncări calde. Să nu sdrobesci, cu dinții, lucruri prea tari ca : alune, simburii de prune, și altele ! Nicî să-ți scobesci dinții cu orî-ce alte lucruri ascuțite.

Gura mereii curățată de dureri este cruțată.

84. Copiii lacomi.

Petre și Ion erau doi frați, ce nu se mulțumiau nicî odată cu mîncarea ce le-o dà mama lor. Ei mînceau tot pe ce puteau pune mîna. Nu erà colț de casă, nu erà dulap, nu erà sertar, pe care ei să nu le caute ; nu erà vas ce ei să nu-l descoperă. Ei erau nisce copii *lacomi*. De gîaba îi certà mama lor în mai multe rînduri, pentru acel rău nărav, că ei nu s'aũ cumînțit. Dar într'o ãi aũ pățit'o băieții neascultători.

Amândoi părinții plecară de acasă, avînd trebă. Băi-ții aũ rînăs singuri acasă. Lucrul lor cel d'întâi a fost să scotocescă pretutindenea. Pe urmă aũ găsit pe o poliță o legătură. Petre a luat'o de acolo și a destăcut'o. Amândoi vedură ceva materie albă ce semănà cu zahărul zdrobit mărunt. Apoi a gustat și Petre, a gustat și Ion, și, aflînd că-î ceva dulce, aũ mîncat tot ce se aflà în legătură... Dar sermaniî de ei ! ei nu sciau că materia aceea erà otravă, ce-î ãic *arsenic* sau *șoricicică*, și pe care muma lor a fost cumpărat'o pentru stîrpirea șorecilor. Curînd, după ce aũ mîncat, amândoi băieții simțiră dureri grozave în stomac și, mai pe urmă, în tot corpul. Ei se îmbolnăviră rău de tot. Și cum părinții lor nu erau acasă, n'a fost cine să chîeme pe medic. Otrava le cuprinsese tot

sângele, tot trupul. Părinții, când sosiră acasă, îi aflară în dureri de mörte și, tot ajutorul ce le aũ dat, a fost de gıaba.... Amãndoi copii aũ murit în cele mai crincene dureri !

Ce supërare pe bieții părinți !

Lăcomia-i bõlã grea
vedĩ, șeresce-te de ea !

85. Lupta lui Mircea cu Baiazet.

Mircea, dupã plecarea solilor, rãmase numai cu cãpitaniĩ sãi. El le vorbi atunci ast-fel : « Cãpitani, dragi viteji ai țerei mele ! De și sînt bãtrîn, dar bãtrînețele nu m'aũ slãbit, în cãt sã mã dau îndãrãt cãnd ved țera în primejdie. Cu încredere în Dumneșeu, în voi și în Romãniĩ noștri, așept sã vie sultanul turcesc, Baiazet, ca sã se întõrcã îndãrãt bãtut și umilit, cãci

— « *Noi ne apãrãm moșia, și nevoile, și neamul.
Și de acea, tot ce mișcã 'n țera asta, rîul, ramul,
Ne e prieten numai noișe ; țarã lui dușman îi este...
Dușmãniĩ va fi de tõte, fãr'a prinde chțar de veste...*

Baiazet, dupã ce primi rãspunsul lui Mircea-Vodã, își adunã nenumãrate oști și plęcã spre Țera Muntenescã. Mircea Vodã încã îl așeptã cu ai sãi. Turcii ca un potop, se aruncã asupra Romãnilor ca sã-i înãbușescã cu numãrul lor. Dar Romãniĩ stau neclintiți, tãind fãrã de milã pe toți ce se apropiau de ei.

« *Mircea cu Romãniĩ pe strãini aũ stins...
Mõrtea lor e crudã. Baiazet e 'nvins !* »

86. Pipăitul.

Dacă tragi, cu degetele de la mână, preste părete, simți că păretele este *aspru*. Păretele este și *tare* sau *virtos* și *rece*. Aspră este și peria. Virtosă este și pietra. Rece este și ghiața.

Soba este *virtosă* și *netedă*. Netedă și virtosă este și tabla. Buretele este *mole*.

Pâinea scosă din cuptor este *caldă*. Ce mai pôte fi cald? Când ducem degetele sau mâna preste părete, preste sobă, se dice că cu *mâna pipăim peretele* sau *soba*. Prin pipăit aflăm că obiectele sînt *aspre* ori *netede*, *virtose* ori *moi*, *calde* ori *reci*.

Când te tai la un deget, simțesci durere nu numai la deget ci *în tot trupul*. Când te lovesci la o mână, la un picior, la cap, la spate sau ori unde, simțesci durerea iarăși *în tot trupul*. Vara, când este cald, unde simțesci căldură? Iérna frigul îl simțesci la urechi, la obraz, la mâni, la picióre și, adesea, în tot trupul. *Durerea, căldura și frigul le simțim în tot trupul*.

Zăpada este *ușoră*. Ușori sînt și fulgiî de păsəri. Gândește-te și spune alte lucruri ușore! Banca este *grea*. Grea este și tabla cea mare, din clasă. Numesce alte obiecte grele! Cu trupul simțim, dacă *un lucru este ușor sau greu*.

Cu mâinile pipăim. Cu trupul întreg simțim.

87. Ghicitóre.

*Am o grebluță cu cincî dințișori
Pe di-mî trebuie d'o mite de ori.*

*Ghicî ghicitóreă mea,
Ce e?*

88. Sfat bun.

Doi ochi și numai o gură
 Îți sînt date din făptură :
 Multe, multe să privești;
 Dar puține să vorbești !

Urechii două și o gură
 Îți sînt date din făptură :
 Să ascuți multe și bine;
 Dar tu să vorbești puține !

Doi mîni, numai o gură
 Îți sînt date din făptură :
 Cu mîni *doi* vei lucra !
 Cu o gură vei mîncă !

89. Cele cinci simțuri.

Noi putem să cunoșcem ființele și obiectele în cinci chipuri :
 Putem să cunoșcem cu ochii, sau cu vedul ce *colore* și ce *formă* au lucrurile. Cu urechile sau cu *auzul*, putem să cunoșcem *sunetul* ce-l pot face ființele sau lucrurile. Cu gura sau prin *gust*, putem să știm, dacă lucrurile sînt *dulci* sau *acre*, sau alt-fel. Cu nasul sau prin *miros*, putem să deosebim lucrurile dacă *mirose plăcut* sau *neplăcut*. Cu mîinile sau prin *pipăit* și cu corpul întreg, putem să cunoșcem dacă lucrurile sînt tari sau moi, aspre sau netede, calde sau reci, ușore sau grele.

Vedul, auzul, gustul, mirosul și pipăitul se numesc cele cinci simțuri. Ochii, urechile, gura cu limba și cu cerul sînt, nasul, degetele, precum și toate părțile corpului, se numesc *organele simțurilor*. *Ochii* sînt *organele vedului*, *urechile* sînt *organele auzului*, *gura* este *organul gustului*, *nasul* este *organul mirosului* și tot *trupul* este *organul pipăitului* sau al *tactului*.

Eü *vêl* flórea înflorită.
Vêl pădurea înverdită.
Auț graful mamei mele,
 Și cântări de păserele.
Gust și miera, *gust* și vinul ;
Gust dulcêța și pelinul.

Și, când flórea se desface
 O *miros* că mult imi place.
Simț căldura și rēcéla,
 Simț și greul și-oboséla.
 Și, când nu pot să privesc,
 La 'ntuneric *pipăiesc*.

* *
 *

90. Ingrijirea sănătății.

Andrei, tótă săptămâna n'a fost la școlă ; nici pe stradă nu l'am vădut. Dînsul nu póte să iésă din casă, pentru-că s'a *recit*. El tușese rău ; este *bolnav*. Ionel lipsesce de la școlă fiind-că are *friguri*. Nicolae n'a venit la școlă, pentru-că il *dor rêu măselele* ; îi s'a *umflat* o falcă. Vre-o câți-va școlari lipsesc, fiind-că sint bolnavi de *anghină* ; li s'a *umflat* gâtul. Doi băeți sufer de *scarlatină*. Ei, bieiți, aü corpul întreg ca un postav roș !

Sint *boli ușóre* și *boli grele*.

Și omul mare se póte bolnăvi din *recélă*. Te mai poți bolnăvi dacă mănânci și beai prea mult ; dacă nu-ți ții trupul, saü haïnele, saü locuința curate. Mulți copii se bolnăvesc, fiind că *alérgă*, *sar*, *fug* și se urcă fără să bage de seamă.

În bolile mai grele trebuie se chîemăm pe medic. Medicul orînduiesce bolnavului, ce să ia, ce să mănânce și cum să se îngrijescă. Bolnaval are multe dureri din năuntru și din afiră pe trup. Cât de nefericit este bietul bolnav !

Domnul nostru Isus Hristos ne-a poruncit ca *pe cei bolnavi să-i cercetăm și să-i mângăiem*.

Sănătos de vreî să fii,
 Și de bóle să nu scii, —
 Măncă, bea cu cumpătare !
 Fii curat și cu răbdare !

Sai, alérgă, dacă-ți vine,
 Numaî bagă seama bine ! —
 Doroi, lucréză, te'ngrijesce !
 De recélă te păzesce !

Te rógă lui Dumnezeu
 Să te scape d'orî-ce rău !

91. Dicători și Învătători.

Diua bună de diminéță se vede.

*Rînduieła când e bună,
Rostul casei merge strună.*

*Une-orî și de la vile,
Poți să 'nveți puțină minte.*

*Orî-ce face Dumneđeū,
Este spre binele tēū!*

Cine împarte, parte-și face.

Când doi se cértă, al treilea câștigă.

*Gura mereū curățată,
De dureri este cruțată.*

*Lăcomia-î bôlă grea,
Veđi, feresce-te de ea!*

*Școla face omul, om
Și altoiul — pomul, pom.*

*Cine pe bolnav ajută,
Pe Dumneđeū împrumută.*

*Pe tatăl teū și pe mamă-ta să-î cinstesc
Ca bine și 'ndelung pe pămînt să trăiesc.*

*Copiū, ascultați povețele tatălui și urmați-le,
pentru a fi mântuiți!*

*Deū, familia întrunită
Este cea mai fericită.*

92. Iérna.

In luna lui Decembre intrăm în iernă. Iérna sórele rêsare târziú, la 8 ore, și une-orí și mai târziú. Apói la cîsurile 3¹/₂, după prînz și apune. In Decembrie avem ñiúta cea mai scurtă. Cerul mai adesea este acoperit cu nori deși, din care, în loc de plóie cade zăpadă. Zăpada acopere pămîntul, cât vedem cu ochii. Une-orí se pornesce *crivățul* cel rece.

Pămîntul, apa și tóte lucrurile pe afară îngheță și degeră. Se face frig. Se apropie gerul Bobotezii. Arborii, în loc de frunză, sînt încărcați cu bură saú cu *promorócă*. Dintre numeroáele păséri veđi numai vrăbií, presurí, cîorí și coșofane. Animalele domestice petrec pe lângă casă, la adăpost; iar dintre cele sêlbatice numai vulpea și lupul mai umblă după hrană.

Ómenii lucréză mai mult pe lângă casă. In casă arde focul tótă ñiúta. Bieții ómeni, care n'aú case bune, sufér de frig; dar și mai réú este de aceia, cari n'aú lemne, saú alt material de foc. Pe-afară, la cîmp, nu lucréză nimeni. In pădure, pădurarii taie copacii dela rădăcină, îi fac stánjenii și îi vînd. Ómenii cari se bucură mai mult de iernă sînt *vinătorii*. Vinătorii gonesc cu cânií, pe lupi, pe vulpi și mai ales pe bieții iepurí.

Copiii petrec mai mult în casă și la școlă. Frigul nu-í prea îngăduie să stea și să se jóce pe afară. Cu tóte acestea are și iarna plăcerile ei. Ce bucurie pe copii când e vorba

de a se dà pe ghiață ; când se *daă cu săniuța!* Cum se im-
 prósca unii pe alții cu bulgări
 de zăpadă! Apoi ce haz fac ei
 în curte sau în grădină, când
 fac câte *un cm*, sau o *păpușă*
mare de zăpadă!

În sfârșit, tot ierna sint sër-
 bătorile Crăciunului, anul nou,
 și Boboteza!

Ierna, întocmai ca tòmna,
 ține și ea trei luni: Decembrie, Ianuarie și Februarie.

93. Iacov și copiii săi.

Isaac, fiul lui Avraam, a luat de soție pe Reveca ;
 ei au avut doi copii : pe Isaac și pe Iacov. Iacov,
 deși mai mic, era cel mai cu-minte. El ajută pe pă-
 rinți, la toate treburile. Era bun cu toți. Se arăta drept,
 cu totă lumea. Pentru *dreptate*, Iacov se *lupta* cu orii
 și cine. De aceea, și Dumnezeu și ómenii îl iubiau. Ei
 l'au numit pe dînsul : *Luptătorul lui Dumnezeu*, sau
Israel.

Iacov, a avut doi-spre-zece băieți. Dintre toți acești
 doi-spre-zece feciori, cel cu inima mai dréptă și cu pri-
 cepere mai ageră a fost *Iosif*. El tot-d'a una visă a fi
 mare și tot-d'a-una judecă cu dreptate. Părinții îl iu-
 biau mai mult pe dînsul de cât pe toți ceilalți.

Frații cei mari mai în tot-d'a-una, stăteau cu tur-
 mele la pășunat, departe de casa părintescă. Acolo ei
 nu se prea purtau bine. *Între sine mereu se certaă.*
*Pe părinți, de rău îi vorbeau. De ómeni nu se ru-
 șinaă. De Dumnezeu nu se temeau. Răi erau!*

Iosif, când află de așa fapte uricóse, tot muștră pe
 frații săi mai mari. Atunci ei rideaă de dînsul și îi

strigaŭ în bătaie de joc :— «Nu cumva tu, care ești mai mic, ai să te faci mai mare peste noi?» — Iosif dacă vedeà că ei nu țin seamă de vorbele lui cele înțelepte, se duceà și spuneà părinților relele purtări ale fraților mai mari. De aceea, dinșii prinseră mare mânie și pizmă pe Iosif. Il uraŭ de mörte și chiar aŭ pus în gând să'l piardă.

Ura, pismă și mânie
duc pe om la nebunie.

Așa s'a și întîmplat cu frații lui Iosif.

94. Substantivul— nume de ființe.

Deprinderi gramaticale.

Exemple : *Isaac* a luat pe *Reveca*. — Ei aŭ avut doi *copii*. — *Iacov* erà mai mic. — *Ómenii* iubiaŭ pre *Iacov*. — *Soția* lui *Iacov* se cheamă *Rabila*.

Regule : 1) *Isaac*, *Iacov*, *Reveca*, *Rahila*, *soție*, *ómenii* *sint* nume de ființe.

2) *Numele ce noi dăm ființelor se cheamă substantive*, — *sub-stan-ti-ve*.

Vorba Isaac este substantiv. Pentru-ce? —
Vorba soție este substantiv. Pentru ce?

Teme : Din bucata de cetire : «*Iacov și copiii săi*» vei alege patru substantive deosebite și vei formă, cu fie-care din ele, câte o propozițiune, spunând ce este ființa aceea!

95. Vrabia la feréstră.

Cine bate 'n găm: *tic! tic!?*
 Un vrăbete fórte mic.
 Ciripesce: — «Mult mî-e frig!
 Ia, deschideți-mî un pic!

De mîncare n'am nimic,
 Nicî măcar un mic covrig,
 Ci, deschideți, că eû, ȕeû!
 N'am să vë fac nicî un rëû!»

Îi făcură cum cerù...
 La căldură îi plăcù,
 Vesel și cu minte fû,
 Pân-ce viscolul trecù.

Dar când sórele 'părù,
 Să mai rabde nu putù...
 Pe feréstra cea deschisă,
 Țist! cu aripa întinsă.

*Năravul din fire n'are
 leuire.*

96. Moș-Ajun.

Ce bine 'mî pare că a sosit *Crăciunul*. Copiîi plécă cu »*Moș-Ajun*«. E în despre ȕiîă... Zăpada a inghîțat de ger. Cum scârțâă sub pașî cetelor de copiî!... Ce gălăgie!... Ce veselie pe eî!... Cu căcîula trasă pe urechî, cu traîsta d'umerî, cu cîomagul în mînă, veseli strigă ici și colo, cât le ȕa gura:—«*Bună diminéța, la Moș-Ajun! Ne dați, ne dați, ori nu ne dați!*» —Și dacă le daî, bine!... Impart vofoși între dîn-

și. Une-orî se mai iaă de pěr, pentru câte-un měr, or se daă cu capul de o ulucă pentru câte-o nucă... Și, dacă nu le daă, iarăș bine... Aă strigat de trei orî... Apoi aă plecat înainte ridënd de păcălélă ce-aă intălnit'o... Dar, câte odată daă de o mai grósă păcălélă.. Câte un creștin mai dihaă îi ia, pe bîețîi copilași, la gónă... cu injurături și cu ciomege... Atunci să veđi fugă pe bîețîi mititei... P'aci 'ți-e drumul băiețe !... Atunci fug, cad, se scólă și rid de frica lor ! Pe urmă, după-ce își mai alină spaima, încep iarăș cu colindețul. Și colindă, colindă înainte. Ei tot strigă mereū, cu glasuri copilăresci, voióse : — «*Bună diminéța la Moș-Ajun !*» Și tot așa până ce se face ăiūă. Atunci, jumătate degerați, se imprăștie, tot veselî, pe la casele lor.

Așa-î Moș-Ajun ! Așa-î copilăria !

97. Stefan Vodă cel Mare.

*Stefan, Stefan Domn cel Mare
Sémën pe lume nu are,
Decât numai mândrul sóre !
Din Sucéva, când el sare
Pune pîeptul la hotare
Ca un zid de apărare !*

*Brațul lui fără 'nctare
Bate ordele tătare
Bate cetele maghiare ;
Bate Leși din fuga mare ;
Bate Turci, pe smei călare,
Și 'z scutesce de 'ngropare....
Lumea 'ntrégă stă 'n mirare !*

*Țéra-î mică ; Țéra-î tare !
Și dușmanul spor nu are !*

98. Pădurea.

Orî-ce pădure, este o adunătură de copaci. Copacii sînt saŭ arbori mari, saŭ copăcei mai mici. Tóte felurile de copaci nu cresc în orî-ce loc. Unii cresc mai bucuos pe locurile muntóse și pietróse. Altora le priesce mai bine pe colnice și pe vâlcele. Sint unii cărora le merge bine pe șesuri și pe câmpii.

Fîind-că la noi în țéră avem și munți și vâlcele și câmpii și bălți, noi avem copaci de tot felul. Pe munț, bună-óră, avem mai multe soiuri de brađi, precum : moliști, pini, tisă. Mai în jos ceva de cât bradul cresce *mestécănul* cu cója-î albă. Din rămurele de mestécăn se fac *mături* saŭ *tîrnuri*. În pădurile de la pótele munților cresc stejarii falnici, cu frații lor mai tineri, *tufani* cei buni de foc, *fagi*, *carpeni*, cu lemnul alb și tare, bun pentru lucruri de strungărie și de foc; *jugastru* și *teu* cei cu frunza lată. Din florile teului se face *ceai* pentru ómenii bolnavi. În pădurile de la deal cresce și *alunul* cu *alunele* cele mult plăcute copiilor. Din ramurile alunului se fac cercuri de butóe și de putini. Tot acolo cresce, prin păduri, și *meri* și *peri* și *nuci*, *ba* și *cireși sêlbatici*.

La câmpie cresce *frasinul* cu lemnul móle, din care se fac butuci de róta la care și la căruțe. În apropierea gârlelor, cresc *anini*. Scórța aninului se întrebuintează la vopsituri. Pe locurile báltóse cresc mai ales *sălcii* și *răchite*, din care se împletesc lese și coșuri la trăsură.

Fie-care din acești copaci, are rădăcină, tulpină, crăci, ramuri, frunze, flori și fructe. Ei se deosebesc unii de alții prin lemnul, prin scórța, prin frunzele, prin florile și prin fructele saŭ ródele lor.

În pădure, vara, tot-d'auna este rēcóre.

99. Ghicitóre.

*In pădure născuî;
 In pădure crescuî;
 Acas' dacă m'-aduseră
 Horă 'mprejur mi-se puseră...
 Ghici ghicitórea mea,
 Ce e?*

100. Substantivul — nume de lucruri.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: În pădure sînt *copaci*.—Acolo se află *stejari* și *fagi* și *aluni* și alți *copaci*.—Stejarul face *ghinde*.—Fagul face *jâr*.—Alunul face *alune*.

Regule: 1) Copac, stejar, fag, alun, ghinde, jâr, alune sînt nume de lucruri.

2) Numele ce noi dăm lucrurilor se cheamă și ele tot substantive.

*Vorba copac este substantiv. Pentru ce? —
 Vorba ghindă este substantiv. Pentru ce?*

3) Numele ce noi dăm ființelor și lucrurilor se cheamă substantive.

4) Substantivele sînt părți de ale vorbirii sau de ale cuvîntării.

Teme: 1) Din bucata de citire «*Pădurea*» vei alege patru substantive — nume de lucruri, și vei forma cu fie-care din ele câte o propozițiune!
 2) Din bucata de citire «*Iérna*» vei scrie toate substantivele, atât pe acele care sînt nume de ființe cât și pe acele ce sînt nume de lucruri!

101. Stejarul.

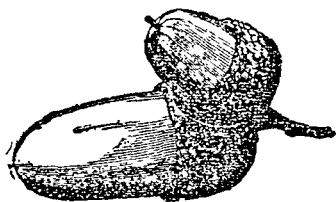
Stejarul este un copac ce crește pretutindeni, în pământ sănătos și gras. Adesea formeză păduri întregi, ce le ăice *stejăriș*. Stejarul pôte să ajungă la o nălțime de 40 până la 50 metri. Rădăcinele stejarului se întind, pe sub pământ, departe prin prejur. Trunchiul lui se face une-orî gros, încât trei, pîtru ómenî abia l'ar putea cuprinde cu brațele întinse. Crăcile, rămurile și rămurelele lui se respiră d'asupra tulpinei,

în tóte părțile. Ele fac, în jurul trunchiului, un înveliș rotund și înalt. Subt un stejar te adăpostesci și de sóre și de plóie.

Cója stejarului este tot-d'auna surie, scorțósă și adânc crăpată. Frunza de stejar, abia e mare cât o mână de copil; ea este verde închisă și scorțósă. Pe marginî frunza are creștături rotunde. Une-orî nisce vîermușorî pișcă frunza stejarului. Din pișcăturile acestea se face, pe frunză, o *gogóșă* cât o bóbă de strugure. Fructul stejarului se numesce *ghindă*.

Ghinda este o bóbă lunguietă. Până nu se cóce, ea este verde. Când se cóce, ghinda se face galbenă-închisă. Bobul de ghindă este pus într'un păhărel mic cât un degetar.

Stejarul este cel mai tare și mai trainic arbore. El póte să trăească chiar și 1000 de ani. Din lemnul lui se fac

tot felul de lucruri și mobile tari, precum : dulapurī, mese ; apoi care, scocuri de mori, corăbii și altele. Cója stejarului o întrebuinteză *tabaciū*. Ei o macină la móra de scórtă și cu făina aceea argălesc pŕeile. Ghinda se întrebuinteză la ingrășatul porcilor. Gogóșele, ómenii le pârlesc in foc, apoi le zdrobesc și fac din ele, cernéla négră.

Sint mai multe soiuri de stejari : *Tufanul* saū *cerul*, care este cel mai bun lemn de foc. In țerile calde, 'cresce stejarul numit *plută*, din care se fac dopurile pentru butelci și borcane.

Stejarul este un copaciū fórté folositor. Dar apoi, ce frumos este un stejăriș, mai ales pe o câmpie întinsă !

102. Bradul și fagul.

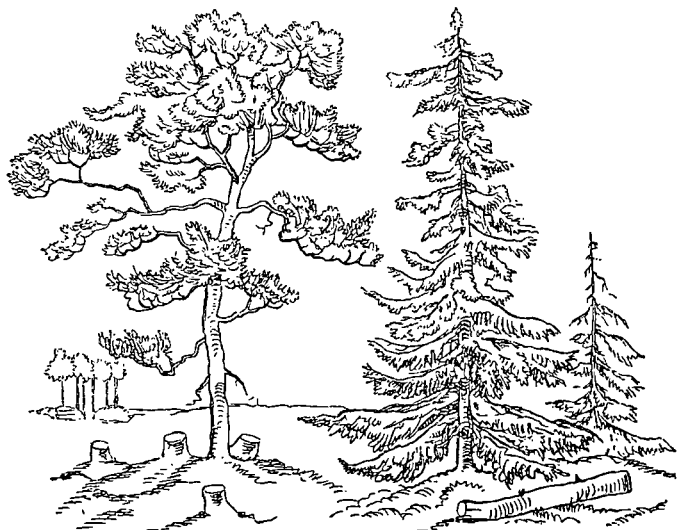
Bradul crește, mai ales, la munți. Acolo sint păduri mari saū *codri* de brađi. Bradul póte să ajungă la înălțime de la 30 până la 50 metri. Rădăcinile bradului sint rēslățite printre crăpăturile stâncilor. Trunchiul este fórté drept. Crăcile se încep de lângă rădăcină. Ele se întind orizontal, jur inprejurul tulpinei. Cele mai de jos sint cele mai lungi. In sus se tot scurtéază, așa că virful se sfărșește într'un mic rămurel, in forma crucei.

Bradul are formă țuguiată. Cója bradului este de colóre închisă și e lipiciósă ca și *reșina* ce se află sub dinsa. Frunzele bradului sint ca nisce țepi tari și verđi închise.

Frunzele bradului rămân verzi și peste iernă. Ramurile cu frunze cu tot se cheamă *ctine*. Fructele bradului sînt nisele măciului lunguieț. Ele sîmănă cu stuleții de porumb.

Din trunchiul bradului se fac, în chereștae, grindii, bârne, scânduri și șindrila, se fac și mese, și scaune, și dulapuri și altele.

Din reșina bradului se scote *terbentina*, care se întrebuin-

tează de către văpsitori și de către spițeri. Apoi frumusețea și mirosul cel plăcut al brașilor, par'că-ți dă viața!

Bradul este copaciū foarte folositor.

Dar bradul este un copaciū și mândru și trainic. De aceea se dice despre un om tinăr, sãnãtos și bine fãcut, cã este *mãndru ca un brad*. La nunțile de la țerã se împodobesce cãte un brad cu tot felul de daruri și, apoi se dã mirilor și lumea le *wrãzã viațã trainicã*, cum este verdęta bradului.

Sint mai multe soiuri de brașii, ca : molișii, pinii, tisã și alții.

O pãdure de brașii se numesce *brãdet*.

Pe la pãlele munților cresc *fagii*. O pãdure de fagi se cheamã *fãget*. Fructele fagului se cheamã *jãr*. Cu jãr se ingrașã porcii,

ca și cu ghinda. Fagul este cel mai bun lemn de foc, dintre toți copacii noștri.

In ce *séměná* bradul cu fagul? In ce *séměná* fagul cu stejarul?

103. Cântecul bradului.

O, brad frumos! o, brad frumos!

Cu cetina tot verde!

Tu ești copaciul credincios,

Ce frunza nu și-o pierde.

O, brad frumos! o, brad frumos!

Cu cetina tot verde!

O, brad frumos! o, brad frumos!

Verdeța ta îmi place!

Orî când o vęd, sint bucuros

Și vesel ea mă face.

O, brad frumos! o, brad frumos!

Verdeța ta îmi place!

O, brad frumos! o, brad frumos!

Cu frunza-ți neschimbată!

Mă mângâi când mă simț duios

Și mă 'ntărescî 'ndată.

O, brad frumos! o, brad frumos!

Cu frunza-ți neschimbată!

104. Adiectivul.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: Bradul este *nalt*.—Cója bradului este *lipiciosă*.—Cetina și iérna este *verde*.—Fructele bradului sint *lunguiețe*.—Brađii cei mai *nalți* cresc sus, la munte.

Regule : 1) *Vorbele :* nalt, lipiciósă, verde, lunguiețe, naltî *sint nume* de însușiri *de ale bradului.*
 2) *Numele ce noi dăm însușirilor lucrurilor și ființelor se cheamă* adiective, — adiec-ti-ve. — *Vorba nalt este adiectiv. Pentru ce? — Vorba verde este adiectiv. Pentru ce?*

Teme : 1) Din bucata de cetire «*Bradul și fagul*» vei sci tóte adiectivele?
 2) Cu patru din acele adiective vei formá, cu fie-care câte o propozițiune, spunând *cum este* lucrul saú ființa cutare!

105. Nascerea Domnului Nostru Iisus Hristos.

Nascerea Domnului Iisus Hristos s'a întimplat acum 1890 și mai bine de ani.

Impăratul de atunci voiá să scie câți ómeni, saú câte suflete trăiesc în împărăția lui. El a poruncit ca toți ómenii cari erau de un neam să se adune în câte-un oraș anume. Neamurile lui Iosif și a Mariei aveaú să seadune într'un târgușor, ce se cheamá *Vicleim*, în țera ce-í diceá *Iudea*. Pe diúta pusá tóte neamurile lor sosirá mai de vreme în *Vicleim*. Numai Iosif și Maria întârziará. Ei, când sosirá nu gásirá nicálcarea loc de găzduit saú salaș. Așa s'aú dus să se culce preste nópte, la nisce clobani ce își pásceaú turmele pe câmp, în apropiere. Clobanii aú primit pe Iosif și pe Maria în staulul oilor. Staulul erá într'o pescerá. Acolo s'a născut, nóptea, *Domnul Nostru Iisus Hristos*. Mama sa, sfinta Maria, a invélit pe pruncul Iisus în *scutice și l'a aședat într'o iesle, din care mâncaú vitele*. Că acolo n'avea alt loc mai mai bun, unde să se culce pruncul Iisus.

Și îndată s'a arătat păstorilor *un înger din cer*, care le-a spus să mERGă să vadă și vor afla în iesle, înfășat un copilaș. Acela este *Iisus, fiul lui Dumnezeu, mântuitorul lumii*. Tot atunci, se arată pe cer în dreptul *pescerii o cETă de îngeri*, cari cântău cântece frumoșe, cântece de bucurie, că s'a născut Domnul Nostru Iisus Hristos.

Ce fel de sERbătore mare ne aduce aminte de Nascerea Domnului Iisus Hristos ?

La Crăciun copilașii alERGă cu *Moș-Ajunul*, cu *Stéua*, cu *Vicleimul* și cu *Plugușorul*; iar la *Anul nou*, cu *Sorcova* și cu *Vasilca*.

106. Colinda : Florile dalbe.

Sculați, sculați boeri mari!

Florile dalbe !

Că vă vin colindători,

Florile dalbe !

NÓptea pe la cântători!

Și ei vin mereu, mereu

Și v'aduc pe Dumnezeu.

Să vă mântuie de rău,—

Un Dumnezeu nou-născut

În scutice învăscut.

Sculați voi Români plugari!

Că pe cer s'a arătat

Un *luceafăr* minunat...

Inima să întărească

Ómenii să-i înfrățească.

Noi vă dicem : «să trăiți

Întru mulți ani fericiți !

Și ca pomii să 'nfioriți

Și ca ei să 'mbătriniți!

Florile dalbe !»

107. Ștefan și mamă-sa.

Pe vremea lui Ștefan cel Mare, stăpâniă preste Turci un împérat fórte vítéz. Acela își puse în gând să su-puie Moldova. El porni spre Moldova cu o armată

numerosă, ca frunza și ca ierba. Stefan Vodă ieși cu o mică oștire înaintea Turcilor și se hărțui cu dinșii o ȃi întrégă. In spre séră. Stefan Vodă biruit de astă dată de mulțimea Turcilor, hotărî să se retragă cu ai șei prin păduri, ceea-ce și făcură. Stefan Vodă cu vre-o 20 de călăreșii se îndreptă spre *Cetatea Neamțu*. Acolo într'un castel vechiū eraū retrase nevasta și mamă-sa, Dómna Elena.

Pe la miezul nopții se auđi o bătae la pórta castelului. Mama ieși la turnul porții și întrebă : *Cine este ?* In tăcerea liniștită a nopții se auđi glasul lui Stefan :

— *«Eū sînt, bună mamă, fiul tēū iubit !
Eū și dela óste mă întorc rānit.
Sórta nóstră fuse crudă astă-dată...
Mica mea oștire fuge sfărîmată...
Dar deschide pórta !... Turciū mă 'ncungtor.
Vîntul suflă rece ; ranele mă dor !...»*

După o scurtă tăcere, Dómna mamă răspunde :

— *«Ce ȃicî tu, streine ? Stefan e departe,
Brațul sēū, prin taberî, miū de morțiū împarte...
Eū sînt a sa mumă ; el e fiul meū.
De ești tu acela, nu-ți sînt mumă eū!...
Inșă, dacă cerul, vrînd să 'ngreuneze
Aniū viețiū mele și să mă 'ntristeze,
Nobilul sēū suflet astfel l'a schimbat ;
Dacă tu ești Stefan cu adevērat,
Apoi tu aicea, fără biruință
Nu poți ca să intri cu a mea voință...
Du-te la oștire ! pentru țēră mori !
Și 'ți va fi mormîntul coronat cu florî!»*

108. Strada.

De acasă până la școlă, am venit pe stradă. De la școlă, tot pe stradă, avem să ne întorcem acasă. Strada se cheamă și *uliță*. Pe uliță se ved tot case și curți, învecinate unele cu altele; ele sint rinduite în șir și aședate față, unele pe dreapta și altele pe stânga.

Stradele nu sint toate drepte; unele merg șerpuite; altele sint cotite.

Toate ulițele n'aũ nici aceeaș *întindere*; unele sint mai lungi, altele mai scurte. — Ba nici aceeaș *direcțiune* n'aũ toate stradele; unele duc spre E. altele spre N.; unele duc spre V. și altele spre S. Dar, ele pe alocuri, se întâlnesc și se încrucișează unele cu altele. Acolo, unde mai multe uliți se întâlnesc și se încrucișează, se cheamă că este o *respântie*. La unele respântii se deschide câte-o dată un loc gol, mare și larg. Dacă în jurul aceluï loc gol sint case, rinduite una lângă alta, ca pe strade, atunci locul acela se cheamă *pietă*. Dacă lipsesc casele, acel loc gol se mai cheamă și *maidan*. În orașe mai ales se găsesce și câte-o grădiniță în mijlocul pieței. În acele grădinițe pôte intra orî-ciue, ca să se plimbe. Într'insele se pot jucã copii, din totã vecinătatea. Acele sint grădinii ale tuturorora, adică *grădinii publice*.

Unele strade sint largi și drepte; altele sint înguste. Ulițele mai înguste se numesc *uliciore*. Când se întâmplă că o stradă să nu dea într'altă stradă, ci să se infunde într'o împrejmuire de case, acea stradă scurtă se numesce *fundătură*.

Pe strade umblă mereũ ómenii pe jos, ómenii călări și ómenii cu trășurile. Umblă și animale de tot felul.

Pe unele strade se așterne *pietriș* bătut și nisip; pe altele bolovanii de pietră.

Așternutul de pietriș și de nisip se cheamă *șosea*. Așternerea saũ *pardosirea* ulițelor cu pietre mai mari se cheamă *pavagiũ* saũ *caldarim*.

Pre stradele pavate se pun, pe ici pe colo, și felinare, care se aprind séra ca să lumineze stradele pe timpul întunecos al nopții. Stradele trebuiesc măturate și stropite cu apă, ca să nu se grămădescă pe ele gunoie, praf și noroiu. Bine este ca fie-care stăpân de casă să îngrijescă de curățirea stradei, ce trece pe dinaintea sa.

Pe o stradă curată umblă fie-care cu plăcere. *Ulițele largă și curate sînt și sănătoșe.*

109. Sorcova.

În tóte părțile chef și veselie! Tótă lumea serbéză, cu bucurie, ziua anului nou... Copilașii, mai ales, sînt voioși. Cu sorcovele, în mânușițe, alérgă prin zăpadă... Și unde véd un trecător, haid, la sorcovit. Glasul lor copilăresc se aude ici și colo. Un băiețaș îngână, cu glasul drăgălaș de inger :

— «Sorcova

Vesela

Preste vară

Primăvară

Să trăiesci

Să'mbătrinesci

Ca un măr,

Ca un pěr,

Ca un fir

De trandafir :

Tare ca ferul

Iute ca oțelul ..

Tare ca pîetra

Iute ca săgéta

La anul

Și la mulți ani !» —

Ce bucurie pe copii când capetă goganii ! Unul întrebă pe altul : — «Ce ț'a dat ție, mă ?» — «Dar ție ?» — «Mie, 10 bani !» — «Uite mă ! Ucigă'l crucea ! Mie numai unul de cincî parale !» — Și asta, cu 5 paralele, supérat, trage un ghiont celui cu 10 bani... Și-apoi se iaú la gónă, unul după altul. Se aruncă și cu bulgări de zăpadă. Așa trece tótă ziua anului nou, cu sorcovit, cu chef și cu veselie !

110. Ce e Familia ?

Bărbatul cu nevastă-sa nu pot trăi cu întrégă mulțumire, în casa lor, până ce Dumnezeu nu le dă și copii. Bărbatul și nevasta, ca *părinți* ai copiilor, îi cresc cu iubire și cu grijă. Părinților li-e drag să mângâie și să desmierde copilașii. Lor li se bucură inima când aud pe copii dicându-le cu glas dulce : — « *Tată!* și *Mamă!* »

Și copiii iubesc pe părinții lor ; dar ei trebuie să-î și asculte și să-î cinstescă. Numai atunci Dumnezeu ajută pe copii. Dumnezeu a dat poruncă : — « *Să cinstesci pe tatăl tău și pe mama-ta, ca să ai bine și să trăiești în pace și în bunăcredință.* »

Toți copiii ai aceluiași părinți trebuie să se iubească între sine. Ei cu dragoste trebuie să-și dică : « *Frate!* *Frățioare!* » și « *Soră!* *Soriórá!* » — Copiii mai mici dic fraților mai mari : « *Nene!* orî *Bade!* » și surorilor mai mari : « *Lele!* orî *Tată!* »

Tata cu mama și cu toți copiii lor,—frați și surori,— mai tot-d'auna trăiesc la un loc, împreună. Dar une-orî trăiesc și părinții tatei și ai mamei. Lor le dic copilașii :—« *Tată mare!* orî *Bunic!* » și *Mamă-mare!* orî *Bunică!* » În multe case sint și *servitori* și *servitoare*, adică, *slugi*. Ei ajută pe stăpânii casei la orî-ce trebuință. Cu toții împreună : bunicii, părinții și copii, ba chiar și servitori, se cheamă că sint o *familie*.

Familia adevărat fericită este aceea, unde se vede dragoste, unire și bună înțelegere între toți cei din casă.

111. Pronumele.

Deprinderi gramaticale.

Exemple : *Tata* e capul familiei. — *El* lucrează mai mult a casă. — *Mama* îl ajută. — *Ea* îngrijesce de toate ale casei. — *Noi* copiii : și *eú* și *tu*, *soro*, și *voi*, fraților, toți trebuie să ascultăm de părinții noștri. — *Ei* sint binefăcătorii noștri.

Regule : 1) *Cuvintele :* el, ea, noi, eă, tu, voi și ei, staiă, în vorbire, în locul unor nume de ființe. Vorbele acestea pot să stea și în locul numelor de lucruri.

2) *Cuvintele ce staiă în locul numelor de ființe saă de lucruri se cbiémă că sint pronume,— pro-nu-me. Vorba el este pronume, pentru-că stă în locul numelui tată. — Vorba ea este pronume. Pentru ce ?...*

3) *Și pronumele sint părți de vorbire. Ce părți de vorbire mai cunoscă ?*

Teme : 1) Din bucata de cetire «*Familia*» vei culege tôte pronumele ce le cunoscă !

2) Cu fiecare din pronumele : eă, tu, el, ea ; noi, voi, ei, ele, vei scrie câte o scurtă propozițiune, spunând ce face ființa însemnată prin pronume. D. e. Eă cetesc...

112. Frații lui Iosif.

Iacov și Rahila înbătrîniseră. Ei acum stăteaă mai mult acasă, cu băieții lor cei mai tineri, cu Iosif și cu Veniamin.

Cei-lalți frați eraă tot departe, la câmp, duși cu turmele. De mult nu mai primiseră Iacov și Rahila, nici o scire de la dînșii. Li se făcuse, băieților părinți, dor de ei. Ei se gândiră să trimiță pe Iosif ca să-î cerceteze, de sănătate. Iosif eră pe atunci un băiețandru ca de 17 ani. El plecă singur. . . Umblă vre-o câte-va zile pe câmp. Merse tot vesel și voios și abia află pe frații săi, departe, fôrte departe. Ei păsceaă oile și caprele lor, într'un loc cu totul pustiă. . .

Frații, cât zăriră pe Iosif, se posomorîră și se uitară rău la dînsul. Ei ȃiseră unul cătrec altul: «Iată, vine pârîtorul nostru! Aci nimeni nu ne vede. Aide, să 'l omorîm și să 'l aruncăm fîarelor! Să vedem apoi cec se va mai alege cu dînsul! Tot el are să fie mai mare și mai tare decăt noi» ?!

Dar fratele cel mai mare, anume Rubin, le-a ȃis atunci: «Mec fraților, să nu omorîm pe fratele nostru! *Uciderea este păcat mare.*

Dumnezeu a dat poruncă: *Să nu uciȃ!* Mai bine să 'l asvîrlim într'o grópă de nisip părăsită. Acolo s'o prăpădi el de sine-și și ne scăpăm de dînsul».

În gîndul lui Rubin eră să scóȃă apoi pe Iosif din grópă și să 'l trămită înapoi acasă, la părinți.

Rubin aveă inimă mai bună decăt cel-lalți; el nu vrea să amărăscă pe părinți. Cel-lalți frați erau ómeni răi; ei nu ascultău de poruncile lui Dumnezeu; nu lubeau nicî pe părinți, nicî pe fratele lor.

Să nu fit ca frații lui Iosif!

113. Biruința lui Ștefan Vodă.

Ștefan, neprimit de mamă-sa, o ascultă și plécă la oștire.

— «*Ștefan se întorce și din cornu-ȃ sună,
Oastea lui zdrobită de prin văt se-adună
Lupta iar începe
Sórele s'ascunde într'un nor de sânge.
Ștefan fără milă-ȃ bate și-ȃ învinge.
Turcii tău la fugă; ei însă nu scapă.
Mulți, cuprinși de spațmă sar și pier în apă.*

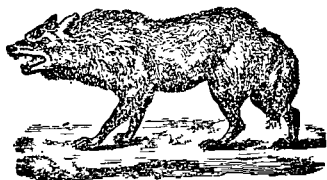
*Alțit între dînșit singuri se ucig.
Alțit 'n spada noastră năvălind se 'nfig.
Stefan pretutindenț îi dobóră-amar
Prigonind turcimea până la hotar.*

Astfel Moldova a rămas liberă și, cât a trăit Stefan, n'a mai îndrăznit picior de Turc să calce în Țera Moldovei. D'atunci Moldovenii i-au dat lui Stefan Vodă numele de *Stefan cel Mare* și a rămas până astăzi cântecul :

— « *Stefan, Stefan, Domn cel Mare
Sémên pe lume nu are,
Decât numai mândrul sóre !* »

114. Lupul.

Uriciósă fiară e lupul ! Dar și primejdiósă ! Vai de ființa ce cade în ghiarele unui lup flămând. Lupul este un animal sêlbatic și răpitor. El este ceva mai mare decât un câne ciobănesc cu care și sémênă.

Trupul lui este lunguieș. Blana lui iérna este gălbuie-cenușie ; vara roșcată. Numai *firea lui cea rea nu și-o șchimbă*. De aceea ȕice

lumea : « *Lupul pêrul și'l schimbă ; dar năravul ba !* »

Capul lupului este ascuțit ; fruntea turtită. Urechile 'i sînt cîlute ; ochii lucioși și aședați pîeziș către bot. Botul lui este înarmat cu colți mari și tot-d'auna rînjiți. Gâtul îi este gros, și nu și-l póte îndoi ! Când lupul vrea să se întórcă, este silit să se întórcă cu tot corpul. Partea dinainte a trupului este îngustă și încovoiată ; partea de-dinapoi este lată și tare. Coda lupului este lungă și stufósă.

Lupii trăiesc în pădurile nóstre. Ȑiúă, de obiceiú, staú as-

cunși prin gropi. Ei numai nóptea ies după pradă. Lupului îi place foarte mult carnea crudă. El prinde iepuri, vulpi și căprioare. Când nu află de aceste, în pădure și pe câmp, se apropie de turmă. De acolo răpescce ce pôte: miei, oi, capre, ba și vaci, boi, cai și altele. Iérna, mai ales, lupii flămânđiți se adună în *haite* numeróse.

Atunci alérgă pe zăpadă și urlă cu toții împreună.

Vai de bietul călător, ce le cade în cale ! Când lupul năvălesce în vre-o turmă, ucide mai multe animale, decât pôte să mănânce. El este un animal foarte *lacom*. De aceea și despre un om, ce mănâncă și bé preste măsură, se ăice că-í *lacom ca un lup*. Când lupul este sătul, stă pitit și dórme. Atunci este el fricos și se sperie de orí-ce, mai ales de foc. Fómea îl face neobosit, îndrăsneț, réutăcios și șiret. Lupul nu se pôte îmblânđi de loc. Și lupul pôte să turbeze întocmai ca și cănele.

Lupul este o fiéră uricióasă și premejdióasă. De aceea ómenii aű dreptul să'l stărpéscă.

115. Mama capra și cei trei iedí cucuieți.

A fost o dată o capră, și capra aveà trei iedí. Mult își iubià mama capră iedíșorii, dar ei erau nebunatici și nu prea ascultaű de dinsa. Nu făceaű mai nici odată cum îi invěța mama : făceaű după capul lor cel nepriceput; nu erau de fel ascultători. De aceea aű și pățit réu !

Într'o ăi capra, vrënd să aducă pentru iedíșorii ei nutreț mult și merinde bună, se porni de acasă. Când erà să plece, ea ăise iedílor așa :

— «Ascultați, voi trei iedí *cucuieți*, copilașii mei ! Eű mē duc să vē aduc nutreț mult și merinde bună. Pe câtă vreme n'oiű fi eű acasă, voi să țineți ușa bordeiului bine încuiată, pe dinăuntru. Să nu cumva s'o deschideți până ce n'oiű veni eű și vē voiű strigà de afară așa :

«Voi trei iedí *cucuieți*,
Mamiű, ușa descuieți,

Că v'aduce mama dulce
 Lapte 'n țită,
 Mugur verde în corniță,
 Vesc de codru, în codiță,
 Frunza 'n buză,
 Érbă 'n barbă,
 Drob de sare,
 La spinare !

«Numai când mă veți auzi pe mine că vă chîem așa, nu mai atunci să deschideți ușa ; că de nu, vine lupul și pe toți trei vă mănîncă.—Auzitu-m'ați, copilași ? Alt-tel să nu faceți că e vai de voi și vai de mine !»

116. Verbul.

Deprinderi gramaticale.

Exemple : Capra își *îubea* ieșișorii. — Ieșișorii nu *prea asculta* de mama lor. — Ei *stetea* încuiați în bordei. — Ei *descuia* lupului ușa bordeiului. — Ieșișorii *a* *pățit* rău.

Regule : 1) *Cuvintele :* *îubea*, *asculta*, *descuia* *arată ce lucră sa* *ce făcea capra și ieșișorii*. *Vorba stetea* *arată starea ieșișorilor*. *Vorba a* *pățit*, *arată ce s'a întîmplat cu ieșișorii*.

2) *Cuvintele care arată lucrarea sa* *starea sa* *ceea-ce se întîmplă finșelor sa* *lucrurilor se chîemă că sint* verbe.

Vorba *îubea* *este verb*, *pentru că arată ce făcea capra*. *Vorba stetea* *este verb*. *Pentru ce ?...*

3) *Verbele încă sint părți de cuvîntare*. *Ce părți de cuvîntare mai cunosc ?...*

Teme: 1) Din bucata de cetire «*Mama capra și cei trei ieđi cucuieđi*» vei sci tóte verbele!

2) Vei scrie opt propozițiuni scurte, în care subiectul să fie pronume și predicatul *verb*, așa : Eú *îubesc*. Tu *stai*...

117. Stefan Vodă și biserica.

Stefan-Vodă, a fost un dómn, nu numai vitéz, dar și *cu frica* lui Dumneđeú. El a ridicat în țera Moldovei, nu mai puțin de 40 de biserici sfinte, spre mulțumire și mărirea lui Dumneđeú pentru multele sale izbândi, ce le-a avut Stefan-Vodă asupra tuturilor dușmanilor. Apoi, Dumineca și în sêrbători, Stefan-Vodă mergea *tot-d'a-una la sfînta* biserică să se *îchine* și să asculte sfînta slujbă. El și pe creștinii îi îndemnă să mERGă la sfînta biserică și să cinstESCă sêrbătorile. De aceea, lui Stefan-Vodă, îi-a mai đis poporul și Stefan cel Sfînt.

— «*Intr'o đi de sêrbătore
Intr'o đi cu mândru sóre
Care lumea 'nveseliă*

.
*Domnul Stefan cel vestit,
Domnul cel nebiruit,
El pe cal încălecă
Și cu mulți voînici plecă
De la scara curții lui
La biserică 'n Vaslui.
Clopoțele rêsunaú,
Stêgurile-î se 'nchinaú,
Armăsarii spumegaú...*

Dar poporul tot strigă:

— «*Să trăiesci, Măria Ta!*»
*Când aprópe de intrare,
Ce s'aude 'n depărtare?*

Glas de om chiuind tare:

— «*Ha! ho! țu! ho! Bourean
Trage brazdă pe tașan!*»
*Stefan-Vodă se opriă,
Și din gură-așa grăiă:*

— «*Auđitați, auđit,
Glas de Român necăjit?...
Intr'o clipă să 'l găsiți!
Și cu el aci să fiți!*»

Și Stefan-Vodă intră în sfânta biserică și se închină; iar nisce slujbași plecară să împlinescă porunca domnăscă !

118. Pățania celor trei ieđi cucuieți.

Mama capră, după ce a povățuit pe ieđisorii ei, a plecat după hrană. Dar lupul din pădure a văđut-o că a plecat și a priceput c'au rămas ieđii singuri singurei, acasă. El a mai lăsat să trecă o bucată de vreme; apoi, binișor, pe furiș, a venit până la ușa bordeiului caprei. El aveă de gând să prindă pe cei *trei ieđi cucuieți* și să 'i mănânce, în voia lui.

Când a pus laba pe clanță, a găsit ușa închisă, pe dinăuntru; ieđii o încuieseră, după cum le spusese mama. Dar lupul era șiret și viclen; el se gândi cum să înșele pe ieđi. Iși prefăcù glasul lui cel gros de lup și începu să le vorbescă subțirel ca o capră; de afară el îi alintă cu dulci cuvinte, îi îndemnă blând și frumușel că să-i deschidă ușa și se făgăduiă că le aduce tot felul de merinde bună și nutreț mult.

Cei trei ieđi *erau și lacomi* la mâncare și *nebunatici la minte și neascultători de poveștile* mamei lor. Indată le veni mare poftă să vadă și se ronțăie merindele. Apoi nu le dete în gând că la ușă este chiar lupul cel viclen, care voiă să 'i înșele. Atunci ei nu mai ținură în seamă porunca mamei capre și... descuiară ușa.

Pe loc lupul se repeđi asupra lor, îi sfășiiă cu ghiarele lui ascuțite și cu colții lui cei mari; într'o clipă, pe toți trei îi înghiți, cu piele cu tot. Numai *cucuiele*, de la căpăținele lor, le lăasă pe jos în bordei. . . Apoi, tâlharul de lup a luat la fuga în pădure, trăgând ușa după dinsul

Sfânta scriptură așa învață :

«*Fiul meu, ascultă învățătura tatălui tău, și nu nesocoti pe aceea a mamei tale !*»

119. Repetire asupra părților de vorbire.

Deprinderi gramaticale.

Regulă : Intréga istorioră: «*Mama capra și cei trei ieși cucuieți*» o veți scrie s'o povestesci frumos!

Teme : Din bucata acésta veți culege toate părțile de cuvîntare ce le cunoscî și le veți scrie în șir, fiecare fel pe un rînd osebit!

Lucrarea se va face așa :

1) *Substantive* : puricele

2) *Adiective* : minunate

.

120. Iosif vîndut de frații săi.

Cei nouă frați ai lui Iosif nu și-au îndeplinit îndată gândul lor cel rău. Ei n'au ucis pe Iosif. De-o-camdată, au făcut cum 'i povățuise Rubin. Au aruncat pe Iosif într'o grópă de nisip părăsită. Apoi s'au pus să mănânce, fără muștrare de cuget.

Tocmai pe atunci se întîmplă să trecă pe acolo nisce neguțătorî străini. Pe acea vreme eră obiceiul de se vindea copiii, femeii și bărbații, ca să fie slugi și robi ai cumpărătorilor. Ómenii erau, pe vremea aceea, ca și o marfă de vîndare.

Frații lui Iosif, — ómenii răi și neomenoși, — ce se gândiră? «De ce să nu câștigăm noi ceva bani, vîndînd străinilor pe Iosif?»

Rubin tocmai lipsia de la stîna. Ei scóseră pe Iosif din grópă și îl vindură. Neguștorii străini îl cumpărară de la dînșii. Ei îl plătiră cu 20 de bani de argint.

Bietul Iosif plângea cu jale și se ruga în genunchi de frații săi, ca să-l ierte :

El le spuneă :— «*Fie-vă milă de mine ! Nu mă înstrăinați de părinți ; nu mă depărtați de pământul nostru*» !

Dar dinșii : — «Nu ! și iarăș nu» ! Mi-ți-'l vîndură ca pe o vită netrebnică.

Neguțătorii plecară în cale lungă, luând cu sine pe nenorocitul Iosif. Frații lui îi opriseră până și haîna de pe dinsul. Ei înjunghiară un ied și înmuieră haîna în sângele iedului. Când Rubin se întorșe la stână, ei arătară haîna sângerată și 'i spuseră că pe Iosif l'ar fi mâncat fiarele, în grópă. Tot așa spuseră și lui Iacov și Rahilei. Bieții bătrînii plânseră și jăliră, cu amar, pe iubitul lor copil, Iosif.

Frații lui Iosif aũ vîndut pe fratele lor ; ei aũ *mințit* pe părinții lor. *Ei aũ fost ómeni rēi*. Dumneđeũ aveă să-'i pedepsescă amar.—Ei aũ vrut să nenorocescă pe Iosif cel bun și drept. Dar tocmaî pe dinsul Dumneđeũ l'a scăpat și l'a înălțat.

121. Vulpea.

Vulpea este și ea un animal sēlbatic. Vulpea este la trup maî mică decât cănele. Blana ei este ruginie. Numaî la ptept are o pată albă. Botul vulpii este ascuțit. Urechile îi staũ ridicate drept în sus. Ochiî îi jócă într'una. Vulpea are *miros ager*. Dinții vulpii sint ascuții. Ea latră întocmaî ca și cănele, numai ceva maî răgușit. Trunchiul ei este subțire, și pörtă o códă *lungă stufoasă* care, la viri, are o pată albă.

Vulpea trăiesce maî mult în pădure. Culcușul ei este, de obiceiũ, o gaură săpată adânc în pământ. Acea este *vizvina*

eî. De acolo vulpea, după ce a înopțat bine, iese după pradă.

Ea prinde iepuri, puî de căpri-
 oră, porumbei, găini, găsce.
 Prada sa, vulpea, cum are miros
 fin, o simte din depărtare și o
 prinde cu mare istețiuine. Dar
 când n'are ceva mai bun, vulpea
 mănâncă și șoreci și șerpi, și
 insecte și vermi. Bine îi plac

eî și fructele și strugurii și mîierea,—numai că de albine are
 o frică mare.

Vulpea este foarte sprintenă. Apoi este și tare șirétă, mai
 șirétă decât ori-ce animal. Dela vulpe s'aû obicinut ômenii să
 ȃică despre un șiret, că-î *vulpe șirétă*. Și când omul șiret este
 bătrîn, îi ȃice *vulpoû bătrîn* !

Blana vulpii se întrebuintează la blănării. Pentru blana eî,
 apoi pentru pagubele ce le face ea, în curțile ômenilor, răpînd
 paserile, vulpea este huîduită, și vînată de către vînatôri.

Vulpea este un animal mai mult stricăcios. Ea este din nea-
 mul saû din familia cînilor.

122. Cătun și sat.

Une-orî, vre-o câte-va familii se adună la un loc, și își clă-
 desc case învecinate. Acea mică *întrulocare* de familii se
 chîemă că este *cătun*. La noi mai toți ômenii, care trăiesc
 prin cătune, ară pămîntul cu plugul. Ei, în arături, sémênă
 grău, porumb și alte bucate. Apoi culeg rodurile sémênături-
 lor. Cu acele rodurî se hrănesc și eî și altă lume multă.
 Fiînd-că eî cu plugul, lucréză li se ȃice și *plugari*. Plugarii își
 fac arăturile mai adesea pe bucăți de pămînt, care sînt moșiile
 saû proprietățile lor; de aceea eî se și numesc *moșneni* saû
proprietari. Sînt și plugarii care mai iaû cu *chirie* orî cu

arendă și moșiile altora, ca să le lucreze. Acēlora li se ȃice *arendași* sau *posesori*.

Cătunele mai mari, unde sînt adunate la un loc familii mai multe, aședate în case mai numeroșe, se numesc *sate*. Locuitorii satelor sînt *săteni*. Ei trăiesc tot la fel cu cei de prin cătune. Și sătenii sînt mai toți plugari. Dar prin satele cele mari, se află une-orî și cîte un *dulgher*, cîte un *dogar*, cîte un *fierar*. Aceștia se numesc *meseriași* orî *meșteșugari*.

Prin tôte satele mai sînt și ómeni, care fac neguțătorii: așa sînt *cărciumarii* și *hangii* sau *birtași*. Ei vind tot-d'auna și orî și cuî, bēuturi, mîncări și alte mărunțișuri. Ei găzduiesc pe străinii călători, care vin prin sate. În cătune și în sate, casele sînt rēspândite mai la largul lor.

Sătenii își petrec vieța muncind frățesce pe locuri întinse, unde mereu se bucură de aer curat și sîntos. Veđi că pe dinșii i-a învrednicit Dumneđeu ca să lucreze la cîmp. Lor le-a dat Dumneđeu grija să gătēscă pentru noi toți, pîinea și hrana de tôte ȃilele. Noi trebuie, din tot sufletul, să iubim și să cinstim pe țeraniî cei bunî și muncitori!

123. Ștefan-Vodă și Șolman Burcel.

În apropiere de orașul Vasluiu, cale ca de o poștă și jumătate, se află un deal gol, ce-î ȃic *Movila lui Burcel*. În ȃiua de serbătore, cînd Ștefan-Vodă se duse la sfînta biserică din Vasluiu să se închine, un bîet creștin, în loc să fi mers și dinsul la ruga lui Dumneđeu, la biserică, s'a întîmplat să fie cu plugul și să are chîar pe acel deal gol, de lîngă Vasluiu. Se vede trēba că Ștefan-Vodă, în drumul seú spre sfînta biserică, trecuse cam prin apropierea de dealul, unde ară creștinul.

Cântecul așa glăsuesce despre cele ce s'au întîmplat atuncia :

— «Cinci pañtiri se alegeà
Pe Vasluiù în sus mergeà
Pân' zărià într'o movilã
Un Român, arând în silã
.
Cei pañtiri descãlecã
Pe Român îl ferecã...
La Vasluiù îl aduceã
Și la Domnul m'îl duceã:
— «Măi Române, să n'at témã!
Spune nouë cum te chiémã!»

— «Témã n'am că sînt Român!
Témã n'am că-mi ești stãpân!
Tu ești Ștefan Domn cel Mare
Care'n lume sémên n'are...
Și eù sînt Șoiman Burcel,
Puișor de voinicel!»—
— «Sã trãesci, dacã n'at témã!
Dã-ne nouë bunã sémã
Cum de te-ai pãcãtuit
Sã-te-apuci de plugãrit
Tocmã'n ñi de serbãtore
Tocmã'n timp de închinare».

Intr'ast-fel vorbi Ștefan-Vodã cãtre Șoiman-Burcel. El vorbi cu blãndețe și-l povățuiã cã nu se cuvine sã lucreze în ñi de serbãtore, tocmai cãnd lumea este la sfînta bisericã, la ruga lui Dumnezeu.

Ștefan-Vodã, cel Mare, erã cu adevãrat iubitor de D-đeu și de lucrurile sfînte.

124. Ursul.

Mare tãmbãlãu și mai mare veselie între copii, cãnd vëd un țigan ursar, cu ursul dupã el! Copiii se adunã împrejur ca sã vadã fiara sculãndu-se în douë picãtore și sãltãndu-se dupã mãsura cãntecului și a tamburei. Țiganul îi ñice mereù :

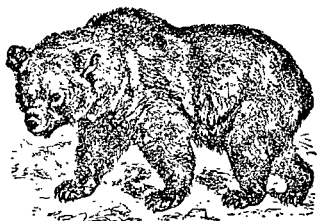
— «Jocã bine, mãi Martine!
Sã-ți daù pãne cu mãsline!
Diha! Diha! Diha! mãi!

Ursule neșãsãlat
Puiù de codru 'nverșunat
Diha! Diha! Diha! mãi!»

Ursul este mai mare și mai gros și mai greoiù decãt lupul.

Ursul p \acute{o} te s \grave{a} fie apr \acute{o} pe de 2 m. de lung și dela 10 p \acute{a} n \acute{a} la 12 dm. de nalt.

Trupul ursului este lunguieș și buh \acute{a} lat. El este acoperit cu blan \acute{a} c \acute{a} lt \acute{o} s \acute{a} și aspr \acute{a} . P \acute{e} rul lui este \acute{o} cheș or \acute{i} sur, or \acute{i} alb cu totul. Ap \acute{o} i este r \acute{a} șinit; de aceea se aprinde ușor. Capul ursului este mare. Fruntea lui este turtit \acute{a} . Urechile s \acute{i} s \acute{u} nte scurte și c \acute{a} scate înainte ca nisce ghi \acute{o} ce. Ochi \acute{i} ursului s \acute{i} nt mic \acute{i} . Botul lui este ascuțit și intrarmat cu colț \acute{i} puternic \acute{i} . Pic \acute{i} orele lui s \acute{i} nt scurte și tare imbl \acute{a} nite. Num \acute{a} i sub t \acute{a} lp \acute{i} nu are p \acute{e} r. C \acute{o} da nu- \acute{i} , ca'n palm \acute{a} , or \acute{i} dac \acute{a} are c \acute{o} d \acute{a} , aceea este num \acute{a} i un crimpeuș scurt și bont.

Urș \acute{i} l tr \acute{a} i \acute{e} sc num \acute{a} i în p \acute{a} dur \acute{i} și în codri. Ți \acute{u} a st \acute{a} ascunș \acute{i} prin vizuine și prin b \acute{a} rl \acute{o} ge. Ab \acute{i} a ies pe-inser \acute{a} te și n \acute{o} pte \acute{a} ca s \acute{a} 'și caute hrana. Ursul se hr \acute{a} nesce cu smeur \acute{a} și cu mure. El m \acute{a} n \acute{a} nc \acute{a} și pepeni și porumb; dar \acute{i} i place mult m \acute{e} rea. Ap \acute{o} i nic \acute{i} de carne nu fuge. C \acute{a} nd este fl \acute{a} m \acute{i} nd, ursul se agaț \acute{a} de oi, de vite sau de cai. Ba, la mare nevoe, el nu cruț \acute{a} nic \acute{i} ch \acute{i} ar pe om. Atunc \acute{i} se ridic \acute{a} în pic \acute{i} orele dind \acute{a} r \acute{a} t și se ia la lupt \acute{a} dr \acute{e} pt \acute{a} cu omul. \acute{I} l prinde în brațe și'l str \acute{i} nge p \acute{a} n \acute{a} -l om \acute{o} r \acute{a} . Ap \acute{o} i \acute{i} l sf \acute{a} șie și \acute{i} i suge s \acute{a} ngele din trup.—I \acute{e} rna ursul st \acute{a} amorțit în vizuina lui. Atunc \acute{i} nic \acute{i} nu b \acute{e} . nic \acute{i} nu m \acute{a} n \acute{a} nc \acute{a} , ci num \acute{a} i \acute{i} ș suge unghiile. Tot i \acute{e} rna fat \acute{a} urs \acute{o} ica c \acute{a} te doi pui de-odat \acute{a} . Pui \acute{i} s \acute{i} nt mic \acute{i} ca nisce chițcan \acute{i} și s \acute{i} nt orb \acute{i} . P \acute{a} n \acute{a} ce cresc m \acute{a} rișori, urs \acute{o} ica \acute{i} i feresece de urs, de tat \acute{a} l lor, c \acute{a} c \acute{i} acesta \acute{i} -ar m \acute{a} nc \acute{a} \acute{i} ndat \acute{a} .

Blana de urs este preț \acute{i} oș \acute{a} . Ch \acute{i} ar și carnea de urs t \acute{i} n \acute{e} r este bun \acute{a} de m \acute{a} ncat.

Despre un om greoi \acute{u} și puternic se \acute{d} ice c \acute{a} este ca un urs.

Vulpea, lupul și ursul prind, în fug \acute{a} , alte animale; ap \acute{o} i le sf \acute{a} șie cu dinț \acute{i} , ț \acute{i} ndu-le cu gh \acute{i} arele pic \acute{i} orelor dinainte. De aceea aceste animale s \acute{e} lbatic \acute{e} se numesc și animale r \acute{a} p \acute{i} t \acute{o} re sau fiare.

125. Iosif în casa lui Putifar.

Negușătorii, cari cumpăraseră pe Iosif, se îndreptară cu dinsul spre miéză-đi. El sosiră într'o țéră depărtată și bogată, care se chîemă Egiptul. Acolo ei vîndură rob pe Iosif, unui om tare și mare, anume *Putifar*.

Bietul Iosif eră acum fără tată și fără mamă. Nu cunosceă pe nimeni. Nu înțelegeă limba locului. Eră străin în țéră străină; eră trist și adânc mîhnit. Atunci el se gândi așa :— «De ce atîta să mă mîhnesc ? Nu este óre și aici Dumneđeũ cu mine ? Dînsul este un tată bun și iubitor. Dînsul nu mă va părăsi !» De atunci înainte Iosif prinse inimă. El se sili să slujescă cu credință pe stăpînul seũ, Putifar. Acesta fũ așa de mulțumit de Iosif, încât tóltă casa și-o dete pe mî-nile lui.

Dar Putifar aveă o nevestă rea... Ea se încercă să înduplece pe Iosif, ca să se înțelegă amîndoi, pentru ca să înșele pe stăpînu-so. Dar Iosif nu voi s'o asculte. Ea prinse mare necaz pe dinsul: Indată il și pârî la bărbatul ei. Ea spuse lui Putifar că Iosif nu vrea s'o asculte și că el își bate joc de dînsa.

Putifar cređu minciunile ei; el se mîniă pe nenorocitul Iosif, și il trimise la închisóre. Acolo bietul bătét, drept și curat la suflet, zăceă la un loc cu hoșii și cu tâlharii.

Dar și în temniță Iosif tot la Dumneđeũ se gândiă. El așa își đicea în sine : — «*Dumneđeũ tóte le vede, tóte le aude, tóte le cunósce*. El scie bine că sînt

nevinovat. El e mai tare și mai mare de cât Putifar. El a dat omului porunca:—*Fapta urită și mârșavă să nu faci!*

Eū l-am ascultat. De aceea, mă încred în dreptatea lui. El mă va ajuta ca să scap și d'aci!»

*Așa s'a și întâmplat,
Din temniță Dumneșeu pe Iosif l'a și scăpat.*

126. Târgul și orașul.

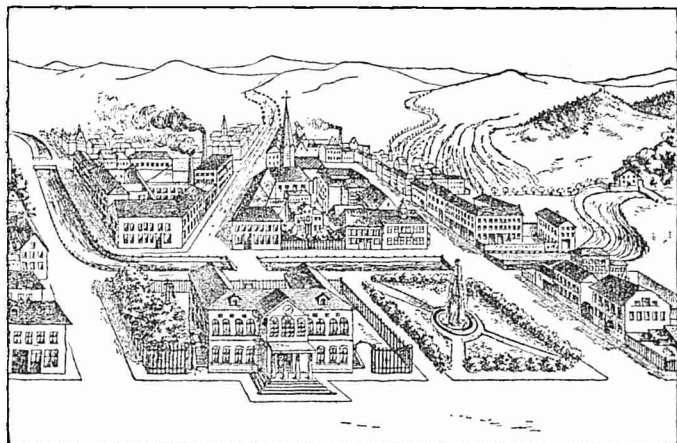
Sătenii își agonisesc ei înșiși hrană, haîne și multe alte lucruri. Sare, oțet, luminări, petrol, chimire, cisme și alte lucruri le cumpără de la alți ómenī. Locul, unde ómenii se adună să vîndă unele lucruri și să cumpere altele, de care aū nevoe, se numesce *târg*.

Târgul saū târgușorul este o comună mai mare decât satul. In târguri sînt case mai mari și mai frumoșe decât în sate. Ulițele asemenea sînt mai largi, mai drepte și mai regulate. Apoi stradele sînt, de obicei, așternute cu piétră saū cu pietriș. Fiesce-care stradă are și *nume*. Unele strade sînt, mai mari, altele mai mici; acelea se chîemă strade *principale*; iar acestea sînt strade laturale. In târgul nostru sînt atâtea strade principale. Strade laturale sînt mai multe.

Intr'o parte a târgului este un loc gol și larg, ce se numesce *pietș*. In pietș sînt *hanuri*, în care se adăpostesc ómenii, care cumpără și vînd. Tot în pietș sînt și cele mai multe prăvălii. Din prăvălii ómenii cumpără zahăr, cafea, ceaī, postavuri, ferării și alte lucruri. In *pietș* staū și cei mai mulți *meștesugari*. Părțile mai depărtate de pietș se numesc *mahalale*. Mahalaūa nóstră să numesce..... Târgul nostru are mai multe mahalale.

Târgul, dacă este mai mare, se numesce *oraș*. Când târ-

gul său oraşul este împrejmuit cu ziduri, atunci îi dîcem *ce-tate*. Veţi învăţa o istorie despre Cetatea Neamţului. Locuitorii târgurilor să chîemă *târgoveţi* şi ai oraşelor *oraşeni*.

Prin oraşe sînt mai multe biserici şi şcoli, hanuri, birturi, prăvălii, fabrici şi *farmacii*. În oraşe sînt fel de fel de *deregătorii civile* şi *militare*. În unele oraşe mai mari sînt şi *teatre* şi *muzee*, şi alte locuri de petrecere. Oraşenii se ocupă cu meşteşuguri, cu negoţetorie şi cu lucruri de carte mai mult decît cu lucrarea saŭ cultivarea pămîntului.

Sătenii, târgoveţii şi oraşenii, toţi împreună trebuie să trăiescă în bună înţeleg-re şi să se ajute unii pe alţii.

*Ajutorul şi unirea aduc
neamului mărirea.*

127. Iubirea de adevăr a lui Șoiman Burcel.

Șoimanul Burcel era un om deschis la inimă. Lui îi plăcea să spuie orî și cui în față adevărul; el era un om drept. Burcel nu se speria de vorbele muștrătore ale lui Ștefan-Vodă. Nu, Burcel spuse verde lui Vodă că fiind el sărac, n'are «*nicî dîle de serbătore, ci tot dîle lucrătore*». Iată cum spune povestea că ar fi răspuns Șoiman-Burcel lui Ștefan-Vodă:

— «*Dómne, pun mâna la pîept,
Și mă jur să-ți spun drept:
— Pân'a n'a-ajunge plugar,
Aveam falnic armăsar,
Și o ghiogă nestrujită
Cu piróné țintuită,
Care când o învîrttam
Fróscă din dușmanî făceam.
Câte opt pe loc turtiam!
Alele! pe când eram
Om întreg de mă luptam,
Mulți păgânî am măi stricat!
Multe capete am fărîmat
De Tatarî și de Liftenî
Și de falnici Ungurenî!...
Iar în foc la Rezboienî
Mi-a cădút ghioga din mână
De-o sabie păgână;*

*Dar n'a cădút numai ea;
A cădút și mâna mea
Cu păgânu-alătura!...
De-atuncî n'am ce să mă fac
C'am ajuns un biet sărac...
Nicî n'am casă, nicî n'am plug,
Nicî juncanî ca să-î înjug!...
Tótă vara m'am rugat
De bogățî cît din sat
Să-mi dea plugul ca să ar..
Mi-a fost ruga în zadar.
Atuncî, Dómne, mă întorseî,—
La Tatarî că mă duseî.
Un plug mare că prinseî
Și cu un boî îl înjugat
Și de lucru m'apucaî
«Că săracul n'are sóre
Nicî dîle de serbătore
Ci tot dîle lucrătore!»*

Așa vorbi Șoimanul Burcel, cu inima deschisă, către Domnul Ștefan cel Mare. El nu-l ascunse nimic și Domnul îl și respălă pentru dreptatea lui.

128. Numărul substantivelor.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: <i>Bradul este un arbore.</i>		<i>Brații sînt arbori.</i>
<i>Zarzărul este pom.</i>		<i>Zarzării sînt pomi.</i>
<i>Livedea este verde.</i>		<i>Livețile sînt verzi.</i>
<i>Pânza este albă.</i>		<i>Pânzele sînt albe.</i>
<i>Țăranul muncesce.</i>		<i>Țăranii muncesc.</i>
<i>Barza se duce.</i>		<i>Berzele se duc.</i>

Regule: 1) *La toate aceste propozițiuni, subiectul este un substantiv.*

2) *Când, într'o propozițiune, spunem ceva numai despre o singură ființă sau despre un singur lucru, substantivul îl punem la numărul singurit sau singular.*

3) *Când spunem ceva de mai multe ființe sau despre mai multe lucruri, substantivul îl punem la numărul înmulțit sau plural.*

4) *Substantivele au două feluri de numere: Ele pot fi une-orî la singurit sau singular și alte orî la înmulțit sau plural.*

Teme: *Din bucata de cetire «Târgul și orașul» veți forma șese propozițiuni cu subiectul substantiv la numărul singurit și apoi le veți scrie alături, tot pe acelea, la numărul înmulțit, cum se vede în exemplele de mai sus!*

129. Iepurele.

Iepurele este ființa cea mai fricosă de pe pământ. El este ceva mai mare, decât o pisică. Blana iepurelui este cam sură-gălbuie, pe burtă albă și môle la mână, ca untura. Capul 'i este gros și gogonat, ca oul. Botul lui este rotungit, cu câte-va

fire de mustăți mari. Cu nările de la botișor miröse foarte bine. Urechile îi sînt mai lungi decât capul și scobite adinc ca nisce linguri; cu dinsele el aude *foarte bine*. Ochiii îi sînt mari și rotunzi, dar cu dinșii nu vede bine. Pleópele sînt mici, încât nu pot să

acopere bine ochii ceî bolbocați. Când dorme iepurele, ochii îi rămân deschiși. Te miri ce fel de somn să fie acela! Picíórele lui dinainte sînt mai scurte decât cele dindărăt. El fuge zdravin, *dar numai la deal*. Atunci el se saltă și sare tot mereu; atunci îi zăresci codița lui *bercă*, resărind în sus, la fie-care zburghiélă. La vale însă, acolo e nevoia. Când este silit să dea razna pe un povirniș, apoi bietul iepurași se dă mereu d'a rostogolul, fiind-că nu-și póte cumpeni capul cel greú pre picíórușele dinaiute. Atunci îl prindí ușor. La câmp deschis fuge bine, de nu-í mai veđi urma.

Điúta iepurele stă pitulat, în gropi, printre brazde și tufișuri. Acolo stă cocoloșit și e ghemuit în blana lui. Dacă 'l-ai zări, ți s'ar părè întocmai ca o «*ulcelușă unsă, în buruieni ascunsă*». Dar unde poți să-l veđi! Une-orí însă când umblăm pe câmp, orí prin tufișuri, ne pomenim, țist! că iepurele sare de unde nici cu gândul nu gândesci. De aceea bine se đice: că nu scii, *din care tufă sare iepurele!* El numai în spre séră iesă din culcușul sėú, să 'și caute de mánăcare. Vara mánăncă sėminăturí tinere: íerbă, trifoi, cimbru, varđă, brojbe, sėcle și altele. Íérna, bieții iepurași de nevoie se apucă să ródă cója copacilor tineri. Prin acésta fac multă stricáciiune grădi-

narilor. La ros se slujesc cu dinții dinainte, care sint mai mari și mai ascuțiți decât ceia-lalți dinți. Iepurele *este un animal roșător*.

De iepure să nu-î fie frică nimenui, căci el se teme de tótă lumea, până și de fășiitul frunzelor. Indată ce simțesce ceva, el se aședă pe picioarele din dărăt, își ciulesce urechile în sus și p'aci ie drumul ! Fuge bietul urechiat de par'că mănăncă pămîntul. Despre el se pôte zice :— *Fuga-î rușinosă, dar e și sănătósă !*

Iepuriî sint fôrte prăsitorî. Fie-care iepuróică fată de câte patru orî pe an, câte trei, patru și chiar, cincî *vătuî*. Ómeniî, pentru carnea cea gustósă, vîneză pe iepuriî în tot modul, cu ogariî și cu copoiî. Din pie'ea de iepure se fac blănurî și mănusi, și din pěr pălariî de pásłă.

Sint și *iepurî* de casă, mai mici decât cei sêlbaticî. Prin păduri iepuriî sint mai mari decât cei de cîmp. Aceia se chîmă *șoldani*.

Iepurele este mai mult un animal folositor decât stricăcios.

Prin păduri, trăiesce pe copaci alt animal *roșător*, ce-î ȃice *veverița*. O poți cunósce pe códa cea lungă de tot.

130. Visul lui Faraon.

Doi anî întregi a stat sêrmanul Iosif la închisóre. Dar el, credința sa în Dumneȃeu, tot nu 'și-a perdu'to. El se tot gândiă : — «Aȃi orî mâine, Dumneȃeu are să mă scape de aci ; fiind-că el este bun și drept. Și eũ, la nimic n'am greșit».

S'a întimplat atunci că Faraon, regele din țera Egiptului, a visat într'o nópte un vis ciudat. I s'aũ arătat lui în somn șeptele vaci grase, lăptóse și frumóse. Ele

pășceaŭ liniștit pe malul unei gârle. Dar, deodată, aŭ sărit din apă afară alte șapte vaci slabe, uscate și urite. Vacile slabe aŭ dat năvală peste vacile grase și, într'o clipă, le-aŭ mâncat.

Regele s'a deșteptat speriat și a ȑis îndată :—«Óre ce semn să fie ăsta ?»—Cuprins de grijă, el a poruncit să se dea veste în tótă țera despre vedenia sa.... A trecut multă vreme și nimeni nu s'a găsit ca să-ȑ tălmăcescă visul. Faraon, din ȑi în ȑi, mai tare se îngrijă.

Odată însă un slujbaș al curții lui a venit la dînsul și ȑ-a vorbit așa :—«Măria ta! eŭ, tocmai în temniță am întălnit un tinăr strėin, fôrte deștept, anume Iosif. De la dînsul multe lucruri înțelepte și adevărate am învățat. Óre n'ar fi bine să'l întreb și pe dînsul ?»

Regele a poruncit îndată să'ȑ aducă pe Iosif din închisóre. ȑ-a povestit lui tot visul, și apoi ȑ-a întreat :—«Ei! ce ȑică tu, băiete ?»

Iosif s'a gândit puțin și a răspuns lui Faraon :—«Măria-Ta! în țera Egiptului, Dumneȑeŭ are să deă șapte anȑ de rodire și de bogăție. Acel anȑ însemnăză vacile grase. Apoi vor urma alȑi șapte anȑ de secetă, de fómete și de sărăcie. Aceia sunt vacile slabe.. Bine ai face Măria-Ta să te îngrijesci din vreme. În cei șapte anȑ roditori să puȑ să se adune în magazii, bucate de tot felul. Ast-fel vei feri poporul tēŭ ca să nu flămăndescă în cei șapte anȑ rēi de mai apoi».

Și Iosif a spus adevărul.

131. Genul substantivelor.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: Tata este plugar.		Mama este croitorésă.
Ionel este ascultător.		Marióra este silitóre.
Boii pasc.		Vacile mugesc.

Regule: 1) *Ființele* : tată, Ionel *sint de sex* bărbătesc. *Ființele* : mamă, Marióra, *sint de sex* femeiesc.

2) *Tóte ființele cu vieță, cu simțire și cu mișcare sint saũ de sex* bărbătesc *saũ de sex* femeiesc.

3) *Substantivele care arată ființe de sex* bărbătesc *noi țicem că sint de* genul bărbătesc *saũ masculin. Substantivul* tată *este de* genul bărbătesc. *Pentru ce? Substantivele care arată ființe de sex* femeiesc, *noi țicem că sint de* genul femeiesc *saũ femenin. d. e. Substantivul* vaci *este de* genul femenin. *Pentru ce?*

Teme: Din bucata de cetire «*Cătun și sat*» vei alege *tóte* substantivele de gen masculin și pe *tóte* cele de gen femenin și le vei scrie pe *doũe* rînduri osebite, atît la numêrul *singular* cît și la numêrul *plural*.

Lucrarea va fi făcută pe cațet ast-fel:

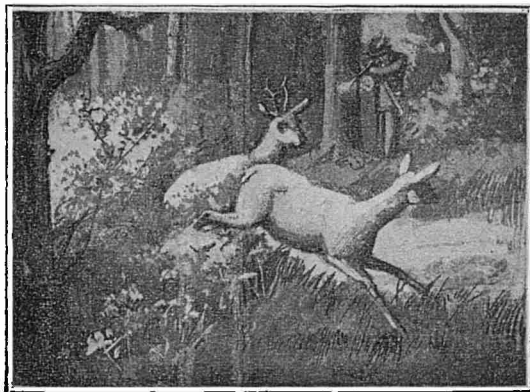
Substantive din bucata de cetire «*Cătun și sat*» *sint* :

1) Masculine : om-ómení.....

2) Femenine : familie-familií.....

132. Căprióra și Capra neárá.

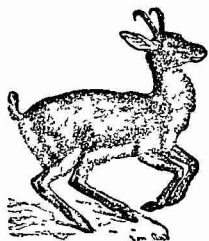
Prin pădurile munților trăiesce, cu totul sêlbatică, un fel de capră, care se numesce *căprióra*. Căprióra are cap mic prelungit care, la bărbătuș, pórtă córne crăcánate cu 3 ramurí.

Femeiúșcei îi lipsesc córnelé. Căprióra are urechi mici, ce le ține tot-d'auna drept în sus; gâtul lung, trunchiul svelt picíórele lungí și subțiri, códa mai nuse vede. Pêrul eí este galben închis

ruginiú. Căpriórele trăiesc mai mult împreună, hránindu-se vara cu ierburí și iérna cu mugurí și cu cójă de arborí. Diúta căprióre-le staú ascunse în locurí îndosite. Séra ies împreună la locurí deschise, la pășune. Pe când pasc, căpriórele pun tot-d'auna străjí, care printr'un fluierat deosebit, daú de scire când se apropie vre-o primejdie.

Căprióra este un animal drăgálaș, sprinten de picíó, cu vedere și cu miros fórte ager, așa, că din depártări mari adulmecă pe vinátor. Altcum căprióra ușor se imblândesce.

Cam la fel cu căprióra este și *capra neárá* sau *izurdul*, care trăiesce în munții cei mai nalți unde une-orí se acață cu córnelé cârligate de crăcile copacilor, când e gonitá de vinátor. Capra neárá, pêrul și'l schimbă la față, după timpurile anului; primá-vara este galben-închis, vara cam roșcat, tímna ócheș și iérna negru. Vina-

tul acestor animale drăgálașe este fórte greú și anevoios.

Atât căpriora cât și capra neagră sînt animale foarte sficioase și amîndouă sofurile sînt un vinat foarte bun de mîncat. Din blana lor, lucrată în deosebite moduri, se fac mai ales încălțăminte, mînuși și altele. De neamul căpriorelor se ține și cerbul cel cu cornoare mari și rămuröse.

Vaca, boul și bivolul; oia, capra, căpriora, capra neagră și cerbul, sînt toate animale rumegătoare.

133. Răsplata lui Burcel.

Burcel după-ce vedu și vedu că ruga lui către boagații din sat, să-î dea plugul ca să-și are și el un petic de pămînt, a fost în zadar, se duse la Tătari și prinse un plug, la care înjugă un boi, cu care ară, când a fost prins și dus la Ștefan Vodă. Acestuia, îi plăcu mult că Șoiman Burcel spuse verde de ce ară în zile de sîrbători și,

*Domnul Ștefan l'ascultă
Și din gură cuvîntă :
— «Măi Burcele, fătul meu !
Iată ce hotărăsc eu :
Ia-ți un plug cu șese boi
Să mergi bogat de la noi !
Ia-ți movila rezeșie
Ca s'o ai de plugărie !...
Dar în vîrfu-î să te-ășezi
Ca stejar să privighezi !*

*Și Tătarii de-î vedeă
Cău intrat în țera mea,
Tu să strigi cât vei putea :
Sai Ștefane la hotare,
Că intrat sabie'n țera !
Atunci eu te-oii auđi
Ca un zmeu m'oii repedî
Și nici urmă-a rămînea
De Tătari în țera mea !*

.

Bătrînii spun că 'ntr'adevăr, pe timpul lui Ștefan cel Mare, ședeă un ostaș de ai lui pe Movila lui Burcel și că glasul lui eră atît de puternic, încât ajungea pînă la auđul marelui Domn. Slujba aceea i-o dete Ștefan-Vodă lui Burcel, pe care din sărac ce eră, l'a făcut bogat—pentru-că *Burcel eră un om drept.*

Așa răsplăteă Ștefan Vodă pe ómenii cei viteji și drepți !

134. Lac, stufiș, trestie și papură.

Tudorel merse odată, cu tatăl său, la lacul, din capătul satului.

— «Ah! uită colo un om cu *luntrea!* Ce face el pe apă?» Așa vorbi Tudorel către tatăl său. — «Iată aci o bucată de pâne! Ia aruncă nisce miezișori în apă!» dise tatăl lui Tudorel. Tudorel ascultă și îndată-ce asvirli fărîmăturile de pâne, în apă, mai *mulți peștișori* înotară spre ei. De altă parte se aușiau nisce *brósce* ocăcăind. Intr'aceea se apropiă omul cu *luntrea* adică *luntrașul*, către mal. El avea în luntre nisce *raci*, pe cari îi prinsese de sub nisce rădăcinii de la malul lacului. Pe lângă pesci, brósce și raci mai trăesc în apă și o mulțime de viermișori. Ba, ómenii învățați spun că în fie-care picătură de apă se află mai multe ființe foarte mici, ce nu se pot vedé cu ochii liberi. Acele ființe se chîemă *infusoriî*. De aceea veđi, pe lângă apă, gásce, rațe, berze, rățusce și alte păsări de apă, care se hrănesc și cu peștișori și cu viermu-leți de apă.

Pe lângă lac, crește o mulțime de plante. Acolo veđi *stufișul* său *trestia*.

Trestia crește mai multă împreună, până la nălțime de 2 metri. Trestia are cotorul subțire, rotund și

gol pe dinăuntru. Când este tînără, trestia este verde; iar când este uscată, are colóre gălbuie. Cu trestie se acoper casele, la țéră. La fel cu trestia este *șovarul* și *pipirigul*.

La un loc cu trestia, de obicei, crește și *papura*. Papura are aceeaș înălțime ca și trestia; dar cotorul îi este mai gros și foile mai late, și mai gróse decât la trestie. Din papură se fac rogojinii, coșurii, coșulețe și alte lucruri trebuinețose în casă.

Tot pe lângă apă mai cresc și *sălcii*, și *anini*, care adesea formeză câte o pădurice întrégă. Acelei pădurice îi zice *berc* sau *cring*. Prin cringuri tot-d'a-una petrec, când nu-î frig, mai multe soiuri de păsări cântătore, căroră le place la umbră, la rēcóre. Și ómenii se plimbă bucuros pe lângă apă, prin *berc* sau prin *cring*.

— «Veđi»,—dice tatăl lui Tudorel,—«Dunneđeu a lăsat și apa ca în ea să trăescă numeroșe ființe, chīar așa ca și pe pămīnt și în aer și în cer, unde petrec *ingerii* lui D-đeū.

Ființele trăiesc pe pămīnt, în pămīnt, în apă, în aer și în cer.

135. Genul amestecat al substantivelor.

Deprinderi gramaticale.

Exemple : Mērul înverđesce.—Pērul înfioresce.

Pīserca este dulce.—Pruna este brumărie.

Mērul este copt. — Merele sīnt cópte. —

Gardul este nalt.—Gardurile sīnt nalte. —

Satul este mare.—Satele sīnt mari.

Regule : 1) *Lucrurile neīnsuflețite* : pēr, mēr, prună. . . nu sīnt nici bărbați, nici femei. — *Lucrurile, în sine, n'aū nici un sex.*

2) *Substantivelor, care arată lucruri neīnsuflețite, le dăm și lor un gen, par-că ar arată ființe īnsuflețite. Unele substantive đicem că sīnt de gen bărbătesc. d. c. mēr, pēr.*

Despre alte substantive, ce īnsemnēză lucruri, đicem că sīnt de gen femeesc. D. e. viță, prună.

3) *Multe substantive, care arată lucruri fără*

viață, sînt masculine la numărul singular și feminine la numărul plural. D. e. Măr — mere; gard—garduri.. Acestor substantive, cu gen amestecat, sau schimbăcios, le țicem că sînt ambi-gene sau de gen neutru, adică nici de gen masculin, nici de gen feminin, ci de amîndouă genurile.

4) *Substantivele au trei genuri: genul masculin, genul feminin și genul amestecat sau neutru.*

Teme: 1) Din bucata de cetire «*Lac, stuțș, trestie și papură*», veți alege tôte substantivele de gen amestecat și le veți scrie pe un șir, atît la numărul singular cît și la numărul plural, așa: Substantivele neutre din bucata de cetire «*Lac, stuțș, trestie și papură*» sînt: *Lac — lacuri...*

2) Veți sci și substantivele de gen masculin și pe cele de gen feminin!

136. Înălțarea lui Iosif.

Iosif a deslușit lui Faraon, limpede și curat, ce însemnă visul lui cel ciudat. El foarte mult s'a mirat și s'a bucurat de înțelepciunea cea mare a acestui tîner, rob străin. Abia acum înțelesese el ce vrea să țică visul și ce trebuie el să facă.

Pe Iosif, Faraon l'a oprit îndată la curtea sa. Cu mare veselie ȳ-a vorbit așa: — «Iosife! de acum înainte tu veți fi mai mare peste tötă casa mea! De

tine va ascultă tot poporul meu. Iată, pe tine te puļă al doilea după mine, peste tot pămîntul Egiptului. Fă tu cum scii mai bine! Țéra e pe mîna la!»

Regele îmbrăcă pe Iosif cu haîne bogate. Îi puse în deget inelul sěu de aur și îi atárnă de gât o salbă scumpă. Astfel gătit și împodobit, l'a plimbat pretutindenă alături cu sine. Tótă lumea se uílă cu mirare și cu dragoste la tînérul Iosif. El erà frumos, blând, deștept și smerit. Regele din închisóre îl scosese și deodată până la domnie l'a înălțat.

Iosif se puse îndată pe muncă. Timp de șapte ani, el umplu magaziiile cu tot felul de bucate. De aceea regele și tot poporul din Egipt, pe nimeni nu iubiau și nu cinsteau mai mult decăt pe Iosif. Dumnezeu îl dăruise cu mai multă pricepere decăt pe toți. De aceea, el mai presus de toți s'a înălțat.

Dumnezeu *a rěsplătit cu prisos credința* lui Iosif!

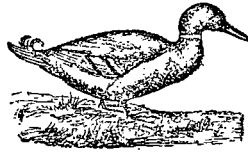
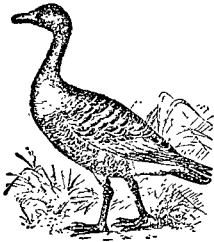
137. Gásca și rața.

În gârla și prin bėlțile satului mereu veđi ba rațe, ba gásce. Când te uíți la gásce, le veđi cum alunecă ele pe apă în sus și în jos, cu capul ridicat! Câte-odată le veđi și cu piciórele și cu códa în sus. Atunci se daú afund cu capul, după pescisóri.

Gásca este cât un cocoș de mare. Gásca are aripe lungi dar nu póte să sbóre bine. Nicí la umblet, pe uscat, nu-í indemánatică; dar cu atáta mai meșteră este ea la înnotat.

Gásca se ingrașă repede și fórté lesne, cu grăunțe. Carnea ei este fórté gustósă, mai ales carnea de boboci măricei. Și óuele de gâscă sint bune de máncat. Penele și fulgii ei se întrebuinteză ca umpluturi moi și calde pentru perne. Bărbatul

gâscei se cheâmă *gânsac* și *gâscan*. Gâsca este o pasere domolă. Ea vede cu mare băgare de sémă de puii ei și îi apără împotriva ómenilor și a cânilor. Glasul gâscei une-orî este un «*ga-ga-ga*» rêsunător, alte-orî un «*csi-csi*» incetinel. Gâscile, când sint mai multe împreună, fac mare gălăgie.

Rața este, întru tóte, mai mică decât gâsca. Gâtul ei este mai scurt și mai gros decât al gâscii. Dar ciocul saú pliscul ei este mai lung și mai lătăreț decât al gâscii. Rața sbîeră tare: — «*Maca! maca!*

! maca! În cele-lalte, rața se asemănă cu gâsca.

Pe lângă și pe apele de pe câmp trăiesce *gâsca și rața sêlbatică*, cari sémănă întru tóte cu cele domestice; se deosibesc însă că gâsca și rața sêlbatică sint mai mici și mai sprintene la sburat și la innotat, decât cele domestice. Pe cele sêlbaticile vinéză vînătorii cu prepelicari.

Gâsca și rața sint păseri de apă. Ele, pe uscat, umblă greoiú; dar sint mari meștere la innotat.

138. Bătălia lui Stefan-Vodă cu Ungurii.

Pe când aveà scaunul Domniei la Vaslui, Stefan-Vodă primi odată scirea că *Ungurii* aú intrat hoșesce în țeră și că fac, pe unde trec, un jaf cumplit și crunte omoruri, căci

«*Unde trec Maghiarii, satele se strică;
Holdele aurite în cenușă pică.
Mumelor române sînul le despică.
Pe copiii frageđi în sâbit ridică!*»

Stefan dete poruncă să se adune óstea ca să invețe

minte pe țăntoșii Maghiari. Printre ceia-lalți ostași, care aveau să însoțească pe Domn, eră și *Aprodul Purice*, un vitez român, mic de stat, dar mare la suflet. Aprodul Purice semănă cu Stefan, care și el eră tot mic de stat.

Óstea plecă, toți călări pe cai moldoveni, a căror veste mersese în tótă lumea, căci erau iuți ca vîntul și ca gândul și, par'că erau fără splină. Când ajunseră la tabăra unгурescă, Stefan-Vodă așa glăsuiesce vitejilor săi :

*« Ostaș! să știți prea bine că spre-a birui
Maghiarii, Dumneđeu ne va împuternici.*

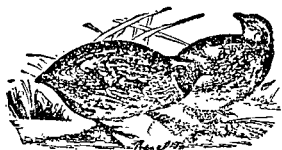
.....
*Đice și s'arunc'n dușmanii de aprođi încunjurat
Românii, cu a lor iutele prăvălind, restórnă tot.
Ungurii să stea împotriva se silesc și ei cât pot.
Inșă furia română sparge, sfarmă or'ce greú...
Sfarmă, taie și dumatică, fac înfricoșat omor.*

Intr'ast-fel se luptă Stefan-Vodă cu vitejii săi Moldoveni. Ungurii se luptă și ei pe mórte, pe vieță, dar

« nemica nu pot face, nimic nu isprăvesc ! »

139. Prepelița și potárnichia.

Prin arături și pe câmpii trăiesce *prepelița* sau *pitpalacă*. Pre-

pelețița nu e mai mare decăt un pumn bun. Ea are penele cenușii-roșioare, pătate cu negru, cu alb și cu castaniu. La trup prepelița sémănă cu un pepene. Capul aripele și códa îi sînt scurte. Prepelița mai mult fuge de

căt sbóră. Carnea ei este bună de mîncat. De aceea o vîneză

vinătorii cu «prepelicarii», întocmai ca pe găscile și ca pe rațele sălbătice.

Prepelița se nutrește cu semințe. Tot pe câmp trăiește și *potárnichia*, care nu-î mai mare decât un puțu bunișor de găină și are pene orî cenușii, orî vinete, orî roșioare peștrițe.

Prepelița și *potárnichia*, preste iernă, se duc de la noi și primăvara se întorc iarăși. Ele sînt *pasəri călătore și sălbătice*.

140. Frații lui Iosif în Egipt.

După cei șapte anî bunî, în care Iosif umpluse magaziiile din Egipt cu tot felul de bucate, veniră în sfîrșit și vremile grele ale secetei.

Bucate nu se mai făceaū. Tóte grădinile și tóte câmpurile erau góle și uscate. Tóte pásêrile și tóte vitele erau sterpe. Pescii mureaū în gârlele secate. Ómenii începură a simți lipsă de tóte.

Atuncî Iosif îndestulă pe fie-care cu bucate de tot felul. Toți ómenii din Egipt îl bine-cuvêntaū.

Dar fómetea se întinse și mai departe de cât țera Egiptului. Ea ajunsese până și în pămîntul Canaan. Acolo trăia încă bătrînul Iacov cu feciorii sêi. Vestea, că în Egipt sînt bucate cu prisos, de vinđare, se rês-pândise preste tot locul... Iacov trâmise și el pe cei dece feciori ai sêi, mai mari, ca să cumpere, cu banî, grîu din Egipt.

Ei plecară în lungă cale. Indată ce sosiră în Egipt și îl vedū Iosif, numai de cât cunoscū pe frații sêi; dar ei nu'l cunoscură pe dînsul. Iosif se stăpâni și

nu voi să se descopere lor ; ba le vorbi chiar răstit și cu asprime. Dar, peascuns, porunci slujbașilor săi ca să umple peste măsură sacii de grâu ai acestor dece străini din pământul Canaan. Nu numai atât ! El spuse încă să le ascundă, în sacii lor, și banii cu care ei plătiseră grâul.

Când frații erau gata de plecare, Iosif le duse că dacă vor mai veni după bucate în Egipt, atunci negreșit să aducă cu ei și pe fratele lor mai mic ! El plecară..

Inimă bună și darnică a avut înțeleptul Iosif.

141. Vinătorea.

De câte-ori ieși la câmp, afară, mă tot-d'auna întâlnești câte un vinător. Vinătorul poartă, de obicei, haionă scurtă, ușoară, verde ori cenușie, pantalonii strimți pe picior, cisme înalte cu căpută, pe cap o șapcă sau o pălărie ușoară de păslă.

Îl poți ușor cunoaște pe pușcă, pe tașcă și după câinii de vinătore, cari îi sint tovarăși nedespărțiți. În gîantă, făcută de piele, are merinde, praf pentru pușcă, *alice* și bucăți măricele de plumb sau *zburături*. Când se întorce de la vînat, în gîantă, aduce vînatul.

Câinii de vinătore sînt de trei feluri : *copoi*, *ogari* și *prepelicari*. Copoii și ogarii ajută la scoterea și la prinderea vînatului pe câmp și în păduri ; iar prepelicarii la vînatul de apă. Copoiul este de mărimea unui căne ciobănesc ; este mai adesea negru ori castaniu. El are trupul lung, șușu și picioro subțiri, îndemnatice. Ogarul este cănele cel mai mare de vinătore.

El are picîóarele fórte nalte, botul ascuțit și códa tot-d'auna încovoiată în sus. Prepelicarul este mai mic decât copoíul. El ajută la vinătórea gâscilor, a rațelor sêlbaticе, a prepelitelor și a altor păsêri.

Iată cum se face vinătórea: Cănií, cu botul la pămînt, adulmecă urma vînatului; cu urechile blegite, cu códa întinsă, alérgă fără milă și lătrând cu chelălăíelă, când mai apropiată, când mai depărtată... Vinătorul stă încremenit, la pândă. El par'că nici nu rêsuffă. Când cănií vestesc apropierea vînatului, vinătorul tresare. Cu ochíul pironit către partea, unde s'aude lătratul, el așteptă, ispitesce, caută și măsórá depărtarea, după lătratul cănilor. Și apoi când d'odată se arată șoldanul cu urechile cíulite, saú vulpea cu códa târiș or speriósa căprióră, or ursul morocănos, vinătorul, repede ca fulgerul, ía pușca la cătare și trage. *Vinătorul este un om ușor, isteț și îndemânatic.*

În păduri, vinătórea de lupi, de urși și de mistreți este grea și primejdiosă. Vinătorile în păduri se fac, de obicei, de către mai mulți ómení împreună. Aceștia, cu ajutorul cănilor, *gonesc* ífarele, pe care apoi vînătorii le ímpușcă. Ursul, de multe ori, se ía la luptă dréptă cu câte un gonaciú saú vînător.

Primăvara și în unele timpuri ale verií, când animalele fac puí, vinătórea este oprită prin lege.

Vinătórea este o ocupațiune plăcută; dar este și un meșteșug greú și ímpreunat, prea adesea cu primejdií.

142. Numêrul adiectivelor.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: Vinătorul este un om isteț.		Vînătorii sînt ómení isteți.
Haína vînătorului este <i>ușórá</i> .		Haínele vînătorilor sînt <i>ușóre</i> .
Vînătorul pórtă o gíantă <i>mare</i> .		Vînătorii pórtă gigante <i>marí</i> .

Copoi, cu urechile blegite și cu cõda intinsã, alergã fãrã milã.—Vai de bietul iepuraș luat la gõnã. — Bieții iepurași, aũ și ei mulți și amarnici dușman, deși ei, iepurașii, nisce ființe fricõse, nu fac nimenui nici cel mai mic rãu!

- Regule:** 1) *Adiectivele:* isteș, isteși; ușõrã, ușõre; mare, mari... *iaũ* numãrul *substantivului*, *de care țin.*
- 2) *Orĩ-ce adiectiv ia* numãrul *substantivului*, *de care ține.*
- 3) *Cãnd substantivul stã la singular, la singular stã și adiectivul. D. e. Vinãtorul isteș. Cãnd substantivul stã la numãrul plural, la plural stã și adiectivul. De ex. Vinãtorii isteși...*

Teme: Din bucata de cetire «*Vinãtõrea*» vei culege tõte adiectivele și le vei scrie, pe fie-care cu numãrul sãu, pe douã rĩndurĩ osebite, dupã modelul lucrãrii de aci :

LUCRARE.

Adiectivele din bucata de cetire «*Vinãtõrea*» sĩnt :

La singular.

Scurtã

Ușõrã

....

La plural

Strĩmșĩ

nalte

...

143. Aprodul Purice-Movilă.

*Vitezul braț a lui Ștefan prin Unguri cărări făcea...
D'a sângelui vârsare pământul se înroșia.
Când d'un plumb dintr'o săneță calul său rănit fiind,
Sforătesce ș'apoi cade înc'odată nechitezând,
Cade și eroul Ștefan, dîcînd : «Copil nu vî dați !
Și pe Domnul vostru pradă dușmanilor nu lăsați !
Atunci, când primejdia era mai mare, se întîmplase că
Aprodul Purice să fie lângă Vodă. Ștefan
«Cere alt cal ; deci îndată, Purice descălecă
Și fiind frîul și scara la Domnul său îl trase.
Ei un moșinoiu m'oiu face pe carele să te suț !»
Ș'ndată pe brînci se pune, jos la picătorele lui.*

Ștefan incalcă calul și apoi se întorce către Purice și zîmbind așa-l dîce :

*«De va vrè Dumneșeu astă-dî să putem ca să scăpăm.
Să scit Purice, băteți, că nu-î mai fi moșinoiu,
Ci, spre vrednică resplată, movilă a te face vroiu !»*

Lupta se începe din nou. Maghiarii sînt cuprinși de spaimă și de gróză. Unii se dau prinși la Români ; alții rêmân pe drumuri călcați de cai și zdrobiți. Românii sînt învingători.

După ce Ștefan-Vodă, a mulțumit lui Dumneșeu, pentru acéstă învingere, cu multe moșii a dăruit pe *Aprodul Purice*, căruia d'atunci i-au dîs *Movilă*. D'atunci a rêmas familia *Movileșilor* bogată și din ea unii au ajuns și domni în Moldova și Țera Românescă.

Nici o plată fără resplată.

144. Mutarea Evreilor în Egipt.

Maî trecù vreme și Iacov cu neamurile sale simțiră iarăș lipsa de merinde. Atunci feciorii lui Iacov se porniră încă odată spre țera Egiptului, luând cu sine și pe fratele lor maî mic, pe Veniamin. Așa le poruncise Iosif.....

Când Iosif zări pe iubitul seû frățior maî mic, el nu se maî putù stăpâni. Lacrămii de bucurie îl podidiră; de mult îi eră lui dor de Veniamin. Iosif sărută pe toți frații săi cu dragoste și cu blândețe, și le vorbi așa: — «Ved̄ bine că voi nu mă maî cunósceți! Eû sînt fratele vostru: eû sînt Iosif!!!» Atunci frații săi care îl vinduseră în pustiû, se rușinară gróznic. Ei începură să plângă și să se vaiete de frică. Toți cădură în genuchi și iș cerură ȳertare de la Iosif. Iosif, din tótă inima, îi ȳertă. — Indată îi trãmise înapoi acasă, cu multe daruri, pentru tatăl lor. Dar le spuse să se întórcă curînd și să aducă chiar pe bătrînul Iacov.

Așa aû și făcut ei. Iacov, cu tot neamul seû, și cu tóte turmele sale, se strãmută, din pãmîntul Canaan, în țera Egiptului, unde s'aû aședat cu tóte neamurile sale.

Iosif a trăit până a ajuns a fi de 110 anî. De tótă lumea el a fost iubit și cinstit. Când a murit, tot poporul din Egipt, tóte neamurile lui și toți străinii, la un loc, l'aû jălit. *El pentru toți a fost, un mare bine-făcător.*

Dumneđeû a iubit mult pe Iosif, pentru credința sa. Dumneđeû l'a ajutat la tóte. El l'a înălțat maî pe sus de toți, fiind-că Iosif a avut și pricepere ageră și inimă bună.

145. Biserica.

Biserica este o clădire a mai multor familii împreună. Ea poate fi chiar a *tuturor* familiilor dintr'o comună. Biserica este un *edificiū public*.

În Dumineci și serbătorii toți locuitorii din comună, sau dintr'o parte, se adună în biserica lor. În biserică sînt multe icône sfinte. Acolo ard mai multe luminări. În biserică ómenii se rógă, cu toții împreună, lui Dumneđeū să-î țină sub paza lui cea bună. *Biserica este, aci pe pămînt, casa lui Dumneđeū*. Dumneđeū este tatăl nostru cel bun. El este mai bun, mai mare, mai puternic și mai drept de cît toți ómenii. De aceea în casa lui trebuie să intrăm cu gînd curat și cu voie bună. Acolo, în biserică, tot omul trebuie să fie cu luare-aminte la lucrurile cele sfinte, la cuvintele și la cîntările sfinte ce se aud.

Alipită de biserică este *clopotnița* cu turlele sale. Clopotnița poate să se înalțe și din acoperișul bisericii. În clopotnița sînt clopotele, tóca și clocanele cu care se tócă. Cu acestea se dă scire cînd se face sfînta slujbă și cînd móre cine-va.

Împrejurul bisericii este *cimitirul*, unde se îngropă cu rugăciuni și cu cîntări, morții. La capul fie-căruí mormint se vede o cruce. Crucea arată că acolo dórme, *de veci*, un creștin. Rudele celor morți séménă pe morminte flori frumóse. În cimitir se plantéză și arbori; apoi se fac potece spre înlesnirea umblării ómenilor. Cimitirul trebuie împrejmuit cu gard sau cu șanț ca să nu intre dobitócele și să facă stricăciuni.

Dela nascere și pînă la mórte sfînta biserică pórtă grijă de noi, de ómenii. Acolo se duce omul cînd se botéză, acolo cînd se cunună, acolo cînd móre. Decí fie-care creștin bun trebuie să mérgă cît mai adesea la sfînta biserică și s'o cinstéscă. Numai așa vom plăcé lui Dumneđeū.

Dumneđeū dă tot ce veđi, | A-l iubi și a-l asculta
Să cade să'l adorezi. | Va fi mulțumita ta!

146. Genul adiectivelor.

Deprinderi gramaticale.

Exemple : Dumnezeu este prea *sfint*. — Biserica este o casă *sfintă*. — Preotul este un om *vrednic*. — *Vrednică* este și *vorba* lui. In biserică tot omul trebuie să intre cu voe *bună* și cu gânduri *curate*. Icónele cele *frumóse* ne aduc aminte de ómenii cei *drepti*, care s'aú făcut sfinții lui Dumnezeu.

Regule : 1) *Adiectivul sfint ia genul substantivului masculin*, — Dumnezeu ; *adiectivul sfintă ia genul substantivului feminin*, — biserică . . .

 2) *Adiectivele, in tot-d'auna, iaú genul substantivelor de care țin*.
 3) *Adiectivul este de gen masculin pe lângă un substantiv de gen masculin. D. e. Preot vrednic. Adiectivul este de gen feminin pe lângă un substantiv feminin. D. e. Icónă frumósă. Adiectivul este ambigen pe lângă un substantiv ambigen. D. e. Gânduri curate; gând curat.*

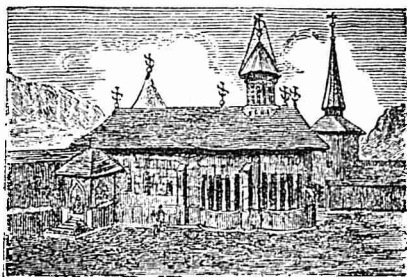
Teme : 1) Din bucata de cetire *Biserica* vei sci tóte adiectivele, care sînt de gen masculin ; care sînt de gen feminin și, care sînt de gen neutru !
 2) Iți vei însemná și numérul adiectivelor !

147. Mănăstirea „Putna“.

Eșise vestea, în totă Țera Moldovei, că Stefan-Vodă voia să facă o mănăstire, atât de frumoasă și de măreță cum nu se mai pomenise.

*«Și pe malurile Putnei, cu vitejii săi Români
Stefan merge să aleagă, locul sfântului altar.*

*.
Iată că lângă movilă, Domnul Stefan s'a oprit.
Totul tace!... Ochiul țintă; stă poporul neclintit».*

Atunci Stefan și se boerilor: — «Eă cu Radul, Vataful de copii și cu doi copii de casă, ne vom sui pe movila ce vedeți. De acolo vom trage săgeți cu arcurile, ca să vedem unde și în cotro volesce Dumneșeu să aședăm temelile sfintei mănăstiri... Ai-deți copii!..»

Legenda ast-fel vorbesce:

*— «Treț ostași cu arce în mână, pe movilă acum se urcă
Doi ca zimbrul, ageri, mândri, națți ca bradul de la munte.
P'aț lor umeri pörtă glugă; la brîu paloș și, pe frunte
Cu-a lor lungți și negre plete, se cobóră o nêgră țurcă.*

După-ce Vodă cu copiii de casă ajung pe virful movilei, cu dragoste, le și dice: — «Copii, trageți! Eă vreaș astăđi să mă întrec în arc cu voi!» Atunci voșnicii, amândoi, își încórdă arcele; trag... Săgeșile lor sbóră, se tot duc, se duc ca gândul și de abia ochiul zăresce locul pe câmp, departe, unde se cobóră.

— «Să trăiți copii!» le ȃdice Vodă.

Dar cȃnd Stefan-Vodă fulgeră sȃgȃta lui ȃn vȃnt, acȃsta zboră mult mai departe de cȃt sȃgeȃile arcașilor și ȃn urmă se frȃnge ȃntr'un paltin.

— «Acolo va fi altarul!» ȃdice Vodă...

— «Să trȃlească Domnul Stefan! miȃ de glasuri ȃt urȃză
Și poporul jos, pe vale, umilit, ȃngenunchȃză».

148. Locuitorii după neam și după religione.

Locuitorii din comuna nȃstră sȃnt *Romȃni*. Toȃi Romȃniȃ ȃmpreună formȃză un *neam*, — neamul saȃ *naȃiunea Romȃnilor*. Moșii și strȃmoșii Romȃnilor, de mult, fȃrte de mult, aȃ venit aci de la *Roma*. Roma este orașul cel mai mare ȃn țȃra *Italiei*, care se află de la noi spre apusul sȃrelui. *Romȃniȃ sȃnt locuitorii bȃstinași ai Romȃniei*.

Legea saȃ *religiunea* romȃnȃscă se numesce lege *drept-credincioșă* saȃ *ortodoxă*. Romȃniȃ sȃnt drept-credincioși saȃ ortodocși.

Mai ales prin tȃrguri și prin orașe, pe lȃngă Romȃniȃ, mai trȃesc ȃmeni și de alte neamuri: Ruși, Greci, Bulgariȃ, Sȃrbiȃ, Turciȃ, Ovreiȃ, Germaniȃ, Franceziȃ, Italieniȃ și alȃii. Aceștia toȃi sȃnt *strȃiniȃ*. Ei n'aȃ putut sȃ trȃlească ȃn țȃrile lor. Așa ei aȃ venit ȃn țȃra nȃstră. Prin muncă și prin vieȃă cȃstită aci ȃși cȃștigă strȃiniȃ cele trebuincioșe vieȃii. Strȃiniȃ, aprȃpe toȃi, se ocupă cu meșȃșuguriȃ și cu negustorie.

Rușiȃ, Greciȃ, Bulgariȃ și Sȃrbiȃ, sȃnt și ei drept-credincioși. Nemȃii, Unguriȃ, Italieniȃ și Franceziȃ sȃnt saȃ *catoliciȃ* saȃ *reformaȃi*. Ortodoxiiȃ, catoliciȃ și reformaȃiiȃ cred ȃn Iisus Hr., fiul lui D-ȃeȃ. De aceea ortodoxiiȃ, catoliciȃ și reformaȃiiȃ se chȃmă cȃ sȃnt *creștinȃ* saȃ de religionea *creștină*. Evreiȃ saȃ Jidaniȃ nu cred ȃn Domnul Hristos. Ei cred ȃn profetul *Moisiȃ*. De aceea Evreiȃ se ȃice cȃ sȃnt de legea *mosaică*. Turciȃ cred ȃntr'un prooroc al lor, ce l'aȃ chȃemat *Mohamed*. De aceea Turciȃ

se dice că sînt de legea *mohamedană*. Dar și mohamedanii și mosaicii și *creștinii cred într'unul D-zeu adevărat*.

Departate de la noi, trăiesc ómenī care nu sciū nimic despre Dumneđeū. Aceia se închină la sóre, la lună, la stele, ba și la unele animale. Acei ómenī, care nu cred în Dumneđeū cel adevărat, se chîemă *păgânī*. Religiunea cea adevărată este religiunea saū legea *creștină*. Locuitorii d'n comuna nóstră sînt mai toți *Romāni*. Apoi toți împreună, Romāni sînt creștini. *Streinii* unii sînt creștini, alții sînt mosaici și alții sînt mohamedani.

149. Limba romānescă.

Mult e dulce și frumósă	Saltă inima'n plăcere
Limba ce vorbim !	Când o ascultăm.
Altă limb'armoniósă	Și pe buze-duce mîiere
Ca ea nu găsim	Când o cuvintăm.

Romānașul o iubesce
 Ca sufletul sēū.
 Vorbiți, scriți romānesce
 Pentru Dumneđeū !

150. Patriarhii Evreilor.

Iacov, cu toți feciorii sēi și cu tóte neamurile lor, aū fost chîemați în Egipt de Iosif. Acolo și-aū făcut case, și-aū agonisit turme și avuți, și s'aū înmulțit fórte. Acolo aū trăit ei în belșug vre-o patru sute și câți-va de ani.

Printre locuitorii țerii Egiptului, ei erau străini. Ei vorbeau altă limbă; purtau alt-fel de îmbrăcăminte; aveau alt soțu de traļu, alte obiceiuri. Dar numai ei se închinau la Dumneđeul cel adevărat.

Cu toții, ei se trăgeau din Avraam. Pe Avraam cel drept și *credincios*, îl alesese Dumnezeu ca să se nască dintr'insul un popor drept și credincios. Pe Isaac fiul lui Avraam, l'au lăudat toți pentru că era *drept și ascultător*. Pe Iacov cel *drept și vitéz*, fiul lui Isaac, lumea de demult l'a numit *luptătorul lui Dumnezeu*, adică *Israil*. De aceea urmașilor lui le-a rămas pentru tot-d'auna numele de *Israiliți*. Dar Israiliților li se mai dăce și *Evrei* și *Jidani* și *Jidovi*.

Avraam, Isaac și Iacov au fost părinții, moșii și strămoșii Evreilor. Acestor trei capi ai Evreilor li s'a dat numele de *Patriarchi*. Până în ziua de azi, poporul evreesc cinstește pe Patriarchul lor Avraam, pe Patriarchul lor Isaac, și pe Patriarchul Iacov.

151. Alegerea locului pentru Mănăstirea de Argeș.

Scaunul Domniei Țerii Românesce s'a mutat de la Câmpulung la Curtea de Argeș. Unul dintre domnii țerii, Neagoe-Vodă, ș'a pus în gând să zidescă saună să *dureze* o sfântă biserică, de cât care mai *frumósă și mai luminósă* n'a mai fost și n'are să mai fie.

Iată cum spune povestea despre lucrul acesta :

«Pe Argeș în jos,
Pe un mal frumos,
Negru-Vodă trece
Cu tovarășt dece:
Noi meșteri mari,
Calfe și zidari
Și Manole dece
Care-ți și întrece.
Merg cu toți pe cale
S'alégă 'n vale
Loc de mănăstire
Și de pomenire...
Iată cum mergea
Că 'n drum ajungea
Pe un biet ciobanaș
Din fluer doțnaș...
Și cum îl vedea
Domnul îi dicea:

— «Mândru ciobanaș
Din fluer doțnaș!
Pe Argeș în sus
Cu turma te-ai dus.
Pe Argeș în jos
Cu turma ai fost.
Nu cum-va-ți vedut
Pe unde-ai trecut
Un zid părăsit
Și neisprăvit
La loc de grindis
La verde-aluniș?»
— «Ba, Dómnne, am vedut
Pe unde-am trecut
Un zid părăsit
Și neisprăvit.
Câniț cum îl ved
La el se reped

Și latră a pustiū
Și urlă-a morțiū.

152. Numărul pronumelor.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: *Eū scriū.*—*Tu cetesci.*—*El desemneză.*—*Eu cōse.*—*Noi cāntăm.*—*Voī alergați.*—*Ei fac gimnastică.*—*Ele brodeză.*

Regule: 1) *Fie-care om vorbesce, se gândesce, mai întâi la sine. d. e. Eū scriū. Apoi se gândesce la cel cu care vorbesce, d. e. Tu citesi. Pe urmă se gândesce la cel despre care vorbesce*

d. e. El desemneză. Aceste trei feluri de înși se cheamă că sînt cele trei persoane.

2) *Cînd vorbim, noi foarte des însemnăm persoanele prin pronumele: eă, tu, el, ea; noi, voi, ei și ele.*

3) *Pronumele se împart între trei feluri de persoane: a) Sînt pronume ale persoanei întăia, adică eă, cînd e vorba numai de mine singular și noi, cînd sîntem mai mulți. b) Sînt pronume ale persoanei a doăa adică tu, cînd cel cu care vorbim, este numai unul și voi, cînd sînt mai mulți. c) Sînt pronume ale persoanei a treia, adică el și ea, cînd e vorba numai de o singură persoană, bărbat ori femeie și ei și ele, cînd e vorba despre mai mulți bărbați sau despre mai multe femei.*

3) *Și pronumele se cheamă că stă la numărul singular, cînd se vorbesce numai despre o singură ființă sau lucru; stă la numărul plural, cînd este vorba despre mai multe persoane. d. e. Ea cöse.—Ele brodeză.*

Teme: Din bucata de cetire «*Alegerea locului pentru mănăstire*» vei alege tôte pronumele și, împreună cu verbul de care țin, le vei scrie pe două șiruri: pe un șir vei scrie pronumele de la numărul singular; iar pe celălalt vei scrie pronumele de la numărul plural!

153. Piétra de var și creta.

Ce plăcută este o casă frumos spoită! Scii de unde este varul cel alb? Varul se află în pămînt. Dar din pămînt

nu se scóte în starea și în forma în care îl vedem când se spoiesc cu el păreții caselor. Varul de spoit se face din piétra de var.

Piétra de var se află în pămînt, în bucați mari și în straturî întregi. Locul de unde se scóte piétra se numesce *carieră*. Piétra de var, întocmai ca și sarea, este și ea un *mineral*.

Piétra de var este tare, saú solidă, grea și fărîmăciósă. Ea are colóre albă, sură saú galbenă.

Vărariî bagă piétra de var în cuptóre mari. Acolo o ard până se face fărîmăciósă și cu totul albă. În starea acésta se chîémă *var nestins*. Varul nestins tot în formă de bulgări rămâne. Varul nestins pus în apă, se înfierbintă fórt tare. În apă varul nestins se stinge, se fărîmă și se face praf. Dacă se amestecă bine cu apă în varnițe, se face ca laptele. Acesta este varul de spoit. Dacă se răcesce varul stins, se póte întrebuița. Sînt mai multe soiuri de var, ca var *gras* și var *slab*. Să nu-ți bagî mîna saú piciorul în varnița când ferbe varul căci te poți să te ardi gróznic.

Un soiú de var este și *creta*. Și creta se află în formă de stâncă în pămînt. Dar când creta se scóte din pămînt, nu poți să scrii cu dînsa, căci este amestecată cu o mulțime de petricele. Ca să se alégă de materiile străine, se fărîmă și se pune în vase mari, cu apă, ce se face ca laptele. Corpurile străine, fiind mai grele, se aședă la fund; iar creta innótă pe deasupra. Apoi apa cea plină și albă de cretă se scurge în alt vas. Acolo se lasă puțin să stea, până ce creta se lasă pe fund. Apoi se scurge din nou apa din vas, în care rămâne un glod de cretă care se întăresce la sóre. Din creta așa întărită se taie bucațile de cretă, în patru muchii, cum le vedem la noi. Creta acésta se numesce cretă *spălată*, care nu sgârîie tabla. Creta se mai întrebuițéază la curățatul lucrurilor și a tacámurilor, precum și în farmacie.

Pe lângă piétra de var mai sînt și alte soiuri de pietre. Ast-fel sînt: *creminea*, *nisipul*, *gipsul*, *ardesia*, din care se fac plăcile de scris și altele.

Pietrile, ca și sarea, sînt minerale.

154. Ocupațiunea locuitorilor.

La oraș sint meserii
 Câte'n minte nu le ții:
 Sint brutari și simigii,
 Măcelari, zarzavagii,
 Cofetari și bragagii;
 Cărciumari, lăptari, băcani,
 Precupeți și marchitani;
 Sint cismari, pălărieri,
 Croitori și bărbieri,
 Tabaci, curelari, șelari,
 Căprazari și plăpumari,
 Tapițeri și grădinari,
 Sint lipscani și toptangii
 Negustori și boiangii,
 Și marșande și pânzari,
 Parfumari și săpunari;

Sint rotari și cărauși,
 Căruțași și lăcătuși;
 Sint dogari, brutari, birjari,
 Sint hamali și nisipari;
 Caretași, cioclii, dricari,
 Cerșetori. luminărari, [gari,
 Sint tulgheri, tâmplari, strun-
 Și zidari, pletari, coșari.
 Sint ferari și potcovari,
 Cuțitari, clasornicari;
 Alămari, tinichigii,
 Argintari, giuvaergii...
 Iar țigani's lăutari,
 Spoitori și bucătari.
 Sint evrei bancheri, zarafi;
 Dar mai sint și vechi cavali.

Femeile tôte ingrijesc de casă. Ele gătesc mâncările. Apoi se ocupă cu impletitul, cu torsul, cu țesutul, cu croitul și cu cusutul hainelor, pentru toți cei din casă.

Toți meseriași și toți ómenii crescuți trebuie să lucreze, să muncescă!

*Lina nu lucrează, să nu
 mânânce!*

155. Numărul verbelor.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: Brutarul *face* pâne.—Măcelarul *taie* carne.—
 Cărciumarul *vinde* beuturi.—Grădinarii *ingri-*

jesc de florî.—Plugarii ară pămîntul.—Judecătorii judecă pricinele ómenilor.

Regule : 1) *Verbul face ȕicem că stă la num rul singular, fiind-că arată lucrarea unei singure ființe a brutarului. Verbul îngrijesc, ȕicem că stă la num rul plural, fiind-că arată lucrarea mai multor ființe, a grădinarilor.*

2) *Verbul ca predicat ȕicem că stă la num rul singular, c nd arată lucrarea sa  starea unei singure ființe sa  a unui lucru. Stă la num rul plural verbul, c nd arată ce lucr z  sa  ce li se  nt mpl  la mai multe ființe sa  lucruri.*

Teme : Din bucata de citire «*Ocupa iunea locuitorilor*» vei alege  ese substantive  i, după modelul exemplelor de mai sus, vei formă  ese propozițiuni cu predicatul verb,  i anume: trei propozițiuni cu predicatul la singular  i trei cu predicatul la plural!

156. Porunca domn sc  pentru zidirea M n stirii de Argeș.

După spusa c obanului, Neagoe-Vodă află locul dorit. Apoi porunci me terilor să zid sc  o *sfintă biserică*, de care lumea, c nd va ved -o să se minuneze  i să-i fie pomenire lui Vodă din neam în neam. Dacă o vor zidi după dorin a lui, Vodă le făgădui că-i va respl ti cu cinste boer sc  ; iar dacă nu-i vor împlini porunca, atunci de vii  i va zidi în temeliiile bisericii.

Pe cloban.

— «Cât îť auđiã
 Domnu' 'nveseliã
 Și curînd plecã.
 Spre zid apucã.
 Cu nouë zidarĩ
 Noüë meșteri mari
 Și Manole ęece.
 — Iatã zidul meu !
 Aci aleg eü
 Loc de mãnãstire
 Și de pomenire.

Deci, voi meșteri mari,
 Calfe și zidarĩ,
 Curînd vë siliți
 Lucrul de-l porniți,
 Ca să'mĩ ridicãți,
 Aci să'mĩ durați
 Mãnãstire naltã
 Cum n'a mai fost alta.
 Cã voiü da averi,
 V'oiü face boeri ;
 Iar de nu, apoi
 V'oiü zidi pe voi,

V'oiü zidi de viť
 Chãtar în temelü ! »

157. Ȑicëtori și învëțãturi.

Fiul meu, ascultã învëțãtura tatãluĩ tãü
 și nu nesocoti pe aceea a mamei tale ! —

Cine nu lucrãzã, sã nu mãnãnce ! —

Ajutorul și unirea
 aduc omuluĩ mãrirea.

Urã, pismã și mãnie
 duc pe om la nebunie.

Lupul përul și-l schimbã, dar nãruvul ba.

Nãravul din fire n'are lecuire.

Fuga-ĩ rușinõsã,
 dar e și sãnãtõsã.

Să nu uciđi !

Uciderea este păcat mare.

Nici o plată fără răsplată.

158. Primăvara.

A trecut iérna gerósă,
Câmpul iată-l înverđit.
Rîndunica cea voiósă
La noi iarăș a sosit.

Dintr'o créngă 'n alta sbóră
Sturzul-galben, aurit.
Salutare, primăvară !
Timp frumos, bine-ai venit!

Turturelele se 'ngână
Mii de fluturî veđi zburând.
Și pe ager' albină
Din florî mîere adunând !

Cântă cucu 'n dumbrăvióră
Pe copacul înflorit.
Salutare, primăvară !
Timp frumos, bine-ai venit !

159. Vrabia și ciocârlia.

Iérna, vara, veđi pe lângă casă, pretutindenı, vrăbiı. Vrabia este de 1 până la 1 1/2 decimetri de lungă și de 5 până la 7 centimetri de naltă. Vrabia are pene cenușii întunecóse; fruntea și creșcetul le are vinete. Bărbatul are o pată négră la gușă. Trunchiul 'i este oval și grosuț. Vrabia are capul rotund, ochiı micı agerı și vioi, cíocul scurt, gros și drept. Códa e cam pe jumătate așa de lungă, cât corpul și, la vírf, puțin crestată. Aripelc vrăbiı sınt scurte și lătărețe. De aceea ea vrabia, nu este sburătóre prea dibace. Piciórele ı sınt scurte, cu patru degete: trei date înainte și unul îndărăt. Vrabia *ciricăreșce*. Vrăbiile, maı multe împreună, petrec, maı bucuros, pe lângă locuințele omenescı. Vrabia se nutresce cu tot felul de grăunțe și de semınțe; ba mánăncă strugurı, cireșe, și alte póme cu miez dulce. Puıșoriı, 5 până la 8, la număr, mánăncă gândăceı, omide și musculițe ce le duc părinții lor. Pe alocurea carnea de vrabie se mánăncă.

Vrăbiile sınt *păserele vioi, curájóse și îndrășnețe*. Ele se víră orbeșce după hrană, printre păsările domestice. Tot așa fac vrăbiile și cu locuința lor. Adesea în loc să-și facă ele cuıbul, maı bine merg și răpesc cuıbul de rindunele, pe care le alungă din culcușul lor.

Vrabia este o păserică *statornică* la noi.

La fel cu vrabia, trăesc, prin grădinı, pe câmpii și prin crıngurı, maı multe soıuri de păserele. Ast-fel este *ciocârlia* sau *ciocârlanul* care are pene cenușii și pe cap un moț. Ciocârlia se naltă cãntând sus în aer.

Lie, lie, ciocârlie!

Sbóră 'n sóre, cãntătóre

Și revină, din lumină,

Pe pãmınt cu dulce cãnt.

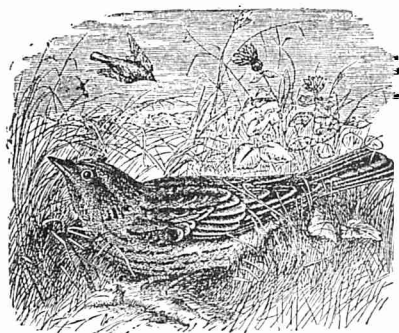
Stigletele are creșcetul negru, fruntea și gușa roșii și pe aripe câte o pată galbenă.

Vrabia, ciocârlia și stigletele sınt păserele cãntărețe. Tóte păserelele acestea se nutresc cu fructe și cu semınțe.

În ce sémënë vrabia cu ciocârlia? Dar cu stigletele?

160. Stigletele și ciocârlanul.

Un *stiglet* s'a fost prins în laț, cum e mai rău.
Și, desperat cu totul, de mörte se băteà.

Iar un *ciocârlan*, mereu,
De el imi tot rideà
Țicând : «Ce nătărău !
Se pöte, Țiua mare,
Să cađi în laț așa de tare ?
Țeü, eü n'am frică
De nimică».

Dar învörtindu-se pe lângă sticlețel,
S'a prins în laț și el !

Nici o faptă fără răsplată.

161. Invierea Domnului Iisus Hristos.

Pascile.

Pruncul Iisus a crescut în casa părinților săi, în Nazaret. El erà supus și ascultător părinților și tuturor ómenilor buní. Când a fost de 30 de ani, s'a botezat în gârla Iordanului, de către sfântul Ion Botezătorul. Serbătórea *Bobotezii* ne aduce aminte de botezul Domnului. După botez, Domnul Iisus a început să învețe pe ómení cum să trăiescă și cum să se pórte ca să le fie bine pe pămînt. El vindecà tot-felul de boli; ba a înviat chiar și pe mai mulți morți. Atunci tótă lumea a început să-l cinstéscă, ca pe Fiul lui Dumnezeu. Numai unii ómení răi, chiar deregătorii cei mai mari, nu'l puteau suferi. Ei îl prinseră, îl batjocoriră, îl bătură și *il restigniră pe cruce*. Domnul Iisus Hristos, nevinovat și bun cum erà, muri în cele mai crîncene chinuri și apoi a fost îngropat, Vinerea. A treia zi după mórtea sa, din-zi-de diminéța, pe la cântatul cocoșului, de odată se simți un *mare cutremur* de pămînt— «*că îngerul Domnului, pogorîndu-se din cer, a venit și a prăvălit piétra ce erà pusă pe ușa mormîntului*, și îngerul ședeà d'asupra ei. Și erà vederea lui ca fulgerul și îmbrăcămîntea lui albă ca zăpada. Și de frica lui s'aú cutremurat pázitorii ce erau acolo puși de către Evrei. Ingerul acela a vestit mai întâi unor femei blânde ce se duseră să vadă trupul Domnului Iisus, *că acesta s'a sculat din grópă, că a înviat din morți*. Invierea Domnului Hristos o prăznuim la sfintele *Pasci*. La Pasci, precum Domnul Iisus a ieșit din mormînt, așa iese din pămînt Iérba,

așa răsar florile cele frumoase. Atunci totă firea se îmbracă în haina nouă; totul este veselie, totul este bucurie. Copiii se bucură *de ouă roșii* și toți creștinii sînt veseli că au venit Pascale. Ómenii, la Pasci, se salută cu vorbele «*Hristos a înviat!*»—și rĂspund —«*Adevărat a înviat!*»

*Cristos din morți a înviat
pe noi de morțe ne-a scăpat!*

162. Rîndunica.

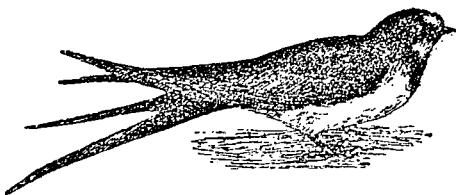
Ce frumos sborătăcesc rîndunelele pe lângă strașina casei! Acolo au ele cuibul cu oușorele saŭ cu puișorii lor! Copiii cu minte se jĂcă d'a rîndunica. Ei cerșetoresc, cu mîna sucitĂ, pentru puișorii rînduniceii :

—«M'a trimis rîndunica
Să 'mă dai scăndurica ;

Dacă nu mi-ı dĂ
Ți se facă mîna așa !

Daı ? orı nu daı ?»

Rîndunica este o păsĂrică drĂgĂlașĂ, micuțĂ. Penele ei sînt negre saŭ cenușii, roșioare pe frunte și pe gușĂ. Capul rîndunicii este rotund ca un glonț. El pĂrtĂ un cĂoc scurt și ascuțit la vĂrf. Trunchiul ı este lunguieț. Aripelile sînt mai lungi decăt corpul. CĂoda e de asemenea lungĂ și la capete fĂcutĂ tocmai ca o furculițĂ cu doi dinții.

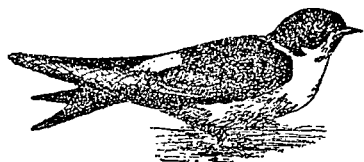

PicĂorele ı sînt fĂrte scurte, subțiri și slĂbuțe. Rîndunica ciri-

pesce tótă diulica. Ea nu pôte să umble bine. Dar cu atât mai bine pôte ca să sbóre. Mai tótă vara o petrece ea în sbor. Sburând își prinde musculițe și gândăcei, pe cari îi mânâncă. Tot în sbor se repede ea și la apă când i-e sete. Atunci repede ia câte-va picături de apă în gusa.

Rîndunica își face cuibul, cu mare meșteșug. Scii unde? Pe dinuntru, cuibul și'l căpușesce bine cu lână și cu fulgi. Acolo scóte ea, de două ori pe an, câte 4 sau 6 puișori.

Rîndunica șéde la noi numai primăvara și vara. Tómnă plécă de la noi, în țéri mai calde. *Rîndunica este o pasère călétóre.* Ea este o păsérică fórte drăgálașe și folosítóre. Ómenii dic că e păcat mare să omóre o rîndunică sau să-i strice cuibul.

Sînt o sumedenie de soiuri de rîndunele. Cele ce au pîntecele alb, se chiémă *lăstunî*.

163. Visul Meșterului Manole.

Zidirea mânăstirii nu făcèa nici un pas înainte. Ce lucru diua, nóptea se surpà. Meșterii nu sciaù, că ori-ce casă nouă nu pôte fi traînică, dacă nu se îngropă în temelia ei, *umbra unui om*. Astă-đi, zidarii, îndată ce ș'au săpat șanțurile, pe unde are să fie casa, iaù măsura unui om cu o trestie, pe care o zidesc în talpa temeliei. Omul, a cărui măsură sau *umbră*, s'a îngropat în temelie, se dice că, móre până în 40 de đile; iar zidirea dăinușesce. Ca să nu mórá însă nimeni din pricina acésta, înainte de a așeđà temelia unei case, să se chieme preutul bisericii și să facă rugă sfîntă, adică sfînțirea apei sau *aghiasmei*, cu care se stropesc șanțurile temeliei.

Nu așa făcură meșterii zidarî la clădirea Mănăstirii Argeș.

Iată cum spune mai departe cîntecul :

— «Iar Manole stă ;
Nici că măi lucră,
Ci mi se culcă.
Și un vis visă.
Apoi se sculă
Ș'ast-fel cuvîntă :
— «Noiă meșteri mari
Calfe și zidarî,
Sciți ce am visat
De când m'am culcat ?
O șoptă de sus
Avea mî-a spus
Că ori-ce am lucră
Nóptea s'a surpă.
Pân'am hotărî
In zid de-a zidî
Ce-à 'ntât soțioră
Ce-à 'ntât surioră

Care s'a ivî
Mînt în zor de dî,
Aducînd bucate
La soț, ori la frate...
Deci dacă vroiți
Ca să isprăviți
Sfînta mănăstire
Pentru pomenire,
Noi să ne-apucăm,
Cu toți să jurăm
Și să ne legăm
Taîna s'o păstrăm.
S'ori-ce soțioră,
Mîne-în zori de dî,
Intât s'a ivî,
Pe ea s'o jertfim
În zid s'o zidim !»

Ast-fel le vorbi Meșterul Manole, cel măi mare și măi iscusit dintre meșteri. Toți primiră sfatul vătăfului Manole.

164. Repetire trimestrială.

Resumat de gramatică.

Exemple: Iosif aveă un-spre-zece frați.—Iosif eră băiat cu minte.—Frații lui Iosif erau ómeni pismătariți. Iosif eră blând. El eră deschis și drept la inimă.—Frații lui Iosif erau îndârjiți.

Numai Rubin aveă inimă mai bună. Ceia-lanț erau și reutăcioși. Ei vindură pe fratele lor cel bun, pe Iosif. Apoi ei mințiră pe tatăl lor. Bătrînul lor tată și biéta lor mumă, aũ plâns cu amar.

- Regule :** 1) *Cum se nasce o propozițiune ?—Din ce se formeză orî-ce propozițiune ?—Ce părți aũ vorbele ? Ce sînt sunetele ? Ce sînt literile ? Ce fel sînt vocalele ? Ce sînt consunantele ?*
- 2) *Câte părți de căpetenie are orî-ce propozițiune ? Care parte a propozițiunii se cheamă subiect ? Cu ce fel de vorbe întrebăm ca să cunoscem subiectul dintr'o propozițiune ?—Ce se pôte spune despre ființa saũ despre lucrul ce este subiectul propozițiunii ? Ce fel de parte a propozițiunii este predicatul ? Cu ce fel de vorbe întrebăm ca să cunoscem predicatul ?*
- 3) *Câte părți de cuvîntare cunoscî ?—Ce arată substantivul ? Ce arată adiectivul ? Ce arată pronumele ? Dar verbul ce pôte să arate ?*
- 4) *Cînd ȕicem că substantivul stă la numărul singular ? Și cînd ȕicem că el stă la numărul plural ? Cînd ȕicem că adiectivul stă la numărul singular ? Și cînd la plural ?—Care substantive ȕicem că sînt de gen masculin ? Care de gen femenin ? Și care substantive ȕicem că sînt ambi-gene ?—Cînd ȕicem că adiectivul este de gen masculin ? Cînd de gen femenin ? Și cînd de gen neutru ?—Cînd ȕicem că verbul stă la numărul singular ? Și cînd :*

la numărul plural?—Care sînt pronumele persoanei întâia? Care ale persoanei a doua? Și care pronume sînt ale persoanei a treia?—Când dîcem că pronumele stă la numărul singular? Și când la plural?

Teme : 1) Veî răspunde la tóte întrebările de mai sus!
2) Răspunsurile bine date la cele patru feluri de întrebări, le veî scrie pe caîetul cel bun!

165. Fericirile lui Iov.

Printre urmașii lui Israil, a fost odată un om fôrte drept și fôrte bun. Il chîemă *Iov*.

La trup Iov erà voînic și sãnătos, la fața vesel și plăcut. Copii aveà mulți, toți vrednici și cumini. Casele și curțile lui eraũ pline de slujitori, cinstiți și harnici. Vite aveà cu grămada și de tot felul: ciređi de boi și de vaci, turme de oi și de capre, cămile și măgari cu sutele. Iov aveà din tóte avușiile cu prisos.

Iov mai erà și om bun la inimă. Cu tótă lumea vorbeà blând și voîos. *Erà darnic și milostiv*; pe toți îi primeà bine; pe toți îi ajutà la nevoie. Tótă lumea îl iubià; tótă lumea îl cinsteà. *Pe acest pămînt Iov se bucurà de tóte fericirile.*

Dar Iov scià că avușiile și fericirile de pe pămînt, lesne se pot pîrde. Focul le arde; apa le innécă; bóla le prăpădesce. De aceea, bucuria cea mai mare a lui Iov, *erà să iubescă mai presus de tóte*, pe unul Dumneđeũ. Diminéța, la amiađa, séra și în tot-d'auna, el se închinà la Dumneđeũ și cu dor fîrbinte dîcea: — «*Dómne ajută-mă!*»

De câte ori împlineă vre-o faptă bună, el nu se mândreă; nu se laudă; ci cu mare mângâiere ȕiceă : — «*Dómne, mulțumescu'ti!*»

În tóte fericirile, în tóte bunătățile, în tóte veselile sale, Iov mereu la Dumneȕeu se gândeă. Atunci, el strigă, ridicând ochii și mânilor spre cer : — «*Dómne!* tu pe lumea acésta, cu tóte bunătățile m'ai dăruit. Bine-cuvintat fie numele tēu!

Pe Tine, Dómne, te iubesc!

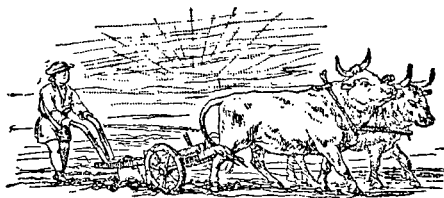
În Tine mă încred!

De la Tine, ori și-ce cu mulțumire aștept!

Dă, Dómne!

166. Ocupațiunile sátenilor.

Plugarul.

Ia, plugarul stă la córne
Brazdă-adâncă să restórne.
Boii s'opintesc în jug.
Ei trag brazdele c'un plug.

Omul ară ȕiua tótă.
Iată, țarina-î arată!
Apoi póla-și prinde'n briu
Și din ea sémână grâu.

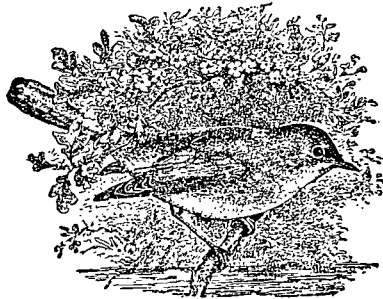
Gríul íese, gríul crește.
Și plugarul îl plivesce...
Vara 'l seceră din șes..
Și din snopi tot bóbe íes.

*El trăiesce să muncéscă
Și muncesce să trăiéscă;
Și lucréză tot mereu
Mulțumind lui Dumnezeu.*

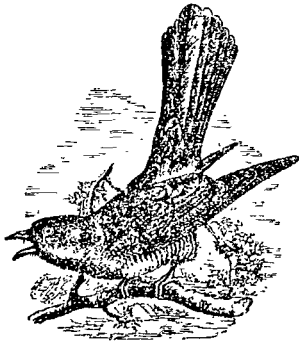
167. Privighetórea.

Dacă ieși, vara, nóptea pe lună, în frunzișul grădinei, sau în crîng saú în pădure, auđi o pasere cîntînd fórté minunat și fórté dulce. Este *privighetórea*, care nu prea dórme, ci mereú *vighéză*.

Privighetórea este o păserică sélbatică. Ea este, ceva mai micuță decát vrabia. Pe cap și pe spinare are pene castanii; iar pe pîept și pe gușă, albiciose. Privighetórea este suie la trup. Ea are cioc subțire și lunguieț, ochii vii. Coda îi este lungă și dréptă și se tot mișcă. Privighetórea se hrănesce cu musculițe, cu vermușori și cu omiđi.

Cuibuł și-l face frumușel și drăgálaș, în tufiș, printre ramuri nu prea înalte. Într'insul clocesce, în timp de 14 đile, 4 până la 6 oușóre, cu fața măslinie. Privighetórea petrece numái vara pe la noi. Tóamna plécă și ea, întocmai ca rîndunica, în țéri mai calde. Și privighetórea, este *pasere călétóre*. Pentru cîntecul ei cel minunat, ómenií o țin și prin colivií întunecóse, între zăbrele acoperite cu hártie.

Tot în păduri, prin dumbrăvi, trăiesce și *cucul*, care mereú își cîntă numele. El, la vedere, se póte cunosce pe coda lui cea lungă și invóltă ca o apărátóre cu picățele albe; apoi și pe penele-í cenușii vinete.

Privighetórea și cucul sînt păséri cîntărețe și călétóre.

168. Soția Meșterului Manole.

Când lucrăză bărbații la câmp saū alt-unde-va, de parte de locuința lor, ei nu se mai duc, p'acasă de prînz, ca să nu-și pierdă vremea mergînd și venind. Femețele, nevestele saū rudele lor, le gătesc mîncarea acasă și le duc prînzul acolo, unde lucrăză. Povestea spune că, dintre tôte nevestele, soția meșterului Manole mergea mai de grabă cu de mîncare la bărbatul seū.

— «Iată 'n zori de ȃi
 Manea se trezi.
 Ș'apoi se sui
 Pe gard de nuele
 Și mai sus, pe schele.
 Și'n câmp se uită,
 Drumul cercetă.
 Când vai! ce zăria?
 Cine că venea?
 Soțiora lui,
 Flórea câmpului
 Ea se apropiă
 Și îi aducea

Prînz de mîncătură,
 Vin de bătură.
 Cât el o zăria
 In genunchi cădea
 Și plângînd dicea:
 — «Dă, Dómné, pe lume
 O plóte cu spume,
 Să facă pîraie
 Să curgă șiróte.
 Apelé să créscă
 Mândra să mi-oprécă.
 S'o oprécă 'n vale
 S'o 'ntórcă din cale!»

169. Cíora, corbul și coțofana.

Din neamul cíorilor, o pasere, ce-î dice corb, furase odată o bucată de cașcaval. Apoi zbură cu el în pădure și se aședă

de craca unui copaciū ca să-l mânânce. O vulpe treceà din întâmplare pe lângă acel copaciū. Ea miroși că pe acolo trebuie să fie ceva bun de mânecat. Ea se opri în dreptul copaciului; se uită în sus și vedū pe corb cu cașcavalul în cioc. «A! bună ziua, nene corbule! Sînt veselă că te întîlnesc aci!... Ce frumósă pasere ești tu! Nicî pãunul, nicî altă pasere nu se póte semui cu tine. Cât de frumos trebuie să fie și glasul tãu!»

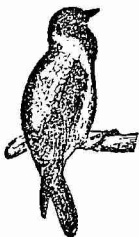
Corbul nu mai sciã ce să facã de bucurie, aũdînd lauda din gura vulpei. «Încã și mai multă plãcere o să fac eũ vulpei», — țise corbul în gãndul sãu — «dacã îi voiũ arãtã și glasul meũ!» Decî el, corbul, își deschise ciocul. Atunci cașcavalul îi cãdũ din gurã. Vulpea îl apucã și apoi țise corbului: «Rãmãi cu lauda,

nene, cãci eũ mã duc cu cașcavalul.

Corbul este cãt o gãinã de mare. Are penele curat negre bătînd în albastru.

Maî micã de cãt corbul este cióra. Cióra nu-ĩ mai mare decãt un porumbiel. Ea are pe spinare, pe umeri și burtã pene și fulgi cenușii; în colo este nãgrã. Prin apropierea ómenilor trãiesce cióca saũ stãncuța cea nãgrã, cu gãtul cenușiu. Ciorile zborã în cãrduri, pe arborii cei

mai nalți, pe turilele bisericilor și pe coperișele caselor, mai ales tórna și iérna.

Pe unde veđi ciorî și ciocl, de obiceiü zăresci și câte o *coțofană*. Coțofana se cunósce pe códa ei cea lungă, ce o mișcă mereü în sus și în jos; apoi și pe penele ei pestrițe, negre, verđui și pe alocurea albe.

Cióra, cióca, corbul și coțofana sînt păsəri sêlbatice. Ele se hrănesc mai mult cu musculițe și cu vermișori; dar mánăncă și grăunțe; corbul mánăncă și carne.

170. Nenorocirile lui Iov.

Dumneđeü a voit să vađa dacă în adevăr Iov, mai presus de tóte, pe El îl iubesce. Atunci Dumneđeü a încercat pe Iov cel mult fericit.

Intr'o ți a venit la Iov, în fuga mare, un slujitor de aí sêi, și i-a spus: — «Stăpâne! tâlharii aü năvălit pe ciredile tale de boi, de vaci, de cămile și de măgari. Pe slujitorii tîi i-aü ucis și vitele tale le-aü luat cu sine!» Iov s'a cam întristat; dar a ȓis: «*Domnul mi le-a dat, Domnul mi le-a luat. Fie voia Domnului!*»

Apoi, veni tot în fuga mare alt slujitor de aí sêi, și i mai spuse: — «Stăpâne! casele și curȓile tale aü luat foc și aü ars cu dinsele împreună tóte oile și caprele tale, cu ciobanii cu tot». Iov tare s'a mánhnit; dar a ȓis: *Domnul mi le-a dat, Domnul mi le-a luat. Fie voia Domnului!*»

Nu trecü mult și veni, iarăș, în fuga mare, un al treilea slujitor de aí sêi, și îi vorbi așa: — «Stăpâne! copiii tîi erau toȓi adunaȓi împreună la o masă mare în casele fratelui lor celui mai mare. A dat un vifor gróznic. Păreȓii casei s'aü zguduit și invelișul s'a doborit peste dinșii. Acolo, vai! toȓi aü perit! «Iov amarnic

s'a îndușat; dar a ȃis: — «*Domnul mi-a dat, Domnul mi-a luat! Fie voia Domnului!*»

Acum t te avuȃiile lui Iov erau p rduite. Toȃi copii săi erau morȃi. Iov remase pe lume ca Ńi singur singurel. Dar, Ńi atunci el tot strig , ridic nd ochii Ńi m nele spre cer:

— «*E  pe Tine, Dómne, tot te iubesc!*

E  in Tine tot m  incred!

E  tot de la Tine aștept ori-Ńi-ce cu mulȃumire!»

171. Uliul Ńi Eretele.

Niȃu, un b i t ca de 8 ani, se juc  in bătătură. Nu departe de dinsul o cloșcă ric r  Ńi iŃi ch m  pușorii pe l ng  sine... De-odată, ca un fulger, se repede, din sbor, asupra pușorilor ce erau mai dep rtaȃi de cloșcă, o pas re. Er  un *uli * care *r pi* un pușor, se ridic  iarăș in v zduh Ńi se l c  nev duț.

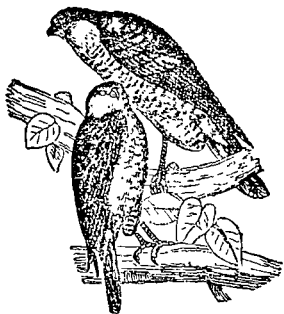
Uliul e cam c t o c r  de mare Ńi este pestriț, in t te colorile; deŃi din depărtare se pare cenușiu. El are c ocul indoit, de la rădăcină p n  la v rf. Degetele dela pic ore, in

număr de patru, a  gh are lung , in formă de c rlig, Ńi trei

sint indreptate inainte Ńi unul inapoi.

Aripele ii sint lung  Ńi ascuțite, de aceea uliul p te să sbóre f rte repede.

[La fel cu uliul este *eretele*, numai că el este mai mic. Uliul Ńi eretele răpesc Ńi prind alte animale mai mici de c t ele, pe care le st ș ie cu gh arele lor cele puternice Ńi apoi le m n nc  cu lăcomie. Pentru-că ele *răpesc* prada lor, ele se ch m  *p s ri răpitóre*.

172. Jocul „D'a porumbeii“.

În jocul «D'a porumbeii» pot să intre, și băeții și fetițele, de 7 sau de 8 ani. Copiii își aleg un colț de porță sau de casă. Acel colț se cheamă *cotețul porumbeilor*. După aceea se aleg doi copii mai măricei și mai isteți. Din aceștia, unul se face *porumbar*, iar celalalt *uliu*.

Porumbarul se duce la coteț. Toți ceia-lanți copii, care sînt *porumbeii*, merg împreună cu porumbarul. Uliul se depărtază de coteț și umblă împrejurul lui, cu mâinile întinse, cum face uliul când urmăresce, în sbor pe sus, porumbeii din curte. De la început, porumbarul face învoelă cu uliul ca acesta să umble în jurul cotețului, numai la o depărtare de 4 sau 5 pași. Porumbarul trimite întâi câte pe un porumbel mai molatic să se plimbe. Uliul se ia după porumbel; îl fugăresce ca să-l prindă. Dar porumbelul alergă când în dreapta, când în stînga, amăgind pe uliū. Când vede porumbarul că vreunul din porumbeii săi este aproape să fie prins, dă drumul la câte unul din copiii cei mai fugaci. Porumbelul odihnit iese din coteț și merge drept spre uliū și începe să se jöce împrejurul lui. Uliul se lasă de porumbelul obosit și se ia după cel odihnit. Dar acesta, cum e bun și de picior, scie să cötescă și să amăgescă pe uliū. Așa, uliul obosesc și el și, alergătura lui îi este în sec. Când porumbelul fugaciū este obosit, se întörc la coteț. Dacă însă uliul nu se lasă amăgit de porumbelul din nou venit, ci alergă mereū după acelaș porumbel, în sfărșit îl prinde. Atunci se face că'l ciocnesc în cap și îl duce la un loc deosebit. Acolo rămăne apoi cel prins, pănă la sfărșitul jocului. După aceea uliul se ia după alt porumbel, și, tot așa pănă prinde pe toți porumbeii.

Jocul, pe vreme frumösă, se pöte face în curtea școlii.

173. Zadarnica rugă a lui Manole.

Meșterulcel mare, Manole, își iubea foarte mult soția căci era și cuminte, era și harnică, era și frumoasă. Când Manole vedu că soțiora lui vine cea d'întâi cu demâncare, mai că nu înebuni de durere. Apoi se rugă lui Dumnezeu să trimită o furtună cu viscol grosnic că doar, doar, nevasta sa se va întorce acasă. Dumnezeu îi ascultă ruga; dar deși ploia și viscolul erau atât de mari încâl par'că se prăpădea pământul, credincioasa lui soție tot veni la dînsul, că ea îl iubiă preste măsură. Nu șcia ea, sërmana, nici suferințele soțului ei, nici felul morții ce o așteptă chiar lângă bărbatul său. Iată cum dice cântecul:

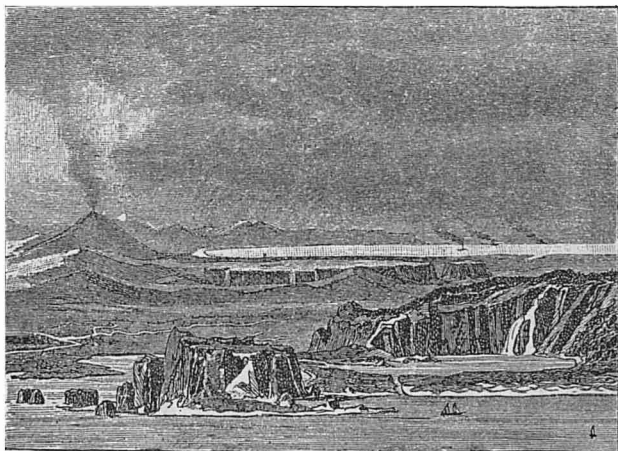
— «*Domnul se'ndură,*
Ruga-î ascultă
Norit adună,
Ceru 'ntunecă.
Și curgea de-odată
Plöie spumegată,
Ce făcëa pâraie
Si umflă șiröte.
Dar ori-cât cădeà,
Mândra n'o opreà.
Ci ea tot venià,
Si se-aproprià.
Manea mi-o vedeà
Inima-î plângeà.
Și țar se 'nchinà.
Și țar se rugà:

Suflă, Dómne-un vînt
Suflă-l pe pămînt
Brađiț să-î despöte;
Paltiniț să 'ndöte;
Munții să răstörne;
Mândra să-mi întörne;
Șă mi-o 'ntörne în cale,
S'o ducă de vale!»
Domnul se 'ndură.
Ruga-î ascultă
Și sufla un vînt,
Un vînt pe pămînt.
Paltiniț că 'ndöte
Brađiț că despöte
Munții resturnà.
Iară pe Ana
Nici c'o întorceà;

Ea mereü venià
Pe drum șovoià,
Și s'apropià,
Si amar de ea!
Iată c'ajungeà!»

174. Infățișarea pământului uscat.

Imprejurimea, ce se ține de o comună, formeză teritorul comunei. Pe unele locuri pământul este întins și neted. Acolo dicem că-î șes sau *câmpie*. Pe alte locuri, pământul este ridicat. Ridicăturile de pământ se numesc, de obicei, *dealuri* sau *cóste*. Dealurile sînt, unile mai mici, altele mai mari. Dealurile pînă la 200 metri de nalte, le numim *colnice*. Dealurile, ce au înălțime pînă la 400 metri, le numim *muscele*. Dealurile mai nalte de 400 m. se numesc *munți*. Pe virfurile

munților celor mai înalți, și vara se află zăpadă. Partea de jos a orî-căruî deal, o numim *póle* sau *picior*; iar partea cea mai de asupra se chîemă *virf* sau *povîrnișul* dealului. Cósta repede a unui deal se chîemă *ripă*. Când ripele unor dealuri sînt ca nisce păreți fóрте înalți, pe unde nu se póte urca nimeni, ripele acelea se chîemă *prăpăstii*.

Un singur deal, mai ales acoperit cu pădure, se numesc *măgură*. Dealurile ce se țin lanț unul

de altul, forméză un șir saũ o grupă de dealuri. Virfurile mai ascuțite dintr'un șir de dealuri se chîemă *piscuri*. Un șir de piscuri colțurate, forméză o *cómă* saũ o *créstă*.—Calea, ce duce preste un șir de dealuri, se chîemă *curmătură*. Când umblă ómenii preste curmătură, atunci îi ñicem și *pas*. Calea ce duce pe cóma așezată a unui șir de dealuri se numesce *plaiũ*.

Adâncătura ce se află între două saũ între mai multe dealuri se numesce *vale*. Acolo, unde valea se incepe, se ñice *fundul văii*; acolo unde valea dă de loc șes, noi ñicem că e *gura văii*. Când valea este fórte îngustă și strînsă între două rîpe, se numesce *cheie*. O vale largă și întinsă pe lângă o apă curgătoare se numesce *luncă*. Mai prin tóte văile curg pâraie și gârle.

Sînt ridicături de pămînt, făcute și de mânele ómenilor. Asemenea ridicături se numesc *mobile*, *dálme* și *gorgane*. Mobilele acestea nu sînt mai înalte decát bordeiele saũ casele ómenilor.

Ținutul, în care se află mulți munți, se ñice ținut saũ *regiune muntósă*. Care ținut se va numi regiune *delurósă*?—Ținutul, în care se află mai multă câmpie, se ñice *regiunea câmpieș*.

În țera nóstră sînt tot felul de regiuni și muntóse, și delurose și regiuni cu câmpii.

Infățîșarea suprafeții pămîntului cu ridicăturile și cu cufundările sale, se numesce relieful pămîntului.

175. Cucuveașa și Bufnița.

Dintre păsările răpitoare este și *cucuveașa* și *bufnița*. Cucuveașa nu este mai mare decát o cîoră. Ea are penele albe-

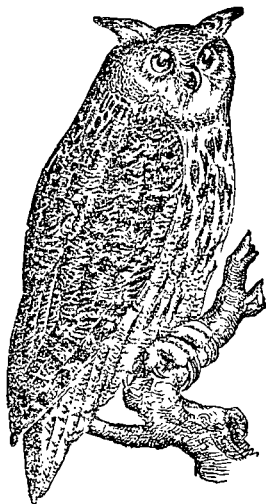
roșiore, cu pete, și mai închise și mai deschise. Capul ei este rotund și lat în față. Cîocul și ghiarele sînt la fel cu ale uliului. Cucuveața trăiește în ziduri vechi și prin crepăturile de stînci, prin podurile caselor părăsite și prin turlele bisericilor. Pe acolo pustiesce o mulțime de șoreci, de brósce și de altele animale vătămătoare, cu care ea se hrănesce. Va să

dică cucuveața este o pasere *folositoare*. Ea nu face nici un rău omului. Este greșită credința ómenilor din popor, că cucuveața *vestesce mórtea*. Ea are obiceiul să se așeze noaptea, pe casele unde vede luminare.

Mai mare decît cucuveața este *bufnița* de noapte. Bufnița este aproape cît o gâscă de mare. Ea se pôte cunósce pe cele două *moțuri mari* de pene, ce le pórta pe cap întocmai ca două córne aședate orizontal.

Cucuveața și bufnița sînt păseri răpitóre, de noapte.

Mai sînt și alte păseri răpitóre, ca *șoimii* și *vulturii*, cari trăiesc mai ales prin locurile muntós.

176. Jocul «D'a Baba-Gaia».

Cloșca se luptă, pentru apărarea puilor, contra uliului său a *gaiei*. Conducătorii jocului sînt două copii. Unul este *cloșca*; iar altul este uliul său *gaia*. Cloșca pórta după sine, cîrdul puilor, ce se țin unul de altul, pe la spate. Gaia se repede ca să răpescă sau să smulgă câte un puț.

Iată și vorbirea dintre cloșcă și gaie :

Cloșca :—«Ce faci acolo ?

Gaia :—«Sap o grópă».

Cloșca :— «Dar în grópă ce ai să faci ?»

Gaiă :— «Am să fac foc».

Cloșca :— «Dar cu focul ce ai să faci ?»

Gaiă :— «Să pun căunul.»

Cloșca :— «Dar cu căunul ce ai să faci ?»

Gaiă :— «Să opăresc un puț d'al tău !»

Cloșca :— «Ba d'al tău !»

177. Credința lui Iov.

Iov erà acum pe lume singur și sărac. Dar nici cu atâtea rele pe capul său, n'a fost îndestul. Dumneđeũ a vrut să'l încarce și mai tare. Atunci el a trãmis lui Iov o bôlă grea și uricîosă. Din creștet până la tâlpi, Iov se umplu de bube puruîose. Tot trupul lui 'i se făcu numai o rană. Pe unde se scãrpină, dedeã îndată sãnge imputit.

Acum nimeni nu-l mai cunosceã. Tutulor le erã scãrbã de el. Toți îl ocoliaũ ; toți se feriaũ de dinsul ; cãci mult erã slab, gol, pocit și schilod !

El atunci fugi dintre ómeni și se duse într'un loc pustiũ. Acolo se aședã pe gunóie, și zãceã, ca vai de el ! ars vara de sóre, și bătut ierna de viscole. Dar, și acum, betég și oropsit de lumea 'ntrégã, Iov tot cu gãndul la Dumneđeũ erã. De Dumneđeũ, el nici odatã nu se plãngeã.

Intr'o ñi, nevasta lui veni pãnã la dinsul și îi vorbi așa :— «Ce ? nu te-ai mai săturat de relele ce-ți-a dat Dumneđeũ ?... Ce ? pãnã vei muri, ai să-l tot laudï pe Dumneđeũ ?... Mai bine, blestémã-l și mori !»

Dar Iov îi opri vorba : — «Tacï, femeie fãrã minte !»

Nu bârfi!.. Dumneșeu a dat poruncă : *Să nu ieși în deșert numele Dumneșeuului tău!*. Bunătățile câte mi le-a dat Dumneșeu mai nainte, eu cu bună voință le-am primit. Și óre, relele ce mi le dă acum, să nu le primesc voios?... Ba, cu răbdare le voi primii, căci

Eú pe Dumneșeu îl iubesc !

Intr'însul mă încred!

Și de la dînsul aștept orii și ce cu mulțumire !

178. Lunca și salcea.

De la sat, de-a lungul gârlei, se întinde o *luncă* frumoasă. În luncă cresc anini și plopi; dar mai ales să'ci.

Salcea nu este tocmai din copaci cei mai înalți. Ei îi p'ace locul umed și băltoș.—Trunchiul sălciei, de cele mai multe ori, este găunos înăuntru. Cója sălciilor este sură și crestată. Crăcile și ramurile sălciei, atárnă mai tot-d'auna în jos. La sălciile *pletóse*, ramurile cad spre pămînt ca pletele de pînă. Ramurile se îndoiesc foarte lesne. Frunzele de la salcie sînt tot-d'auna lungi, subțiri și ascuțite ca sulita. Fața lor e verde cenușie. Florile sînt cîrchine lungi și péroșe. Salcia înfloresce, foarte de timpuriu în primă-vară. În Dumineca Floriilor se aduc ramuri de salcie la biserică. Atunci copiii umblă cu icóna, purtând în mână, ramuri de sălcii înflorite.

Când vrei să albi sălcii n'ai decât să înfigi, în orice loc umed, o rămurică de salcie. Ea se prinde, odrăslesce și se face copăcel și apoi copaci mare.

Cu sălciile crescute pe malurile gârlelor și ale heleștațelor se întăresc acele maluri ca să nu se surpe, când vin apele mari.—Lemnul de salcie, e mai mult môle; de aceea nu e bun de lucrat. Chiar și la foc arde îndată și fără să dea multă căldură. Cója de la salcie este foarte amară. Spițerii fac din cója, prafuri, ce le dau bolnavilor de friguri. Din ramuri ómenii la sate, împletesc garduri și coșuri.

Cu toate foloşele ce le aduc sălciile, ómenii la noi nu le au la preţ. Şi fiind-că salcia nu dă nici un rod, noi Românii zicem :

*Nici salcia pom,
Nici ne'nvătătul om !*

Sînt mai multe feluri de sălcii. Sălciile cele mai mari cresc chiar pe malurile apelor. Jur împrejurul lor vezi apoi mai multe tufişe de sălcii, cărora le mai dic şi *răchitele*.

Primăvara şi vara, lunca-i plină de paseri cîntătoare, mai ales privighetori şi ganguri.

*În cea luncă, prea frumoasă
Printre fragede vlăstări
Păserele, mi, voióse
Se întrec, în dulci cîntări.*

*
* *

179. Gluma lui Manole.

După învoieala făcută cu tovarăşii seí, Meşterul Manole şia bine că dinsul trebuia să-'şi zidescă soşiora. Lui i se rupea inima de durere, fiind-că ţinea foarte mult la nevastă-sa ; dar nu cutezà să-'i spuie adevărul ci se prefăcea, la început, că glumesce cu zidirea ei.

Cîntecul aşa spune :

*«Meşterii cei mari
Calfe şi zidari
Mult înveselià,
Dacă o vedeà.
Iar Manea turbà...
Mândra-şi sărutà !
In braţe-o luà*

*Pe schele-o urcà.
Pe zid o puneà...
Şi, glumind, dicea :
- «Stai, mândruţa mea,
Nu te speria,
Că vrem să glumim
Şi să te zidim !»*

Ana se'ncredeà
 Și vesel rîdeà;
 Iar Manea oftà...
 Și se apucà
 Zidul de zidit
 Visul de împlinit.
 Zidul se suià...
 Și o cuprindeà
 Pân'la glesnișóre
 Pân'la pulpișóre...

Iar ea, vaț de ea!
 Nicî că maț rîdeà.
 Ci mereü dîceà:
 — «Manole, Manole!
 Meștere Manole
 Ajungă-ți de șagă
 Că nu-ț bună, dragă!
 Manole, Manole!
 Meștere Manole

Zidul rău mă strînge
 Trupușoru-'mî frînge!»

Intr'ast-fel visul Meșterului Manole începù să se-implinéscă, și gluma saü șaga lui să fie curat ade-vër; iar blata Ana aveà să plătéscă cu vieța ei iubi-rea și credința către soțul ei, către Meșterul Manole!

La nevoie vorbesci ce nu-ți
 e voia.

180. Crîngul. Măceșul.

Crîngul este o pădurice rară de copăcei. Une-orî crîngul se află în apropierea satului saü a orașului. Primăvara și vara crîngul sémênă cu un orașel frumos ai căruî locuitorî veseli, își petrec vremea cîntând.

— «Și orașul cel frumos
 Pórtă nume: crîng frunzos.
 Și poporu-î mititel
 Numai păserele 'n el!»

Orî-ce colț și orî-ce loc
 Are-o flóre și-un boboc.
 Tot pavagiul e pe pod,
 Móle, verde, fără glod.»

În crîng cresc tot felul de copăcei, precum : alunii, carpinii, tufanii, arțarii, jugastri, măceși și alții. Copiii mai bine cunosc alunul *pentru alunele sale și măceșul* tot pentru fructele sale cele roșii.

Măceșul este un copăcel, ce crește până la înălțime de 1 metru și mai bine. El are tulpină cu mai multe ramuri și pe tot locul cu ghimpă. Frunzele lui sînt subțiri de coloră verde deschisă și de formă lunguțată. Florile îi sînt roșii și, din jos, cu o umflătură. Fructul, cînd a încetat de crescut, prin August, are mărimea unei ghinde măricele, cu care sémână și la formă. Tóamna, cînd s'au copt, sînt de co-

lóre roșie și după ce le-a brumat, fructele încep să se înmóie. În năuntru, fructul are o mulțime de semințe mici, gălbuie, scămóse și acre. Copiii mănăncă fructele de măceș; dar ele, mîncate în măsură mare, produc dureri prin stomac și aiurea. Din măceșe, cînd sînt cópte, se face un soiú de dulcétă și de majon. Se întrebuintéză și ca doctorie.

Une-orí măceșul se sádesce și prin grădinii, ca să se alto-éscă pe tulpina și pe ramurile lui *trandafirii* de grădină, care sînt inrudiți cu dînsul.

181. Ghicitóre.

Ciuta mare

Șede'n cale

Și așteptă

Carne móle.

Ghici ghicitórea mea,

Ce e?

182. Somnoróse păserele.

Somnoróse păserele
Pe la cuiburí se adună.
Se ascund în rămurele,
Nópte bună !

Trece lebăda pe apă
Între trestii să se culce, —
Fie-ți ingerii aprópe,
Somnul dulce !

Doar izvóarele suspină,
Pe când codrul negru tace..
Dorm și florile'n grădină,—
Dormi în pace !

Pe a cerului tărie
Se ridică mândra lună
Somnul dulce ne îmbie,—
Nópte bună !

183. Răsplata lui Iov.

Despre nenorocirile și bóla lui Iov, s'a dus vestea peste tot locul. Pe când erà sănătos, bogat și fericit, Iov aveà mulți prietini. Acum toți îl uitaseră. Numai trei se mai găsiră bunți la suflet. Ei se vorbiră să mérégă ca să vadă pe Iov și să'l mângâie de necazurile sale. Când îl zăriră, nu-l mai cunoscără, de slab și schilod ce erà. Șapte zile și șapte nopți stătură lângă dînsul, fără ca să-l vorbéscă. Îi plângeau de milă, căci vedeau că durerea lui e fórté mare. Apoi începù Iov să se valete. Atunci prietiniil sêi îi điseră că mult a trebuit

el să fi greșit lui Dumnezeu, de l-a dat lui alătea rele.

Iov le răspunde că nu se scie vinovat de loc și că precum mai nainte de bunuri s'a bucurat, așa acum și relele le suferă cu răbdare. Iov zise: — «*Pre Dumnezeu îl iubesc; într'insul mă încred și de la dînsul aștept numai dreptate... Eu știu și cred că într'o zi, negreșit Dumnezeu îmi va răsplăti, și pentru binele ce am făcut pe pămînt, și pentru relele ce sufer acî pe lume... De aceea rabd și mulțumesc lui Dumnezeu!*... »

Și Dumnezeu n'a părăsit pe Iov. De toate bôlele l'a vindecat. Averî l-a dat îndoit decît avusese mai nainte. I se născură alți copii, mai frumoși, mai buni și mai cu minte. Iov trăi încă ani mulți, mai iubit, mai cinstit și mai fericit de cum fusese până atunci. Dar cît trăi și chiar la ceasul morții, Iov zicea mereu: — «*Binecuvîntat fie numele lui Dumnezeu!*»

Iov a fost om drept și bun. Și la bine și la rău, în inima lui aștă *stat neclintite și iubirea și credința și nădejdea în Dumnezeu!*

184. Rîu, lac, baltă, mlaștină.

Munții, de obicei, sînt acoperiți cu păduri. Apa ce se formeză în păduri din plôie și din zăpadă, încetinel se strécôră în pămînt. Apoi, la pîla muntelui saŭ a dealului acea apă se zburdă în colcote până ce iese ȳrăși din pămînt, adică *izvoresce*. Izvorul apelor, se află mai ales în fundul văilor. Apa de izvor este próspectă și limpede; ea este cea mai bună apă de bîut. Sînt și izvóre de apă sărată și de apă minerale.

Apa ce curge din izvor, formeză un *pârîu*. Pârîul caută

locul cel mai așezat al văii. Pârâiele, în calea lor, adesea, întâlnesc trunchii de copaci și stânci uriașe. Atunci apa sare preste acelea, se azvirle de sus în jos și formeză mici *cascade* sau mari *cataracte*. Din

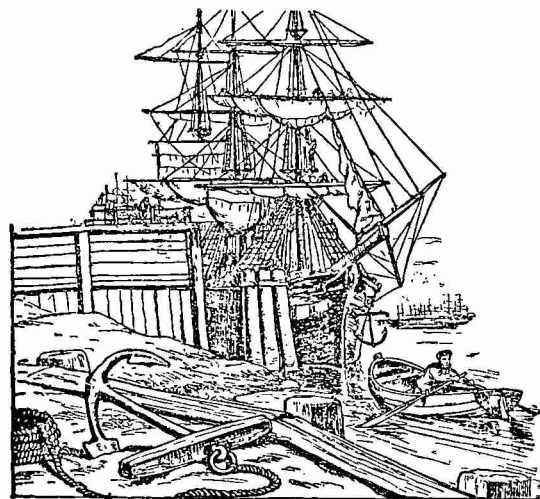
mai multe pârâie, ce se întâlnesc în cursul lor, se naște o *gârlă*. Dar și gârla mereu primesce, din drépta și din stânga, alte pârâie și gârle mai mici. O

gârlă mai mare se chîemă *riú*. Apa din gârle și din riuri învîrtesce morile de apă. Pe riuri *plutașii* duc *plute*. Sint riuri foarte late și foarte adânci, ce se chîemă *fluvii*. În țera noastră singurul fluvii este *Dunărea*.

Pâriul, gârla, riul și fluvial sint ape *curgătoare*. Locul pe unde curge apa, se chîemă *albia* apei. Cele două margini ale albiei se dic *țermuri*. Țermurile ridicate se chîemă *maluri*. Locul unde apa mănâncă malurile se chîemă cotitură sau sin. Locul, unde o apă curgătoare se varsă în alta, se numesce

gura sau *confluența* apelor. Apele mai mici ce se varsă într'altele mai mari se dic *afluenții* aceleia. Trecerea preste apele curgătoare se face cu *luntri*, cu *poduri* umblătoare și stătătoare.

În fie-care ținut se află și apă stătătoare. Apa stătătoare ce sécă câte odată se numesce

bâlloc, iar dacă apa nu sécă nici odată de pe un loc așezat,

se chîemă *baltă*. În bălți saū *smârcuri*, adesea se vede fundul apropiat, subt apă. De obicei, în bălți *cresce stufig saū trestie și papură*. Asemenea bălți saū pămînturi înmuiate se chîemă *mlastine*. O apă stătătoare și mai mare și mai adîncă se numesce *helăștău saū lac*; iar cea mai mare apă stătătoare este *marea*, care se întinde cât veđi cu ochii și este adîncă de mai multe đeci saū chîar și sute de metri. Pe mări umblă cele mai mari corăbii și vapóre.

De multe ori veđi în mijlocul unei ape câte o bucată de pămînt uscat. Aceea se chîemă *insulă*. Dacă o bucată de pămînt uscat este împrejmuită cu apă numai de trei părți, atunci îi đicem *peninsulă*. Partea cea mai înaintată în apă a unei peninsule se numesce *cap*.

Locurile băltóse și mlăstinóse nu sînt sănătóse pentru ómenî.

185. Ghicitóre.

Đi, nópte călătoresc

Și nu mă mai obolesc!

Ghici ghicitórea mea

Ce e?

186. Isprava lui Manole.

Meșterul Manole, când își đidea soșióra în zid, n'o vedeà cum se chinuia în dureri; nu auđia nici tânguirile ei, ci tăcea, par'că erà un *surdo-mut* și, lucrà mereu, mereu înainte par'că erà un smintit saū un turbat cum spune cîntecul:

«Iar Manea tăceà
 Și mereu zideà.
 Zidul se suià
 Și o cuprindeà
 Pân'la glesnișore
 Pân'la pulpișore,
 Pân'la costișore
 Pân'la țîțișore...
 Dar ea, vai de ea!
 Tot mereu plângeà
 Și mereu diceà :
 — «Manole, Manole
 Meștere Manole!
 Zidul rău mă strînge
 Țîțișora 'mă plânge
 Copilașu 'mă strînge!»

Manole turbà.
 Și mereu lucrà
 Zidul se suià
 Și o cuprindeà,
 I'ân'la costișore,
 Pân'la țîțișore,
 Pân'la buzișore,
 Pân'la ochișori.
 In cât vai de ea!
 Nu se mai vedea,
 Ci se audia
 Din zid că diceà
 — «Manole, Manole,
 Meștere Manole!
 Zidul rău mă strînge
 Vięta mi se stînge».

187. Robia Evreilor în Egipt.

Patru sute de ani, și mai bine, trecuseră de când Evreii, chemați de Iosif în țera Egiptului, erau așezați acolo. Intr'acéstă vreme lungă, ei se înmulțiseră foarte tare, fiind-că acolo trăiau ei în voia lor, pe un pământ sănătos și bogat.

Egipteni, începură a se speria de numărul cel mare al Evreilor; le era témă ca nu cum-va acei străini să cuprindă întrégă țera lor și să ajungă a o stăpâni tótă.

Atunci regele Egiptului, porunci ca pe toți Evreii să'i scoță cu grămada din casele lor; să'i facă pe toți robi; să'i pună la muncă grele, fie bărbați ori femei, fie tineri ori bătrini, fie bogați ori săraci. Pe unii îi făcură salahori la ziduri; pe alții îi făcură argați la arături.

Evreilor le părea rău de așa grele nevoi. Dar, chiar și în robie, ei tot se înmulțeau. Așa le este firea lor.

Ce se mai face atunci cu dinșii regele Faraon? Cum să se scape de acest neam așa de sporitor?... El hotări ca să se înnece îndată în apele Nilului, toți băieții câți se vor naște, de acum înainte, din neamul evreesc. De astă-dată, el credea că are să stărpescă cu totul, de pe fața pământului, pe urmașii lui Avraam, lui Isaac și lui Iacov.

Dar Dumnezeu n'a voit să se împlinescă acel gând rău a lui Faraon. Dumnezeu a hotărît ca să se nască din acel neam un om cu minte mare. Acel om era să fie *Moisi*. Moisi avea să scape pe Evrei din robia Egiptului. Moisi avea să-i ducă înapoi până la pământul Canaan, pe care Dumnezeu îl făgăduise lui Avraam și urmașilor lui.

188. Barza saŭ cocostârcul și cocorul.

— «Ce găscă mare am vădut pe casa lui nea Tudor», — țise într'o ȃi Gheorghică cel de 8 ani, către tatăl său, care era preutul satului. — «Ia, spune Ghiță, cum era găscă tal» — «Avea nisce picioro lungi, lungi și roșii. Și ciocul îi era foarte lung și tot roșu ca și picioroale». — Atunci tatăl arată lui Ghiță un chip de barză, ȃcându-i: — «Ce ȃci tu, Ghiță, despre chipul aștii paseri?» — «A! ce bine sémână cu paserea ce am vădut'o pe casa lui nea Tudor!» — «Insémuă-ți, Ghiță, paserea aceea, nu e găscă, ci *barză saŭ cocostârc*. Veȃi barza este mai înaltă de cât găscă. Are ciocul lung, drept și ascuțit, capul mic, gâtul de-aseenea lung și subțire. Trupul berzei este lunguieț. Cele două aripă sint mari, cu pene negre la virf. Picioroale îi snt lungi ca nisce picioroale și, până

din sus de genunchi, sînt golașe. Ele sînt, ca și ciocul, roșii ca cărămida. Barza calcă rar și măsurat, întocmai ca un om mândru. Când sboră își ține gâtul drept și, picîorele întinse, par'că alunecă prin aer. Barza iubesce să fie curată. Ea dorme într'un picîor și cu ciocul ascuns în penele gâtului.

Berzele trăesc pe lângă locuri băltoșe și mocirlose. Acolo lesne își găsesc hrana lor : brôsce, șopârle, șerpî, gândaci și tot felul de gângăniî, ce strică bucatele de pe câmp. Barza este o pasere foarte folositoare. Berzele își fac cuibul pe virful arborilor și a caselor. Femeiușca face 2 până la 4 ouș, din care scot nisce puî, la început foarte slabi, pe cari îi îngrijesc amândoi părinții cu multă iubire. Se fac și fel de fel de jocuri.

Către slirșitul lui August, berzele se duc de la noi în ținuturi mai călduroșe. În primăvara următoare ele se întorc, tot-d'auna la aceeaș casă, unde aveaî cuibul în anul trecut. Barza este o pasere călătore.

De un neam cu barza este cocorul și stărcul, cari și ele trăiesc prin locuri băltoșe. Cocorul are trupul acoperit cu pene cenușii-negricioșe și o coddă frumoșă, ce se rotunjesce în jos. Stărcul saî și ballanul are penele galbuî și roșcate. Pe creșcet are un pămîtuș de pene, ce îi se lasă pe cefă.

Barza, cocorul și stărcul pentru picîorele lor lungi, se numesc paseri picîoronge.

Berzele, cocorii, prepelițele, privighitorile, cucii și rînduncelele sînt paseri călătore.

189. Neagoe-Vodă și Meșterii.

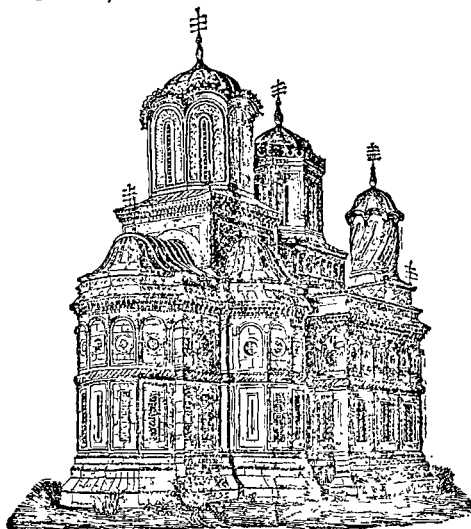
Cu zidirea bieteî neveste, a lui Meșter-Manole, în temelia mănăstirii, lucrarea avea spor. Zidurile nu se mai

surpau și, în puțină vreme, se isprăvi Mănăstirea întregă.

Toți meșterii erau veseli, numai meșterul cel mai mare, Manole, era trist și amărit.

Neagoe-Vodă vestit că mănăstirea este gata, plecă s'o vadă, s'o sfințescă, și să se închine.

Iată ce spune mai departe legenda :

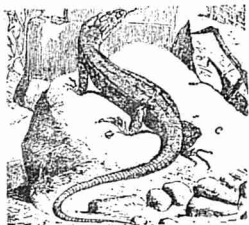

— *Fe Argeș în jos,
Pe un mal frumos,
Negru-Vodă vine
Ca să se închine
La cea mănăstire,
Falnică zidire,
Mănăstire naltă
Cum n'a mai fost altă.
Domnul o privi
Și se 'nvesliă,
Și ast-fel grăiă :*
— «*Vo!, meșter! zidar!,
Dece meșteri mari,
Spuneți-mi cu drept,
Cu mîna la șept,
De-aveți meșterie
Ca să-mi faceți mie
Altă mănăstire
Pentru pomenire*

*Mult mai luminosă
Și mult mai frumoasă !
Iar cei meșteri mari
Calfe și zidari,
Cum sta pe grindis
Eus pe coperiș,
Vesel se mândriă
Ș'apoi răspunde :*
— «*Ca noi, meșteri mari,
Calfe și zidari
Alții nici-că sînt
Fe acest pămînt !
Află că noi scim
Orî când să zidim
Altă mănăstire
Pentru pomenire,
Mult mai luminosă,
Și mult mai frumoasă !*

190. Șopârla și șérpele.

Pe câmp, pe locuri pietrôse din fața sórelui, vara adesea te pomenesci că alunecă ceva prin iérbă. Dacă te uiți bine, observi că este o șopârlă. Biéta de ea fugе ca trosnită. Șopârla este ca de 2 decimetri de lungă. Códă îi este mai lungă decât corpul. Pe deasupra este cenușie ;

pe burtă albă-verduie. Unele șopârle au patru, altele numai două picîóre. Códă se fringe fôrte lesne ; dar în scurt, iarăși cresce la loc. Șopârla se nutresce cu insecte, cu vermî și cu brósce. Ea este un animal folositor. Șopârla nu face la nimeni nici un rău ; căci ea nu póte să

musce. Să nu te temi de șopârlă !

Mai grețos și mai uricîos decât șopârla este șérpele. Ba, șérpele ce-î dic viperă sau năpârcă este chiar primejdios, fiindcă mușcătura lui este veninosă, încât omul mușcat de viperă, dacă nu se caută, póte să și móră. Vipera este lungă de 5 până la 6 decimetri. Este roșioră sau negricîosă. Vipera, ca toți șerpii, are numai cap, trunchiú și códă. Picîórele îi lipsesc. Ea se mișcă târindu-se cu mușchií pe pămînt. Vipera se póte lesne cunosce pe cele două

vergi negre dindărătul capului, vergi unite în forma de litera V mare. Vipera trăiesce prin tufiș, prin iérbă și printre pietre, în fața sórelui. Ea își face corpul colac. Capul și'l ține la mijloc : Așa pândesce ea după șóreci, după brósce, după șopârle și după păséri micí, pe care le prinde și le mánăncă. Dacă animalul prins este mic, îl înghite îndată. Dacă-î mare, se incolăcesce împrejurul lui, îi fringe ósele și apoi îl înghite. Dușmanií viperei sînt porcií, aricií și cocostârcií, care o mánăncă fără să le póte face vreun rău.

Vipera este un șérpe rău, fiind-că se dă la om saũ la al e animale, fără s'o fi atins saũ supărat. De aceea se ȃice despre un om, care face numai rău altora *că el este o viperă*.

Când vipera a mușcat pe cine-va, trebuie îndată să se ardă rana, cu iască aprinsă, ori cu cărbune aprins, saũ cu piétra iadului, ca să iasă veninul dintr'insa. Bine este să se lege bine rana saũ mușcătura împrejur. Ca să ne ferim de mușcătura viperei, singurul mijloc este să avem încălțăminte grósă, când trecem prin liveđi saũ prin păduri unde se găsesc vipere

Cei mai mulți șerpí trăiesc pe uscat ; dar sint șerpí, ce staũ și în apă.

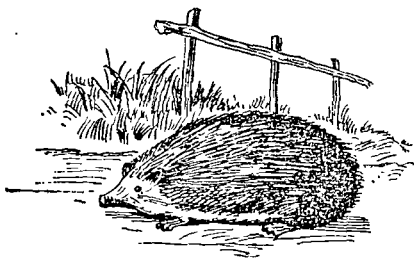
Sérpele este un animal stricăcios și primejdios ; iar șopârta este un animal folositor. Șerpí se numesc și animale tărítore. Pentru ce ?

191. Ariciul.

Lică, un băiețel de vre-o șese ani, alergă într'o ȃi prin grădină. De odată el se opri pe loc și începũ să chîeme pe Mitică, frate-său mai mare :

— «Nene ! nene ! uíte colea, ce minge mare, négră și cu țepi ! Cine o fi aruncat-o aci la noi ?

Mitică se apropiă ; se uită și ȃise :

— «Nu e minge, puțule ! E un dobitoc viũ : Veđi ! în loc de pěr, el are ghimpí, pe tótă spinarea. E un *ariciũ* !

«Scii tu ce face el cu ghimpí ? Când simte vre-o primejdie, îndată se face ghem ; se strînge cocoloș.

Atunci nimenea nu pôte să-l apuce nici cu mâna, nici cu botul. Ast-fel se apără el de dușmani.

«Ariciul e mic și burdușit ca un purceluș ; are un botișor

ascuțit ; nisce ochișori foarte vii ; nisce urechiușe mici de tot și patru lăbuțe, scurticele. El umblă ȳute prin păduri și prin grădini ; ȳi place să rôdă pόμε și semințe. Când găsesce oũe în cuișuri, el le sparge și le sôrbe ; iar când se pogôră prin gropi și prin pivnițe, el ucide șerpȳi și șoreci, și ȳi mânâncă.

«Ce cređi ? Este și ariciul bun de ceva ?» Mai scȳi *cântecul ariciului ?*

192. Mórtea meșterilor și a lui Manole.

După ce Neagoe-Vodă auđi de la meșteri că ei ar putea să facă o biserică și mai frumoșă și mai luminosă decât aceea, se hotărȳ, în gândul său, să-ȳ pierdă. Domnul se temeă adică ca nu care-cumva urmașul său, la Scaunul Domniei, să strice acea mărêță biserică și apoi, cu chȳeltueli noi și mai mari, să îngreuneze poporul spre a face o altă biserică.

Despre pierdarea celor dece meșteri, așa glăsuiesce cântecul :

«Domnu-ȳ ascultă
Și pe gânduri stă
Apoi porunciă
Schelele să strice
Scări să le ridice ;
Iar pe cei zidari,
Dece meșteri mari
Să mi-ȳ părăsescă
Că să putredescă
Colo pe grinduș
Sus pe acoperiș.—
Meșterii gândii
Și ei ȳșt făcã

Aripȳ sburătore
De șindrili ușore
Apoi le întindea
Și 'n vędului săria...
Dar pe loc cădea...
Și unde picã,
Trupușȳ despica.
Iar, bietul Manole,
Meșterul Manole,—
Când se încercã
D'a se aruncã,—
Iatã c'auđia
Din zid că ȳeșia

Un glas nădușit,
 Un glas mult tubit,
 Care greu gemea
 Și mereu dicea:
 — «Manole, Manole,
 Meștere Manole!
 Zidul rău mă strînge
 Țițisoara-mă plînge,
 Copilașu-mă frînge,
 Vieta mi se sînge»! —
 Cum o audia
 Manea se perdea

Ochi-ț se 'nvêliă...
 Lumea se 'ntorcea.
 Noriț se 'nvîrtea...
 Și de pe grindîș,
 De pe coperiș
 Mort bietul cădea!
 Iar unde cădea
 Ce se mai făcea? —
 O fântână lină
 Cu apă puțină,
 Cu apă sărată,
 Cu lacrimi udată!...

Așa, a rămas acea sfîntă Mănăstire de Argeș, din
 Țilele lui Neagoe-Voevod, pînă în Țilele noastre.

193. Brósca.

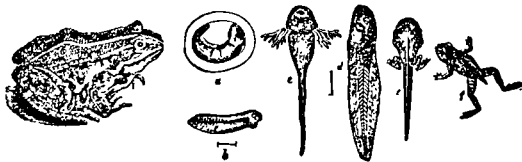
Brósca trăiesce, mai ales, în apă sau la locuri umede. Sînt
 brósce mai mari și brósce mai micî. Bróscele au mărime de-
 osebită. La trupul unei brósce putem vedea: cap, trunchi și
 picîore. Corpul bróscei este turtit. Ea are corpul mare, lat și

rotunjit; gura a-
 semenea mare și
 ochi bolbocați.

Scoica urechiî îi
 lipsesce cu totul.

Cele două picîore

dinainte sînt mai scurte, de cât cele două dindărăt. Coda îi
 lipsesce. Trupul, peste tot, este învêlit într'o piele golașă,
 bálósă, care, de obicei, este verde cu dungî ócheșe orî gal-
 bene, pe spinare.

Brósca pôte trăi și pe uscat, mai ales prin locuri erbóse. In apă brósca innótă bие; iar pe uscat mai mult sare, decât umblă. Ea se nutresce cu vermí, cu melci golași, cu gângăni și cu alte animale vătămătóre țérinilor. De aceea *bróscu este un animal folositor*. Bróscele se prăsesc din ouă. Din ouă, ies nisce puí, ce nu sémăná de loc, la început, cu părinții lor : Puii aceștia au formă de *linguriță*. De aceea se și numesc puii de bróscă *mormolocí*. Mormolocii au cap gros și códa lungă. Numai în câte-va zile, mormolocii se fac brósce.

Cântecul brósceilor este un ora-ca-ca ! ora-ca-ca ! co-a-cs ! co-acs ! iar în spre séră un u-u ! u-u ! u-u !

Când cântă brósca, se umflă tot mereu, până ajunge a fi ca o minge. De aceea, unui copil, care vrea să se pórte ca un om mare, îi se dice : — *Se umflă ca un broscoiu* !

Carnea din picíorele dindărăt, este bună de mâncat.

Sint mai multe soíurí de brósce : *Brósca de baltă*, care este mai mare, *boul de baltă*, care mugesce, nóptea, în lacuri, ca boii : *buhuhu ! buhuhu !* Sint *bróscele ríúóse*, cu un fel de bube scárbóse pe pele. Apoi *brotăcelul* cel frumos, verde deschis, care il veđi urcat pe ierburí mai măricele și pe pomi. Iérna bróscele se ascund în pămínt.

Dacă tai o bróscă, veđi că are, întocmai ca *pesciú*, *sânge roș*, dar rece.

Bróscele trăiesc și în apă și pe uscat. Ele au sânge roș, dar rece.

194. Pescarul și pescișorul.

Un pescar tinerel umblase tótă ziua pe lângă o apă cu *undița* sa. Dar el nu putú să prindă nimic. Abia spre séră îi picase un bítet pescișor. Erà micuț, drăguțul, și frumușel. Pescarul se uítă, cu plăcere, la vínatul său. Pescișorul priviá, cu jale la pescar, par'că ar fi voit să-i dice : — « Nene pescar, veđi ce mititel sint ! N'o să aibi nicí un folos de mine. Mai bine

să-mi dai drumul. în pace!» Dar pescarul, la început, par'că

nu voia să-l înțelegă. Prea s'a obosit de gîaba tîtă diulica. Pescișorul atunci l'a rugat din nou : — «Dă-mi drumul, nene, să mă cresc. Când voiu fi mare, îți făgăduiesc că iarăș voiu veni la acest loc. Atunci o să mă dau prins, de bună voie și, o să poți face ceva trébă cu mine!»

«Bine», răspuse pescarul, — «o să vedd dacă te vei ține de cuvînt» — și pleoșc ! cu el în apă. Pescișorul se făcu îndată nevedut. Și apoi își petrecu vremea pînă ce se făcu mare.

Odată își aduse aminte de făgăduiela dată pescarului. Atunci repede înotă către locul făgăduit ! Și acolo îl așteptă de mîine pescarul. Peșele se dete prins de bună-voie. Pescarul după ce se uită bine la peșce, îi dete drumul, dîcînd : — «Fiind-că ți-ai ținut cuvîntul, du-te și trăiesce, cum îți place. De mine să nu mă aibi nici o frică!» Și vorbind așa, aruncă peșele iarăș în apă.

«Făgăduiela dată, 'i datorie curată!»

195. Pescișorul.

— «Pescișor mic, dragă peșce,
De undiță te feresce !
Că-ți intră cărligu 'n gât
Și ești prins numai decăt...
Apoi vai ș'amar de tine !
Sus pe malul ridicat
Nu veđi tu acel băiat ?
Fugi la fund, pînă-ți-e bine !»

Pescișorul nu credea
 Bucăți-a-î miroseă,
 — «Ce? doar n'o să mă apuce!»
 Și s'apropiă s'o 'mbuce....
 Însă vai! fù prins pe loc...
 — «Pescișor făr' de noroc!»
 Nu țî-am spus la fund să 'nnoțî?...
 Acum scapă dacă poți!

* * *

196. Moisi scăpat din apă.

Pe vremea când Faraon poruncise să se înece în apele Nilului toți băieții Evreilor, o femeie evreică născu un băiețel. Pruncușorul eră frumos și voios.

Mamiî lui îi fù fôrte milă de dînsul, căci mult eră băiețelul drăguț! Ea, îl ascunse și îl țînù pitit vre-o trei luni de zile. Dar copilul creștea repede; începea să plângă tare, și să gungunescă, în gură mare. Măsâi îi fu frică să nu prindă de veste slujitorii lui Faraon. Dinșil, negreșit ar fi luat copilul cu d'a sila și l-ar fi omorit pe amândoi, și pe prunc și pe mamă.

Atunci biéla mamă își puse credința numai în Dumnezeu; ea încercă norocul copilașului ei. Se apucă de împletii din papură un coșuleț ușor; îl unse pe din afară cu smólă ca să nu se ude. Apoi culcă binișor copilașul în coșuleț, îl duse plângënd cu jale până la malul gârlei, și dete drumul coșulețului pe apa Nilului. Coșulețul pluti ușor d'asupra apei, și, împins de valuri, se opri ceva mai departe, printre trestiile de pe malul gârlii.

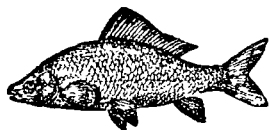
Tocmai în ȕiua aceea, fata lui Faraon se coborî la gârlă ca să se scalde. Când ajunse la mal, ea zări printre stof coşuleţul smolit, care se tot cletină. Se apropia de el şi ce *vedû într'insul?* . . . *Vedû un copilaş rumen şi frumos care dormia fără grijă, ca într'o albióră.*

Ei i se făcû milă de copilaş, îl scóse din coşuleţ şi îl duse îndată acasă la ea, în palatul lui Faraon. Acolo îi luă o doică evreică şi îi purtă de grijă par'c'ar fi fost chîar copilul ei. Ea îi dete numele *Moisi*, care va să ȕică *scăpat*, fiind-că ea îl scăpase din apele Nilului.

Aşa a purtat Dumneđeű grijă de copilaşul Moisi. Mai târđiű, acel copil aveà să scape pe Evrei din robia Egiptului.

197. Crapul şi ştiuca.

Ce mai vieţă veđi în gârlă, când apa este limpede! Cum alérgă pescii în sus şi în jos! Intre pescii de pe la noi se află şi crapul şi somnul şi ştiuca.

Crapul póte fi mai mare orî mai mic. La corpul lui vedem capul, trunchiul, còda şi, în loc de picìore, şése aripi. Crapul n'are gât. Trupul i-î acoperit cu *solzi verzi*, roşii şi suri. Gura lui ce-i ȕic *bot*, este mică şi ascuţită. Trunchinl, pe la mijloc, este mai gros; către còdă se subţie. Ochiul crapului sint mari şi bolbocaţi. Urechile abia se pot vedeà când resuflă. Crapul înótă fórte bine. El vede, aude, miróse, gustă şi simţesce, întocmai ca o nul. Dar *el n'are glas*. Crapul este *mut*. Crapul se hrănesce cu musculiţe, cu vermişori şi cu alte animale mici de apă; ba chîar şi cu plante de apă. Crapul gătit este fórte gustos.

Alt pesce este *știuca*, care are o gură foarte mare, înarmată cu dinți puternici. Știuca tânără este verduie; când îmbătrânește, pe spate se negrește și pe burtă se face albuie. Știuca

mânâncă orî-ce fel de pesce. Ea este un pesce *răpitor*. — Ea pôte se trăiescă și până la 100 de ani.

La fel cu știuca este *șalăul* și *bibanul* din apele noastre dulci.

Sînt și alte multe soluri de pesci, ca *somnul* cel mare și *țiparul* ce sémână la trup cu un șérpe.

Pescii trăiesc numai în apă. Dacă tai un pesce, veđi că în corp are ôse și sânge *roș*, dar *rece*. Ei, în loc de plumâni respiră prin *urechî* care se chiémă și *branchî*. Pescii se prășesc din ouă multe și mărunte ce se numesc *icre*. Pescii *sînt animale folositoare*.

198. Petru-Rareș-Pescar.

Petru Rareș erà fiul lui Ștefan-Vodă cel mare. El

erà un om de statură înaltă, deștept, inimos și meșter mare la vorbă. Într'acestea sémână el cu tatăl seú, cu Ștefan-Vodă. Deși Petru erà fiú de Domn, totuși el se făcu pescar. Ómenii îi điceau *Petru Majă*.

El făcea mare negoț cu *pesce*, ce-l ducea de la Galați la Iași și Suceava și în alte orașe mari ale Moldovei.

Iată cum glăsuiesce povestea despre Petre Majă.

— «*Jos, în vale, pe Bârlad,
Lângă'al Docolinei vad
Nemerit'ău, poposit'ău
Și de noapte tăbărit'ău
Dece care mocănesc
Cu boț albî Fălticenesc;
Iar în care ce-ău avut?
Ce merinde-s de vîndut?
Pesci de apă curgătoare*

*Și de apă stătătoare,
Cu năvodul pescuieș
Și cu undița undiș!
Dar merindele-s acuz?
A lui Petru Măjăluș,
Care-î om de omenie
Și-ar fi bun chiar de Domnie
Dac'ar pune Dumneșeu
Tot omul la locul șeu!»*

La Docolina, unde mase preste noapte Petre Majă, avu un vis minunat, în care îl se arătară :

«Străluciri, mărirî de Domn»...

Petru Maja, ademenit,

Din somn dulce s'a trezit.

O, minune! ce să vadă

În a dîlei albă rază ..

Vede-acum cu ochi deschiș

Ce-a vădut cu ochi închiș :

Se întîmplase că chiar atunci murise la Sucéva, Ștefănișă-Vodă, care eră nepot lui Petru-Majă. Și atunci bocrii țerii, cunoscînd bine însușirile cele bune și hărnicia lui Petru-Majă, *l'au ales pe el să le fie Domn* preste Țera Moldovei.

199. Pêscuitul.

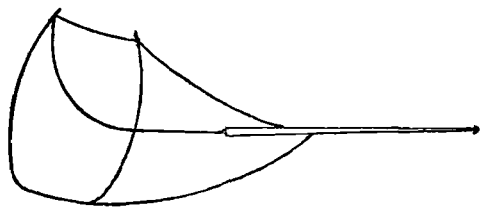
Pescele bine gătit este o mîncare nutritoare și ieltină. Cum vine însă pescele din apă în oală sau în strachină?

Pescele se pôte prinde în mai multe chipuri. Câte odată veșî pe lângă gâră, câte un băiet cu *undișc*. În acul din ca-

petul așii se bagă o rimă și, huș ! cu ea în gârlă. Bietul pescuț o zăresce și se gândesce: — «A ! acolo este ceva bun de mâncat pentru mine».

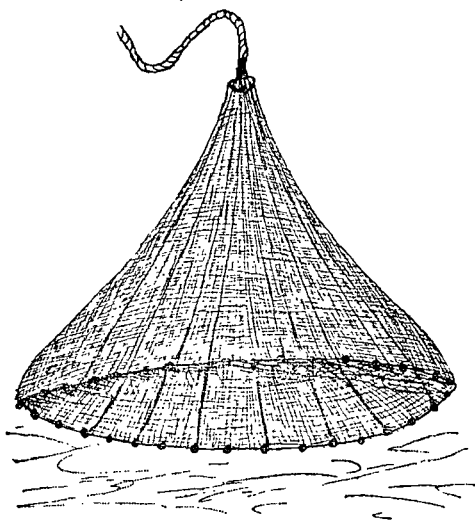
Și înnotă într'acolo, cască mare gura... și, îmbucă rîma cu undiță cu tot. Dar, hōța de undiță se agață în gâtul pescișorului și, frumușel mi țî-l trage afară.... Somnii și crapii și alt-tel de pește mai mare se prinde cu *cârligul*, anume făcut. Cârlițul acela, are și el forma undiții, numai că este mult mai mare.

Pesce mai mult prind pescariii cu ajutorul *luntri* și cu felurite instrumente saū unelte. Iată unele instrumente de pescuit:

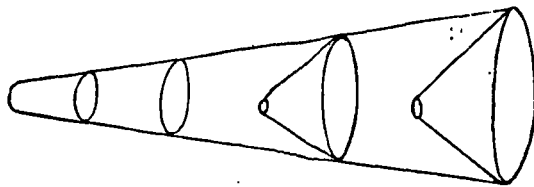
1) *Chipcelul* este făcut din două bețe și din o rețea cu patru laturi ce atârnă de o prăjină cam de 3 saū 4 metri de lungă. Cu chipcelul se dă din luntre, cu fața

tot-d'auna, spre partea încotro curge apa. Un fel de chipcel mai mic este și *crisnicul*.

2) *Prostovolul* este o rețea, în forma unui cerc, pe de margini cu glōnțe ca să'l tragă la fund. El atârnă de o fringhie de 8 până la 10 m. de lungă. Prostovolul se aruncă și el din luntre saū și de pe mal.

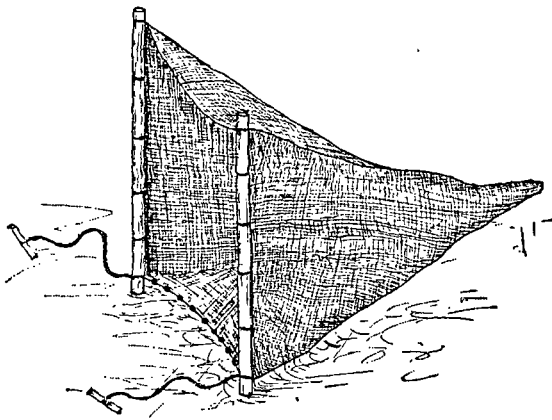
3) *Virșa* este o rețea în forma unei trimbițe; este fōrte lungă

cu cercuri ici și colo. Virșa se lasă în apă cu gura în partea, în spre care curge apa. Cu virșa sémână în câtva și halăul de prins pesce.

4) *Plasa* este o rețea la capete ținută întinsă prin câte

un băț Virful, unde se adună pescele, se chéimă *matită*. Pe marginea din jos a plășii se atarnă glonțe, ca și la prosto-
vol. Plasa e purtată în josul apeii, de doi inși: unul ce merge pelângă

mal, altul spre adânc, până unde pôte să stea apa.

5) *Năvodul* este o plasă fôrte lungă de 30 sau 40 de metri. Năvodul se întinde, cu ajutorul a două luntri, pe apă și, apoi se trage la mal, de amândouă capetele deodată.

Când apa este tulbure, se prinde fôrte mult pesce. Atunci mai mulți ómenii trebuie să tragă din apă unelta de pescuit. La țermuri pescele prins se alege și se pune în coșuri sau în alte vase anume gătite. Când uneltele de pescuit se strică, atunci pescarii le dreg și le păstréză agățate.

Pescuitul este oprit pe timpul când pescii fac ouă și se înmulțesc.

Pescuitul său *pescăria* este o măestrie fôrte cinstită. În țără la noi, mai ales, în ținuturile de pe lângă Dunăre și de pe lângă mare, pescăria este aprópe singura ocupațiune a ómenilor.

200. Ghicitóre.

Am o miie 'nodate,
O miie desnodate :
O miie să đici,
O miie nu ghicescǎ!
Ghicǎ ghicitórea mea,
Ce e?

201. Numeralul.

Deprinderǎ gramaticale.

Exemple : Aprilie este a *patra* lună a anului. Fie-care din cele *patru* timpurǎ ale anului are *treǎ* luni. De *patru* orǎ câte *treǎ* luni fac un an întreg. *Tot* omul trebuie să fie om de omenie. Vorbă *multă*, sărăcia omului. *Mult* pot *puşiniǎ* bunǎ împreună.

Regule : 1) *Cuvintele :* a *patra*, *patru*, *treǎ*, de *patru* orǎ câte *treǎ*, *tot*, *multă*, *mult*, *puşiniǎ* arată numărul *fiinşelor* şi al *lucrurilor*. *Cuvintele* acestea le numim *numerale*.

2) *Ca să cunoşcem care cuvinte din vorbire sânt numerale, facem întrebare cu verbele :*

Câşǎ ? Câte ? Al câtele ? Câte câşǎ ? De câte orǎ ?

3) *Şi numeralele sânt părşǎ de cuvintare. — Ce părşǎ de cuvintare mai cunoşci ?*

Teme : In bucata de cetire «*Pescuitul*» vei sublinia tóte numeralcele !

202. Fuga lui Moisi.

La curtea lui Faraon, Moisi crescù mare și se făcù un bălét voinic, inimos și cu minte. El erà supus și ascultător. La scólă mergeà bucuros și se sileà fôrte mult la învățatură. Cu tótă lumea se purtà bine. De orî-ce faptă rea se sfilă, se ferià și se lepădă ; dar la fapte bune, el erà cel mai îndrăzneț, cel mai săritor. Pe cei slabi și neputincioși, în tot-d'auna, cu bună voie, îi ajută. Fata lui Faraon,—ba chîiar și regele Faraon,— il iubeau mult. Tutulor Egiptenilor le erà fôrte drag Moisi, copilul de suflet al fetii lui Faraon.

Dar, orî-cât de iubit erà el regelui, cu nimeni tru-faș nu se arătă. Orî-cât de mult il cinsteau Egiptenii, el nici odată nu uilă că se născuse din neamul asuprit al Evreilor. Către neamul său il trăgeau mereu și gândurile și inima sa.

Când ajunse voinicel, ca de 18 ani, el fôrte tare se mîhnea de câte orî vedeà pe Egiptenii că se pörtă rău cu Evreii. De aceea, într'o vreme, amărit peste măsură de nedreptățile ce se făceau mereu în Egipt neamului său, el hotări să se lepede de tôte bunătățile de la curtea lui Faraon. Intr'o bună dimineță, el fugi de acolo, cu gândul să facă ce-o face numai să scape pe frații săi Evrei, din robia Egiptului.

Atunci, el apucă spre sóre-resare. Se duse, se duse pînă ajunse într'o țeră vecină. Dar acolo, nu aveà cu ce să trăiescă. El nu se rușină de sărăcia sa. Ca să

nu steà fără trébă, se tocni ca cloban la turmele de oi ale unui preut de țără.

Moisi erà un băiet inimos și vrednic.

203. Comparațiuna crapului cu brósca.

Atât crapul cât și brósca sint animale. Pentru ce ? — Și crapul și brósca trăiesc în apă. Atât crapul cât și brósca sciū să innóte.—Și crapul și brósca pot fi mai mari și mai mici. Atât crapul cât și brósca aũ mai multe părți, *la trup*. Și crapul și brósca aũ, la cap, câte doi ochi mari și *bolbocați*, și urechi ce abia se pot vedè. Și unul și alta se nutresc cu vermușori și cu alte animale mici de apă. Și crapul și brósca se înmulțesc din óuș. Amândouă aceste animale aũ în corp, óse și sânge roș și rece. Și unul și altul se pot mânca.—Și crapul și brósca sint animale folositóre.

Deci, crapul și brósca se asemănă într'unele puncte.

Crapul trăiesce numai în apă; brósca însă póte să trăiescă și pe uscat. Crapul póte numai să innóte; dar brósca póte să și umble și să sară, pe uscat. Crapul are, în loc de piclóre, șese aripí; brósca însă, are patru piclóre.—Crapul are códă; brósca însă nu. Corpul crapului este acoperit cu solzi; iar al bróscei cu o piele golașă și bálósă.—Crapul n'are glas; brósca are glas destul de puternic.—Crapul are, în corp, mai multe óse decât brósca. De la crap se mânacă tóte părțile corpului până și icrele sale; de la brósca însă—numai părțile din-dărăt.—Crapul este un animal mult mai căutat și mai folositor decât brósca.

Deci, crapul și brósca se și deosibesc într'unele puncte.

Crapul și brósca se asemănă într'unele puncte; iar într'alte puncte, se deosebesc.

Tóte animalele, cari, ca și crapul, aũ în corpul lor óse și sânge roș, dar rece și, cari pot să trăiescă

numai în apă, se chîemă pesci. Tóte animalele, cari, ca și brósca, aũ în corpul lor óse și sânge roș, dar rece și, pot să trăiescă și pe uscat și în apă, se chîemă amfibii.

Care dintre animale se numesc sugétóre ? Care sînt păsəri ? Care sînt pesci ?—Care sînt amfibii ?

204. Petru Rareș-Domn.

Petru Majă, deșteptându-se din somn, vèdù cum cu adevărat

«Pe colnice și pe cóste
Se cobóră-o mândră óste

Cu trei steaguri de oștenț
Și trei care de curtenț».

Și apropiindu-se de carele cu pesce, ale lui Petru-Majă, ast-fel vorbesce, cel mai de frunte boier, către Petru :

— «*Petre-Majă 'ntru mulți ani !
Noi, curtenț și căpitaniț,
Fost-am fost trimișț cu bine
Din Sucéva către Tine,
Ca să-ți dîcem ție așa :
Să trăiesci, Măria-Ta !—
Petru dîce :— «Bunț sosîț !
Pace, voîț, soțț iubiț !—*

Înainte de a plecà însă, Petre Majă, acuma *Domn al Țeriș*, nu 'și ullă de argațîi sêi ; deci el îi chîemă și le dîse :

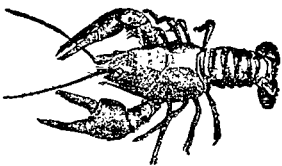
— «*Iară voi, ce-ați slujit mie,
Fețiț mei de argăție...
Luați tot ce este al meu !—
Așa-i dreptul, așa vrêu !—
— «Apoi mândru învestmîntat*

*Pe un cal șarg încălecat
Plécă vesel la Domnie...
Fericită calea-i fie !
Căci pe dînsul Dumneđeu
L'a pus drept la locul sêu !*

Ca Domn, Petru Majă, s'a numit «Rareș» după numele mamei sale și a domnit, cu cinste și cu mărire, preste țera Moldovei, timp de 19 ani.

205. Racul.

Mare neînțelegere se făcuse, într'o ȃi la școlă, între doi conșcolari. Unul, Costică, era un băiet născut și crescut în oraș. Cela-lalt, Tudorel, era de la țără. Satul lui, eră pe malul Dunării. Acolo toți locuitorii sînt dedați cu pescuitul. Costică își inchipuiă că el scie orî-ce mai bine decăt țeranul de Tudorel.

Cérta lor, de astă-dată, era despre *raci*. Tudorel ținea una și bună. El ȃicea că racii când îi scóte din apă, aũ o cójă négră-verđuie. Costică rídeă cu hohote de fața négră a racilor lui Tudorel. «Unde s'aũ mai pomenit», — ȃicea el, — «raci care să nu fie roșii ? Noi, acasă, de câte orî am mán-cat raci fripți, raci fierți, raci gătiți în tóte chipurile. Apoi nicî unul din acei raci n'a fost alt-fel la fața decăt roșu». «De, Costică», — rěspunse Tudorel mai liniștit, — «se vede că tu nu cunoscî bine racii. Dacă vréi să scii cum sînt racii, ia ascultă la mine ! Adevěrat, racul este, preste tot trupul, îmbrăcat într'o cójă tare, négră-verđuie. El este dela 1 pánă la 1½ decimetri de lung. Racul se cunósce pe dată, după *fórfecele* sale. La trupul racului se vede capul, pĕptul, códa și piclórele. Gátul îi lipsesce. Capul racului este ascuțit la gură, ca un spin. Ceî doi ochi sînt mari. La gură are două mustăți mari și patru mai micî. Cu mustățile acestea, racul pipăie. Pĕptul racului este îmbrăcat în cincî inele. Din fie-care inel, ies câte 2 piclóre. Cele 2 piclóre dinainte sînt cu mult mai mari decăt cele-lalte. Ele aũ, la capăt, nisce labe gróse ce se deschid ca *fórfecele*. Cu *fórfecele*, racul póte prinde și pișca; cu ele își

taie prada sa, ca și un meșter croitor. Coda îi este mai în-gustă decât pieptul. Cu coda se ajută racul la înodat. Pe uscat îi vine cu greu, pentru că, cum lovesce pământul cu coda, umbletul lui e d'andaratele.

Racul trăiesce mai mult în țărături și în apele noastre. El să hrănescă cu plante, cu animale de apă și cu mortăciuni, după care iese numai noaptea. Diua șade în gaura sa. Racii se pră-sesc din ouă, și pot trăi până la 20 de ani. Racii se mănâncă fierți și fripți, gătiți în deosebite chipuri. «Iată Costică, cum sînt racii!» încheie Tudorel.

«Bine că ai știut și tu atîta! răspunse în bătăile de joc, Costică; — «dar asta nu e vre-o știință mare! *Cu un rac, tot sărac!*»!

În mare trăiesc nisele raci mari, cât găinele. Acelora le dic *stucojă*.

Pentru cîja cea virtosă de pe trup, racii se cheamă că sînt animale *cojose* sau *crustacee*. Racii au sînge *alb și rece*.

În ce sîmînă racii cu pescii?

206. Racul și Vulpea.

Un rac ieșise, din gîrlă, la mal pe ierbă verde. El voi să trecă, pe uscat, până la balta de alături. Acolo scia el că sînt melci și peștișori mulți. Chiar atunci, iată că vine și o vulpe pe malul gîrlei. Vulpea, șirătă cum e, se uită la rac cum se trudea el la umblet. — «Jupân Race!» — îi dîse ea zîbind, — «ai obosit, se vede, de mult ce ai alergat pe cîmp! De ce n'oi apuci d'andărătele? Pote că-ți merge mai iute!» — Dar, racul care nu era prost, răspunse și el: — «Cine ți-a spus Cucónă Vulpe, că eu nu știu să umblu drept și repede? Dacă ne-am lua la întrecere, eu m'aș prinde că am să te rămîi!» — «Mult aș da să ved minunea asta, Jupân Race!» — dîse vulpea. — «Uite, eu țiu prinsorea, și puțu la mijloc 25 de melci.»

— «Frumos!» — țise racul, care își lăcuse o chibzuélă în cap. — «Până unde vréi să alergăm?» îl mai întrebă vulpea. — «D'aci până în Brăila? ori d'aci până la Iași? Spune, eă nu mă daă în lătură» — «Ce să perdem atăta vreme, Cucónă Vulpe?» răspunse racul, «ia să mergem într'o fugă d'aci până la copaciul cela, în marginea bălții cea d'acolo. Cine o ajunge mai întâi, să ia melcii. Dar dumnea-ta, ca o cucónă ce ești, trebuie să apuci înainte! Eă, ca un mai mic, o să staă la spatele dumatăle. Și, când voiă țice: Haide, dumné-ta s'o rupă la fugă. Mi-că te-oă ajunge». — «Fie și așa!» țise vulpea...

Racul rămase în urmă. Și, cu fórfecele dela picăorele sale, se acăță binișor... de cōda vulpii. Apoi strigă: — «Haide». Atunci vulpea o zbughi ca o săgétă. Fugeă de sfârăia pămîntul sub ea; fugă de nu-ă vedeă urma. Pedată ajunse la copaciul dela baltă. Acolo se întorse repede ca să vadă pe unde va fi rămas racul în urmă'i. Dar; răcușorul nostru se desprinse frumos de pe cōdă și strigă îndată: — «Hei! bine veniși cucónă Vulpe! Eă de mult te aștept sub copaciă. Acum ado încōce, rogu-te, melcii și rămăi sănătōsă!» — Țicând așa, el înhăță melcii și svic! alunecă în apă... Vulpea rămase cu inima friptă. Se găsise un rac ca s'o înșele și pe dinsa!

*Omul cel mai iscusit
une-ori e păcălit.*

207. Copila și fluturelul.

— «Fluturel cu mândre aripî,
 Cu trup ușurel,
 Ce tot sborî din flóre 'n flóre
 Și nu stai nițel ?

— «Stăi, mă rog, și te opresce
 Din lungul tău drum,
 Și cu mine dălcî clipe
 Măi petrecî acum :

— «Haîd'să-ți arăt colé 'ncasă
 Nisce jucării !
 Haîd' că mama mea drăguță
 Bine te-a primi.

— «Haîd' că iață se repede
 Uricîosul vînt.
 Și el pôte să te-arunce
 Rău, jos la pămînt !»

208. Tufişul înflăcărat.

Moisi păscea oile pe un munte înalt şi pustiū, care se chîemă muntele *Horeb*. In acel loc deşert, el trăia singur singurel. Dar nici frică, nici urît nu-î eră luî, căci mereū la Dumneḑeu se gândeă, şi în mintea sa se tot chibzuiă cum să scape pe fraḑii săi ovrei, din robia Egiptului.

Intr'o ḑi, departe, pe înălḑimea muntelui, zări el un foc. Se duse într'acolo, se apropiă şi vḑḑu un *tufiş* care ardeă încins în flacări. Stătū Moisi pe loc. Se uită şi se miră cine să fi aprins focul pe acel munte, cu totul pustiū. Dar de-odată, un glas tare ieşi din vilvórea aceluî jaratic. Glasul il chîemă şi 'î vorbi aşa :

— «Moisi! Moisi!... *Eū sînt Domnul Dumneḑeu tḑu*, Domnul lui Avraam, lui Issac şi lui Iacob.... Vḑḑut'am chinurile grele ce pătinesce, în ḑera Egiptului, poporul lui Israil... Milă mi-s'a făcut de dînsul... M'am îndurat de el şi am hotărît din acele grele chinuri, să'l scap!... «Lasă dar tu, şi du-mi-te la Faraon, din partea mea. Cere-î ca să dea drumul Evreilor din ḑera Egiptului. Mergi! De tine voḑu îngriji eū!»

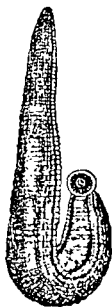
Moisi se închină şi ascultă porunca lui Dumneḑeu. Se sculă îndată şi se porni fără grijă şi fără frică, drept la Faraon, în ḑera Egiptului, de unde el fugise.

In inima sa, Moisi simḑeă că Dumneḑeu e cu dînsul şi că, la tóte, Dumneḑeu îi va ajuta.

209. Lipitorile.

Mărióra erà o fetiță bună și drăgălașă. Ea, din tot sufletul, și iubea pe măiculița sa.

Odată se întâmplă că mama Măriórei să cadă greu bolnavă. O apucase pe drum o ploie rece. Din acesta prinsese un junghiú care îi oprea mai cu totul răsufllarea. Biéta femeie gemea și nici că mai putea să vorbescă, de dureri. Mărióra nu se mișcă delà patul bolnavei. Ei îi se rupea inima, vedându-o cum suferă. Lacrimile îi curgeau șiroiú din ochi. Mama Măriórei erà în primejdie de mórte. Rudele bolnavei chemarã un doctor delà un spital din apropiere. Doctorul aduse cu sine un borcãnel de sticlã cu apă, în care se vedeaú nisce rime urite și scãrbóse, scurte, gróse și negre, lãrã piclóre și cu mai multe inele pe trup. Doctorul le luã cu mâna, una câte una și puse, 20 dintr'însele, d'adrechtul pe pïlea bolnavei, la locul unde simțea junghiul. Mărióra începu să tremure de fricã, îndată ce vedú acele grețóse lighióne pe trupul mamei sale iubite.

Lighiónele, pe tot minutul, se umflau. Inelușile verđi-închise și lucióse ale trupului lor se îngroșau și se pëtaú cu dungí roșii. Apoi una, câte una, se deslipeau de sine și cădeaú jos, lãsând pe pïlea bolnavei câte o gaurã din care curgea sânge. Când tóte lighiónele picarã de pe pïle, doctorul spãlã ránile bolnavei cu un burete muíat în apă caldã și le astupã cu bumbac pãrlit la foc. . . . Bolnava se deștéptã, ușuratã de durerile ce suferise. — «Sã mulțumim lui D-deú, dragã Măriórá!» dișe mama, — «mã simt mai bine. . . Biétele lipitori mã-au scãpat viața. Ele mã-au supt tot sângele cel rëu, ce se grãmãdise sub cóstã și care mã înneacă! De n'ar fi fost lipitorile acestea, tu, drăguțã, rëmãneaí fãrã mamã. Eú așí fi murit!»

Acum Mărióra plãngeã de bucurie. Ea se împãcase de tot cu lighiónele cele urite. Doctorul îi povesti că și lipitorile sint animale, ce trăiesc în bãlți și numai în apă stãtãtóre; că ele

umblă târindu-se prin nămol și sgârcindu-și trupul ; că ele se hrănesc, implantându-și dințișorii în pielea animalelor de tot felul ce găsesc în apă, cărora le sug sângele. În sfârșit îi spuse că lipitorile se nasc din oușore. Mai pe urmă, doctorul, ca să goléscă de sânge lipitorile cădute de la bolnavă, le presară trupul cu sare. Atunci lipitorile începu ă să se svircoléscă și sângele ce l'au fost supt de la bolnavă, țişneă dintr'însele.

Lipitorile *sint animale folositoare*. Lipitorile sint de neamul *vermilor*, ca : *rîma* și *limbricul*, care trăiesce în mațul cel subțire al copiilor.

In ce séménă lipitorea cu șérpele ?

Lipitorile, racii și pescii trăiesc numai în apă. Bróscele și șerpii pot trăi și pe uscat și în apă. Care animale pot trăi numai pe uscat ?

210. Mateiŭ-Vodă și Vasile Lupul.

Mateiŭ Vodă a domnit 23 de ani preste Munteni. El eră un domn fórte înțelept, drept, blând și milostiv, dar și viléz la rézboiŭ. Multe și bune lucruri a făcut.

el pentru țeră. De aceea supușit s'ei îl iubea și îl cinstea mult.

Pe când domniă, în Țera Românească, Mateiș Vodă, în Moldova stăpâniă *Vasile Lupul*. Și Vasile Lupul eră un bărbat deștept la minte, vitéz la războite; dar eră și iute la mânie și lacom din cale-afară la domnie.

Vasile Lupul voia să supuie și Țera Românească, unde eră Domn bunul Mateiș-Vodă. De glaba aș fost toate încercările de împăcare din partea lui Mateiș. Acesta îi dicea:

*«Lupule, Moldova ta
Soră-ți cu Muntenia!
Iar noi amândoi bărbați
Vrednici fire-ar să fim frați
Prin domnia țărilor,
Țărilor surorilor.
Și ca frați cu drept ar fi
Amândoi a ne uni
Și împreună a zdrobi
Pe dușmanii țărilor,
Țărilor surorilor!»*

Vasile Lupul însă nu ascultă și plecă cu oștirii împotriva lui Mateiș-Vodă.

Dar Dumnezeu a pedepsit pe Vasile Lupul că a fost biruit cu totul de oștile lui Mateiș-Vodă; ba mai pe urmă a fost izgonit chiar și din Moldova și, după multe neajunsuri și primejdii, a murit ca un nenorocit prin țeri străine.

*Cine cum păcătuiesce
Prin acea se pedepsește.*

Pe Mateiș-Vodă Dumnezeu l'a învrednicit să trăiescă

până la adâncă bătrînețe. El a zidit multe biserici, școli, tipografii și spitale pentru căutarea bolnavilor.

La mórtea sa a fost plâns de către țera întrégă ca un adevărat părinte al poporului.

211. Orașul verde.

Eă sciă un frumos oraș,
Unde-ı verde orı-ce locaș!
Case 's multe, mari și mici.
Bun venit ești undă picı!

Drumuri sint câte voiesci,
Und' te 'ntorci, tot căi găsesci.
Poți să mergi drept 'orı pıeziș,
Nu-ți stă nime'n curmeziș.

Orı-ce colț și orı-ce loc
Are-o flóre și-un boboc.
Tot pavagiul, e, pe pod,
Móle, verde, fără glod.

Popor este numeros
Și trăiesce norocos.
Căci ıi place a cântă
Fieș-care 'n casa sa.

Tot poporu-ı mititel,
— Număi păserele 'n el! —
Căci, orașul cel frumos
Pórtă nume: *Crîny frunzos!*

212. Pedepsele Egiptului.

Moisi se duse d'a dreptul în Egipt și spuse lui Faraon porunca lui D-đeū. Dar Faraon nu voi s'o țină în seamă. El răspunse așa lui Moisi: — «De Dumneđeul tđu, eū nu voiū să sciū!.. Evreii, frații tđu, sînt robii noștri. Noi nu le dăm drumul să plece. Avem aici trebuința de munca lor... Piel din fața mea!»

Moisi plecă. Atunci D-đeū hotări să pedepsescă aspru pe Faraon și pe Egipteni.

Cu *dece feluri de rele* îi lovi pe rînd. Mai întai, tóte *apele* din Egipt se prefăcură în sînge. Pescii periră și o dróte de *brósce* scârbóse năpădiră în casele Egiptenilor.

Apoi, aerul se umplu de tot felul de *musce* veninóse: unele se puneau pe vite și vitele mureau de ciumă; altele pișcau pe ómeni și trupul ómenilor se beșică cu bube și cu rănii.

După aceea, o *grindină* ne mai pomenită, bătú holdele și le prăpădi. *Trăsnete* grozave cădură pe copaci și pe case, și pe tóte le arseră. După acésta, verdéța ce mai rămăsese pe cîmp, nori de *locuste* o mistuiră.

În urmă, sórele se întunecă și *beznă* se făcu pretutindenii.

În sfârșit, Dumneđeū porunci ca, într'o singură nópte, să *mórá* în fie-care casă a Egiptenilor, bătétul cel mai mare și cel mai cu minte. Printre acei băieți, muri și fiul prea iubit al regelui Faraon.

Atunci regele și Egipteni se îngroziră de atâtea rele. Insuș Faraon chîemă îndată pe Moisi și dișe să iésă.

cât mai curînd afară din Egipt, el și cu toți Evreii și Egipteni dăruiră chiar pe Evreii cu vase de aur și cu toate ce le trebuia lor în cale, numai ca dinșii să se pornescă mai de grabă. Egiptenii sciau bine acum că numai ast-fel vor scăpa de urgia lui D-zeu.

213. Organizarea comunei.

Locuitorii din orî-ce comună trebuie să trăiescă împreună în bună înțelegere și în pace. Ei trebuie să păstreze buna rinduélă. Dar, în comune sînt și ómenii gálăgioși și certăreți. Aceștia, întocmai ca băieții cei nebunatici, se cértă, ba se și bat. Acestor ómenii nu le place buna rinduélă. Pentru ca toate trebile în sat și în orî-ce comună să mERGă bine, dintre ómenii cei mai de omenie și mai cuminte, sátenii aleg un *primar* și mai mulți *consilierii*, cari împreună chipzuiesc ceea ce-i de folos pentru totă obștea. Primarul cu consilierii împreună formEază *consiliul comunal*. Consiliul comunal se adună și lucrează în *casa comunală* sau *la primărie*. Unul dintre consilierii scrie sau *notEază*, în nisce foi de hârtie, tot ce hotăresce consiliul comunal. Foile în cari scrie *notarul* se numesc *proces-verbale*. Alt consilier adună dela ómenii *birurile* sau dările. Consilierul acela se chEimă *perceptor*. Cu dările ce le adună perceptorul se plătescE pentru șosele, pentru poduri și pentru alte trebuințe ale comunei. Când primarul este împedicat în slujba sa, atunci îi ține locul *ajutorul de primar*, care și el este tot dintre consilierii. Dacă se ivesc certuri între locuitorii, primarul, *cu doi jurați*, aleși de obște, judecă și hotăresc pricinele, care sînt pentru daraverii mai mici de 50 de lei. Ei sfătuiesc tot-d'auna pe cei certați să se împace și să nu se judece mai departe, că-I *mai bună o pace strîmbă de cât o judecată dréptă*.

Și când se nasce, când se căsătorește și când móre cine-va,

tot primarul face hârtiile saŭ *înscrişurile* cuvenite. Hârtiile acelea se numesc *acte ale stării civile*.

În sat mai sînt și *milițienii*. Milițienii fac *straja* saŭ *garda* satului. Capul gârđii sătesci se chîemă *șef de gardă* saŭ de *garnizónă*. Apoi în unele sate mai mari sînt și soldați ce le ăice *jandarmi*.

Pentru buna rinduélă a bisericii și a slujbelor sfinte, în fie-care sat se află unul saŭ mai mulți *preuți* și *cântăreți*.

Satul ce are primărie, se chîemă *comună rurală*. Cătunele, mai multe împreună, alcătuesc o *singură comună rurală* cu un singur primar și o singură primărie. Primăria se află în cătunul cel ce este la *mijloc* saŭ în *centrul* celor-lalte cătune.

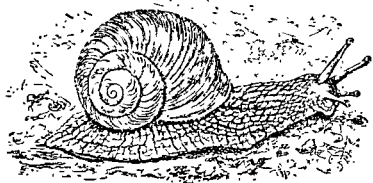
De preuți și de primar
De perceptor și de notar

Să ascultți și să-ı cinstesci
De vreı bine să trăesci!

„*Maı bună-ı o pace strîmbă de căt o judecată dréptă*“

214. Melcul.

Ce mai animal pöte fi și melcul! Și totuși și melcul este animal! Melciı sînt de mărımı deosebite. La corpul melcului vedem două părți mai de frunte: o *căscioră tare* și o parte *möle*. Căsciora este învirită ca un colac plin. Căsciora este de colöre alburie cu dungı negriciose. Partea cea möle este trupul melcului. Acesta se pöte vedé numai după o ploită căldicică. Trupul melcului este tot-d'auna bălos și spumos. La

cap îi veđi cele patru cornițe möi. Doué cornițe sînt mai mari și două mai mici. Când vreı să atingi cornițele melcul și le trage ıute înapoi, în ghiócă. Melcul are două ochișori, aședați în vir-

ful a două cornițe. Când vede melcul că nu'l supără nimeni, plécă la drum. Incetinel, cu căsuța la spinare, melcul se tă-

resce pe ierburî și pe florî. Ba el sã urcã și pe vițã și pe pomî, pânã dã de frunze verđî și fragede pe care le róde cu doi dințișori, ce-î are în gurã. Ast-fel melcul stri-ã plantele tinere.

Melcii se înmulțesc din oușe. Oușele le pun ei pe ierbã, unde le clocesce cãldura sórelui. Din oușe ies melcișori, ce sémená cu părinții lor. Iérna, melcul intrã dã tot în ghióca lui. Acolo dórme el pânã primãvara. Ca sã nu-î fie fríg. își astupã gura saũ feréstra cãsuții sale cu un oblon de cójã tare, ce și-o face el din balele sale.

Uniî óneni mánãncã carnea melcilor fierți și gîtiți. Cu tóte acestea, melcul este un animal mai mult stricãtor de cât folositor.

— «Ah! ce încet! Ah! ce încet, se mișcã melcul mamã!
D'ar fi și dinsul mai șiret, ar sãri pași d'o palmã!
Ah! ce domol! Ah! ce domol, se plimbã melcu'n vițã!
În locul lui, așî dã tîrcol bo'tiț din grãdinițã!»
Așa vorbi o-datã un bãiețel cãtre mamã-sa. Dar acésta îi rãspunse așa:?

— «Bãiete, nu veți tu cã el își duce tótã casa?
Se mutã cu cãțel, purcel, cu patul și cu masa?
D'ar fi sã umbli tu așa, purtãndu-ți odãița,
Mě prinđ cã nici nu te-ai mișcã și-ai cãscã gurița!...
Dar bîetul melc încetinel lucrézã, nu de géba.
Și bine se gãndesce el cã: *Graba stricã tréba!*»

* * *

215. Ghicitóre.

Měntãl'niî cu'n dobitoc
Córne aveà!
Boũ nu erà.
Samar aveà!

Măgar nu erà.
În copaciũ se suiã
Dar picióre nu aveà!
Ghicî ghicitóreã mea

Ce e?

216. Sobiesky și Plăeșii.

Sint 209 de anî, și mai bine, de când un rege polon, cu numele *Sobiesky*, se întorcea prin Moldova, din răboiul ce 'l perduse cu Turcii. El avea cu sine câți-va ofițeri și oștirea ce-l rămăsese din bătălia cu Turcii. În drumul lor, Polonii se apropiară de *Cetatea Neamțului*, care se află pe sprîncena unui deal. «Ce este acésta?»—întrebă Sobiesky pe tovarășii săi. —«Cu bună seamă, vre-un cuib de al Moldovenilor!»—îi răspunse un ofițer de al lui. «Așa! Să mergem dar, să batem și să luăm cetatea, ca să nu ne întorcem acasă fără de nici o ispravă!» «Eû așaî ȃice să lăsăm în pace cetatea acésta»,—îi ȃise un general de al săi»—și să ne urmăm drumul înainte, căci n'avem tunuri de bătut cetăți!» —«N'avem tunuri? Vom luà-o dar cu mâinile!» răspunse regele Sobiesky, și deie poruncă să se înșire óstea către cetate.

În cetate nu eraû decât 9 Plăeși, pentru străjuire, în lipsa garnizónei, care erà dusă cu Domnul Cante-mir la Falcii unde tãbãrise armata turcésã. Cei 9 Plăeși, vedënd cã o oștire dușmană vine să între în cetate, închid porțile și se gãtesc de apãrare. Se începe lupta. Tunurile Polonilor aședate pe scaun de lemn, încep să batã necontenit cetatea. Dar și Plăeșii răspund cu glónțe, care nu fac greș. Fiesce-care împușcatură dobórá câte un dușman, și mai ales din ofițeri, asupra cãrora țintesc Plăeșii.

Patru ȃile se luptarã vitejii Plăeși, 9 în contra a miî de Leși. Trei din Plăeși, fură uciși; dar din Polonesi

cădură preste 50. Sobiesky se puse pe gânduri. Acum îi părea rău că n'ascultase pe generalul său care îi spusese, să-și vadă de drum. Dar *el intrase în horă*, trebuia să jöce!

217. Articolul.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: Un codru des nu prea luminos.	Eü am trecut prin codrul cel des.
Codri mulți n'a vădüt.	Codrii cei mari sînt întunecoși.
Vădui un plugar arînd.	Plugarul ară cu 4 boi.
Un iepure fugi din arătură.	Iepurele fugea de nu-l vedeai.
Să prinđi iepurii nu-i lucru ușor.	Iepurii sînt animale fricöse.
Căruî fel de om îi dîcem noi vulpe?	Vulpea este șirétă.
Iérna, multe vulpi umblă pe câmp.	Vulpile sînt șirete.
In munți nu prea veđi drum bun.	Pe drumul bun ușor umbli.

Regule: 1) *In substantivul codru-1, adaosul l îi hotăresce mai de apröpe înțelesul. Tot asemenea în substantivul iepure-le, adaosul le îi hotăresce mai de apröpe înțelesul... Pärticelele de cuvînt, care se adaog în urma substantive-lor ca să le hotărescă înțelesul, se chîemă articole, ar-ti-co-le. D. e. In substantivul codru-1, adaosul l este articol. Pentru ce?*

2) *Substantivele cu articol, se chîemă că sînt*

articulate; iar substantivele fără articol se cheamă că sînt nearticulate.

3) Articolele sînt : l, le, la numărul singular și i la plural,— pentru substantivele de gen masculin; a la numărul singular și le la numărul plural, pentru substantivele de gen feminin.

4) Și articolele sînt părți de cuvîntare! Ce părți de cuvîntare mai cunoscî?

Teme : Din bucata de citire «Melcul» vei alege toate substantivele cu articole și le vei scrie în caiet, pe două colóne : pe o colónă pe cele masculine, și pe a doua pe cele feminine.

Lucrarea o vei face după acest model :
Substantivul cu articolele în bucata de citire «Melcul» sînt următoarele :

<i>Masculine :</i>	<i>Feminine :</i>
Melcul	Căscătora
melci	partea
.

218. Serbarea Pascilor.

Moisi duse Evreilor veste bună. Le spuse că Faraon le dă voie } să se întorcă în pămîntul făgăduit strămoșilor lor. Atunci Evreii se gătiră să plece, cu toate neamurile și cu toate turmele lor. Mare veselie eră pe dinșil. Toți mulțumeau lui Dumnezeu că Ț-a scăpat din robia Egiptului. Toți laudau și pe Moisi.

Moisi îi povăţui să facă îndată o sărbătoare mare. Acea sărbătoare o numiră *Pascile*, care va să dică *Eşirea din Robie*. Fie-care familie de Evreū *înjunghiă un miel ca să 'l mănânce cu veselie*, de *Pasci*. Fie-care îşi făcù în pripă pâine fără aluat, adică *azimă*, ca să aibă demâncare şi pe drum. De atunci a rămas, până şi acum, la Evrei — ba şi la noi, la Crescini, obiceiul de a ţine *odată pe an sărbătorile Pascilor*. Sărbătorea Pascilor aduce aminte Evreilor despre scăparea lor din robia Egiptului.

Când Evreii ieşiră din Egipt, Moisi voiă să-î ducă înapoi în pământul Canaan. Dar ca să ajungă până acolo, trebuiau să trecă prin locuri uscate şi deşerte, fără drumuri. Negreşit că Evreii s'ar fi rătăcit într'acele locuri pustii. Dar Dumnezeu le purtă de grijă. El le însemnă calea. Diua, pe arşiţa sórelui, Evreii umblău după urma *unuî nor* care, ca un stâlp de fum, îi umbră. Nóptea, când căldura se mai potolă, tot acel nor se luminează; după dinsul Evreii mergeau pe récóre. Ast-fel sosiră ei într'o ȕi, pe malurile unei ape mari. Eră o apă, la faţă cam *roşcată*, ce se chîemă *Marea Roşie*. Pe ţermurile Mării Roşii, Evreii se opriră. Acolo stătea ei trişii şi abătuţişi se gândiauş cum aveauş să trecă, fără luntri, fără corăbiil. Dar Dumnezeu nu-î lăsă să piéră. El avea să-î trecă şi dincolo de Marea Roşie.

219. Albinele.

Când intri vara într'o grădină, unde sînt florî multe, cu miros plăcut, trebuie să te feresci de albine. Albinele sbóră

și bázăie în jurul florilor. Pe urmă se aședă și staă mult pe dinsele, par'că acolo ar căută ceva. Dacă te duci și privești, în linisce pe o albină, fără s'o superi, poți să veđi cum este ea. Albina are trupul împărțit în trei părți: *Capul*, la care are două cornițe, ochii și botișorul ca o trombiță; *păptul*, care e format din trei inele, din cari plécă cele șese piciorușe përoșe și cele patru arăpïore; *pântecele* care are mai multe inele. În cödă are albina un *ac* sau *ghimpe* veninos. Colórea albinelor este gălbuie-închisă.

Albinele trăesc mai multe împreună, în *stup*. Albinelor dintr'un stup li se dïce și un *roiū* de albine. În fie-care roiū se află trei feluri de albine: *Albinele lucrătore*, *matca* și *trîntoriū*.

Albinle lucrătore sînt acele ce le vedem dïta, sburând prin grădină și pe câmpuri cu flori. Ele pot să fie până la 30.000 într'un stup.

Matca este mai mare decât tóte cele-lalte albine. Ea are colóre roșcată, aripī scurte, și picïore lungī gălbuī. *Matca* este *mama* sau *regina* roiului. Numai *matca* face oúele, din care se nasc tóte cele-lalte albine. De ea ascultă și după ea să iaū tóte albinele.

Trîntoriū sînt ceva mai mari și decât *matca*. Ei, în număr dela 300 până la 1000, nu lucréză nimic, ci numai mănâncă din mierea făcută de albinele lucrătore. *Trîntoriū* n'au acel *ac* veninos, ce'l au albinele.

Albinele lucrătore, în dïle calde și frumoșe, de diminéță până séra, sbórá mereū pe flori, din care sug și fac *céra* și *mierea*. Dacă le atingī, îndită și se pun pe mână sau pe obraz și, cu acul te înțepă așa de grazav, încât locul înțepat se umflă și te dóre strașnic. Ca să te vindecī, trebuie să scoți din pïele acușorul, pe care albina l'a lăsat acolo și să spelī locul umflat, cu apă amestacată cu oțet ori cu saramură.

Albinele, cu *céra* și *mierea* ce o fac, ne aduc mare folos. Ele sînt *fórtē silitóre* la muncă.

La fel cu albina este *vespea*. Vespea se deosebesce de albină numai prin corpul mai lunguț, care la mijloc, este unit ca printr'un fir de ață. Apoi vespea are un ac mult mai lung decât albina. Vespele își fac *cuibul*, în forma unei țesături, pe care o spânzură de copaci, ori o pun în găurile pământului său în crepăturile zidurilor. Vespele se hrănesc cu pome, și cu insecte vii pe care le prind ca să le mănânce. Câte odată intră în stupul albinelor, pe care le omor și le mănâncă mierea. Vespea, mai ales pe călduri mari, urmăresce pe cel care o supără și 'l înțepă cu acul, mult mai rău decât albina.

Nu e bine să te frece unde ai fost înțepat de vespe. Vespea este o insectă *vătămatore*: De aceea oamenii o stărpesce. În ce sémână albina cu vespea ?

Albinele și vespele, pentru că au corpul împărțit în bucăți, se numesc in-sec-te. Ele n'au nici oase nici sânge roș în trupul lor.

220. Fetița și albinița.

— «Dragă albiniță, spune-mi unde sborî ?—

— «Colo'n grădiniță, pe unde sînt florî :

Roze, micșunele, frumoșii clopoței,
 Stânjini, viorele și mici ghioceli,
 Nalbe și garófe, gingașii toporași,
 Blânde vinețele, veselii cîcurași. . .
 Cum și lăcrămióre ce tot înflorese,
 Sute floricele ce mult le iubesc» !—

— «Dragă albiniță, spune-mi unde sborî

— «Colo'n grădiniță, pe unde sînt florî».

221. Viclenia lui Sobiesky.

Sobiesky credeà că se luptă cu o armată întrégă de Moldoveni. Vêdând însă că nu o scôte la capet cu voinicii, și că numai pierde pe cei mai de frunte din căpitanii sêi, el trâmite în cetate un sol să spuie că dacă Moldovenii se supun și îi deschid porțile cetăței, el n'are să le facă nici un rău.

— „*Fără porunca lui Vodă 'nu' dăm cetatea, Dómne feresce*“ ! răspunseră cu un glas cei șese Plăeși ce mai rămăseseră.

Atunci Sobiesky chîemă un scriitor moldovean să scrie o poruncă ca din partea lui Vodă—să dea cetatea. Plăeșii cređură și deschiseră porțile cetăței. Regele Sobiesky vine să vadă armata cea vitéză cu care el s'a luptat și pe care acum o biruise prin vicleșug. Când vêdù pe cei 6 Plăeși, mirat întrebă regele — «Unde sînt cei-alalți apărători ai cetății?»

— «Noùe eram cu toții, luminate craiù. Trei au cădùt în luptă, iar cei-alalți șese suntem noi, aci» !

«Cum? voi, șese, și v'ați împotrivit mie?»

— «Da, Măria Ta !

Căci cela ce se luptă pentru-a lui moșie

N'are frică 'n luptă de dușmani o mie» !

Sobiesky, plin de rușine, dede poruncă să omóre pe dată pe cei șese viteji Plăeși. Dar un general al sêu, arată regelui cu cuvinte frumoșe, că Moldovenii aceștia numai datorია ș'o făcuseră și că, în loc de mórte, póte mai vrednici ar fi de laudă și de rês-

plată. Atunci repede îi iertă, ȳic nd  i el: — «* omeni . aceştia numai datorია ş'aŭ făcut-o! ei s'a  purtat vitejesce*»!

— «*Astă- i lumea ne cunósce: Român  ice, Vil z  ice!*

222. Ursul  i albinele.

Un urs posac, morocănos, se plimb  prin p dure.  i ca't 'n sus  i ca't 'n jos, sa  miere 'n fag, sa  mure. El dă de un stejar b tr n, c'o scorbure ad nc , unde un roi  er  st p n  i se sileà la muncă.

De jos răcnesce ursul:—«Hei albine, s'aveţi scire c'a  voştri faguri s nt ai mei! Nu 'ncepe 'mpotrivire! Vedeţi, c t s nt de mare e   i voi c t de micuţe!... Haid!.. aduceţi-mi mierea,  e , că vă fac f rimuţe!»

Dar roiul sus tot b z ia  i n'aduce  nimica.

 i ursul jos tot mormăia, cre nd că le-a'ncins frica.

Stătu ursoiul, c t stătu, nimic insă nu-i vine.

El strig :—«Stăi, ca să veţi tu, netrebnic roi  d'albine, cum am să-ţi ia , cu botul meu, p n'la un pic de miere».

 i ursul, c t er  de gre , se scol  in picior   i, hiţa! hiţa! p n  sus la scorbure se urcă:—«Acum pe voi laba am pus de  i mi-aţi dat de furcă!... In grab  daţi mierea, că vă sting! Nu-i vorbă de c rmel !» —  i botul ursului n t ng in roi . dete năvală. Albinele, tot b z ind, se pun să-l inţepe  i, bie-tul urs, tot mormăind nu scie cum să scape. Pe bot, in n r   i prin urechi albinele s'aşed . Ca sute  i ca mii de strechi il impung  i il lucr z . . El din copaci  s'arunc  jos, cu albinele pe dînsul  i, fuge, fuge ruşinos, de'l podidesce pl nsul. Albinele, in al lor grai , rid b z ing mai tare  i duc pe ursul cu alai   ic ndu-i:—«Mult eşti mare! Păcat că-ţi este capul bleg. Să cugeţi nu-ţi prea place, căci cine e la minte intreg, pe alţii ii lasă'n pace!»

223. Timpul de față.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: Un urs se *plimbă* prin pădure. — El *cată* în jos. — Ursul *dă* de un stejar. — De jos *răcnesce* ursul. — Să *aveți scire*, albine! Fa-guriil *sînt* ai mei. — Haidi! *aduceți*'mî mie mierea!

Regule: 1) *Ce fel de părți de cuvîntare sînt verbele: plimbă, cată, dă, răcnesce, aveți, sînt, aduceți?*
2) *Verbele: cată, dă, răcnesce... arată că ființele despre care se vorbesce, fac lucrarea acuma, în timpul de față.*

3) *În timpul de față verbul pôte să arăte lucrarea tutulor persónelor din vorbire, așa:*

<i>Aduc</i>		<i>Aduce</i>		<i>Mă plimb</i>		<i>Ne plimbăm</i>
<i>aducî</i>		<i>aduceți</i>		<i>te plimbî</i>		<i>vê plimbați</i>
<i>aduce</i>		<i>aduc</i>		<i>se plimbă</i>		<i>se plimbă</i>

4) *Verbul se cbîemă că stă la timpul de față când arată că lucrarea se face acuma. d. e. aduceți-mî acuma mierea!*

Teme: 1) Din bucata de cetire «Ursul și albinele» veî scrie tóte *verbele de la timpul de față* împreună cu subiectele lor!

2) Veî sci și cele-lalte verbe din acea bucată!

3) La verbele: *cred, mē arunc* veî arăta lucrarea tutulor persónelor din vorbire în timpul de față.

224. Gândacul său vermele de mătasă.

Printre ființele cele mai minunate ce-a făcut bunul Dumnezeu, pe pământ, este, negreșit, *gândacul de mătasă*: El se numește așa dela mătasea, ce o face dinsul. Este minunat gândacul de mătasă, pentru că el, cât trăiește, își schimbă, fel și chip, și forma și făptura.

Gândacul de mătasă, la început, sémână la făptură, cu un

verme gros, a) ce are corpul lungăreț, môle și format din mai multe inele. Gândacul la colóre, este castaniú-închis, cu capul negru. El are ochi și o gură ageră. Vermele său *larva* acésta trăiește 7 până în 8 săptămîni, hrănindu-se mereú cu frunze

de *dud*. Vermele, dela o vreme, începea a se arătã neliniștit, fuge încóce și încolo și numai mănâncă nimic. Mai pe urmă, scóte din sine un fir *lung, uscat de mătasă*, în care se înfășórá până ce nu se mai vede de loc. Mătasea astfel înfășurată, în forma unui ghem, se numește *gogóșă* sau *cocon*. b) Larva închisă în mătasea sa, este ca mórtă. În starea acésta, vermele se chîemă *crisalidă* sau *nimfă*. c) Dacă crisalida se ține la căldură, în timp de 2 sau 3 săptămîni, ea sparge gogóșa și iese din ea în formă de *fluture*. d) Curat și frumos, decolóre albușe, cu aripile cenușii cu vergi negre. Fluturile de mătasă, sbórá dintr'un loc în altul; *dar el nu mănâncă nimic*.

Femeúșcele fac 400 până la 500 de oușe. Din oușele acestea iese, de obiceiú, primăvara, *vermiú*, sau *gândaciú*, care se hrănesc cu frunze de dud: Decí, gândacul de mătasă, cât trăiește, este și *verme* și *gogóșă* și *fluture*. Apói, nu este el o făptură minunată!

Gândaciú aceștia, pentru mătasea ce o fac, se prăsesc anume în odăi svîntate, unde se nutresc numai în frunze de dud.

Gândacul de mătăasă este un animal foarte minunat, dar și foarte folositor.

Cu fluturele, ce iese din gogôșa gândacului de mătăasă, sémână fluturii ce-î vedem vara sburând prin grădinii și pe câmpuri. Sint mai multe feluri de fluturi: *fluturele alb, fluturele roșu, fluturele de varză* și alții. Larvele acestora sint vătămătoare verdețurilor. Fluturii sint ființe plăcute în stare de fluturi; dar sint ființe stricăcióse ca omide saú ca larve.

Și gândacul de mătăasă este un insect.

Albina, vespea, gândacul de mătăasă și fluturii sint insecte. Pentru ce ?

225. Trecerea Mării Roșii.

Indată după plecarea Evreilor din Egipt, relele încetaseră într'acea țără.

Dar acolo numai eră cine să muncască la zidiri și la arături. Egiptenii se deprinseseră cu trindăvia. Faraon începù a se căi că a dat drumul Evreilor. Atunci, el hotări să alerge iute după dinșii, cu óste mare. El voià să-î aducă cu d'asila înapoi. Se luă dar pe urma Evreilor. Merse cât merse, și îi ajunse tocmai pe țermurile Mării Roșii. Evreii zăriră de departe oștile lui Faraon. Atunci ei gróznic se întricoșară. Incepură să certe pe Moisi: «De ce ne-ai scos din Egipt? Acolo noi aveam bilșug de tóte. Acum Faraon s'a mâniat pe noi. El are aci să ne prăpădescă!»! Dar Moisi îi imblândi și îi îmbărbătă. El se rugă lui Dumneđeú ca să scape pe frații sêi și de sabia Egiptenilor. Dumneđeú să îndură și acum de poporul lui Israil. El dișe numai atâta lui Moisi: «*Intinde-ți, Moisi, toagagul peste apele mării*!»! Moisi ascultă. Indată

apele mării se despicară. De fie-care lature, se ridicară în sus, ca doi păreși. Prin mijlocul lor, drum de pământ se așternu pe albia mării. Un vînt cald îl sbici numai decăt. Și Evreii, cu piciorul, trecură marea pe uscat.

Faraon vedînd așa minune, să repeși și dînsul, cu óstea sa după Evrei. Dar Dumneđeũ nu-l ajută și pe dinșii. De-odată apele se închiseră la loc. Atunci, în valurile mării, se innecară și Faraon și tótă óstea lui.

Evreii erau trecuți pe cela-lalt mal. Dumneđeũ printr'o minune îi scăpase.

226. Locusta și greerele.

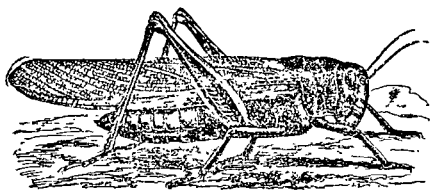
Un țeran cam cărturar, anume Vasile, se dusesese încă din faptul ȕilei ca să'și secere griul de pe cîmp. El luase cu sine și pe băiețelul său Dinu. La amédă-ȕi când sórele dogorià mai tare, secerătorul se aședă, cu copilul său, la umbra unui copaciũ din apropiere ca să se odihnescă puțin. Abia se aședaseră jos pe ierbă, când deodată sări în póla cãmășii lui Dinu un gîndac verđuiũ. Băiețelul puse iute mîna și 'l prinse.

— «Uite, tată dragă, ce să fie gîngania asta, care face nisce săriturĩ ca un ogar?»

— «Ce să fie, Dinule», — rĂsponse tatăl, — «o locustă.

Uită-te bine la dinsa !...

Veđi, locusta acésta este și ea un animal. Locusta are un *cap* întors drept în jos și cu córne. Pieptul îi este format din trei inele iar pîntecele din 8 pînă

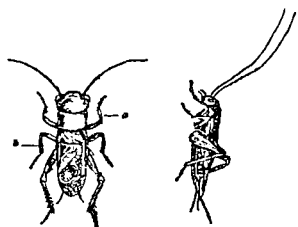
la 10 inele. Pe spate are patru aripóre. Locusta, precum veđi are șese picóre, dintre care cele două dindărăt mai lungi și bune de sărit. Locusta pune oușele sale în pămînt sau pe plante

Apoi, primăvara, îndată ce s'a încălzit puțin, ies din ouă micile locuste, care, la început nu sémănă cu părinții lor. Locusta mănâncă aprópe tot felul de plante verđi.

Locustele sînt de maí multe soiuri. Sînt un fel de locuste *călătóre*, care vin la noi din spre *résărit* în pâlcuri așa de mari și gróse, încât întunecă și razele sórelui. Unde se aședă aceste locuste, acoper pămîntul preste tot și rod tótă verdéța: și sémnăturí și iérbă și frunză. După ele locul rémâne gol și deșert.

Locustele sînt insecte fórte vătămátóre. Maí lesne se pot pustií locustele prin ploí și prin vinturí, ce le dobórá la pămînt. Atunci ómenii le adună în gropi și le ard ca să nu le molipséscă aerul.

Maí mic de cât locusta este *greerele*. Greerele are la trup aceleași părți ca și locusta. Il simți de departe prin iérbă după o ușórá *căríturá* ascuțítă. Ómenii đic că *greerul cîntă!* Când

greerele simte că e căldicel, el își saltă și își frecă aripéle de trup. Aripéle sbárnăie pe o perniță aspră ce o pórtă greerele pe pánțele și, așa se face acel sunet ce-l đic «*cántecul*» greerului.

Greerele este de două feluri: *greerele de cîmp* și *greerele de casă*. Acesta este maí mic de cât cel de cîmp și cam gálbuiú la față, pe când cel de cîmp este negriciós. Greerele de casă se incuibă în casă pe lângă vatră și pe lângă sobă, în locurile calde, unde căríte maí ales nóptea, când este liniște. La brutării, unde sînt cuptóre calde și făină multă, greerii se adună cu grămada. Pe lângă verdețurí greerii maí mănâncă și făină și pâne și altele.

Și *greerii sînt insecte vătămátóre*. Nu este adevérat că greerii aduc noroc la case.

Locusta și greerele sînt insecte vătămátóre. Pentru ce? Albina, vespea, gándacul de mătasă, fluturii, locusta și greerele sînt insecte.

227. Mihaiū Vitézul, ca Ban al Craiovei.

Mihaiū Vitézul a fost unul dintre domnii cei mai însemnați ai Țării Românești. Înainte de a fi domn, Mihaiū Vitézul guvernă numai peste o parte a Țării, ce-l dăcea *Banatul Craiovei*. Deregătoria de Ban era cea mai de frunte în țera românească, după Vodă.

Mihaiū își câștigase iubirea poporului. Acesta nu fu pe placul Domnului țerei, care atunci era Alexandru cel Rău. Fiind-că pismuia pe Mihaiū, Alexandru Vodă hotărî să-l pierdă și-l osândi la moarte. Când l-au dus să-l taie capul, cu înfățișarea lui mărță, Mihaiū privi drept în ochii calăului. Calăul se sperie, aruncă satârul și o luă la fugă. Poporul ceru atunci de la Vodă, iertarea lui Mihaiū, cea-ce și dobândi.

Mai târziu Mihaiū ajunse domn al Țării Românești.

228. Ghicitóre.

*Prin ierbă primăvara crește-o tufă respirată,
Cu frunzele crestate, și cu mici și albe flori.
Ea face-o dulce pómă, cu miros și cam roșcată.
De-î spune-o să aibi parte s'o mănâncă adese ori!*

229. Musca și țințarul.

La cămară, unde mama ține laptele, dulcețurile, pómeele și toate mâncările, ce trebuie să stea prospete la recóre, este o ferestruie veche fără geam. Pe acolo intră aerul ca să nu se strice merindele de năduf. Intr'o zi mama găsi acolo câte-va

musce, picate în lapte. Mai pe urmă mama înțelese că muscele intraseră în cămară prin ferestruia cea deschisă. Decî ea hotări să astupe ochiul ferestruii cu o bucată de zăbranic saŭ cu o sită. Mama luă cu sine, la cămară și pe fiul său Petrică, care eră de vre-o opt anișori. Petrică luând în palmă câte-va musce mórte le privi bine. Atunci vëdû că musca, la față, este aprópe cenușie, pe burtă gălbuie. Ea are corpul împărțit în trei părți: capul, pîeptul și burta. Capul este mic. La cap are doi ochi măricei. Gura are un botișor lunguieț în forma unei trimbițe, cu care ea suge hrana sa. Pe lângă gură mai are două cornițe saŭ *antene* cu care pipăie. La pîept sînt cele două aripe măricele, cu care când sbóră, sbárnăie tare. Tot la pîept sînt și cele șese picîóre përóse.

Muscele se prăsesc din óuë, ce îi dic *mușiță*. Muscele petrec prin apropierea omului. Ele sînt fórte multe și fac omului mare neplăcere și, când îl pișcă și când dau năvală în mîncările lui. De aceea omul are drept a le stărpi. Cel mai bun mijloc de a scăpa de musce este să se gonéscă în tótă ziua pe ușă și pe feréstră cu câte un ștergar. Apoi să se ție odăile ceva întunecóse pentru că la întuneric nu le prea place muscelor. Nu-î bine a pustii muscile cu hárții otrăvitoare, pentru că otrava aceea, ajungênd hárția la vre-o mîncare, o otrăvesc și pe acésta și ușor se póte pricinui mórte și omului. Sînt mai multe soiuri de musce.

De neamul muscelor ține și *țințarul*, care petrece mai ales în locurile báltóse. Țințarul pișcă saŭ înțepă gróznic pe ómenii și pe animale.

Și muscu și țințarul sînt insecte vătămătóre omului.

230. Rătăcirea prin pustii.

După-ce Evreii trecură Marea Roșie, ei mai aveaŭ încă de făcut cale lungă, ca să ajungă până la pămîntul făgăduinței.

Locurile, pe unde aveau să trecă, erau tot locuri sterpe și pustii. Cât zăriați cu ochii, pe acolo nu se vedeă alt-ceva decât numai câmpiile acoperite cu nisip galben și mărunt. Pe ici, pe colea, mai erau și nisce stânci mari de piatră, negre și netede la față. Dar nicăiri nu se iveau nici pomi, nici ierbă, nici case, nici drumuri, nici măcar fântâni, ori izvoare de apă. Totul era pustiū : sus, cerul vinet și luciū ; jos câmpul sur și pârliț !

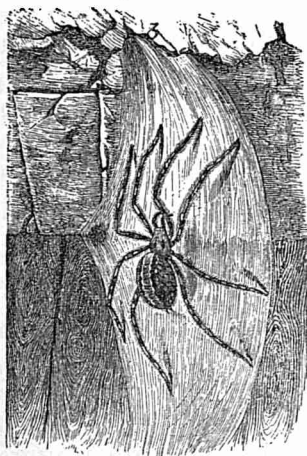
Pe acolo, sorele dogoria rău. Nicăiri nu găseați nici umbră, nici adăpost. Dar, une-ori un vînt cald suflă strașnic ; atunci, nori grozavi de nisip se ridicau în sus. Chiar și lumina sorelui se întunecă de acei nori. Bieții călători și vitele lor se aruncau cu fața la pămînt, că să nu-i orbescă și să nu-i năbușescă pulberea de nisip ferbinte.

În așa locuri de sterpicune, rălăciră multă vreme Evreii. Cu toții, unii suiți pe cămile, alții călări pe cătări și cei mai mulți pe jos, mănând turmele de oi și de capre, umblau mereu. Umblau și noapte. Umblau... și de ajuns, tot nu ajungeau. De multe ori se și întimplă, de le lipsia merinde și apă. Atunci, le era frică să nu pieră cu toții în pustiū ; să nu móră acolo, de oboselă, de fome și de sete. Atunci, începeau ieră să mustre și să blesteme pe Moisi, de ce i-a scos din țera cea bogată a Egiptului de i-a adus în locuri așa de sterpe.

Dar Moisi se ruga de Dumneșeu și Dumneșeu îndată le venia într'ajutor.

231. Paianjenul.

Dușmanul cel mai neîmpăcat al mușcilor și al țintarilor este *paianjenul*. Paianjenul nu este mai mare de cât țintarul; dar are corpul și membrele sale, toate mai puternice de cât

ale țintarului. Trupul lui este përos și este format din două bo-bițe, lipite una de alta. La cea mică se află capul și pïeptul; la cea mare se află pântecelul. De la pïeptul paianjenului se desprind patru perechi de picïóre lungi, subțiri și incovoiate. Paianjenul tórce și țese o rețea sau o pânză lată și subțire, cu fire, pe care le scóte din pântecelul lui.

Indată ce paianjenul vede că o muscă sau un țintar s'a încurcat în pânza lui, se repede asupra prădi și îi înfige în trup nisele dințișori veninoși. Prada amețesc și apoi paianjenul îi sugă tot ce este în trupul ei.

Și paianjenii sînt de mai multe soiuri și de deosebite mărimi. Paianjenul sémănă și el în cât-va cu insectele. Inșă, el nu este insect; trupul lui nu e împărțit și n'are aripi.

232. Mihaiu și Calăul.

Este ora cea când un fluturel
Scutură de rouă capu-i tinerel,
Și lăsându-și patul cel de florișóre,
Pe o rază dulce sbórá către sóre.

.

Dar Mihaiu Vitézul şede-îngenunchiat
 Şi îşi plécă capul spre a fi tăiat.
 Lângă el se vede tinëra Domniţă
 Tremurând de spaimă ca o porumbiţă.
 Printre géna-î négră a ei ochişorî
 Ard ca două stele ce lucesc sub nori.
 — «De ce plângî?» întrebă bravul cu mirare.
 «Eû mor pentru ţeră şi neatárnare.
 De aceea, dragă, să te veseleşci
 Şi cu florî cosiţa să ţi-o împletesci.
Cel-ce pentru lege, pentru ţeră móre
Îşi privesce mórtea ca o serbătóre!»
 — Plécă capul, 'î strigă palidul calău;
 Iar Mihaî întórece spre el capul său.
 Ferul se ridică... poporul şoptesce
 «Vě uitaţi!... calăul se împletecesce...
 Ferul său aruncă; cade fermecat
 Sub căutătura mândrului bărbat...»
 Cine îi sfărimă lanţurile sale
 Şi cu fală-l duce pe'nflorita cale?...
 Fetele 'ncunună përul lor cu florî.
 Tot Românul strigă de mai multe orî:
«Cel-ce pentru lege, pentru ţeră móre
Îşi privesce mórtea ca o serbătóre».

(Bolintineanu).

233. Comparaţiunea albinei şi gândacul de mătasă.

Albina are corpul împărţit în trei părţi: gândacul de mătasă asemenea. Atât albina cât şi gândacul de mătasă sint insecte.—Albina are, la piept, şes picîóre şi patru aripi; gândacul de mătasă în stare de fluture, asemenea.—Şi albina şi

gândacul de mătăasă aŭ, la pânțece, mai multe inele. — Atât albina cât și fluturele de mătăasă sbóră. — Și albina și gândacul de mătăasă se nutresc din plante. — Amândouă aceste insecte se nasc din ouă. — Atât albina cât și gândacul de mătăasă aduc mari folóse omului.

Deci, albina și gândacul de mătăasă se asemănă într'unele puncte :

Albina are, în códă, un ac veninos, cu care se apără. Gândacul de mătăasă n'are. — Albinele, trăiesc în stupul lor, ce și'l fac ele însele; gândacii de mătăasă trăiesc în odăi anume, întocmite de către ómenii. — Albina se hrănesce cu miere; gândacul de mătăasă cu frunză de dud. — Albina își caută ea hrana. Ea este un *animal fórté silitor*. Gândacul de mătăasă, ca larvă este nutrit de către ómenii. *El este trîndav*. — Gândacul de mătăasă trece prin mai multe schimbări de cât albina. Albina produce cêră și miere; gândacul-mătăasă. — Albinele, pe la noi, se vęd mai adesea; gândacii de mătăasă mai arare-orii.

Deci albina și gândacul de mătăasă se și deosebesc într'unele puncte.

Albina și vermele de mătăasă se asemănă într'unele puncte; iar într'alte puncte se deosebesc.

Tóte animalele, cari, ca și albinle și fluturii de mătăasă, aŭ corpul împărțit în trei părți, n'aŭ ósc, nici sânge roș într'însul, dar aŭ șese saŭ mai multe pițóre, se numesc insecte. — Unele insecte aŭ aripí. Acelea se numesc insecte aripate; iar altele n'aŭ aripí. Pe lângă insectele cunscute mai sînt încă multe alte insecte.

Ce fel de animale sînt purecii? păduchií de lemn?

Care dintre animale se numesc sugétóre? — Care se chîemă paséri? — Căroră dintre animale, le dîcem pesci? — Și căroră amfibii? Care animale se chîemă insecte? — Care animale se chîemă cojóse saŭ crustacee?

234. Mana din pustiū.

Greū este de trăit în pustiū : greū și pentru ómenī ; greū și pentru vite ! Acolo nu cresc nici grine, nici póme, nici Ierburī. Apă nu se găsește nicăiri ; gârle și fântâne nu sīnt ; iar de ploūat, arare-orī se întīmplă sǎ plouă. Pustiul este locul secetei, al sómeteī și al setei.

De Evrei, cât aū trăit și aū rǎtăcit prin pustiū, purtǎ grijǎ Dumneđeū. Diminēța, ei gǎsiau risipiți pe pǎmīnt nisce grǎunți mērunței și albi, ca brobónele de mǎzǎriche. Acei grǎunți erau bunī de mǎncat ca și pǎnea. Evreiī se miraū și diceaū : «Ce e asta» ? Moisi le rēspundea : Asta e *mana* trǎmisǎ voūe de Dumneđeū». Alte-orī, pe inserate, cǎdeaū pe pǎmīnt, cǎrduri de prepeliți. Tótǎ diulica, acele pǎsērele sburaserǎ pe cer, și la apusul sórelui, ele picaū ca sǎ se odihnēscǎ pe uscat. Evreiī pe întunerice le prindeaū cu mǎna, le frigeaū la foc și cu ele se hrǎniaū. Apoi cǎnd le erǎ sete tare, și apă nu erǎ, Moisi se închinǎ lui Dumneđeū. Il rugǎ sǎ se îndure de poporul Israil, și sǎ nu'l lase sǎ píerǎ însetoșat. Atunci Dumneđeū porunciǎ lui Moisi sǎ isbēscǎ cu toiagul cǎte o stǎncǎ négrǎ și stērpǎ. Din stǎncǎ țīșniǎ îndatǎ un izvor de apă limpede și rece, numai bunǎ de bēut. Dintr'acea apă limpede și rece, se recoriaū și ómeniī, se adǎpaū și vitele.

Intr'ast-fel aū petrecut Evreiī ca vre-o 40 de ani, rǎtăcind prin locuri deșerte.

Pentru diūa lor de mǎne | *Sǎ le dea carne și pǎne*
Purtǎ grijǎ Domnul Sfīnt, | *Ba și apă, din pǎmīnt !*

235. Plasa, plaiul său ocolul.

Maî multe comune învecinate forméză împreună o *plasă* sau un *ocol*. La munte plasa se chiémă și *plaiă*.

Plasa noastră se numesce. . . Ea se află împrejmuită de maî multe plăși. Plasa noastră póte fi de. . . orî maî mare decât comuna noastră, cu hotar cu tot. În plasa noastră, suprafața pământului este maî mult sau maî puțin ridicată : maî mult sau maî puțin câmpie. Avem maî multe ape, dealungul cărora se află comunele. Comune maî însemnate în plasa noastră sînt următoarele...

Intocmaî precum comunele aű primărie, plasa, ca și ori-care alta, are *sub-prefectură*. Sub-prefectura se află într'un târgușor orî și într'un sat maî mare, ce-î ăic *reședința sub-prefecturii*. Reședința sub-prefecturii noastre se află în târgușorul. . . Deregătorul cel maî mare dintr'o plasă este *sub-prefectul* : Sub-prefectul, în slujba sa, este ajutat de către maî mulți deregători maî mici. Prin primariî din comunele sub-prefecturii sale, sub-prefectul se îngrijesce ca toți ómenii să trăiescă în pace și în bună rinduielă. Dacă se ivesc în plasă făcători de rele, sub-prefectul prin jandarmii îi prinde și îi trage în judecată ca să fie pedepsiți. Tot sub-prefectul pórtă de grijă ca drumurile, podurile și șoselele să fie ținute în stare bună.

Sub-prefectul priveghéză ca școlile, bisericile și spitalele din plasa sa, să aibă tot ce le trebuie și să nu sufere nici o lipsă.

În reședința sub-prefecturii se află, de obi-eiű și cate un *judecător de ocol*. Judecătorul de ocol, cu ajutóarele sale, judeă neînțelegerile și pricinile dintre ómeni, când aceștia nu se pot împăca la primărie. Tot judecătorul de ocol întăresce și involele făcute între ómeni pentru tel de f-l de daraveri.

Pentru lecuirea bolnavilor, la reședința sub-prefecturii, se află adesea și un *medic* și o *farmacie*. În farmacie, farmacistul pregătesce doctoriile după cum îl povățuesce medicul.

Sub prefectul și judecătorul de ocol sînt maî marii plășiî. De dinșiî trebuie să asculte și pe ei trebuie să-î respecte toți ómenii de bine. Numai făcătoriî de rele nu vor să scie de maî marii lor !

236. Mihaî Vitézul.

Pe timpul când Mihaîu, Banul Craiovei, ajunsese domn, Țera Românească era împresurată de neamuri dușmane. Dinspre răsărit Tătarii, dinspre mătă-đi Turcii, dinspre mătă-nópte Ungurii, amenințau blata Țera Românească. Dintre toți, cei mai înfricoșai vrășmași erau *Turcii*, care aveau o împărăție foarte mare și foarte puternică. Capitala lor era și este orașul *Constantinopol* sau *Stanbul*: Impăratul turcesc până adî se numesce *Sultan*.

Cu mica sa oștire, Mihaîu ca un vitéz, nebiruit ce era, a învins de nenumărate ori pe toți dușmanii turci. Dintre toate biruințele lui Mihaîu, cea mai vestită este cea dela *Călugăreni*, un sat spre mătă-đi dela Bucuresci. La Călugăreni, Mihaîu Vodă ca neasemnat a ținut plept unei armate turcesci aproape de

dece ori mai mare decât a sa.

De aceea Români, pe drept, îi đic *Mihaiu Vitézul*.

237. Animalele.

Vara, cocoșul, peștele, musca și rîma umblă dintr'un loc la altul ca să 'și caute hrană. Ele simțesc, ca și noi ómenii. Ființele viețuitoare, ce au simțire și se mișcă de la un loc la altul, se numesc *animale* sau *dobitócce*.

Părțile cele mai de căpetenie la oricare animal, sînt: *capul*, *trupul* și *piciorcele* sau *membrele*. La *cap* animalul are: *ochii* cu care vede; *urechile*, cu care aude; *nasul*, cu care mirósă și *gura* cu care mănăncă. Multe din animale au în gură *dinți*, care mănîncă hrana. După *hrană* unele animale sînt *carnivore*, altele sînt *erbivore*, și altele mănăncă *tot ce* le vine înainte, ca *porcul*. Porcul este *omni-vor*.

Trupul unor animale e acoperit cu *păr*; al altora cu *pene*; și iarăși al altora cu *solzi*. Unele animale au trupul golaș; altele acoperit cu o *cójă*. — Trupul tuturilor animalelor e mai mult sau mai puțin *cărnos*. Unele animale au *óse* în trup; și de aceea se numesc animale *osóse* sau *vertebrate*; altele n'au óse și de aceea se dic animale *fără óse*.

Piciorcele animalelor sînt și ele fórte deosebite. Unele animale au *patru* piciorce, de aceea le dicem *patru-pede*; altele au numai *doúe* piciorce; de aceea le dicem *bipede*. Sînt însă animale care au mai mult decăt *patru* piciorce; altele însă n'au de loc piciorce, ci se târlesc pe jos. Apoi, alte animale au aripă, în loc de piciorce; altele au și piciorce și aripă. După *mișcare*, unele animale sînt *umblătore*, altele *alergătore*, altele *săritore* și iarăși altele *acutătore*. Unele animale sînt *sburătore*, altele *înotătore* și altele *tărítore*.

După locuință animalele, unele sînt *domestică*, și altele *sălbatică*. Unele trăiesc numai pe *uscat*, altele numai în *apă*; altele și pe uscat și pe apă; unele trăiesc în *pămînt* și, altele în *aer*.

Multe din animale îi sînt omului folositoare. Așa sînt animalele *domestică*, care nu se sfiesc a se apropia de ómenii. Ómenii le hrănesc, le adăpostesc și le îngrijesc. Cele mai

multe animale însă trăiesc în sălbătăcie, pe câmpuri și prin păduri. Acele sînt *animalele sălbatice*. Unele animale sălbatice sînt nevinovate; iar altele sînt foarte rele, atât pentru ómenii cât și pentru animalele domestice. Acele animale sălbatice se numesc *fiare*.

Ómenii vinéză pe cele mai multe animale sălbatice. Pe fiare le vinéză spre a le stărpi neamul, orî spre a le imputinà numèrul. Pe animalele nevinovate le prind și le ucid spre a mánca carnea saú spre a le întrebuintà pîlea lor.

Nimeni nu cunósce tóte animalele de pe pămînt, decát numai unul Dumneđeú, care le-a făcut spre ajutorul omului. Să-î mulțumim lui Dumneđeú și pentru acésta !

Tóte animalele, împreună, forméză clasa saú împărăția animalelor.

238. Muntele Sinaí.

După ce Evreii rătăciră mult timp în pustiú, ei intró și ajunsèră în fața unui munte mare și nalt. Acel munte erà numai de pîetrà albă și strălucia mândru și frumos la sóre. Pe cóstele lui, nu cresceau nici copaci, nici iérbă; dar virful lui, de nalt ce erà, nici că se vedeà; el se perdeà printre norii cerului. Când pe muntele Sinaí se ridicà furtună, tot muntele fumegeà și bubuia ca un cuptor aprins. La pólele acestui munte Evreii poposiră. Ei acolo își întinseră corturi, ca să se adăpostéscă. Dumneđeú hotărise ca, mai nainte de a ajunge ei în pămîntul făgăduinței, să le deà lor *Lege*, adică porunci cum aú ei să se pórte pe lume. Și acéstă lege Dumneđeú voi tot prin Moisi să le-o dea lor.

Intró și Moisi adună tot poporul și îi vorbi așa :

— «Fraților, Dumnezeu mi-a poruncit să mă suiș eu singur până în virful muntelui Sinaï. Acolo, a pus gând să-mi dea porunci scrise pentru voi. Acele porunci au să fie *legea* voastră pentru tot-d'a-una... Voi să stați aci în vale și să trăiți în bună pace. Să mă așteptați până mă voi întorcel. Eu am să vè aduc din înălțime poruncile dumnezeesci».

Așa le-a dîs Moisi și, îndată, s'a pornit singur pe munte, la deal. Incet se perdù el în cêța luminosă a norilor de pe culmea muntelui Sinaï.

239. Grădina de flori.

Florile din grădină aduc la ochi vedere frumoasă prin forma și prin colorile lor. Ele însă mai adesea aduc miros plăcut. Florile sînt foarte multe la număr: Unele cresc pe pomișori, cum sînt: trandafirii, iasomia, lămâița și liliacul. Altele se sémănă primăvara, înfloresc vara și se scutură ori se usucă tòmna.

În grădină o să găsesci: ghîocei și micșunele, bujori, crăițe, mixandre, mac, garófe și lalele, crini, rosetă, tiparóse, nalbă, maghiran, zorele, rosmarin și tufănică, busuioc și livăntică, maghiran și călțunei, gălbenele, stânjinei; mărăgăritărel, verbine și vanilii și gherghine, apoi gura-leului și moțul-curcanului, ba și ochiul-boului, lângă flórea-sórelui.

.....

Dar cine mai póte înșiră tóte florile minunate, câte sînt de împodobesc grădinile, smălțuiesc brazdele de verdéță cu fețele lor cele vii și răspândesc tot felul de dulci mirosuri!

Dacă vré cine-va să aibă florî de acestea și preste Iérnă, le pune în ghevecîurî și așa le póte păstra în casă, la lumină și la căldură.

Unîi ómenî cu dare de mánă mai țin vara. în grădinile lor, în hárdae mari, copăcei și pomișori străini. De soîul acestora sint: leandrii cei cu frumóse florî albe și roșii, portocalii și lámái cu florî mirosítóre și cu fructe plăcute; rodii cu floricele micî cât garofița și roșii ca sángele și cu fructe mari ca merele.—În asemenea grădinî se fac și umbrare cu viță care ne dă struguri, cu ederă, cu carpen și cu viță sêlbatică. Cu plante de acestea se împodobesc și pavilíone sau *kușkurî*. În kioșkurî, căseniî se odihnesc vara, cu plăcere, privind în jurul lor tóte frumusețile grădinii.

O asemenea grădină de florî este un adevérat *Raiu* de plăcere!

240. Cântecul lui Mihaiu Vitézul.

*Auđit-ați d'un Oltean
D'un Oltean, d'un Craiovean
Ce nu-ți pasă de Sultan ?*

*Auđit-ați d'un vitez
Care mereu șede tréz
Cât e țera la necaz ?*

*Auđit-ați d'un Mihaiu
Ce sare pe șapte caț
De strigă Stambulul va !...*

*El e Domnul cel vestit
Care'n lume a venit
Pe luptat și biruit.*

*Spună riul cel oltean
Spună valul dunărean
Și codrul călugărean.*

*Câte lupte au privit
Câte oști au mistuit
Câte óse-au 'nălbit...*

*Mul-ți, ca frunzele de brad,
Ca nisipul de pe vad
Ca gemetele din Iad !*

*Spună corbiț mîmților
Și fiarele codrilor,
Care a fost nutrețul lor ?...*

*Fost-au leșuri tătărescî
Și turcescî și ungurescî
Date'n săbit românescî !*

241. Băieții rău nărăviți.

(Timpul trecut).

Băieții pădurarului, cu vărul lor Păun și cu o grămadă de tovarăși nebuni și zăpăciți ca dinșii, au părăsit alaltă-ieri școala, fără scirea învățătorului. Pe la orele două, după prinz, pe când băcanul Tatar dormia, ei s'au dus la prăvălia lui. Acolo au dat cu umărul ca să spargă ușa; dar n'au putut s'o derime. Atunci au asvirlit cu cărămizi în pereți și în ferestre: au spart giururile și au năvălit înăuntru. Acolo au risipit toate mărfurile bietului băcan. Copiii băcanului au sărit speriați, în prăvălie. Dar svinturații de băieți răi au năpădit pe bieții copilași. le-au rupt cămășile, nădragii și căciulele, le-au sfâșiat cărțile lor, care erau încă nouă. Așa au făcut păgubi de peste 990 de lei... Apoi au fugit ca niște selbatici...

Băcanul păgubit a mers îndată cu jăluire la primărie și toți acei băieți resvrătitori au fost zdraven pedepsiți: au fost în hiși, unde au rămas două zile, nemâncăți și nebăuți.

Așa li se cădea pentru obrăznicia și răutatea lor!

Rău faci, rău găsești.

242. Timpul trecut.

Deprinderi gramaticale.

Exemple: Băieții pădurarului *au părăsit* școala. Ei *s'au dus* la prăvălia unui băcan. Băcanul *dormia* după prinz. Băieții *au dat* cu umărul să spargă ușa. *Au spart* giururile, apoi *au năvălit* înăuntru. După ce *au făcut* păgubi mari,

aū fugit ca nisce sēlbaticī. Dar ei aū fost prinși și pedepsiți.

Regule : 1) *Verbele :* aū părăsit, s'aū dus, aū spart ... aū fost prinși, arată că copiii despre care se vorbește, aū făcut lucrările acelea mai înainte, într'un timp trecut

2) *In timpul trecut, ori-ce verb pôte să arăte lucrarea tutulor persónelor din vorbire, așa :*

<i>am dat</i>		<i>am dat</i>		<i>am părăsit</i>		<i>am părăsit</i>
<i>aī dat</i>		<i>aī dat</i>		<i>aī părăsit</i>		<i>aī părăsit</i>
<i>a dat.</i>		<i>aū dat.</i>		<i>a părăsit.</i>		<i>aū părăsit.</i>

3) *Verbul se chîemă că stă la timpul trecut, când arată că lucrarea, însemnată printr'însul, s'a făcut mai înainte. D. e. Aū spart, aū fost pedepsiți*

Teme : 1) Din bucata de cetire «*Copiii rău nărăviți*», vei scrie toate verbele dela timpul trecut, împreună cu subiectele lor!

2) Vei scrie și cele-lalte verbe din bucata acesta!

3) La verbele: *dorm* și *stau*, vei arăta lucrarea, tutulor persónelor din vorbire, în timpul trecut!

243. Planul simigiului.

Un simigiū ore-când
Covrigi, simiți încercând,
A umblat diu sat în sat,
Și, schimbând, pe ouă i-a dat.

Deci, tabla 'n cap dacă ai
Cu acele ouă pe ea,
Se întorcea la oraș
Ca și un negustoraș...

Dar pe drum când se ducea,
Se gândia și plan făcea...

— «Cum sint», — țise, — «a-
ceste ouă

Tot bune, próspețe nouă,
Care's cincî sute, să țic,
De vor prisosi, nu stric...
D'ouă sta, la cloci să le puă,
Tot oul o să'mi de-a puă...

Să țic, acum c'a crescut
Și găini mari s'aă făcut...

Aste-'ntro ți, peste tot,
Cincî sute de ouă-mi scot....

Să le vind ca un sărac,
Ceva părăluțe fac. .

Cincî sute de găini! dar

Clocind o să 'm dea puț țar :
Fie-care două-țeci...

Ho ! ho ! Stane, unde plecî ?
Stai să vedem câte fac !..

Apoi cum o să mă 'mbracț
Socotělă prea nu aă ..

Cincî sute de cloci 'mi daă
O sută de sute 'n cap !..

Haid ! de sărăcie scap ! —
Când țise «haid», bucurat

'Și uită că e 'ncărcat

Și sărind sus ca un țap.

Dete tabla peste cap,

Oăle pe jos turti

Și planul îi isbuti !

Mulți, mari lucruri socotesc
și nici mici nu isprăvesc.

244. Laurul porcesc.

Trei copii de țeran se jucară d'a purcēja, într'o ți de tómnă, cu roduri saă cu fructe de *laur porcesc*. Laurul porcesc, ce-î țic și *turbare*, este o buruiénă lórte otrăvitóre saă *veninosă*. Ea cresce pîn locuri murdare, neingrijite și neingădite. Copiii aceia, fără să mai întrebe pe cineva mai mari chiar și mâncară din semințele cele negriciose ale acelor

rodurii. Dar ei câteșitrei se imbolnăviră foarte greū. Și in-

cepură să tremure în tot trupul. Ba doi dintr'înșii, care mâncară mai multe semințe, înnebuniră și muriră, în cele mai grozave dureri. Al treilea copil, care mâncase mai puține semințe nebunesci, scăiă cu mare greū, fiind ajutat de către un medic, care fu chemat îndată, să-i dea ajutor.

A doăa di, după acea mare nenorocire, învățătorul din sat duse cu sine în școlă, mai multe rădăcinii de turbare, le arătă școlarilor săi, și le-a vorbit despre dinsele. Atunci le-a spus, că laurului porcesc îi mai diic și *turbare*, fiind-că cine mănâncă din semințele acestei plante, înnebunesc sau *turbéză*; îi mai diic apoi și *ciuma-fetei*, fiind-că cei ce gustă dintr'însa, pot să móră de acea bôlă urită, ce-i diic *ciumă*.

Laurul porcesc, pôte să creșcă până la o jumătate de metru. El are cotorul grosuț, frunzele mari și colțurate, flórea albă ce sémână cu o zorea colțurată. Rodul turbării este ceva mai mare de cât nuca; este verde și acoperit cu ghimpă, asemenè verđi. În năuntrul acestor rodurii sînt semințele cele negricioșe, care sînt foarte veninoșe.

Rău, foarte rău fac copiii care se jôcă d'a purcēja cu acele semințe!

«Cine întrébă, nu greșesc!»

245. Preda Buzescu.

Preda Buzescu, împreună cu frații săi Radu și Stroe, aū fost nisce căpitani viteji ai lui Mihaiū-Vodă.

După Turci, cei mai aprigi vrăjmași ai Românilor

aŭ fost Tătariî. Ei năvăliaŭ adesea ca nisce cete saŭ *horde* sêlbaticice în Țêrile românesce și prădaŭ, și aprindeaŭ satele și ucideaŭ pe creștinî.

Acêsta o făcură ei și pe vremea lui Mihaiŭ Vitêzul. O dată Mihaiŭ fiind ocupat într'altă parte, trâmise împotriva Tatarilor pe *Preda Buzescu*, în capul unei mici oștiri. Tătariî aŭ fost bătută cu totul.

Despre Preda Buzescu se povestesc cum, mai pe urmă, s'a luat la luptă dréptă cu căpetenia Tatarilor. Povestea glăsuiesce așa:

*«Iar Buzescu Preda cum îl întâlnî (pe capul Tătarilor),
Îl eșt 'nainte și ast-fel îi vorbî :*

*«Dacă nu-ți e frică, și ai credință-n tine,
O, Tătare, vino să te bați cu mine !...*

*«Ei descălecară atunci amândoi
Și se ău la luptă, ca doi junî oroî.*

*Ochiî tuturoră cată cu mirare
La Buzescu Preda și Tătarul mare.
Ei se bat la raza steleî ceî de foc...*

*Flacările-î albe, pe-alor zale joc.
Vîntul răcoresce fruntea lor udată
Și mânia mare sufleltul le 'mbată.
Ei se bat din spade.— Spadele se frîng...
Ei se ău la brațe, se smucesc, se strîng...*

*Când Tătarul scôte o secure mică
Și lovînd pe Preda, pavăza îi strică ;
Dar el cu măciuca ast-fel îl lovî
Încât de-odată, cădî și murî*

.

*Iar după acêsta, ôstea românescă,
Plécă și învinge horda tătărescă !»*

246. Fetița onestă.

Un domn bătrîn se plimbă, într'o ȃi frumósă, pe una din stradele cele numeróse din Bucurescî... Cum mergeă așa pe stradă, iată că vede o fetiță, cam de nouă ani, căutând ceva pe jos. Ea plîngeă amar.

— «De ce plîngi, fetițo?» — o întrebă cu glas dulce, domnul necunoscut.

-- «Am pierdut o băncuță de 50 de banî ce mî-a dat mama să-î cumpăr doctorie de la farmacie, că-î bolnavă reu, în pat... Și, băncuța mî-a lunecat din mână și acușica n'o mai găsesec ! Auleo! ce-o să facă biéta mamă! Noi nu mai avem nici un ban în tótă casa!» Și plîngea, plîngea sërmana copilă, de-țî eră mai mare milă de dinsa.

-- «Asta nu-î lucru frumos, dela tine, drăguță! De ce n'ai fost mai cu griă, la banî ? Căutatu-î-ai bine ?»

— «Da, Domnule, și nu pot să-î găsesec în nici un chip!» Și tot plîngea, plîngea de 'țî rupeă inima de milă.

— «Iată 50 de banî, de la mine! Ține-î bine și du-te repede de cumpără doctoriî, pentru mamă-ta!» Și bunul domn plecă mai departe... Dar nu se duse nici 10 pașî și, auđi strigând în urma lui: — «Domnule! Domnule! Poftesce paralele, că mî-am găsit banii meî!... Îți fórte mulțumim!...»

Necunoscutul domn rămase uimit de așa purtare. — «Tu ești o fetiță *fórte onestă*, mititico! Ține banii ăștia pentru tine! Aci-ți mai dau un napoleon de aur. Pune-l bine și'l du mamei tale să se ajute până se va face bine!» Fetița sărută mana binelăcătorului seî, ȃicend: — «O, domnule, d'ai sci ce bucurie voîu face sermaneî mele mame cu darul dumitale!»

— «Pórtă-te, drăguță, tot-d'auna așa și desigur vei fi iubită de către toți ómenii și de Dumneđeu». Cu vorbele acestea, domnul își veđu de cale și fetița alergă repede la farmacie și d'acolo acasă.

Fetița acésta eră o fetiță onestă.

247. Județul.

Plasa noastră împreună cu mai multe plăși învecinate, alcătuiesc *județul* nostru. În județul nostru se află. . . plăși. Întreg județul nostru este de atâtea ori mai mare decât plasa noastră.

În fruntea județului se află *prefectul*. Prefectul își are reședința în orașul cel mai mare din județ. Acel oraș se numește *capitala județului*. Reședința prefectului din județul nostru se află în orașul. . . Prefectul priveghiază ca sub-prefecții și primarii să-și facă datoria. Prefectul este ajutat de către *directorul de prefectură*, și de un *consiliu județean*, pe care 'l aleg locuitorii județului. Localul acela în care se adună și se sfătuiesc consiliul județean, asupra treburilor din județ se cheamă *prefectura județului*.

În capitala județului se află și câte un *tribunal*. Tribunalul se formează de mai mulți judecători. Judecătorii cercetază și judecă pricinele ce n'au putut să fie împăcate, nici de primari, nici de judecătorii de ocol.

În capitala județului se află mai multe școle. Toți învățătorii și toți institutorii ca și toate învățătoarele și institutorele, sint sub ascultarea *revizorului școlar*. Fie-care județ mai are și câte un *protopop*. Protopopul priveghiază asupra preuților, a cântăreților și asupra bisericilor din județ.

La reședința prefectului mai e și *casieria* județenă. Acolo se strâng și se păstrează banii adunați dela locuitorii, pentru trebuințele județului. Tot acolo mai e și o *casarmă* a *dorobanților* și a *călărașilor*, care stau sub conducerea și ascultarea *ofițerilor*. Acolo se află, în sfârșit, și câte un *spital* unde bolnavii săraci sint căutați de *medici* județului.

Prefectul, directorul de prefectură, judecătorii, revizorul școlar, protopopul, casierul, ofițerii și medicii sint *slujbașii* sau *deregătorii* cei mai de frunte din județ. Toții deregătorii muncesc și se îngrijesc de binele tuturilor locuitorilor din județ. Pe dinșii trebuie să-i respecte totă lumea. Cine nu-i ascultă, nu-i respectă ori îi injură, acela este aspru pedepsit.

248. Cucuta, măsălarîța și mătrăguna.

Pe lângă laurul porcesc, mai sînt și alte buruieni veninoase, precum : cucuta, măsălarîța, rodul pămîntului, cépa ciorii, mărul lupului, laptele cînelui și altele.

Cucuta sémănă, încâtva, la frunze, cu pătrunjelul. Dar ea crește mai mare, până la nălțimea de un metru. La rădăcină are un fus alb, ca fusul roșcat al morcovului. Cotorul este drept și gol pe din năuntru ; dar cu multe ramuri. Frunzele sînt crestate și crețe ; ele miróse fórté urit. Florile sînt așezate la virful ramurilor, ca nisce umbreluțe. *Cucuta* crește pe lângă garduri și pe lângă ziduri vechi ba și pe malul bălților.

Tot cam prin acele locuri se află și *măsălarîța* sau *nebunărița*. Se póte cunosce că pe cotor, pe frunze și pe fructe, ea are peste tot, nisce perișori micí și un fel de cleiú, ce miróse greú. Ea este mai mică decât *cucuta*. Frunzele *măsălarîței* sînt mari, colțuróse și lipite de cotor. Flórea ei este cu cincí foite gălbuí, rămurită, cu firicele negre. Rodurile ei cresc, și ele, împrejurul cotorului, și se află într'o técă borcánată. Ele cuprind semințele. Tóte părțile *măsălarîței* sînt *pline de otrava cea mai strașnică*. Pe *câmp* crește și înflorește, colo în spre tómnă, *cépa ciorii* ; apoi *laptele saú iérba cînelui*, care rupându-o, iese din ea un lichid ca laptele. În pădurí, la locuri umede și bine umbrite, crește *rodul pămîntului* saú *piciorul vițelului*, care se cunosce,

primăvara; pe florile roșii, ce sémână cu o urechie de cal; iar vara îl poți cunoște pe bobitele lui roșii. *Mătrăguna* sau *Dómnamare*, crește, prin pădurile despre munte, unde acoperă poenii întinse. Rodurile ei sémână cu o ciréșă negricioasă; dar ele sînt lipite pe cinci foițe verzi.

Tot printre plantele veninoase, trebuiesc socotite și mai multe soiuri de *ciuperci*. Dacă le rupi sau le tai, din ciupercile veninoase, iese un lichid și pe dată se învinețesc. *Laurul porcesc*, *cucută*, *măsălarîța* și *mătrăguna* sînt plante veninoase. Tóte plantele veninoase, otrăvesc pe cel ce se atinge cu mâinile de ele sau le gustă; iar dacă le mănâncă cine-va, se îmbolnăvesce greu, ba poate să și înnebunescă sau să turbeze, făcînd spume la gură și, în cele din urmă móre, în cele mai grozave chinuri. Cei otrăviți în asemeni buruieni, mai ales copiii, fórte rar scapă de o mórte înfiorătoare.

Dacă cine-va se otrăvesce cu buruieni veninoase, până ce sosesce un medic, este bine să bea lapte cald sau apă călduță cu săpun ca să producă vërsare. Lucrul cel mai cu minte înșă este, să te feresci de orî-ce plantă ce n'o cunoști bine!

249. Vițelul de aur.

Trecuseră multe zile, de când Moisi se urcase singur pe culmea muntelui Sinaî. El nu se mai înapoia. Evreii începură a bănuî că Moisi l-a înșelat. Ei credeaă că Moisi n'o să mai vie. Iși închipuiaă că chiar și Dumneđeū l-a părăsit cu totul și numai are nici o grijă de dînșii.

Atunci un fel de nebunie le-a plesnit lor prin minte. «Haîd!»!—diseră ei;—«haîd, să ne facem noi un alt Dumneđeū și să ne închinăm la dînșul! Póte că acel Dumneđeū nou ne va scóte mai curînd din locurile pustii, unde ni s'a urit».

Indată se și apucară să topescă la foc vasele, inelele și cerceii lor de aur. Cu acel aur topit, ei croiră și cioplră un chip de vițel. Il aședară pe un altar, nalt, ȳicând cã vițelul de aur este *Deul* saũ *Idolul* lor. Și la dînsul se închinaũ.

Dar pe cãnd ei se rugaũ la pocitul lor, Idol de aur, de-odatã ochii lor vȳdurã luminii ca de fulgere, pe vîrful muntelui Sinai. Urechile lor audirã bubuituri de tunete și plesnituri de trãsnete, venind tot dintr'acolo. Toți se cutremurã de grózã. Atunci se ivi și Moisi printre fulgere și tunete. Cuprins de mãnie, el le strigã cu glas tare. „*Unul e Domnul Dumneȳeul nostru! Chip de Idol cioplit sã nu vȳ faceți! La altul, decãt la Dumneȳeũ adevȳrat sã nu vȳ închinați!*“

Evreii pricepurã cã aũ fãcut un mare pãcat. In grabã, ei doborirã jos vițelul de aur; il zdrobirã în fãrime. Apoi, cãdurã toți în genunchi și de la Dumneȳeul adevȳrat, își cerurã iertare pentru nebunia și pȳcatul lor.

250. Scãnteia.

Un copil de țȳeran se nãrãvise a se tot jucã cu tãciunii aprinși. El se invirtiã cu ei prin tindã și pe dinaintea uși. Mare chef fãcea, cãnd vedeã scãnteile scãpãrãnd din tãciune și sãrind în dreapta și în stãnga.

O datã cãnd pãrinții sȳi nu erau acasã începũ sã se jȳce fãrãș așa cu un tãciune pe dinaintea uși. O scãnteie mai mare zburã sus de tot și se puse pe acoperișul casei. Casa erã învelitã cu paie. Paiele luarã indatã foc și, începurã sã arȳã. Dar copilul, zãpãcit de focul sȳũ, nu bagã de seamã. Cãnd el prinse de veste, isbucnise flacãra d'asupra casei. Atunci copilului îi fu fricã și fugi, fãrã ca sã chȳeme pe nimenia. Fo-

cul se întinse repede. Într'o clipă cuprinse toată casa. Eră un lucru de spaîmă ! Lumea veniă din toate părţile. Toţi aduceau doniţe cu apă ca să stingă focul ; dar nu mai eră mijloc ! Flăcările pătrunseră în toate părţile casei. Totul ardea de sus până jos. Păreţii începură a se surpa. Se vedeă în odaie cum ardeau paturile şi scaunurile, şi mesele, şi tot !... În câte-va minute toată casa se prefăcù în scrum şi cenuşă. Părinţii acestui copil nu mai aveau casă. Ei nu mai aveau unde să şadă, unde să lucreze, unde să dormă. Ei n'aveau nici haîne, nici de mâncare ; ei n'aveau nici bani să 'şi cumpere alte paturi, alte scaune, mese, rufe, haîne, bucate şi vase ! De casă nici vorbă ! Ei, din ômeni cu stare, se făcură în câte-va cîasuri săraci !

Plîngeau, vai ! bieţii părinţi ! Şi ciue eră de vină ?...—Copilul care se jucase cu focul !

Din scînteia mică se
aprinde focul mare.

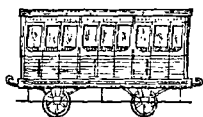
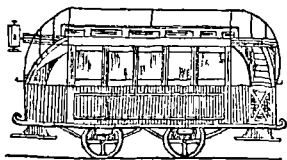
251. Cea din urmă nópte a lui Mihaiû Viteazul.

*Ca un glob de aur luna străluciă
Şi pe-o vale verde oştile dormiă.
Dar pe un virf de munte stă Mihaiû la masă
Şi pe dalba-î mână fruntea lui se lasă.
Stă în capul mesei între căpitanî,
Şi rechiémă dulce tineriî săi anî.
Vięta nóstră trece ca suava rouă
Când speranţă dulce ne surîde nóiie
Ast-fel astă-dată vięta lor cură ;
Cugetele triste nu-î mai turbură.*

Luna varsă raze dulci și argintose :
Austrul le suflă cómele pletose.
Căpitanii tórână prin pahare vin,
Și în sănătatea lui Mihaii închin.
Dar Mihaii se scólă și le mulțumesc
Și, luând paharul, ast-fel le vorbesce :
 — «Nu vè urez viéță, căpitanii mei!
Din potrivă, mórte : iétă ce vè cei!
Ce e viéta noastră în sclavie óre ?
Nópte fără stele, ȕiúă fără sóre !
Cei-ce rabdă jugul ș'a trăi măi vor,
Merită să'l pórté spre rușinea lor !
Sufletul lor nu e măi pre sus de ferul
Ce le încinge brațul ; iaú de martor cerul !
Dar Românul nu vâ câmpuri fără flori,
Ȑile lungi și triste fără sêrbători.
Ast-fel e vulturul ce pe piscuri sbóră ;
Aripele taie-î, cã ar ureà să mórã !
 Ast-fel e Românul, și Român sînt eú ;
 Și sub jugul barbar nu plec capul meú ! !

252. Căi de comunicație.

Ómenii umblă, după treburile lor, pe stradă saú pe jos, saú călare saú cu trăsura. În orașe umblatul cu trăsura îl inlesnesc *birjarii*. În orașe mari, ca Bucureștii, ómenii umblă

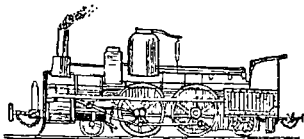
și cu *tramcare* și cu *tramvaie*. Și tramcarele și tramvaiele séménă cu nisce căsuțe, ce sînt aședate pe roți, și trase de către cai. Tramcarele sînt măi mici decăt tramvaiele. De aceea tramcarul îl pot trage caii, de obiceiú, doi saú trei, întocmai ca trăsura; tramvaiul, fiind măi mare și măi greú, se

mişcă pe şine de fier ca şi vapóarele de la drumul de fer.

Strada, afară din comună, se ăice *drum*. Pentru-ca în timpurile ploioşe să nu se facă prea mare noroiă pe drumuri, ómenii le-aă aşternut cu *pietriş*. La dreapta şi la stânga drumurilor ómenii aă săpat şanţuri, unde se adună apă de plófe. Drumurile ast-fel acoperite cu pietriş se numesc *şosele*. Şoselele cele mai potrivite sînt largi ca să pótă trece pe ele trei şi patru trăsuri d'odată, d'a largul lor

Şoselele sînt de mai multe feluri. Şoselele cari trec de la un sat la altul se numesc şosele *comunale*. De dinsele se îngrijesc săteni. Şoselele, care légă satele cu capitala judeţului, se numesc *şosele judeţene*. De acestea se îngrijesc judeşul. Sînt apoi şosele şi mai mari decăt şoselele judeţene. Acele şosele mari trec d'alungul ţerii, de la un oraş la altul. Acele se chímă că sînt *şosele naţionale*, pentru-că ele sînt ţinute în stare bună cu *chieltuiéla naţiunei întregi saă a Statului*. Unde şoselele trec preste ape, se zidesc poduri de lemn, de piétra ori de fier, Pentru-ce ?...

Pe hotar ómenii umblă, pe jos, pe *potecă* saă pe *cărare*; iar cu carele umblă pe *drumuri de câmp*, cari nu sînt nici ridicate, nici cu şanţuri pe de lături. Pe lângă şosele, în multe părţi ale ţerii sînt şi *drumuri de fer* saă *căi ferate*. Pe calea

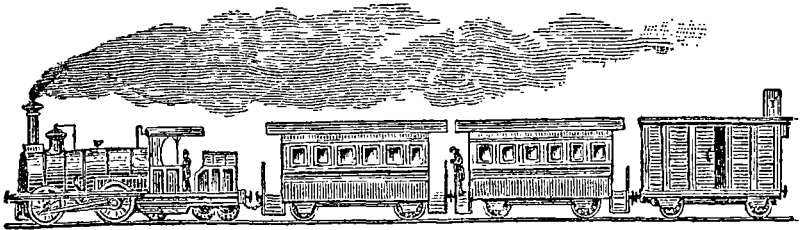
ferată ómenii călătoresc şi duc po-veri mari cu multă repeđiciune. Pe drumul de fer, trásurile numite *vagóne* legate şir, unul de altul, sînt trase de un *car mare de fer* ce-ă ăic *locomotivă*. În locomotivă se află

o căldare cu *abur*, ce întórcé rótele.

Pe lângă şosele şi d'alungul drumurilor de fer sînt, mai pretutindenă, stálpă pentru proptirea *sármelor de telegraf*. Pe sármelor de la telegraf se daă semne, prin care ómenii íşă trá-mit unii alora sciri cu o repeđiciune şi mai mare decăt a drumului de fer.

Pe unde sînt riuri, ómenii umblă şi pe apă cu *luntri*, cu *plute*, cu *bărcă* şi cu *corăbii* saă *nave*.

253. Drumul de fer.

Drumul de fer este un smeū
 Ce trece munți în sborul său
 Și riuri mari și văi adînci
 Și bălți și riși și 'nalte stînci.

Drumul de fer, cu aripî de foc,
 Duce luminî în orî-ce loc,
 Și 'n calea lui nasce belșug
 Și 'n urma lui lipsele fug.

Drumul de fer unesce 'n sbor
 Orî-ce popor cu alt popor
 El va sădi amor frățesc
 În orî-ce suflet românesc.

254. Târgul Moșilor.

Se spune că demult, demult, într'o primăvară, Tătarii năvăliră cu oști, în țeră. Ei înaintară, prădând și ardînd, până la marginea Bucurescilor, aședându-se cu armata chîiar pe locul, unde ađi se face Târgul Moșilor, în laturea din spre E. a orașului. Atunci fruntașii orașului se sfătuiră împreună cu căpitanul dorobanților, ce erau în oraș, că ce ar fi de făcut. Mai pe urmă se hotărîră să iésă, cu arme, toți câți erau harnici de luptă, pentru ca să alunge pe dușman. Așa și făcură.

Intre orășeni și între Tătari se făcù o luptă crincenă. Mulți -cădură în luptă, de amândouă părțile. Dar Tătarii, în cele din urmă, fură biruiți și goniți din țeră.

După aceea se gândiră Bucurescenii rămași la înmormintarea celor morți, în rezboiul acesta. Nu eră nici o familie în oraș, care să nu fi avut vre-un mort pe câmpul de luptă. Dar nimeni, nu putea să cunoscă pe morții săi. De aceea li se făcù d'odată o îngropăciune mare tuturilor celor morți. După obiceiul românesc, se făcù apoi pomenirea morților de trei zile și de nouă zile, precum și de șese săptămâni și de un an. Pomenile Românilor se fac cu ole, cu strachine, cu ulcîore, cu donițe și alte lucruri. Lucrurile acestea le duceau afară, la marginea orașului, neguțătorii.

Pomenile acelea se făceau regulat, în fie-care an, până la al șeptelea an. În chipul acesta orășenii și neguțătorii se obișnuiră cu adunările acelea. Așa a rămas obiceiul a se ține acel târg în fie-care an primăvara, cam aprópe de Sâmbăta morților. Atunci slinta biserică poruncesce creștinilor să facă pomenirea tuturor *moșilor*, *strămoșilor* și *părinților* și *fraților noștri*.

De la o vreme pomenirea morților și târgul împreunat cu aceea s'a rînduit a se face, în tóată țera, în săptămâna cea dinaintea Rusaliilor. Atunci, cu multă veselie și cu mare pompă, se face *Târgul Moșilor*, în tóte orașele țerii.

Ast-fel Târgul Moșilor este un fel de serbătore mare și vechie pentru toți Români.

În Bucuresci și calea ce duce, din oraș spre Târgul Moșilor, se numesce *Calea Moșilor*, care este una din cele mai lungi ulițe din Bucuresci.

255. Câmpul.

Ieșind din sat, pe drum ajungî la loc larg în câmp. O parte a câmpului se ară și se sémănă cu bucate. Partea aceea se numesce *țarină*. Altă parte a câmpului, ómenii o lasă pentru

ierbă. Din câmpul cu ierbă, o parte se pasce cu vitele. Locul unde pasce vitele se cheamă *pășune*, *izlaz* sau *imaș*. Pe altă parte din câmp se lasă să crească ierba mare, de *cosit*. Locul acesta se dice *livede*. Printre țérine și livede se ved drumuri pentru care; se ved și rezóre, orî șanțuri, orî brazdece le dice *mejdii*.

Porumbul, griul și cele-l'alte bucate, după ce se coc, se adună. Pe locul lor rămâne *miriște*. Ierburile se cosesc; se fac *fânețe*. Pe timpul muncii câmpului, țérina este plină de lume.—Izlazul este al tuturilor ómenilor din comună. In izlaz. ies diminęta la pășune, vitele, caii, porcii, oile și păsérile ómenilor. Pázitorî și ciobanî pázesc și îngrijesc de animale-să nu facă stricăciune prin țérină.

In câmp, mai ales, pe cóstele din spre miédă-đi ale délurilor se află și *vii* sau *podgorii*. Unele déluri, ba și unele locuri aședate, din câmp, sint acoperite cu păduri de tot felul: crîng, dumbravă, codru.

Primăvara, vara și tóamna, câmpul geme de ómeni, cari veseli, muncesc pămîntul. Vorbe, chiote. cântece din zori de đi, până'n nópte, de ți-e mai mare dragul!

«Sună'n faptul zorilor		Și'n frunzișul văilor
Glasul muncitorilor,		Cornul vînătorilor».

256. Tablele Legii.

(Dece porunci).

Patru-đeci de đile și patru-đeci de nođi stătuse Moisi pe culmea muntelui Sinaî, în fața lui Dumneđeű. Acolo, Domnul i s'a arătat lui, într'un nor de foc nemistuit. 'I-a vorbit și 'i-a dat în mâinile lui *doűe table mari de piétră*, scrise pe amândoűe părșile, cu însuși degetul lui Dumneđeű. Moisi, pogorîndu-se de pe muntele Sinaî, aduse tablele pe brașele sale și le dete popo-

rului. Pe acele două table erau însemnate numai aceste *zece porunci*.

Ântâia poruncă : Eū sînt Domnul Dumneḃeul tēū !
să nu aibi alt Dumneḃeū de
cât pe mine !

A doia poruncă : Să nu'ṭi faci chip de idol, nici
să te închini la dînsul !

A treia poruncă : Să nu ieī în deṣert numele lui
Dumneḃeū.

A patra poruncă : Să sfinṭesci ḃiua Domnului.
Ṣese ḃile să lucrezi, iar a
ṣeptea să o serbezi !

A cincea poruncă : Să cinstesci pe tatăl tēū și pe
muma ta, ca să aibi ḃile lungi
și bune pe pămînt !

A ṣesea poruncă : Să nu uciḃi !

A ṣeptea poruncă : Să nu faci fapte ruṣinóse și
și mârṣave.

A opta poruncă : Să nu furi !

A noia poruncă : Să nu minṭi și să nu înṣeli.

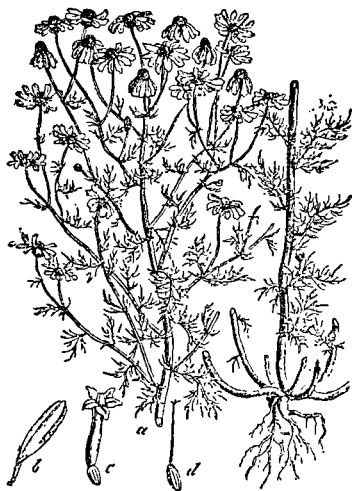
A ḃecea poruncă : Să nu poftesci cu ură la vre-un
lucru al altuia !

În aceste ḃece porunci încape întregă voia lui Dumneḃeū, adică tótă *Legea dumneḃească*. Până în ḃiua de aḃi, aceste ḃece porunci aū rēmas *sfinite* pentru noi și pentru lumea întregă. Cine cu sfinṭenie le păzesc, din voia lui Dumneḃeū nu se abate; acela nu păcătuesce.

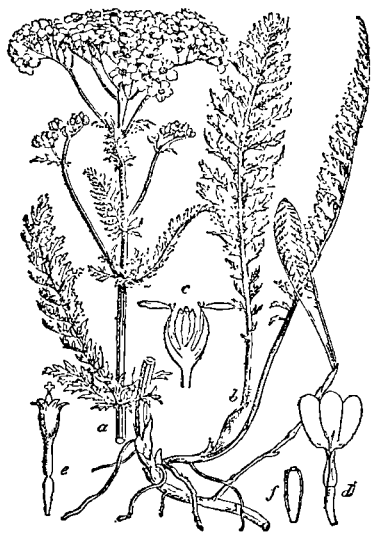
Aceste ḃece sfinite porunci, noi le mai numim și *Decalogul*.

257. Mușetelul, cóna șórecelú și isma.

Prin fánete și prin livede cresc o mulțime de ierburí cu florí mirosítóre, care slujesc ca doctorii în unele bóle. Așa este mușetelul, cóna șórecelú și isma.

Mușetelul saú *romonița* crește nu numai prin livede și pe câmpii, ci și pe marginea drumurilor și prin curțile caselor. Mușetelul are tulpină ierbósă cu mai multe rămurele. Frunzele îi sint crespate și împărțite în fire subțiri. Florile mușetelului sint la mijloc, galbene; iar, la margine, albe. Ce miros plăcut răspândesc mușetelul ! Din florile uscate de mușetel se face cel mai bun ceaítu pentru dureri de stomac.

Cóna șórecelú crește mai adesea prin livede. Este mai mare de cât mușetelul. Și *cóna șórecelú* are tulpină ierbósă și rămurósă. Frunzele îi sint lunguțe, de culóre verde-întunecată ; iar floricelele au culóre albă. Din frunzele și din florile acestei plante se face un fel de ceaítu ce se bea în anume bóle saú dureri din năuntru.

Isma sau *mintă* crește și de la sine prin livele și, răsădită, prin grădini. *Isma* are rămurelele verzi sau roșii. Frunzele ismei au forma oului și sînt dintate, pe margini. Floricelele cele albastre sînt așezate pe vîrfurile rămurelelor. *Isma* are un miros foarte plăcut. De aceea și din ismă se ferbe un ceai plăcut și folositor pentru cei ce suferă de stomac.

Mușetelul, cînda șorecelui și isma se cheamă căsînt ierburî medicinale. — Pentru ce ?

258. Resplata lui Ilie cel nemilos.

Un băiet, ca de 10 ani, pe care îl cheamă Ilie, vedu odată, pe stradă pe un biet orb, cum umbla după milă de la o casă la alta. Orbul era dus de către un cățeluș ce avea de gât legată o ață, pe care orbul o ținea în mână. Când nenorocitul de orb se apropiă de vre-un șanț sau de gârlă, cățelul stătea pe loc și orbul scia că el trebuie s'o ia într'altă parte. Dacă venia vre-un car pe drum sau alt-ceva ce putea să izbescă pe bietul orb, cățelul păzia, dându-se în lături și orbul mergea după cățel. *Așa de-cuminte era cățelul orbului.*

Dar cu atât mai nebunatic era Ilie. Când el vedu pe orb cu cățelușul său, se apropiă de el, tăia ața cățelului și se încercă fel și chip să'l ademenescă după dînsul. Dar cățelul nu se lăsă de stăpînul său, ci începuse să latre mînios și să sară pe nesocotitul de băiet. Ilie se înfricoși și o luă la sănătoasă. *El era un băiet rău.*

Atunci cățelul se întorse iarăși la orb, îi linse mîna, ca și când ar fi voit să-i dică: — «Ei rîmîn lângă tine!» — și orbul îi legă iarăși ața de gât. *Cățelul era credincios orbului.*

Ilie adevărat că nu se mai încumeta și a doua oră la așa-ceva. Dar Dumnezeu care vede și scie toate, nu l'a lăsat nepedepsit. Anume, după ce Ilie se făcu mare și îmbătrîni, el

orbise de amândoi ochii. Atunci își aduse el aminte de fapta lui cea nesocotită din copilărie și plângea cu arar, zicând: — «Acésta-î pedépsa lui Dumneđeű pe mine, pentru că m-î-am bătut joc de bietul orb!»

*Cine prin ce păcătuiesce
Prin acea se pedepsește!*

*Ori-ce faci, e cu'mprumut:
și ce-î rău și ce-î plăcut.*

259. Hora copiilor.

Sub teiű cu frunza lată
Veniűi copii la joc,
Și hora la olaltă
S'o învîrtim cu foc.

Sub teiű cu frunza lată
Și sub desűș d-î fag
Noi hora răsîrată
S'o învîrtim cu drag.

Veniűi, trăiescă țera,
In hora ne legăm
Tresalte inimioara
Noi hora s'o jucăm.

Ea unde se 'nvîrtesce,
Câmpiile 'nverdesc;
Tot omu 'nsufleșce
E joc, jo c românesc!

260. Trifoiul și sulfina.

Tot ierburile medicinale sunt și *trifoiul* și *sulfina*.

Trifoiul crește de la sine, prin lănețe, în locuri mai grase. Dar el se cultivă și anume prin livezi, fiind-că trifoiul uscat, este cel mai bun nutreț pentru vite. Trifoiul are o tulpină ierbosă cu mai multe rămurele. Frunzele trifoiului sînt aședate de obicei, câte *trei* împreună, în forma palmei. Floricelele formază buchete rotunde de colore albastră sau albuie. Dintr'insele, după ce s'a ustat, se face un fel de ceaie. Dar mai mult, se cultivă trifoiul pentru hrana vitelor.

Sulfina crește prin porumbiști, pe lângă drumuri și pe șanțuri, până la o înălțime de un metru și mai bine. Tulpina sulfinei este și ea ierbosă și nu prea grosă, pe cât este ea de 'naltă. Frunzele îi sînt măricele, cu margini dințate și împărțite în *trei* părți, în forma frunzelor de trifoiu. Floricelele au forma de ciorchine. Ele au colore de obicei galbenă; dar este sulfina cu flóre și albă sau chiar albastră. Sulfina are un miros plăcut, une-orî mai slab, alte orî mai tare. Infloresce priu Iunie și prin Iulie. Frunzele și florile sulfinei se pun printre vestminte pe care le apără în contra *moliilor*. Frunzele uscate se întrebuintează și ca leac.

Mușețelul, còda șórecelului, isma, trifoiul și sulfina sînt plante ierbóse cu tulpine rãmuróse. Tóte acestea se mai ñic și ierburi medicinale.

Sînt și alte plante, din ale cãror părți ferbêndu-se, se fac doctorii pentru anume bóle. Așa este chimenul, florile de soc și cele de teiú, semințele de ienuper, rãdãcinele de pãtrunjel, cele de cimbru, pelinul și altele.

In ce sémênã plantele medicinale cu cele otrãvitóre ?
Și in ce se deosibesc unele de altele ?

261. Mórtea lui Moisi.

Moisi ajunse la adânci bãtrînețe. Dar ochii lui nu se întunecaserã, nici puterea lui nu slãbise. El, prin ajutorul lui Dumneđeú scosese pe frații sei Evrei, din țera Egiptului. El, cu multe greutãți și nevoi, îi mãnase prin pustii. El le dase poruncile dumneđeesci! De mulți ani erã el, pentru dinșii, ca și un tatã bun și înțelept. Acuma, tot el îi adusese pãnã aprópe de pãmîntul Canaan.

Atunci, Dumnezeú porunci lui Moisi sã se suie pe un munte. De acolo, din înãlțime, îi arãtã lui tot pãmîntul fãgãduinței și îi ñise așa: — «Acesta este pãmîntul pe care eú, cu jurãmînt, l'am fãgãduit lui Avraam, lui Isaac și lui Iacov!... Iatã, te fac și pe tine sã'l veði cu ochii. Dar tu, într'insul nu veși intra!»

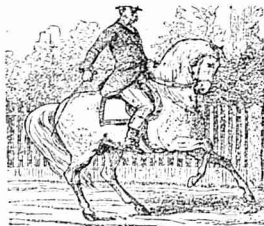
Moisi pricepù îndatã cã l-a venit și lui ceasul morții. El adunã tot poporul lui Israil împrejurul seú și îi vorbi așa:

— «Ei, în curînd am să mor. Aşa vîeşce Domnul Dumneşul nostru. La tôte voinşele sale, ei mă supuiş bucuros. Aşa să faceş şi voi în tot-d'auna. Pe dînsul să-l iubiş; întrînsul să vî încredeş; la dînsul să vî fie tôte nădeşdea!... gân-diş-vî tot mereuş la el; închinaş-vî lui, şi dimi-nişă şi sîra, şi cînd sunteş acasă şi cînd vî aflaş în cale. Dacă pururea aş vî face, bine va fi de voi. De nu, apoi vaş de voi şi de urmaşiş vîştri!»

Moisi închise ochiş şi muri. Tot poporul evreesc, cu mare cu mic, l'a plîns şi l'a jălit trei-şeci de şile d'a rîndul. Dar toş l'auş şi fericit, căci fie-care şicea :

— „Cînd al nostru tată
Ochiş a închis,
Pentru el îndată
Cerul s'a deschis“.

262. Calul şi călăreşul.

Un vrednic călăreş
Aveaş un cal prea blând, şi bine învăşat.
Fiînd şi el sem eş
Şi despre cal încredinşat,

A vrut să facă o 'ncercare :
 Ca fără frîu, să iasă la plimbare.
 D'odată calul a pornit
 La pas incetișor.
 Dar, când a înțeles că n'are frîu strunit
 A prins a mai jucă, a merge mai ușor ;
 Apoi luându'și vînt,
 Săriă, svirliă fugênd,
 In cât pe călăreț l'a trintit el jos..
 Și singur a plecat la fugă, mai virtos :
 Pe văi, pe dealuri, prin ogóre,
 Și, dând de ripă mare,
 S'a sdruncinat de tot..
 Stăpânul a aflat în urmă calul mort
 Și a ȝis : — «Sêrmame cal, de cruda ta peire
 Eă însu'mi ȝi-am gătît ..
 Tu subt povățuire
 Erai prea blând și bun, și nu mă trinteaî ;
 Nicî capul nu'ȝi rupeaî ..

263. Suferințele Românilor din Ardeal.

Româniî, ca și noi, se află și trăesc prin tôte țerile vecine cu România. Mulȝi și vitejî Români se află în *Transilvania* și prin ȝinuturile din prejurul ei. De-acolo a venit și Radu-Negru în Muntenia ; de-acolo a descălecat și Dragoș-Vodă în Moldova.

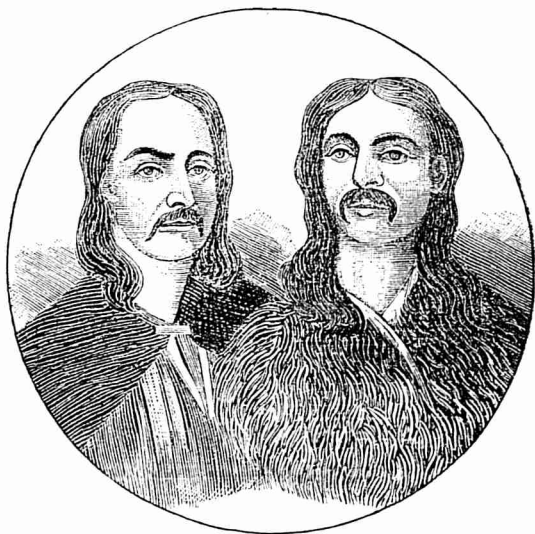
După trecerea Domnilor români, Radu-Negru și Dragoș-Vodă, peste munȝi, Ungurii începură să asuprêscă mai tare pe Româniî rēmași în țera lor, în *Transilvania*. Ei își băteaū joc de Români. Boȝerii ungarî luaū Românilor tot ce agonisaū și îi băteaū și îi schiungiuēnaū. Acum 100 de ani, suferințele Românilor,

din partea Ungurilor, ajunseră la culme. Bietul Român, abia eră suferit în țera lui, în Ardeal.

Românul era străin în țera lui !

«Casa lui, focul din vatră, vita lui de lângă casă
Apa, codru și câmpia, bucățica de pe masă ;
Prunciă lui și chîiar soția: tot ce are e'n perire
Căci Unguru și însușesce românésca moștenire».

Atunciî Româniî se hotărîră să se ridice cu puterea

împotriva asupraitorilor Unguri. Ei așteptaū numai un conducător harnic și vitéz. Și pe acesta îl găsiră în vitézul muntean *Nicola Ursu*, Român verde din Munțiî Abrudului, în Ardeal. Lui Nicola Ursu îi mai diceaū și *Horia*. Horia își alese doi tovarăși de arme, pe *Cloșca* și pe *Crișan*.

Câte-și trei s'aū pus în fruntea Româniilor dela munte, ce le dice și *Moți*. Româniî în mai multe

hărțuțelii invinseră și băgară frică în Unguri. Dar în cele din urmă, Horia cu cei doi tovarășii ai săi, au fost prinși de către Unguri și osândiți la morțe.

După morțea conducătorilor, Româniul său liniștit; dar și Ungurii săi mai cuminți, în purtările lor cu Româniul.

264. Ispita unui școlar.

Îotr'o di un școlar silitor, cu numele Costică, învță în odăița sa.

Razele sórelui se apropiară de feréstră și intrară în odăița copilului. «Băițele! de ce stai tu aici singur. Vino afară și te jócă, la căldură!» «Dar școlarul nu se opri din lucru. El răspunse: «Mai întâi voiú să 'mi isprăvesc lecțiile și apoi voiú veni!» Și dinsul urmă înainte cu lucrul său.

De-odată o păserică veselă dete cu ciocul în geam. Ea privi cu o căutătură viclenă la băiét: «Vino cu mine! Grădina a înverđit. Miș de floricele împodobesc câmpul. Cerul, veđi'l, ce senin este! Dar școlarul nostru răspunse: «Lasă-mé în pace! Mai întâi voiú să'mi isprăvesc lucrul. Apoi voiú veni!» Costică tot lucră înainte.

Pe urmă veni și mărul de lângă feréstră și făși cu frunzele sale. «Ce atăta silință! Ia, uită-te la merele mele! Astă nópte s'au copt tóte. Tóte sint gata pentru tine!» Copilașul silitor însă răspunse: «Lasă-mé să-mi isprăvesc lucrul și apoi voiú ieși».

În sfârșit Costică își termină lucrul. Atunci își adună iute cărțile. Acum o să ies. Mai întâi voiú chiémă pe Petrică al vecinului. Cu el mă voiú jucă d'a mingea. Ce bine o să petrecem amândoi! Vom ascultă cântecul păsérilor, și vom mănca mere!» Dis și lăcut! Costică nici una, nici două, își luă pălăria și haid, dete fuga afară, unde, spre marea bucu-

rie, Petrică îl așteptă, la pörtă. Ei se întörseră amândoi în grădină. Acolo începură să sară, să se jöce și să cânte. Ce frumos le zîmbeau acum razele sórelui ! Ce drăgălaș le cântau păserelele ! Mërul le da mere !

Și Costică se desfătă acum fără de nici o grijă, căci el își isprăvise tóte lucrurile sale.

Așa face școlarul cel bun : întâi lucröză, apoi se jöcă !

Te poți face adî, nu lăsă
pe mâne !

265. Timpul viitor.

Deprinderi gramaticale.

Exemple : Școlarul silitor rëspunse razelor sórelui :
— «Maî întâi voiü să-mî isprăvesc lecțiile. Apoi voiü veni». Mërului îi rëspunse :— «Să-mî isprăvesc lucrul și, apoi voiü ieși». După ce își isprăvi lucrul și se :— «Acum o să ies. Voiü chiemă și pe Petrică. Cu el më voiü jucă». Amândoi vom petrece împreună».

Regule : 1) *Verbele :* Voiü să-mî isprăvesc, voiü ieși, voiü chiemă... arată că școlarul despre care se vorbesce, își va face lucrarea mai pe urmă, într'un timp viitor.

2) *In timpul viitor ori-ce verb pöte să arate*

lucrarea tuturilor persónelor din vorbire. D. e.

<i>Voii isprăvi</i>	<i>Vom isprăvi</i>	<i>Voii vedè</i>	<i>Vom vedè</i>
<i>vei isprăvi</i>	<i>vefi isprăi</i>	<i>vei vedè</i>	<i>vefi vedè</i>
<i>va isprăvi</i>	<i>vor isprăvi</i>	<i>va vedè</i>	<i>vor vedè.</i>

3) *Verbul se chîemă că stă la timpul viitor, când arată că lucrarea, însemnată printr'însul se va face în urmă. D. e. Voii ieși mai târziu. Ne tom jucă deséră...*

- Teme :** 1) Din bucata de cetire «*Ispita bunului școlar*» vei scrie tóte verbele de la timpul viitor, împreună cu subiectele de care țin.
- 2) Vei ști și cele-l'alte verbe din bucata acésta !
- 3) La verbele *iaii* și *șed* vei arăta lucrarea, la timpul viitor, a tuturilor persónelor din vorbire !

266. Agricultura, industria și comerțul.

La câmpie și la deal țeraniii lucréză saú *cultivă* pămîntul. Pe acolo cresce griú, orz, secară, ovéz, porumb și alte bucate. Munca țeranului se chîemă *cultura pămîntului* saú *agricultură*.

La câmpie, la deal ca și la munte țeraniii țin apoi și tot felul de animale: vaci, boi, cai, oi, capre, albine și altele. Acest fel de muncă se chîemă *crescerea vitelor*.

Pe cóstele dealurilor se cultivă *viță*. Acésta rodesce cu belșug struguri, din care se face vinul. Prin liveđi cresc tot felul de pomi saú *pometuri*.

Țăranii se ocupă mai mult cu agricultura, cu crescerea vitelor și cu pometură.

Țăranul, adesea își face singur plugul, grapa, carul și alte unelte trebuincioase. Țăranca face tot felul de pânzeturi și de haîne pentru toți căsenii. Uneltele ce și le face țăranul și lucrurile făcute de țărancă formază *industria sătenilor*.

În târguri și în orașe mulți oameni nu muncesc la câmp. Unii fac cizme, alții haîne și iară alții fel de fel de unelte ca : securi, cöse și mobile de tot felul. Acei oameni se cheamă *meșteșugari* sau *măestri*. Produsele lor formază *industria meșteșugarilor*.

Atât meșteșugarii cât și țăranii, dacă sînt silitori la muncă și nu chiețuțesc prea mult, pot să-și facă stare frumósă. Așa apoi, pot să trăiească ei cât se pöte de bine.

Dar nici sătenii, nici meșteșugarii nu 'și pot face, ei însiși, tóte lucrurile trebuincioase. Săteanul nu-și pöte face nici cósă, nici secure, nici funii la jug. Meșteșugarul nu pöte să lucreze câmpul ca să aibă bucate. Și săténul și meșteșugarul este silit să *vîndă* din produsul lui ce-î prisosesc și, pe banii *căpțați* să 'și *cumpere* de ce are nevoie. Locul, unde oamenii se adună ca să vîndă și să cumpere se cheamă *bâlcii* sau *târg*. Schimbarea în bani a produselor de prisos și cumpărarea altor lucruri trebuincioase, se cheamă *comerciü*. Oamenii, care se ocupă numai cu cumpărarea și cu vinderea produselor deosebite, se numesc comercianții sau neguțătorii. Cei mai mulți comercianți trăiesc prin târguri ; dar mai ales prin orașe.

Agricultorii sînt aproape toți *Români*. Printre meșteșugari și printre comercianți sînt însă mulți *stréini*. Lucrul cu minte este ca Români, pretutindenea, să învețe și meșteșugul și comerciul.

Agricultura, industria și comerciul sînt lucrările de căpetenie ale oamenilor.

267. Ce e tata ?

Tatal-meu este *plugar* ;
 Are plug și are car.
 Vara el în câmp se duce
 Și bucate ne aduce.

Tatal-meu este *tâmplar* :
 El lucrăză brad, stejar.
 Cu barda mi-ți'i cioplește
 Lucruri mândre tot gătesce.

Tatal meu e *croitor*
 Și lucrăză cu mult sfor.
 Cu acșorul tot grăbesce
 Pân'ce haïna isprăvesce.

Tatal-meu este *cizmar*,
 Om ca el găsesci cam rar.
 Taie talpă, taie piele
 Și face cizme din ele.

Tata e *neguțator* :
 Vinde marfă tuturor.
 Ori-ce lucru-'ți trebuiesce,
 La el prea bun se găsesce,

Tata *preut* se numesce
 La altarul slint slujesce.
 El, la bunul Dumnezeu,
 Iși înalță glasul său.

*Tatal meu și tatal tău
 Să mi-i ține Dumnezeu !
 Tot în bine să sporască
 Ca de noi să îngrijască !*

268. Tudor Vladimirescu.

Subt urmașii lui Mihaïu-Vitezul și a lui Stefan cel Mare, mulți Greci se aședară în Muntenia și în Moldova. Mai pe urmă acești străini apucară să pună mâna până și pe Scaunul Țerilor Românesce și pe toate deregătoriile. Fiind mari și tari, Grecii, în vreme

de 100 ani, puseră cele mai grele biruri pe Români; îi jupuiaă, îi băteaă, îi băgaă la pușcărie și îi și ucideaă. De obiceiurile și de limba Românilor își băteaă joc. *Românul erà rob și străin în țera lui!*

Dar în cele din urmă, bunul Dumnezeu sculă dintre Români un *vitez răs-bunător*, pe Domnul *Tu-dor-Vladimirescu*.

Tudor erà din munții Gorjului și, în scurtă vreme, adună în jurul seă o mulțime de Români, inarmați care cu ce aveà! Trecu cu ei Oltul și începù să bage spaimă în Greci, care fugeaă dinaintea Românilor.

Mulți asuprașii plătiră atunci cu viața relele ce le făcură Românilor. Cântecul poporal așa glăsuiesce :

«Cine trece Oltul mare ?
Ce vitez răs-bunător
Umple astă-đi de teróre
Sbirii bietului popor ?»

Este Tudor, e Olteanul
Ce'nspăimântă pe păgân;
E voinicul, e Olteanul
Este Tudor, Domn Român.

Să'l urmăm, Români cu toți!
Să scăpăm țera de hoți.

269. Fiica cea bună.

(Deprinderi gramaticale pentru toate timpurile verbului).

Regele unei țări mari, trecea odată călare printr'un sat, fără să-l cunoscă cine va. Ajungându'l setea, cum eră și cald, a cerut apă dela o fetiță, care chiar venià dela fântână, cu donița plină. Ea îndată alergă la dinsul și, ridicând donița pe umărul său, i-a dat să bea.

—«Bună și vrednică copilă ești tu!» — îi dîse regele mulțumindu-i, — «Dacă vrei, ești te-ași lua cu mine la oraș și te-ași da să înveți carte».

«Carte ași învăța bucuros, Domnule.» — răspunse fetița, care nu scia cu cine vorbește, — «Iar de aci, din satul nostru, nu pot să mă duc, că cine o să îngrijescă de mama care e bolnavă?»

«Dar unde e mamă-ta?» — întrebă regele. — «Voiu s'o văd».

Copila duse pe rege într'o colibă, unde bătea mama fetiței dăceă pe nisce paște, slabă și gemând de dureri. Ea se tângui regelui cât e de bolnavă, de săracă și de nenorocită și că desigur ar muri îndată de n'ar îngrijii fetița ei de dînsa.

Aceste cuvinte, ea le dîse tremurând și plângend. Pe rege însuși l'au podidit lacrimi de milă, pentru mămă, și de bucurie pentru inima cea bună a vrednicei fetițe.

Pe urmă regele așa a vorbit cu glas dulce :

«Voiu îngrijii ca să aveți casă mai bună, unde n'o să vă lipsescă nimic. Pe fetiță o voi ajuta ca să învețe carte și-i dăruiesc 5000 de lei, pentru vremea când se va mărita». Apoi, la plecare dîse: — «Așa se îngrijesce regele de ficele cele bune ale supușilor săi»..

Bine faci, bine găsești.

270. Repetire asupra timpurilor.

Deprinderi gramaticale.

- Teme :** 1) Din bucata de cetire «*Fiica cea bună*» vei culege toate verbele și le vei scrie pe trei colone osebite: Pe o colona vei scrie verbele la timpul *de față*; pe a doua vei scrie verbele la timpul *trecut* și pe a treia vei scrie verbele la timpul *viitor*.
- 2) Verbul *vêđ*, într'o propozițiune îl vei scrie, în câteși trele timpurile, la amândouă numerele și la toate persoanele: Lucrarea acesta o vei face așa:

<i>Timpul de față</i>	<i>Timpul trecut</i>	<i>Timpul viitor</i>
Vêđ pe mama	Am vêuđut pe mama	Voiu vedè pe mama
Vêuđi pe mama	Am vêuđut pe mama	Vei vedè pe mama
.....

271. Ȋicetori și Invetături.

Intai lucrèzà, apoi te jòcà!

Rêu faci; rêu găsesci.

Bine faci; bine găsesci.

*Orî ce faci e împrumut;
Și ce-î rêu, și ce-î plăcut.*

*Cine prin ce păcătuesce
Prin acea se pedepsece.*

*Cine sapă grópa altuia,
Cade el într'însa.*

La nevoie vorbesci, ce nu-ți-e voia.

*Trîndăvia te slăbesce,
Sărăcia ți-o gătesce;
Iar lucrarea te 'ntăresce
Șavuții ți-agonisesce.
Negoțul îmbogățesce
Pe cel ce-l chivernisesce;
Iar bogatul stăpânesce
Pe sărac precum voiesce.*

Leneșul mai mult alérgă.

După faptă, plată.

Cu un rac, tot sărac.

*Omul cel mai iscusit,
Une-orî e păcălit.*

272. Evreii în Palestina.

Până să nu móră, Moisi alesese dintre Evreii pe cel mai cu minte și mai vitéz, ca să le fie lor căpetenie; să 'i ducă și să 'i așede în pămîntul făgăduinței. Acela fù *Iisus Navi*.

Iisus Navi duse pe Evreii în pămîntul Canaan. Acolo eră belșug de tóte; țerînile erau mănóse; pășunile grase;

livețile roditóre ; viile bogate ; grădinile minunate ! Ca acolo, grăunți mai mari și mai numeroși ; ca acolo, struguri mai grei și mai gustoși ; ca acolo, trandafiri mai frumoși, nicăiri pe lume nu erau ! Acolo se aflau cireți și turme de tot felul, cu vite grase, virtóse, cărnoase, lánóse și lăptóse ! Acolo se îndesaú roșuri de albine, în stupii lor de cêrá și de miere ! Acolo șerpuiá lin riul Iordanul, și izvoraú fântâni cu ape limpeți și reci !.

Acela erá pámîntul fágăduinței ; pámîntul de care se diceá cá, pretutindenți într'insul curge numai *lapte și miere*.

Dar tot într'acea țerá bogată și frumósă locuiaú pe atunci multe neamuri págâne și sêlbatece. Acele neamuri nu voirá sá primescá bucuros pe Evrei ; ele se purtará dușmănesce cu dinșii. Vrurá sá 'i gonescá. Atunci se încálerará unii cu alții la lupte. Dar Dumneđeú ajută pe Evrei pentru credința lor cea dréptă. Evreii în tóte bătăliele biruirá pe dușmanii lor și îi gonirá afará din pámîntul Canaan.

Dupá ce Israiliții cuprinseserá tótá acéstă țerá, ei împărțirá pámînturile dintr'insa în două-spre-șapte părți. În fiá-care parte se aședará urmașii unuia din cei două-spre-șapte fii ai lui Iacov. Aceștia furá părinții celor două-spre-șapte neamuri sau seminții ale poporului Israilit.

Tótá țera Canaan s'a numit mai târziu *Palestina*. O mie și patru sute de ani, Palestina fú stăpânită de Israiliți. Dar, sint acum alți o mie și opt sute de ani de când Evreii au părăsit pámîntul fágăduinței și s'au răspândit peste tótá lumea.

273. Vara.

O ! mult îmi place vara
 Cu verđi pădurii stufoase ;
 Cu pomi plini de røde,
 Cu grinele, sęcara,
 Cu holde mari frumoșe,
 Cu spicul care cade ;
 Cu nóptea înstelată ;
 Cu cerul cel senin,
 Cu luna cea curată ;
 Cu aerul cel lin ;
 Cu păseri cântătoare ;
 Cu fluturii pe flóre ;
 Cu stupi de miere plini !

O, vara călătorul
 Să umble-î lesne
 Și-n munte și-n câmpie,
 Căci rece e isvorul ;
 Căci rar se află besne ;
 Căci tot e veselie,
 Căci roua scânteléză,
 Când ȃiua se ivesce ;
 Căci raza-'l luminéză...
 Și când se ostenesce
 O umbră se întinde
 Și 'n brațe îl cuprinde !

O, vara orfelinul
 Iși află și el scut.
 O, vara pîere chinul
 Sărăcul e avut
 Vięta e frumoșă
 Natura e pompósă
 Ori-unde de ședut !

274. Trădarea lui Tudor Vladimirescu.

Tudor, cu glótele românesce, ar fi curăţat întreaga ţeră de asupritori. Îi ajută şi ura Românilor asupra Grecilor. Grecul nu erà om în ochii Românului, ci ffară sêlbatică. Dar peirea lui Tudor veni chîiar din partea unor ómenî de aî sêi. Unii dintre căpitaniî sêi nu-'l prea aveau la inimă, fiind că Tudor erà om drept şi aspru, cu cei ce nu se purtau bine. Aceştia îl prinseră şi, legat în fiare, îl deteră chîiar în mânilor vrăjmaşilor, a Grecilor, care îl uciseră mişelesce. Însă şi Grecii, încet cu încet, aũ tost goniţi şi aũ trebuit să părăsescă ţerile românesce. Atunci Româniî incepură iarăşi să fie stăpâni pe ţera lor.

Pomenirea lui Tudor Vladimirescu nu se va şterge nicî odată din mintea Românilor, fiind-că el ne-a arătat şi ne-a învăţat cum să ne apărăm şi ţera şi limba şi legea de asupritori străini.

După mórtea mişelescă a lui Tudor, poporul așa cântă a jale:

<p>— «Cine trece strîns în fiere Ocolit de vîndători?... Cine geme 'n închisóre La aî ţerii-apăsători?...</p>	<p>Este Tudor, e oşteanul Ce 'nspătmîntă pe păgân; E voinicul, e Olteanul, Este Tudor, Domn român!</p>
---	--

Saî Române, saî, nu stà!

Saî, pe Tudor a scăpà!

275. Cele patru timpuri ale anului.

Deprinderi gramaticale: analiză.

Noptile scad. Țilele cresc. Sórele luminéză. Aerul se încăl-
desce. Zăpada se topesce. Ierba inverdesce. Pomiî acum vor
înflori. Copaciî vor inverđi. Drăgălaşele rîndunele ađi, mâine
se vor întórce la noi. Albiniţele bázăie. Bróscele olăcăiesc.
Turmele pasc. MŃeiî, cu sutele, alérgă. Copiiî, câte doi, câte

trei și mai mulți, se jocă p'afară. Ei habar n'aũ nici chîar de mîncare. Grădinarul silitor sémênă. Apoi el și udă grădina. Plugarul harnic ară.

Așa este primăvara !

Sórele arde. Tunetul bubuie... Cireșele se coc. Țăraniî cossesc. Holdele acum se vor îngălbeni. Ómeniî vor seceră. Plugariî vor treeră. Grăunțele se vintură. Cîmpul geme de lume.

Așa este vara !

S'aũ secerat spicósele ! S'aũ copt pómele. Uuele se și culeg. Se coc și struguriî. Frunza a început să îngîlbenescă ; suflată de vînt, ea cade la pămînt. Păsëriile călătóre aũ început să plece. Țăraniî ađi, mîne, se vor apucă să are, de tómnă. Țiile scad. Noptile cresc. Aerul s'a rëcit binișor. Adesea Țiua cade câte-o plóie rece. Diminëța, te pominesci că preste nópte a *brumat*. Florile se vestejesc.

Așa este tómnă !

Sórele rësare tot mai târđiũ. Se inseréză tot mai de vreme. Aerul se tot recesce. Incepe crivețul cel rece. Cerul se îmbracă cu o haînă cernită. Une-orî se pune câte-o negură grósă de nu veđi trei pași împrejur. Intr'o bună dëminëța te pominesci că o haînă albă de zăpadă acopere pămîntul, cât veđi cu ochiî. Gerul crește. Ómeniî se adună în casă. Focul arde în sobă. Cum o să lunece sãniile pe zăpadă ! Copiî ce bine se vor jucă în curte cu bulgări de zăpadă.. Afară la cîmp e linisce, e tãcere. Ici colo mai zbughesce un bîet iepuraș din zăpadă. Din colo sare o vulpe, cu o códă cât o mătură. Lupiî și alte fiare stăpãnesc pădurile și colriî.

Așa este iërna.

Iërna când e frig și ger,
 Flori și ierbă, tóte pier.
Primăvara le iuviie
 Prin grădini și pe cãmpie,
Vara tóte cresc cu spor
 Ca un minunat odor.
Tómnă 'ncet le vestejesce..
 Și, iar gerul le starpesce.

276. Repetire generală asupra gramaticii.

Deprinderi gramaticale.

- Regule:** 1) Când formăm o propozițiune? — Care sînt părțile propozițiunii? — Care parte a propozițiunii se cheamă subiect? — Cu ce fel de vorbe întrebăm ca să cunoștem subiectul dintr'o propozițiune? — Ce putem să spunem despre ființa sa și despre lucrul ce este subiectul unei propozițiuni? — Ce slujbă face predicatul în propozițiune? — Cu ce fel de vorbe întrebăm ca să cunoștem predicatul propozițiunii?
- 2) Ce fel de semn se scrie la sfârșitul propozițiunii? — Cu ce fel de literă se începe cuvîntul întîi dintr'o propozițiune? — Când mai scriem cu literă mare sunetul de la începutul cuvîntului?
- 3) Câte părți de cuvîntare cunoști? — Ce ne arată substantivul? — Ce sînt adiectivele? — Ce arată verbele? — Ce fel de vorbe sînt pronumele? — Dar numerele, ce ne arată? — La ce ne slujim cu articolele, în cuvîntare?
- 4) Când șicem că o parte de vorbire stă la numărul singular? — Și când la plural? — De câte genuri sînt substantivele? — La câte persoane putem să împărțim pronumele? — Când șicem că un verb stă în timpul de față? — Când șicem că un verb stă în timpul trecut? — Și când șicem că verbul stă în timpul viitor?
- 5) Răspunsurile bine date la întrebările de mai sus alcătuiesc cunoștințele tale de Gramatică.

Deci Gramatica ne învață, să potrivim bine :

a) *Sunetele și literile în cuvinte ;*

b) *Cuvintele în propozițiuni ;*

c) *Propozițiunile în vorbire saū în cuvîntare.*

Teme : Răspunsurile, bine date la cele d'întâi patru întrebări, le vei scrie pe caietul cel bun de compunere ! Ele vor alcătui cunoștințele tale de Gramatică.

277. Cuza-Vodă.

Românii, moșii și strămoșii noștri, au stat mult timp împărțiți în mai multe țări. Ei nu erau uniți, nici în bine nici în rău. Așa, fie-care țară românească stă și se luptă singură, la vreme de nevoie, cu dușmanii. Celelalte nu se gândiau s'o ajute pe cea din primejdie.

Abia acum vre-o 35 de ani, Domnul *Cuza-Vodă* a unit Muntenia lui Radu-Negru cu Moldova lui Dragoș-Vodă. Așa s'a făcut o țară mai mare, și mai tare, anume *România*. De atunci se cântă acel cântec frumos ce-î ȃic «*Hora Unirei*».

*Hai să dăm mână cu mână
Toți cu inimă română ;
Să'nvîrtim hora frăției
Pe pămîntul României !*

*Unde-î unul nu-î putere...
La nevoi și la durere ;
Unde's doi, puterea cresce
Și dușmanul nu sporesce !*

*Amândoi sîntem d'o mamă,
D'o făptură și d'o seamă :
Cu doi brați într'o tulpină
Ca doi ochi într'o lumină.*

*Amândoi avem un nume ;
Amândoi o sîrtă 'n lume,
Eu-'ți sînt frate, tu-mi ești frate
In noi doi un suflet bate !*

278. Înălțarea Domnului Iisus Hristos.

(Rusaliile).

La 40 de zile după înviere, Domnul Iisus împreună cu prietenii săi au ieșit afară de Ierusalim, pe muntele *Măslinelor* sau al *Olivelor*. Acolo le a spus că dînsul se va duce iarăș la Dumneșeu Tatăl, în cer, de unde a venit. Prietenii săi s'au întristat; iar Domnul Iisus i-a mîngăiat, spunându-le că în locul său le va trîmite pe *Sfîntul Duh*. Acesta o să rămîne cu ei pînă la capătul lumii.

Cînd vorbiă așa, Domnul Iisus *iși ridică mâinile și îi binecuvîntă*, cum face cu mîna părintele preot, din ușa sfîntului altar către creștinii... „*Și s'a întîmplat pre cînd i-a binecuvîntat, s'a depărtat dela dînsii și un noîr l-a luat de la ochii lor și s'a înălțat la cer, unde s'a așezat de-a-drépta Tatălui*“.

Apostolii s'au întors în oraș și acolo așteptară pe *Duhul Sfînt*. A decea zi de la Înălțarea la cer a Domnului Hristos, apostolii erau adunați la un loc... „*Și fără de scire s'a făcut sunet din cer ca de un vînt ce vine cu visor și a umplut tîntă casa unde ședea...* Și s'au umplut toți de *Duhul Sfînt*, și au căpătat *curaj și putere și au început a vorbi într'alte limbi, precum le-a dat Duhul Sfînt a vorbi*“.

La *Rusali* prăznuim *coborîrea Duhului Sfînt* preste Apostoli.

Crăciunul, Pascile, Înălțarea și Rusaliile sînt sîrbătorile cele mai mari și mai frumoase ale creștinilor.

Atunci, mai ales, trebuie să mergem la sfînta biserică, să ne rugăm și să mulțumim lui Dumnezeu pentru toate bunătățile ce ni le dăruiesce, nouă ómenilor.

279. Ȋicetori și Invetături.

Din scanteia mică, se aprinde focul mare.

*Mulți, mari lucruri socotesc
și nici mici nu isprăvesc.*

Graba strică treba.

Ce poți face adă, nu lăsa pe mâne!

Mai bună-i o pace strîmbă, de cât o judecată dréptă.

Cine e la minte întreg, pe alții îi lasă 'n pace

*Făgăduielea dată
e datorie curată*

Lege, limbă și obiceiuri, lucruri sfîntela strămoși erau.

*Dumnezeu ce hotăresce
negreșit El și 'mplinesce.*

*Fără bunul Dumnezeu
în zadar e lucrul tEU.*

*Hristos din morți a înviat,
pe noi de morțe ne-a scăpat.*

280. Plantele și gruparea ființelor.

Pomi, copaci, legumele, florile, ierburile și buruienile se séménă, cresc, se nutresc și se sporesc. Va să Ȋică, toate lucrurile aceste au viață; toate sînt vietăți sau ființe vii. Numesce

alte ființe vii? Animalele încă se și mișcă *dintr'un loc într'altul și au și simțire*. Pomii, copaci, legumele, florile, ierburile și buruienile n'au simțire; ele nu se pot nici mișca, ci stau *împlântate* în pământ. Ființele acestea se numesc *plante*.

Dacă scótem din pământ un merișor tînăr sau altă plantă, vedem la dînsa, tocmai ca la animale, trei părți de căpetenie: *rădăcinele, trunchiul și crăcile*.

Rădăcinile se întind prin pământ. Ele țin planta în pământ și dintr'insul îi duc umezélă, cu care se hrănesce planta. Rădăcinele sunt de mai multe soiuri. Din rădăcină se ridică în sus *trunchiul*. La arbori și la copăcei, trunchiul se cheamă *tulpină*. La legume, la flori și la buruieni, trunchiul se numește *cotor*; iar la ierburi, la grîu și la cele-l'alte bucate, se cheamă *pașu*. La unele plante și mai ales la copaci, din trunchi cresc *crăcile* și din crăci ramuri și din ramuri rămurile, pe care cresc frunzele, florile și fructele. Și frunzele ajută la nutrirea plantei. Frunzele au o mulțime de găurele mici, ce le zic *pori*. Prin pori răsufală plantele, întocmai ca ómenii prin plumăni.

Fructele copacilor, dacă sînt bune de mîncat, se cheamă *póme* și copaci *pomii*; celor-l'alți copaci le dîcem că sînt *arbori*.

Plantele, întocmai ca animalele, nu le pot face ómenii. Pe ele le face sau le *produce* natura. De aceea animalele și plantele se cheamă *produse naturale*. Și *pietritele și mineralele sînt produse naturale*. *Tóte plantele împreună forméză clasa sau împărăția plantelor*.

Animalele și plantele se hrănesc și se înmulțesc cu ajutorul unor anume *organe*. De aceea animalele și plantele se dîce că sînt *ființe sau produse organice*. Pietrele și mineralele n'au organe, ca animalele și ca plantele. De aceea pietrele și mineralele se numesc produse *neorganice*. Decî, *tóte ființele și tóte lucrurile din natură sînt sau produse organice sau produse neorganice*.

În ce séméuă și în ce se deosebesc plantele de animale? Dar de minerale?

281. 10 Maiu 1881.

(Maiestăților Lor Regelui Carol I și Regina Elisabeta)

Sus pe deal, la Catedrală
 Văd mulțimea alergând
 Și armata, a țării fală
 Steagul tricolor purtând

Cine-î Vitezul călare
 De viteji înconjurat
 Ca 'ntre stele mândrul sôre,
 Ce străluce infocat ! ?

E Mărirea Sa *Regală*
 Bunul nostru Domnitor
 E a țării noastre fală,
 Este *primul* luptător.

Cine e și acea femeie
 Cu chip mândru ângeresc
 Cu ochiul dulce ce schânteie
 Când răniții o privesc.

Este falnica *Regină*,
 Este un suflet smuls din Raiu
 Ce durerea-n piept alină
 Când audî dulcele î graiū.

*Salutați-i cu iubire
 Cu supunere și onor,
 Urați-le fericire
 Și un mândru viitor !*

282. Dumneșeu A-tot-puternic.

Mica flóre care cresce
 Printre ierburî și 'nfloreșce ;
 Pomiî mândri din grădină
 In a lor pompă deplină :
 Nu 's făptura omului,
Ci 's zidirea Domnului.

Codrul vesel în verdéță ;
 Munții nalți până la cétă ;
 Apa 'n rîuri curgétóre ;
 Om, ființi viețuitóre ;
 Cerul, mări și 'ntreg pămîntul
Le-a zidit Dumnezeu sfîntul.

In veci fie prea mărit
 Cel-ce tóte le-a zidit :
 Impărat, în veci statornic
Dumneșeu A-tot-puternic !

**

TABLA DE MATERII

	Pag.
1. Sorele răsare (poesie de Sion; chip)	5
2. Dimineța (chip)	6
3. Propozițiunea. (Deprinderi gramaticale)	7
4. Rugăciunea dimineții (poesie ** ; chip)	8
5. Lumea. (Dialog)	9
6. Facerea lumii	9
7. Hai la școlă (poesie)	11
8. Cartea de citire.	11
9. Ghicitoare. (Scrisoarea)	12
10. Formarea vorbirii. (Deprinderi gramaticale)	12
11. Jocul «D'a vrăbiile»	13
12. Români în munți	13
13. Pe câmp	15
14. Riuleț (poesie * *)	16
15. Vocale și consoanante. (Deprinderi gramaticale)	16
16. Copiii rătăciți	17
17. Cuinea sau bucătăria	19
18. Câinele credincios	20
19. Negru-Vodă (chip)	20
20. Curtea	20
21. Animalele domestice — patru-pede (chip)	22
22. Adam și Eva	24
23. Rugăciunea de seară (chip)	25
24. Calul credincios	26
25. Ghicitoare (Măgarul)	27
26. Capra (chip)	27
27. Cele două capre (chip)	28
28. Găina și curca (chip)	29
29. Fetița și porumbița (poesie * * ; chip)	30
30. Grădina (chip)	31
31. Ghicitoare. — (Umbra)	32
32. Subiectul: Ființele sînt ceva. (Deprinderi gramaticale)	33
33. Păcatul strămoșesc. (Porunca întâia dumnezească)	33
34. Mărul	35
35. Punctele cardinale	35
36. Păuna și mama ei	36
37. Alți pomi de grădină	37

38. Subiectul: ființele sînt cumva. (Deprinderi gramaticale)	38
39. Mama și fetița (poesie).	39
40. Vița (chip)	40
41. Mărul și vița	41
42. Prînzul în familie	42
43. Subiectul: Ființele fac ceva. (Deprinderi gramaticale).	43
44. Cîntecul rîndunicei (poesie; chip)	43
45. Rîutatea omenilor.	44
46. Grădina de legume (chip)	45
47. Orientarea în clasă (chip)	45
48. Subiectul: Ființele au ceva. (Deprinderi gramaticale)	46
49. Fasolea	47
50. Nuca	48
51. Ghicitoare. (Nuca)	48
52. Potopul	49
53. Planul clasei	49
54. Varța și sfecla	50
55. Bucur Cîtobanul	51
56. Dâmbovița	52
57. Curcubeul lui Noe	53
58. Cépa, crastavetele și pepenele	54
59. Fetița murdară (chip)	55
60. Semne de citare. (Deprinderi gramaticale)	56
61. Planul școlii	56
62. Dragoș-Vodă la vînatore (chip)	57
63. Orientarea după stele	59
64. Bunul școlar. (Porunca a cincea dumnezească)	60
65. Cum e toamna (chip).	62
66. Ce te legeni Codrule?	63
67. Predicatul. (Deprinderi gramaticale)	64
68. Turnul Babel	65
69. Corpul omenesc	66
70. Iubesc curățenia (poesie de **).	67
71. Avraam în pămîntul Canaan	67
72. Un copil la diuă tatălui (poesie de **).	69
73. Vêdul	69
74. Ghicitoare. (Ochiu)	70
75. Mircea și solii (chip)	70
76. Auđul	72
77. Ghicitoare. (Urechia)	73
78. Jertfa lui Isaac	73
79. Repetire trimestrială: subiectul și predicatul. (Depr. gram).	74
80. Mirosul	75
81. Rêspunsul lui Mircea-Vodă	76
82. Vecinit	77
83. Gustul	78
84. Copiii lacomi	79
85. Lupta lui Mircea cu Baiazet	80
86. Pipăitul	81
87. Ghicitoare. (Măna)	81
88. Sfat bun (poesie)	82
89. Cele cinci simțuri	82
90. Ingrijirea sănătății	83

91. Dicătorii și învățăturii	84
92. Iérna (chip)	85
93. Iacov și copiii săi	86
94. Substantivul — nume de ființe. (Deprinderi gramaticale)	87
95. Vrabia la feréstră (poesie)	88
96. Moș-Ajun	88
97. Ștefan-Vodă cel Mare (chip)	89
98. Pădurea	90
99. Ghicitoare. (Masa)	91
100. Substantivul — nume de ființe (Deprinderi gramaticale)	91
101. Ștejarul (chip)	92
102. Bradul și fagul (chip)	93
103. Cântecul bradului (poesie)	95
104. Adjectivul. Deprinderi gramaticale)	95
105. Nascerea Domnului Nostru Iisus Hristos	96
106. Colinda : Florile dalbe (poesie)	97
107. Ștefan și mama sa	97
108. Strada	99
109. Sorcova	100
110. Ce e familia ?	101
111. Pronumele (Deprinderi gramaticale)	101
112. Frații lui Iosif. (Porunca a șésea dumnezeéscă)	102
113. Biruința lui Ștefan Vodă	103
114. Lupul (chip)	104
115. Mama capra și cei trei ieși cuculeți	105
116. Verbul (Deprinderi gramaticale)	106
117. Ștefan Vodă și biserica	107
118. Pățania celor trei ieși cuculeți	108
119. Repetire asupra părților de vorbire (Deprinderi gramaticale)	109
120. Iosif vindut de frații săi	109
121. Vulpea (chip)	110
122. Cătun și sat	111
123. Ștefan Vodă și Șoiman Burcel	112
124. Ursul (chip)	113
125. Iosif în casa lui Putifar. (Porunca a șéptea dumnezeéscă)	115
126. Târgul și orașul (chip)	116
127. Iubirea de adevăr a lui Șoiman Burcel	118
128. Numărul substantivelor. (Deprinderi gramaticale)	119
129. Iepurele chip)	120
130. Visul lui Faraon	121
131. Genul substantivelor. (Deprinderi gramaticale)	123
132. Căprioara și capra négră (chip)	124
133. Részplata lui Burcel	125
134. Lac stușiș trestie și papură (chip)	126
135. Genul amestecat al substantivelor (Deprinderi gramaticale)	127
136. Înălțarea lui Iosif	128
137. Gâșca și rața (chip)	129
138. Bătălia lui Ștefan-Vodă cu Ungurii	130
139. Prepelița și potárnichia (chip)	131
140. Frații lui Iosif în Egipt	132
141. Vinătórea (chip)	133
142. Numărul adjectivelor. (Deprinderi gramaticale)	135
143. Aprodul Purice-Movilă	136

144. Mutarea Evreilor în Egipt	137
145. Biserica	138
146. Genul adjectivelor (Deprinderi gramaticale)	139
147. Mănăstirea «Putna» (chip)	140
148. Locuitorii după neam și după religione	141
149. Limba românească poezie)	142
150. Patriarhii Evreilor	142
151. Alegerea locului pentru Mănăstirea de Argeș (chip)	143
152. Numărul pronumelor (Deprinderi gramaticale)	144
153. Pietra de var și creta	145
154. Ocupațiunea locuitorilor	147
155. Numărul verbelor. (Deprinderi gramaticale)	147
156. Porun a domnească pentru zidirea Mănăstirei de Argeș	148
157. Dicțorii și învățăturii	149
158. Primăvara (poezie; chip)	150
159. Vrabia și ciocârlia	151
160. Stigletele și ciocârlanul (chip)	152
161. Invierea Domnului Iisus Hristos. (Pascile)	153
162. Rîndunica (chip)	154
163. Visul Meșterului Manole	155
164. Repetire trimestrială (Resumat de gramatică)	156
165. Fericitirile lui Iov	158
166. Ocupațiunea sătenilor. Plugarul (chip)	159
167. Privighetorea (chip)	160
168. Soția meșterului Manole	161
169. Clóra, corbul și coșofana (chip)	161
170. Nenorocirile lui Ion	163
171. Uliul și eretele (chip)	164
172. Jocul «d'a porumbeii»	165
173. Zadarnica rugă a lui Manole	166
174. Infățîșarea pămîntului uscat chip	167
175. Cucuveașa și bufnița (chip)	168
176. Jocul «d'a baba-gala»	169
177. Credința lui Iov. (Porunca a treia dumnezească)	170
178. Lunca și salcea	171
179. Gluma lui Manole	172
180. Crîngul. Măceșul (chip)	173
181. Ghicitóre	174
182. Somnorose păserele (poezie de Eminescu; chip).	175
183. Răsplata lui Iov	175
184. Riș, lac, baltă, mlastină (chip)	176
185. Ghicitóre	178
186. Isprava lui Manole	178
187. Robia evreilor în Egipt	179
188. Barza sașă cocostircul și cocorul chip)	180
189. Neagoe-Vodă și meșterii (chip)	181
190. Șopârta și șerpele chip)	183
191. Ariciul (chip)	184
192. Mórtea meșterilor și a lui Manole	185
193. Brósca (chip)	186
194. Pescarul și pescișorul (chip)	187
195. Pescișorul (poezie de * * *)	188
196. Moisi scăpat din apă	189

a pul și știuca (chip)	190
198. Petru-Rareș-Pescar (chip)	191
199. Pescuitul (chip)	192
200. Ghicitóre. (Plasa)	195
201. Numeralul. (Deprinderi gramaticale)	195
202. Fuga lui Moisi	196
203. Comparațiunea crapului cu brósca	197
204. Petru-Rareș Domn	198
205. Racul (chip)	199
206. Racul și vulpea	200
207. Copila și fluturcelul (poesie) de * * * ; chip)	202
208. Tufișul înflăcărât	203
209. Lipitorile (chip)	204
210. Mateiü-Vodă și Vasile Lupul (chip)	205
211. Orașul verde (poesie de * * *)	207
212. Pedepsele Egiptului	208
213. Organizarea comunei	209
214. Melcul (chip)	210
215. Ghicitóre. (Melcul)	211
216. Sobiesky și plăeșif	212
217. Articolul (Deprinderi gramaticale)	213
218. Serbarea Pascilor	214
219. Albinele (chip)	215
220. Fetița și albinița (Poesie de * * *)	217
221. Viclenia lui Sobiesky	218
222. Ursul și albinele	219
223. Timpul de față. (Deprinderi gramaticale)	220
224. Gândacul său vermele de mătasă (chip)	221
225. Trecerea Mării Roșii	222
226. Locusta și greerele (chip)	223
227. Mihaiü Vitezul ca Ban al Craiovei	225
228. Ghicitóre. (Fragul)	225
229. Musca și țințarul	225
230. Rătăcirea prin pustii	226
231. Păianjenul (chip)	228
232. Mihaiü și calăul (Poesie de Bolintineanu)	228
233. Comparațiunea albinei și gândacul de mătasă	229
234. Mana din pustiu	231
235. Plasa, plaiul său ocolul	232
236. Mihaiü Vitezul (chip)	233
237. Animalele	234
238. Muntele Sinai	235
239. Grădina de flori (chip)	246
240. Cântecul lui Mihaiü Vitezul (poesie)	237
241. Băteții rău nărăviți (Timpul trecut)	238
242. Timpul trecut. (Deprinderi gramaticale)	238
243. Planul simigiului (poesie)	239
244. Laurul porcesc (chip)	240
245. Pređa Buzescu	241
246. Fetița onestă	243
247. Județul	244
248. Cucuta, mäsälarița și mătrăguna (chip)	245
249. Vițelul de aur (Porunca a doua dumnezească)	246

250. Scântefa	247
251. Cea din urmă noapte a lui Mihailu Vitézul (poesie)	248
252. Căi de comunicație (chip)	249
253. Drumul de fer (poesie ; chip)	251
254. Târgul Moșilor.	251
255. Câmpul.	252
256. Tablele Legii. (Dece porunci)	253
257. Mușetelul, coda șorecelui și isma (chip)	255
258. Resplata lui Ilie cel nemilos	256
259. Hora Copiilor (poesie de ***) ; chip)	257
260. Trifoilul și sulfina (chip)	258
261. Mórtea lui Moisi	259
262. Calul și călărețul (poesie ; chip).	260
263. Suferințele Românilor din Ardeal (chip)	261
264. Ispita unui școlar	263
265. Timpul viitor. (Deprinderi gramaticale)	264
266. Agricultură, industria și comerțul	265
267. Cele e tata? (poesie)	267
268. Tudor Vladimirescu (chip)	268
269. Fiica cea bună	269
270. Repetire asupra timpurilor. (Deprinderi gramaticale)	270
271. Dicțori și învățături	270
272. Evreii în Palestina	271
273. Vara (poesie de ***)	273
274. Trădarea lui Tudor Vladimirescu	274
275. Cele patru timpuri ale anului. (Deprinderi gramaticale, analiză)	274
276. Repetire generală asupra gramaticii. (Deprind. gramat.)	276
277. Cuza-Vodă. (chip)	277
278. Înălțarea Domnului Iisus Hristos. (Rusaliile)	278
279. Dicțori și învățături	279
280. Plantele și gruparea ființelor	279
281. 10 Maiu 1881. (Mafestășilor Lor Regelui Carol I și Regina Elisabeta ; chip).	281
282. Dumneșu A-tot-puternic	282

OBSERVĂRI: 1) Cunoscințele introducătoare la legende sînt prelucrate după manuscrisul d-lui Ionescu G. Gion.

2) Unele bucăți, descrieri și narațiuni la espresa voință a regretatului meu colaborator A. I. Ododescu, sînt prelucrate după „Cartea de citire de Odobescu-Slavici“.

*3) Poesiile de proveniență necunoscută, sînt însemnate cu ***.*

V. Gr. Borgovanu.